

GRAMATICA LIMBEI FRANCEZE

ETIMOLOGIA ȘI PRINCIPII GENERALE DE SINTAXĂ

CU

ESERCIȚII PENTRU CETIRE ȘI TRADUCERE

— Intocmite după o metoadă nouă

Pentru trebuința gimnaziilor, scoalelor secundare de
fete și liceelor curs inferior.

de

VASILE I. ATANASIU

Licențiat în litere și filosofie. Profesor la Liceul din Iași.

Edițiunea a II-a.

IAȘI.

Edițiura Librăriei PETRU C. POPOVICI

1891.

2000

14

Prețul 2 lei 50 bani.

Inu. A. 40.331

Donăciunea D. N. Cealor

GRAMATICA

258087

LIMBEI FRANCEZE

ETIMOLOGIA ȘI PRINCIPII GENERALE DE SINTAXĂ

CU

ESERCIȚII PENTRU CETIRE ȘI TRADUCERE

Intocmite după o metoadă nouă

Pentru trebuința gimnaziilor, scoalelor secundare de fete și liceelor curs inferior.

de

VASILE I. ATANASIU

Licențiat în litere și filosofie. Profesor la Liceul din Iași.

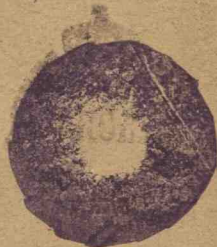
Edițiunea a II-a.

I A Ș I

Editura Librăriei PETRU C. POPOVICI

1891.

60523

194^M

CONTR. 1923

1956

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITĂȚII
COTA.....62309.....

DE ACELAȘ AUTOR.

- Gramatica limbii franceze, etimologia.* Focșani 1887.
- Geografia generală pentru scoalele primare, în colaborare cu alți profesori.* Birlad 1888 și Focșani 1889.
- Geografia României (corectată după un manuscris al editorului) și a țărilor române învecinate.* Iași 1889.
- Naționalitățile, traducere din «Pi y Margall»* Iași 1889.
- Ghiorghe Asachi, biografia și operele sale.* Iași 1890.
- Prescurtare de istoria literaturii latine.* Iași 1891.

RC54/03

B.C.U. Bucuresti

C60523

P R E F A Ț Ă

Edițiunea I-a a acestei gramaticî, pe lingă defectele unei prime încercări pe terenul publicității, avu și acela că eși cu prea numeroase greșeli de tipariu. cea ce nu puțin a contribuit la discredita-tarea ei, de și numeroși colegi, cu deosebire din cei cu cari nu aveam o cunoștință personală, s'aũ grăbit a o admite în școale. Subsemnatul cu a-ceastă ocazie mă simt dator de a li plăti tributul de recunoștință, atît în numele meu personal, cît și în numele școalei, care, slavă Domnului, numai de cărți bune nu este ajutată.

Ediția I-a cuprindea etimologia, aproape com-plectă, și pe ici colea cîte o regulă sintactică. De astă dată am crezut măi bine a face o selecțiune, scoțind ce mi s'a părut fără un folos imediat pen-tru școlarii elementari, și în loc, am întrodus, pe cît s'a putut, principii de sintaxă, în măsura în care se poate preda școlarilor în cursul secundar inferior.

Cu aceste adaosuri, gramatica de față, va fi su-ficientă pentru patru clase secundare, dar nu prin ea singură, ci cu un bun profesor.

Trebuie să declar că eu nu am socotit de ne-

voie de a mări exercițiile prin introducerea de numeroase propoziții interogative, negative și mixte, cum face Ollendorf și mulți alții cari l'au imitat. Din momentul ce s'a esplicat scolarului, conjugările în forma negativă, interogativă, mixtă, pasivă, reflexivă, și după ce s'a făcut ezerciții la timp, profesorul poate, fără nici un inconvenient, pune pe scolarî să treacă fie-care propoziție din temă, prin toate aceste forme de conjugare, și aceasta se face cu atît mai mare folos, cu cît scolarul în loc de a videa scris, el trebuie să cugete singur, pentru a putea da profesorului formele ce acesta îi cere. Să luăm cîteva ezemple: *Il achète les cerises.*

De ce nevoie să dea gramatica, alătura cu forma pozitivă și pe celelalte, cînd scolarul le poate deduce singur din această formă? Achète-t-il les cerises? Il n'achète pas les cerises; N'achète-t-il pas les cerises? Sau cînd subiectul este un substantiv: La soeur va à l'école; la soeur va-t-elle à l'école? La soeur ne va pas à l'école; la soeur ne va-t-elle pas à l'école? Atît în timpurile simple cît și în cele compuse. Și tot așa în toate cazurile posibile, și cu întrebătoarea *est ce que...?* N'est ce pas que...?

Un cuvînt încă despre ezerciții, ca parte practică a gramaticii. Unii gramaticî puneau cuvintele înaintea ezercițiilor, alții la urmă, iar cei mai noi le pun sub formă de vocabular la finea cărții. Toate aceste moduri nu mi se par practice, și aceasta o cunosc din experiență. Dacă cuvintele stau alātu-

rea cu ezercițiul, scolarul nepregătit, cum citește o propoziție, aleargă cu ochii pe pagina cărței spre a găsi un cuvînt, doauē. pe cari nu le cunoaște; dacă cuvintele stau la urma cărței, scolarul pînă să prepare o lecție, perde o mulțime de timp, căutînd cînd la vocabularul romîn-francez, cînd la cel francez-romîn, cînd mai scapă filele și perde tema, sau ținînd degetul unde-î tema, scapă filele vocabularului. Acest metod este ca pîtra lui *Sizif*.

Pentru a evita aceste inconveniente, am găsit un metod care îmi pare mai practic; anume, de a pune cuvintele pe pagina din stînga a unei file, iar ezercițiul corespunzător pe pagina din dreapta, prin acest mijloc sco'arul cînd va prepara ezercițiul va ținea între degete o singură filă, iar la lecție, pentru a căuta cuvintele neștiute de el, va trebui să întoarcă fila în fața profesorului, ceea ce nu va putea face fără a fi prins că nu știe.

Cu aceste îmbunătățiri mă prezint înaintea colegilor, pe cari îi rog să-și dea osteneala de a cerceta lucrarea mea și a o admite în clasele d-lor, în caz cînd li s'ar părea practică și folositoare pentru elevi și eleve.

Iasi, Iulie 1891.

V. I. Atanasîu.

NB. Autorii de cari m'am ajutat sunt: Brachet, Wagner, Borel, Larive & Fleury, Brunot și Grammaire nationale, par Chasles.

CARTEA I.

ORTOGRAFIA

CAPITOLUL I.

Pronunțarea literelor.

1. Alfabetul francez are 25 de litere cari înfățișază tot atâtea sunete simple și anume: a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, v, x, y, z ¹⁾.

Dintr'acestea un număr de șese: a, e, i, o, u, y, se chiamă vocale; restul consoane sau consunante.

Obs. I. Orî ce consunantă se rostește ca în românește; înse consoanele *c* și *g* au doauë sunete: *k* și *g*, înainte de vocalele a, o, u și de orî ce consunantă: ca, ga, co, go, cu, gu; iar înainte de vocalele e, i, y, ele sună ca: *s* și *j*: ce, ci, cy, ge, gi, gy.

Obs. II. O consunantă la finea cuvîntului este mută (adecă ne pronunțată); *nid* (cuîb), *il prit* (el luă); înse următoarele șese: c, f, l, m, n, r, mai tot de-a una sunt cetite, de și s'ar afla la finea cuvîntului: *bec* (cioc, clonț), *bref* (scurt, în scurt), *fer* (fer), *miel* (mîere).

¹⁾. Aceste litere se citiau altă dată: a, b, se, de, e, ef, je, aș, i, ji, ka, el, em, en, o, pe, kîu, er, es, te, lu, va, ix, y (grec), zed; astăzi se citesc după sistema fonetică.

2. În limba franceză ca și în cea română, dintre mai multe silabe a unui cuvânt numai una se întonează și atunci se zice că acea literă are *accentul tonic*.

Accentul tonic nu se arată prin nici un semn, ci se cunoaște după regula următoare: el cade pe ultima silabă a cuvântului: *ami* (prieten), *soldat* (soldat); iar dacă cuvântul se termină cu *e* fără accent (adică, *e* mut), atunci accentul tonic stă pe penultimă: *large* (larg), *modeste* (modest).

Consoana *h* este de obicei mută: *habit* (haină), *horloge* (ceasornic); iar *s* aflându-se între două vocale, sună ca *z*: *hasard* (întimplare), *suffisant* (îndestulător).

CAP. II.

Despărțirea silabelor într'un cuvânt.

3. *Regulă generală.* Orî ce silabă, din mijlocul cuvântului, începe obiceiuit eu consoanță: *abolir* — a-bo-lir, *tribunal* — tri-bu-nal.

Ob. I. Cînd în corpul cuvântului se găsesc alătura două consoanțe, atunci despărțirea se face printre ele: *dormir* — dor-mir, *partir* — par-tir, *affermir* — af-fer-mir.

II. Dacă a două din acele consoanțe este *l*, sau *r*, atunci amîndouă acele consoanțe se scriu în silaba următoare: *proclamer* — pro-cla-mer; *sacra* — sa-cra.

III. Dacă în mijlocul unui cuvînt se află de la oaltă trei sau patru consoane, atunci se despart cele două din urmă de cele dinaintea lor: *extractif* — ex-trac-tif.

4. Limba franceză are numai două genuri: masculin sau *bărbătesc*, și feminin sau *femeesc*.

Genul se cunoaște, în de-obște, după artich,

care tot de-a una stă înaintea numelui (substantivului). *Le* este articolul pentru masculin și *la*, pentru feminin, când numele începe cu consonantă sau cu *h* aspirat, ¹⁾: *le cahier* (cașetel), *la plume* (condeiul). Iar dacă numele, masculin, sau feminin, va începe cu vocală sau cu *h* mut, atunci articolul are singura formă *l'* pentru amândouă genurile: *l'arbre* (m) copacul, *l'agriculture* (f) agricultura; (pentru a-î cunoaște genul se pune *m.* sau *f* în paranteză).

Forma plurală a articolului este *les*, pentru amândouă genurile: *les arbres* ²⁾, *les plumes*.

Nominativul și acuzativul sunt de o potrivă; acuzativul stă de obicei în urma verbului.

CAP. III.

Cetirea vocalelor simple.

5. Vocalele *a, i, o*, se citesc de regulă ca în românește: — *ami* (amic), *or* (aur).

Vocala *e* este de trei feluri: *mută, închisă sau deschisă*.

1° *Este mută sau de-abia auzită*, a) când fiind fără accent, va termina o silabă: *promenade* (citește :

1) Sunt un mic număr de cuvinte, în cari *h* începînd vorba, se citește aproape ca *h* din cuvîntul românesc *hangiu*; în acest caz se zice că *h* este aspirat, adică pronunțat aspru, tare: — *hennir* (a necheza), *horde* (oardă), *hallebarde* (topor, baltag).

2) Substantivele cînd trec în plural primesc un *s* la urmă

Oscar	— Oscar	sanglota	— sughiță
mardi	— Marți	fut conduit	— fu condus
Nicolas	— Neculai	parler	— a vorbi
partira	— va pleca	sans tyrannie	— fără tiranie
il a dormi	— el a dormit	par ici	— pe aici
sut	— știu	frangera	— va mânca
avec	— cu	Nerva	— Nerva
osa	— îndrăсни	dominer	— a stăpîni

prom'nad'), *porte* (citeste: port'): b) cînd, fiind fără accent, se va găsi urmată de *s* final, în cuvinte de mai mult de o silabă: *livres* (cărți), *portes*¹⁾ (uși).

Obs. I. În cuvintele monosilabice (de o silabă), vocala *e* are un sunet aproape ca *ă* românesc, pronunțat înse scurt de tot: *ce, de, le, me, ne, se, te, ș. a.*

II. Cînd, în lăuntru cuvîntului, doaua silabe de la olaltă se termină în *e* mut, atunci cea dintăi se pronunță mai lung și mai apăsat de cit cea de a doaua: *revenir* (ră-v'nir=a reveni), *retenir* (ră-t'nir=a opri). *ș. a.*

III. Cînd un *e* mut urmează după o altă vocală, atunci servește a lungi sunetul acelei vocale: *la vie* (viața), *il crie* (el strigă) *ș. a.*

Cetirea vocalei *e* (urmare).

2° Vocala *e* este închisă, pronunțîndu-se ca în cuvîntul românesc *frate*: a) cînd are accentul ascuțit (✓): *répété* (repetat), *déclaré* (declarat); b) cînd este înainte de consunantele finale (sfîrșitoare) mute: *d, r, z*, de exemplu: *le pied* (piciorul), *tomber* (a cădè), *criez* (strigați); c) înainte de *f* mut, în cuvîntul *la clef* (chieia), care se mai scrie și astfelu: *la clé*; cum și înainte de *t*, tot de-a una mut, din conjuncția *et* (și); d) în sfîrșit înainte de consu-

1) Acest *s* este mai tot de-a una semnul pluralulăi, de aceea îl vom și numi *s* mobil.

1.

1. Oscar partira mardi, il a dormi avec Nicolas. 2. Vladimir osa parler.¹⁾ 3. Victor sanglota. 4. Gerson fut conduit par ici. 5. Anna mangera. 6. Nerva sut dominer sans tyrannie.

1) Vocala *r* cînd sfîrșește cuvîntul, urmînd după un *e*, este mută dacă cuvîntul este de mai multe silabe.

nantele îndoite: *ff* și *ss*, în cuvintele începătoare cu *eff*, ca: *effacer* (a șterge), *effectuer* (a pune în lucrare), și în cele începătoare cu *ess*, ca: *essor* (sbor), *essorer* (a pune la soare). ș. a.

Cetirea vocalei e (urmare).

3° Vocala *e* este deschisă, adică rostită cu gura tare deschisă, ca în silaba întâi din cuvântul românesc: *trece*, în următoarele cazuri:

a) Când va avea accent grav (˘) sau accent circumflex (ˆ), de pildă: *le père* (tatăl), *la tête* (capul);

b) Când în aceeași silabă cu dînsa, vocala *e* va fi urmată de una sau mai multe conșunante, cari să nu fie mute: *la mer* (marea), *avec* (cu), *perdre* (a pierde), *direct* (drept).

c) Înainte de *t* final mut în cuvintele polisilabice (de mai multe silabe): *le projet* (planul), *le biset* (porumbel selbatec);

d) În următoarele cuvinte monosilabice (de o silabă) sfîrșite în conșunante: *cet* (acestu-ă), *ces* (acești-aceste), *des* (niște), *es* (ești), *est* (este), *les*, *mes* (mei), *ses* (sei), *tes* (tăi-tale).

Observare. Vocala *e* din silaba *res*, cu care încep multe cuvinte compuse, este mută, măcar că este urmată de o conșunantă cetită: *ressortir* (pron.

Et	— și	a	— are (a)
l'ami (m)	— prietenul	a vu	— a văzut
l'amie (f)	— prietena	a pris	— a luat
le coq	— cucușul	Alfred	— Alfred
la rose	— roza	servira	— va sluji
est	— este	la lune	— luna
le mur	— zidul	la terre	— pămîntul
l'escalier (m)	— scările	saluez	— salutați!
le pistolet	— pistolul	sur	— pe.
le sabre	— sabia		

r'sortir, a eși din noă), *resservir* (pron. r'servir, a servi iarăși).

Vocala *u* se citește de regulă ca sunetul compusiu din cuvintele românești: *clumă*, *clută*: de pildă: *vu* (vădutu), *mordu* (mușcat), *cru* (creșut).

Vocala *y* cînd se află după o consonantă se citește ca un *i*: *la syllabe* (silaba), *Tyr* (Tirul, oraș vechiu), *Tyrol* (Tirolul, oraș în Austria).

6. De cîte ori un cuvînt terminat în consonantă mută este urmat de altul începătoriu cu vocală sau cu *h* mut. consonanta de la fine. din mută devine cetită: *La lampe est ici* (lampa este aici). *Cet arbre est joli* (acest copac este frumușel). A observa aceasta. în cetire, se cheamă a face legătura consonantelor finale (sfîrșitoare). În această legătură consonantele finale: *d*, *f*, *g*, *s*, *x*, se citesc ast-felîu: *d* ca *t*, *f* ca *v*, *g* ca *k*, *s* și *x* ca *z*.

CAP. IV.

Vocale compuse.

7. Vocalele compuse sunt formate din două sau mai multe vocale simple. Ori ce vocală compusă înfățișază un singur sunet, astfelîu.

ai | se citesc ca *è* (deschis): *mais* (dară, înse), *il aime*
ei | (el iubesc), *la reine* (regina).

2.

1. L'ami et l'amie. 2. La rose et l'arbre. 3. Le coq est sur le mur. 4. L'escalier et le cahier. 5. Le pistolet et le sabre. 6. Oscar a la rose et Gerson a le pistolet. 7. Victor a vu l'arbre et Nicolas a pris le sabre. 8. Alfred servira Gerson. 9. La terre et la lune. 10. Saluez les amis.

Notă. Profesorul va face exerciții de despărțire de silabe.

au } se citesc ca o : *le marteau* (ciocanul), *jaune*
eau } (galbîn), *haut* (înnalt)

oi se citește ca ó sau *oa* : *le roi* (regele), *la loi* (legea).

ay } se citesc ca *ei* } Când y urmează unei vocale el
ey } se citesc ca *ei* } se citesc ca doi *i(ii)*, din cari
 unul săse uniască cu vocala di-

oy se citește ca *oa-i* } nainte, iar al doilea să facă si-
uy se citește ca *iui-i* } labă cu alte sunete ce-î ur-
 mează: astfelu :

le pays (țara), ca cum ar fi scris : *le pai-is* ; *pa-
 yer* (a plăti), *le royaume* (regatul), *appuyé* (rezemat).

Observare. Când y este final orî urmat de un e
 mut, atunci nu se mai citește ca doi *i* ci ca un
 singur *i* : *le bey* (beiul), *la Haye* (Haga), afară de
 cuvîntul : *l'abbaye* (f)-schitul, și : *la Roye* (la Roi-ie)
 oraș în Franța în cari y se citește ca un indoit *i* (ii).

Vocale compuse (urmăre).

8. Alte vocale compuse sunt :

eu } cari se citesc ca *eo*, din cuvîntul : *bleotocări*, de
oeu } pildă : *bleu* (albastru), *le feu* (focul), *le jeu*
 (jocul), *le voeu* (dorința).

Observare. Când aceste două vocale compuse
 sunt urmate de o consunantă, care termină silaba
 formată de ele, și care s'aude atunci ele se citesc

La table	— masa	la promenade	— primblarea
le livre	— cartea	l'avis (m)	— părerea, idea
elle	— ea	le grenier	— coșarul, podul
perdu	— pierdut	juste	— drept, dreaptă
la plume	— condeiul	la carafe	— garafa
ta	— tău, ta	la lampe	— lampa
mon	— meu	petite	— mică
ton	— tău	vide	— gol, goală
fera	— va face	là	— acolo
une	— (una), o		

maî deschis, d. e.: *la fleur* (floarea), *la soeur* (sora), *le boeuf* (boul), *L'honneur* (m)-onoarea. cinstea.

Ou se citește ca *u* romănesc: *la tour* (turnul), *la tourterelle* (turturica).

Observare. În cuvintele următoare, *eu* nu este vocală compusă, ci *e* este mut, iară *u* se citește deosebit cu sunetul seu:

1) *la mangeure* (rosătura), *la gageure* (ramașagul), *la vergeure* (vârgătura hîrtiei).

2) În cite va timpuri a verbului *avoir* (a avea): *j'eus*, *tu eus*, *il eut* (eu avui, tu avuși, el avuși ș. a.; *eu* (avut), *j'eusse eu* (aș fi avut), *tu eusses eu* (tu ai fi avut) ș. a.

Observare. Când două vocale simple se pronunță deosebit, în cît nu formează vocală compusă, atunci a doua din ele primesce semnul trema ("), de pildă: *Saül* (Saul), *Moïse* (Moisi).

CAP. V.

Sunetele nasale.

9. Când o vocală (simplă sau compusă) este urmată de una din consunantele *m*, *n*, ea se pronunță pe nas (prelungind astfel sunetul acestor două consoane în cît să nu se lipiască buzele pronunțînd pe *m*, nici limba să nu atingă ceriul gurei la pronunțarea lui *n*); așa că într'o bună pronunțare nasală, nu se poate deosebi *m* de *n*: *Adam*

3.

1. Il a vu la porte et la table. 2. L'amie a le livre.
3. Elle a perdu la vie. 4. Mon ami fera une promenade.
5. Ta plume est là. 6. Ton avis est juste. 7. La carafe est sur la table. 8. La lampe est petite. 9. Le grenier est vide.

(Adam), *l'an* (anul), *faim* (foame), *le pain* (pînea).

Pentru aceasta trebuie ca *m* și *n* să termine silaba, sau să fie urmate de alte consunante deosebite de ele;

Pronunță cu sunet nasal: *à jeun* (pe nemîncate);
și nenasal: *jeune* (tînăr).

asemenea *le gant* (mănușa « *le canard* (rața).
« *bon* (bun) « *bonne* (bună).¹⁾

Sunete nasale (urmare).

10. Vocalele: *e*, *i*, *u*, *y*, urmate de *m* sau *n*, în aceeași silabă, perd sunetele lor proprii și se citesc astfel:

e se pronunță ca *a*: *l'enfant* (copilul), *encore* (încă).

i și *y* se citesc ca *e*: *le jardin* (grădina), *la syntaxe* (sintaxa), *simple* (simplu).

u se pronunță ca *eu*: *le parfum* (parfumul), *un* (unu).

11. Macar că s'a ȃis că vocala *e* se citește ca *a* înainte de *m* și *n*, înse cînd aceste consunante sunt în aceeași silabă cu *e*, această vocală își păstrează sunetul său în următoarele casuri.

1) În mai toate numele proprii streine: *Mentor*, *Benjamin* (Veniamin), *le Bengale* (Bengalul). ș. a.

2) În cîteva forme verbale: *je viens*, *tu viens*,

1). Consoanele *m*, *n*, în legătură cu cuvinte ce încep cu vocale sau cu *h* mut, își perd sunetul nasal.

<i>le jardinier</i>	— grădinarul	<i>agréable</i>	— plăcutu-ă
<i>la parole</i>	— cuvîntul	<i>tu as</i>	— tu ai
<i>essorez</i>	— soriți	<i>la jambe</i>	— țurloiful
<i>a été</i>	— a fost	<i>cassé</i>	— sfărmat
<i>est tombée</i>	— a cădut (ea)	<i>contre</i>	— impotriva
<i>les livres</i>	— cărțile	<i>le vice</i>	— răul.
<i>les cahiers</i>	— caietele		

il vient (eu vin, tu vii, el vine) *je viendrais, tu viendras, il viendra* ș. a.; *je tiens, tu tiens, il tient*; (eu țin, tu ții, el ține), *je tiendrais, tu tiendras, il tiendrait*.... (eu voiu ține, tu vei ține....).

3) In terminațiunea *en*, cînd acesta urmează unei vocale: *l'Européen* (Europeanul), *le bien* (binele, averea), *ancien* (vechiu), precum și înainte de *n* final în cuvîntul: *l'examen*.

Notă. In următoarele cuvinte *n* nu are sunet nasal: *amen* (amin) *gramen* (grăunte), *hymen* (căsătorie) și *Eden* (raiul pămîntesc).

Observare. In verbe terminațiunea *ent* este mută: *ils voient* (ei ved), *elles demandent* (ele întrebă). Și dacă după verb vine un cuvînt începătoriu cu vocală sau cu *h* mut, atunci *t* din terminația *ent*, face legătură; *ils doivent arriver ce soir* (ei trebuie să sosiscă în astă sară).

Sunete nasale (urmare).

12. Vocalele *e, i, u, y* înainte de un îndoit *m* (*mm*) sau îndoit *n* (*nn*) nu se pronunță cu sunet schimbat, ci cu sunetul lor propriu *d. e. l'ennemi* (citește: en'mi — dușmanul), *immobile* (nemișcat, nemișcătoriu); tot așa și cînd *m* va fi urmat de *n*: *le gymnase* (gimnasiul), *l'hymne* (imnul, cîntarea).

Această regulă are și cîteva abateri privitoare la vocala *e*, și anume:

4.

1. *L'ami a perdu la plume.* 2. *La clef est là.* 3. *Le jardinier a répété ta parole.* 4. *Essorez les livres et les cahiers.* 5. *La promenade a été agréable.* 6. *La carafe est tombée sur mon pied.* 7. *Tu as cassé ma jambe.* 8. *La lampe est vide.* 9. *Il a perdu sa plume.* 10. *Elle fera une promenade.* 11. *Criez contre le vice.*

Vocala *e* se citește ca *a*:

1) în silaba întâia a cuvintelor începătoare cu *en* (citește: *an*): *enivrer* (a îmbăta), *enherber* (a înherba, a face erbos), ș. a.

2) În silaba întâia din toate cuvintele începătoare cu *emm*: *emmagasiner* (a înmagazina), *emmaigrir* (a slăbi, a face slab), cum și în cele ce încep cu *enn*: *ennoblir* (a face nobil) ș. a.

3) Înainte de un îndoit *m* (mm) în cuvîntul: *la femme* (femeea) și în cele terminate în: *emment*: *différemment* (deosebit), *diligemment* (cu silință).

4) Înainte de un îndoit *n* (nn) în cuvîntul *solemnel* (solemn) și în toate cele derivate de la acesta: *solemnité* (serbare), *solemnellement* (cu paradă, cu alaiu).

13. Vocala *u* înainte de *m* final numai în cuvîntul *le parfum*, se pronunță nasal, prin urmare și cu sunet schimbat; dar în toate cele alte cuvinte terminate în *um*, vocala *u* se citește ca *o* și nenasal: *le minimum* (cel mai mic grad, termen), *le maximum* (cel mai mare grad, termen) *le magnésium* (magneziul) ș. a.

Observare. Toate cuvintele cu această terminație sunt latinești, dar primite în limba franceză.

CAP. VI.

Sunete muete.

14. Limba franceză are doue sunetecari se numesc: *sunete muete*, și cari se înșamnă cu *gn* și *l* (sau *ll*).

le verre	— sticla, paharul	la mère	— mama
malade	— bolnav-ă	des bisets	— porumbi selbatici
le sel	— sarea	grosse	— mare (f)
son	— său-sa	l'élève	— elevul, eleva
la fenêtre	— fereastra	a apporté	— a adus
Gustave	— Gustav	le fer	— fierul
se promène	— se primblă	dur	— tare, aspru, virtos

1). *Gn* are de regulă o pronunțare identică cu un sunet din limba română, așa cum să aude din gura poporului de jos, a țăranilor Moldoveni cu deosebire. În limba română, poporul de la sate zice: *milă*¹⁾, *mire*, *mirlăi*, *mic*, *minunat*, în loc de milă, mire, etc. *Gn* în limba franceză reprezintă acelaș sunet ca *m* din exemplele de mai sus: *le compagnon* (tovarășul), *l'agneau* (melul), *la campagne* (locul de țară).

2). *L* (sau *ll*) muet. Când după un *i* urmează în aceeași silabă, consunata *l*, aceasta de regulă se pronunță muet, adică cu un sunet de *i*, însă pronunțat cam din gît: *le péril* (primejdia), *le babil* (flecăria, multa vorbire).

Dacă în acelaș cuvânt, urmează lui *l* muet, alt *l*, și acest de al doilea se pronunță muet: *le papillon*. (fluturele) *la fille* (fîica, fata).

Și dacă un *i* (capabil de a face sunetul lui *l* (sau *ll*), să se pronunțe muet), se găsește precedat de vocalele *a*, *e*, atunci acel *i* încetează de a forma vocala compusă cu una din vocalele simple *a*, *e*, și se pronunță separat, formând cu toate acestea diftong: *le travail* (lucrul, lucrarea), *la bataille* (bătălia), *la taille* (talia, statura), *l'abeille* (albina).

12. În un mic număr de cuvinte, de origină greacă și latină, *gn* nu mai reprezintă un sunet

---

1) A se arăta de cătră profesor cum se pronunță cuvintele ce încep cu *m* muet.

5.

1. Ce verre est vide.
2. Ton ami est malade.
3. Le sel est sur la table.
4. Gustave a perdu son livre.
5. Le père se promène par ici.
6. La mère a vu des bisets.
7. La lampe est sur la fenêtre et ton livre est sur la lampe.
8. Ta tête est grosse.
9. L'élève a apporté son cahier.
10. Le fer est dur.

muet, și ambele consoanante se citesc cu sunetul lor propriu: *Procgné* (Procna) *inexpugnable* (neatacabil, ă), *stagnant* (stătătoriu), *le magnat* (magnatul) ș. a.

13. În următoarele, casurii înse. I (și II) se pronunță ca în românește (adică nemuet):

1). În cuvintele începătoare cu *ill*: *illégal* (nelegal contra legei), *illusion* (părerere) ș. a.

2). În adjectivele terminate în *il*: *vil* (prost, de rind), *civil* (civil) ș. a.

3). În o bună parte de cuvinte ca: *il* (el), le *fil* (așa), le *Nil* (Nilul), l'*exil* (surgunul), le *profil* (profilul, partea laterală a feței), la *ville* (orașul), le *village* (satul) *mille* (o mie), *distiller* (a distila), *osciller* (a oscila) ș. a.

CAP. VII.

Cetirea consunantelor.

14. Afară de consunantele simple, limba franceză mai posedă consunante *îndoite* (duble), *compuse* și *mixte*, toate compuse din consunante simple unite între ele sau cu vocale.

Consunantă îndoită se chiamă o grupă de două consunante de acelaș fel: *bb*, *cc*, *dd*, *ff*, *ll*, etc.

Consunante compuse se țin niște grupe de două consunante simple neomogene (care nu sunt de a-

la frère	— fratele	le grand arbre	— copacul cel mare
les amis	— prietenii	est-elle	— este ea (el)?
as-tu	— ai?	l'homme	— omul
actif	— harnic	modeste	— modest-ă, rușinatec
tu es	— tu ești	utile	— folositoriu-e
sa	— său sa,	très	— foarte, prea
est arrivé	— a sosit	ma	— mea (meu).
sont	— sunt		

celeş feliu), și care reprezintă un singur sunet: ch, gn, ph, rh, th, x (=cs, gz).

Consonantă mixtă este un grup format din o consoană și o vocală; așa sunt ge-(j), gu-(gh) și qu-(k).

15. *b* se citește de regulă ca în românește; este mut însă la finitul cuvintelor d. e. *le plomb* (plumbul), *Colomb* (Columb).

Excepție. *b* final nu este mut în cuvîntul: *le radoub* (repararea unei corăbii) și în genere în numele proprii d. e. Job, Jacob ș. a.

c, înainte de *a, o, u* și de orî-ce consonantă—afară de *h*—se citește ca *k*: *la cabane* (coliba), *la craie* (crida); înse înainte de: *e, i, y*, sau avînd sedil (*ç*) înainte de *a, o, u*. această consonantă se pronunță ca *s* românesc: *la cerise* (cireșa), *reçu* (primit), *il plaça* (el puse).

În cuvintele următoare, *c* se aude cu sunetul lui *gh* românesc: *le second* (al doilea), *la seconde* (a doua) și în derivatele acestora: *secondier, secondaire* ș. a.

c final este mut 1) în *le tabac* (tutunul) *l'estomac* (stomacul). 2) în cuvintele în cari se va afla după un *n* sau *r*: *le banc* (banca, scaunul), *blanc* (alb), *le porc* (porcul) ș. a.

Observare. *ct* final este mut. 1) cînd se află după un *n*: *l'instinct* (instinctul), *distinct* (deosebit). 2) în cuvintele: *le district* (districtul, județul) *l'aspect*

6.

1. Ton frère est arrivé. 2. Sa mère a été malade. 3. Les amis sont ici. 4. As-tu vu le grand arbre? 5. L'homme actif est modeste. 6. Le sel est utile. 7. La promenade est très agréable. 8. Tu es modeste et très actif. 9. As-tu vu ma plume? Est-elle ici? 10. Ma mère a vu ta plume et ton livre.

(înfățișarea) și *le respect* (respectul); totuși în aceste două de pe urmă, *ct* se pronunță cu sunet aușibil, când aceste cuvinte se găsesc la finitul unei propoziții.

16. *Ch* înainte de vocale se citește de regulă ca ș românesc: le chat (pisica, mița), le chien (cinele), Charles (Carol), Michel (Mihail); înainte de consoanantă, se citește tot de-a una ca k, le chrétien (creștinul), le Christ (Christos).

Escepție. În o mică parte de cuvinte derivate din limba greacă *ch* se citește chiar înainte de vocale ca k; le chaos (haosul, hăul), l'écho (resunetul), le choeur (corul), l'orchestre (orchestra), Michel-Ange (Mikel-Anj) și a.

d se citește de regulă ca în limba română: este mut înse la sfârșitul numelor proprii: donner (a da), le nid (cuibul), le pied (piciorul) David, Alfred și a.

f se citește de regulă ca în românește; este însă mut 1) în substantivul compus le *chef d'oeuvre* (capul de operă); 2) la finitul cuvintelor următoare: la clef (cheia), le cerf (cerbul), l'éteuf (un feliu de minge) și 3) la pluralul următoarelor trei substantive le *boeuf-lesboeufs* (boii) le *nerf-les nerfs* (nervii) și l'oeuf (m) les oeuf (ouăle). În cuvântul *le*

l'air (m)	— aerul	forme	— formează
sec	— uscat	le morceau	— bucata
il fait froid	— este frig	jaunâtre	— gălbui-e
ce	— acest	la lime	— pila
le taureau	— taurul	la neige	— zăpada, omătul
regardez	— priviți	aussi	— și, asemenea
la flamme	— flacăra	elle	— ea
voyez	— vedeți	la glace	— gheața
beau	— frumos	fort	— tare, puternic
l'eau (f)	— apa	la braise	— cărbunele, cărbunii
regarde	— privește	J'ai	— eu am
gèle	— îngheață	de	— de

cerf când acesta este la urma unei fraze. *f* se aude, dar este tot de-a una mut în compusul: le cerf-volant (smăul, cu care se joacă copiii, și o insectă numită *caradașcă*).

17. *g* se pronunță 1) ca *j* românesc, când se află înaintea de *e, i, y*: le gymnase (gimnasiul), agile (sprinten-ă) 2) ca *gh* (românesc), când se găsește înaintea de *ă, o, u*, sau de orî ce consonantă: le gant (mănușa) le goût (gustul) Guillaume Vilhelm). grand (mare).

Observare. Consonanta *g* formează, precum s'a arătat mai înainte, consonante mixte în unire cu vocalele *e* și *u*: Consonanta mixtă *ge*, se găsește înaintea de vocalele *a, o, u*: George (Ghiorghie), le geôlier (temnițarul), la mangeure (rosătura); cea a doua *gu* se întrebuintează înaintea de *e, i, y*, sau de diftongi, echivalentele acestora: la guerre (rebelul) la guitare (chitara, instrument muzical) la guimbarde (drimba), la fatigue (osteneala) il distingueait (el deosebia).

Nota 1 Pentru ca *gu* să nu formeze înaintea de *e* mut final consonanta mixtă (*gh*), ci fie-care din cele două litere ce o compun, să se citească precum s'a arătat pîn'aci, se pune trema pe *e* mut final, care în acest caz formează singur silaba și rămîne cu totul mut: la ciguë (cucută).

II. În cuvintele derivate de la adjectivele *aigu* (ascuțit) (*ambigu* (cu îndoit înțeles) *contigu* (atin-

7.

1. L'air est sec. 2. Il fait froid 3. Ce royaume est beau. 4. L'eau est utile. 5. Ton frère regarde la mer. 6. L'air gèle et forme la neige. 7. L'eau gèle aussi, elle forme la glace. 8. Le taureau est très fort. 9. Regardez ce morceau de braise. 10. La flamme est jaunâtre. 11. J'ai vu ton frère avec Nicolas. 12. Voyez le marteau et la lime

gător.) și *exigu* (mic de tot), *gu* nu este o consonantă: l'aiguille (acul), l'aiguillon (acul insectelor) aiguë ascuțită; ambigüe (cu două înțelesuri) l'ambiguité (vorbirea cu două înțelesuri); contigüe (atingătoare), la contiguité (atingerea între obiecte), exigüe, mică de tot) l'exiguité (micimea fără măsură).

g final (sau chiar urmat de t final) este mut (impreună cu t long (lung), le sang (sângele, le doigt (degetul,) vingt (douăzeci).

Excepție. g final se aude puțin în: *le joug* (jugul) și tare în *le bourg* (tîrgușorul).

18. *h* la mijlocul și la finea cuvintelor este tot de-a una mut: souhaïter (a dori), malheureux (nefericit), ah! (ah!), bah! (interjecție de mirare): la începutul cuvintelor încă este, de regulă, mut: habit (m) haină, honneur (onoare); Într'un număr de vr'o 200 cuvinte *h* la început este auzit, dar nu cu o aspirație așa de mare precum se dă lui *h* în limba română; hardi (îndrăsnet) la haine ura), hache (topor) și altele.

În câte-va cuvinte derivate, *h* este mut, de și în cuvintele de la care s'au format acestea, *h* este aspirat (cetit tare); așa din: le héros (eroul, viteazul), avem l'héroïne (eroïna), l'heroïsme (eroismul), héroïque (eroïcu) etc., din Henri (Enric) avem Henriette și altele.

j se pronunță ca *j* romănesc: la jeunesse (tineretea, tinerimea), le juge, (judecătorul), toujours (tet-de-a-una).

votre — vostru-ă.
 aime — iubește.
 trouvé — găsit.
 George — Ghiorghe.
 jeune — tînăr-ă.
 le ciel — ceriul.

où — unde.
 allumé — aprinsu.
 l'écurie (f) — grajdîul.
 haute — înalt
 le toit — acoperemîntul

l, (afară de cazul când este muiet) se citește ca *l* în limba română *lever* (a ridica), *valoir* (a prețui). *l* final este mut în următoarele cuvinte: *le baril* (putina), *le chenil* (cușca de ținut capăii) *le coutil* (un feliu de pânză), *le fusil* (pușca), *gentil* (delicat) *le gentil* (păgînul) *l'outil* (m) scula (instrument de meseriaș), *le persil* (pătrunjelul), *soul* (ghiftuit, de beție sau de mîncare), *le sourcil* (sprinceană). Precum și în mijlocul cuvintelor următoare: *le fils* (pron. fis) fiul, *le pouls* (pulsul), *les gentilshommes* (gentilomii), și de regulă în numele proprii, cînd *l* se găsește urmat de un *d* sau *t* final: Arnault (Arnold), La Rochefoucauld. ș. a.

m, (afară de cazul cînd este pronunțat nasal) se citește ca în românește; este însă mut în: *damner* (a afurisi), *condamner* (a condamna), tot asemenea și în derivatele lor, precum și în substantivul: *l'automne* (toamna).

n, (ca și *m*) cînd nu este nasal se citește ca în limba română: *nager* (a inota), *dominer* (a stăpîni), ș. a.

p se citește ca în românește *porter* (a duce), *partir* (a pleca); este însă mut 1) la sfîrșitul cuvintului, chiar de ar fi urmat de *t* sau *s* final: *prompt* (esact, grabnic), *le corps* (corpul); 2) la mijlocul următoarelor cuvinte: *le baptême* (botezul), *le compte* (socoteala), *dompter* (a înblînzi, a supune), *sculpter*

8.

1. Votre soeur aime le jeu. 2. La reine a une fleur.
3. Mon frère a trouvé une tourterelle. 4. George est jeune et modeste. 5. Le ciel est bleu. 6. Où est la fleur ?
7. La fleur est ici. 8. Ta soeur a allumé la braise. 9. Le boeuf est dans l'écurie. 10. La tour est haute. 11. As-tu vu la lime ? 12. J'ai vu la lime sur la fenêtre et le marteau sur le toit.

(a sculpta) și în derivatele acestora. Mai este mut, p, în *sept* (pronunță set), dar se aude în *Septembre* (*Septembre*).

Escepție. În cuvintele următoare, p, se citește: *le rapt* (pron. rapt) răpirea, *le croup* (un feliu de angină), *le cap* (termin de geografie), *capul*, *Alep* (*Alep*, oraș în Asia): p în unire cu h, dă consoana compusă *ph-f*: *le philosophe* (filosoful), *la pharmacie* (spiteeria).

19. Q. ca consonantă simplă nu se găsește de cît în două cuvinte. și are sunetul de k: *le coq* (coșul), *cinq* (cinci); este înse mut în substantivul compus: *le coq d'Inde* (curcanul).

Afară de aceste două cuvinte, în toate cele alte este cōnsuantă mixtă (*qu*) care de regulă se citește ca k: *qui* (care), *le conquérant* (cuceritorul), *quinze* (cinci-spre-zece).

Intr'un mic număr de cuvinte, consonanta mixtă *qu* are sunetul compus *ku* înainte de a, o, u și *kju*, înainte de e, i, y: *l'équateur* (ecuatorul), *aquatique* (de apă, apaticu), *équestre* (călare), *quintuple* (incincit).

r se citește de regulă ca în românește: *rare* (rar) *rapide* (repede): este înse mut în următoarele cazuri:

a). În cuvîntul: *monsieur* (domnul) și în alte câteva în cari se găsește urmat de *s* final mut: *volontiers* (de voie, bucuros), *Angers*, *Poitiers*.

il plere — el plînge
paît — paște
la prairie — livada
la blessure — rana
Londres — Londra
le noyer — nucul
l'habit (m) — haina
petit — mic
à — la

la boisson — băutura
gai — vesel
le coucou — cucul
le soldat — soldatul
Paris — Paris
naturelle — naturală, firească
maintenant — acuma
peux-tu — poți tu
sauter — a sări.

2) In toate cuvintele de mai mult de o silabă terminată în *er* donner (a da), le jardinier (grădinarul).

Excepție. Numele proprii terminate în *er* și câteva comune de două silabe fac abatere de la această regulă, și au *r* final auzibil: *Abner*, *Jupiter*, *amer* (amar), *le cancer* (racul, o boală), *la cuiller* (lingura), *l'éther* (eterul), *l'enfer* (infernul, iadul) *fier* (mindru, fudul), *hier* (ier) și *l'hiver* (m) iarna.

r în unire cu *h* formează consonanta compusă *rh* care se citește tot ca un simplu *r*: *le rhéteur* (retorul), *le rhumé* (gutunariul) etc.

20. *s* se citește cu două sunete:

Ca *s* românesc în cuvântul *sută*, a) Când se găsește la începutul cuvintelor: *soupe* (supă), *source* (isvor), b) Când se află în corpul cuvântului și va fi preces sau urmat de o consonantă: *la bourse* (punga), *sensible* (simțitoriu-e), *l'espoir* (nădejdea), *l'espace* (întinderea, golul), c) când este îndoit: *l'assemblée* (adunarea) *l'essor* (sborul) și a.

Ca *z*. a) In mijlocul cuvântului, de se va afla între vocale: *la rose*, floarea trandafirului, *l'oseau* (m)-paserea.— De regulă la finea cuvântului, când urmează un alt cuvânt începător cu vocală sau *h* mut: *vous avez* (voi aveți), *les enfants* (copiii), *les hommes* (oamenii).

9.

1. Ton frère a perdu la gageure, il pleure maintenant. 2. Le boeuf paît dans la prairie. 3. Où est George? Il est sur le noyer. 4. Ton habit a une mangeure. 5. Mon pays est petit, mais il est beau. 6. Votre frère est très gai, il a vu le coucou. 7. Le soldat a une blessure. 8. As-tu été à Paris? J'ai été à Londres. 9. L'eau est notre boisson naturelle. 10. Peux-tu sauter?

Escepție. I. In cuvintele următoare *s* de și se află între vocale totuși se citește ca *s* și nu caz: *la désuétude* (desvătul), *le parasol* (umbrela), *la présence* (președința, șederea înainte), *monosyllabe* (de o silabă), *polysyllabe* (de mai multe silabe), *vraisemblable* (cam adevărat, care pare adevărat) și alte citeva.

II. In citeva nume proprii este mut la mijlocul cuvântului înainte de o consonantă: Descartes, Despréaux, Duguesclin, Duquesne, Malesherbes și a.

s final este de ordinar mut: le bras (brațul), le corps (corpul), le temps (timpul).

Escepție. S final se pronunță cu toate acestea, a) în numele proprii terminate în *as*, *ès*, *is* și *us* afară de: Agésilas, Périclès, Adonis, Rémus, Judas, Nicolas, Thomas și Jésus. — b) în: le fils (fiul), hélas (vai!), jadis (odinioară), le lis (crinul), les mœurs (obiceiurile), l'ours (ursul), la vis (șurubul) și în tous (toți), când acest din urmă este luat pronominal. — în câte-va nume streine primite în limba franceză: l'hiatus (hiatul), gratis (fără plată), bis (de două ori), l'iris (irisul), le rhinocéros (rinoceriul) și a.

21. *t* se citește ca în românește la *taille* (talia), *l'étalon* (armasarul): de regulă este mut la finea cuvintelor: le paquet (pachetul), muet (mut).

Escepție. t final se aude „) în următoarele cuvinte: le but (ținta, scopul), brut (nelucrat), le Christ (Hristos), chut (tăcere!), le déficit (deficitul, lipsă de bani), la dot (zestrea), l'est (răsăritul), le fat

<i>I</i> a faim	—lu-î fôme	mangé	—mîncat
pris	—luat	apporté	—adus
le premier	—cel întăi	fut	—fu
mis	—pus	le gantier	—mănușorul
Grégoire	—Grigore	la mienne	—a mea
large	—larg-a	le lézard	—șopîrla
non	—nu	le canif	—cuțitașul, briceagul.

(pretențiosul), le granit (granitul), le luth (lăuta, vechiul instrument musical), l'oust (apusul) și alte câte-va. — *b*) Când este preces de *c*: (după cum s'a arătat la §) corect (corect, drept), exact (exact), le tact (tactul). — *c*) In numele proprii: Ernest, Judith și a. — *d*) In numeralele *sept* și *huit* când sunt luate substantival: precum și în *vingt* în șirul numerilor de la 21 până la 29 inclusiv; vingt-quatre (24), vingt six (26), vingt sept (27).

ti, în o mare parte de cuvinte, are sunetul de *si*; aceasta se observă *a*) în substantivele terminate în *tion* și *atie*: la fonction (funcțiunea), la démocratie (democratia), *b*) adjectivele terminate în *tial* și *tiel*, în *tie* și *tient*: partial (părțitoriu), essentiel (de căpitenie, necesar), patient (răbdător); *c*) în verbele: balbutier (a murmura, a îngina) și *initier* (a începe) și în derivatele de la acestea. — *th* se citește tot ca *t*: théologie (teologie), théocratie (teocrația).

V se citește ca *v* românesc: la vérité (adevărul), la vivacité (viociunea. — *W*, (*V* dublu) există în cuvinte străine: *le wagon* (vagonul), el se citește și ca *ou*: *whist* (un joc de cărți).

x are sunetele următoare:

a). La începutul și mijlocul cuvintului ca *cs*: le luxe (luxul), Xante, Xantippe, la zylographie (sepătura în lemn); însă ca *k* în: Xérés (oraș în Spania) și Ximénès (un ministru în Spania).

10.

1. Ton frère est à jeun, il a faim. 2. Grégoire est très-jeune. 3. Où est mon gant? Le gantier a pris ton gant. 4. Votre habit est bon, mais trop large. 5. Ta plume est bonne, la mienne est aussi bonne. 6. J'ai faim, où est le pain? 7. Adam fut le premier homme. 8. Le canard a mangé le lézard. 9. J'ai mis le pain ici. 10. As-tu apporté le canif? Non, j'ai apporté le marteau.

b). După *e* începătoriu se citește ca *gz*: exemple (esemplu), exercer (a exercita)

c). In cuvintele următoare ca *s*: Auxerre, Aix, Buxelles, soixante (șese zeci), six (șese) și dix (zece) cind aceste două din urmă sunt luate substantival.

d). Ca *z* când, fiind final, este urmat de un cuvânt începător cu vocală sau *h* mut: *six enfants* (șese copii); *dix hommes* (zece oameni). *X* final este de regulă mut: *le perdrix* (pățurnichea) *le prix* (prețul).

Excepție. In următoarele substantive se aude ca *cs*: *index* (catalog), *le larynx* (gâtlejul), *le lynx* (lincsul), *le spinx* (sfincsul), *le plénix* (fenicele), *le préfix* (prefixul), *Aix-la-Chapelle* (un oraș). Se mai citește *x* ca *z* și în numeralul compus: *dix-neuf* (nouă-spre-zece).

Z se citește ca *z* românesc *le zénith* (zenitul); la sfârșitul cuvintelor este de ordinar mut; *le nez-nasul*, *vous-avez* etc. In cuvintele următoare *z* final se aude: *le gaz* (gazul) *Metz*, *Suez*. In aceste două de pe urmă *z* are sunetul aproape ca a lui *s*.

Forma feminină a adjectivelor este tot de a una terminată într'un *e* mut; ea se formează de la masculin de regulă prin adăogirea acestui *e* la finea masculinului.

trop	— prea	la vautour	— vulturul
l'Égypte (f)	— Egiptul	à comprendre	— a înțelege
la province	— provincia	déraciner	— a desrădăcina
aura	— va avea	rusé	— viclean
le nouvel an	— anul nou	l'oncle (m)	— unchiul, moșul
commence	— începe	la Moldavie	— Moldova
veux-tu	— vrei tu?	le cousin	— vărul
le renard	— vulpea	pour	— pentru
désagréable	— neplăcut-ă	enlevé	— luat, răpit
célèbre	— vestit-ă	la conduite	— purtarea
roumaine	— românească	l'arbrisseau(m)	— copăcelul
le cadeau	— darul	censé	— socotit

CAP. VIII.

Despre legătura cuvintelor în vorbire
și în cetire.

21. Se face legătură: *a)* între artichu și vorba pe care o determină: les amis, les hommes, les agréables promenades, les huit arbres de votre jardin (cei 8 copaci din grădina voastră); *b)* între un adjectiv și substantivul ce-l urmează: un bon avenir (un bun viitor), un heureux ami (un amic fericit); mon ami (amicul meu). *c)* între un verb ajutătoriu și participiul verbului conjugat: tu as été jusqu'ici un bon garçon; il est arrivé trop tard; *d)* între un numeral și substantivul ce represintă specia numărată: six agneaux, neuf écus; *e)* între un verb pus la mod personal și un infinitiv: il veut abandonner l'étude; *f)* între cuvintele *en, on, bien, rien* și orî ce alt cuvânt de care sunt urmate, cu o singură condiție ca între ele să fie o strînsă legătură de înțeles: Ce livre est bien utile (această carte este foarte folositoare), on apporte du thé (se aduce ceaiu).

Când o asemenea legătură nu există, atunci se face în vorbire și cetire o pauză oare-care după cuvintele strîns legate prin înțales, și în urmă se pronunță cele alte: Quand on a faim on trouve tout bon (când ți-î foame, îți place orî-ce): les mauvaises habitudes ont toujours contribué à corrompre les

II.

1. Mon frère a un jardin. 2. Ce parfum est trop fort, il est désagréable. 3. Ton oncle est à Paris. 4. L'Égypte est un pays très célèbre. 5. La Moldavie est une province roumaine. 6. Ton cousin aura un cadeau pour le nouvel an. 7. Un vautour a enlevé un canard. 8. Ton père commence à comprendre ta conduite. 9. Veux-tu déraciner cet arbrisseau? 10. Le renard est censé très rusé.

bonnes moeurs (deprinderile răle au ajutat tot de a una a strica bunele moravuri).

Observare I. Conjuncția *et* nu se leagă nicî cu consoană finală a cuvîntului precedent, nicî cu h mut sau cu vocala începătoare a cuvîntului următoriu: Il est bon et utile d'apprendre (Este bine și folositoriu de a învăța).

II. Consonanta *r* din terminația *er*, măi nicî o dată nu se leagă în cetire și vorbire, afară numai când această terminațiune este a unui verb și voim a întrebuița un stil frumos oratoric. (Cu toate acestea trebuie a se feri cine-va de a căuta cu orice preț se facă legătură cu vocale, aceasta produce un efect uricios și adese ori ridicol).

CAP. IX.

Intrebuițarea accentelor.

22. *Regulă generală.* Accentele, *ascuțit și grav* se pun pe *e* care termină silaba, iar circumflexul pe ori ce vocală (afară de *y*) terminînd o silabă: célébrité, vérité, frère, jardinière, tête, flûte, maître, trône.

Regule speciale:

I. Accentul ascuțit se pune pe *e* închis, care,

menacé — amenințat	sage — înțelept
il restait — el stătea	rencontré — întîlnit
debout — în picioare	demandé — întrebat
devant moi — dinăntea mea	courageux — bărbătos
aujourd'hui — astăzi	lui — dînsul
en ville — în oraș	la vertu — virtutea
la profession — breasla	le bien — binele, averea
la calomnie — clevetirea	fait — făcut
la faiblesse — slăbăciunea	l'Americain — Americanul
humaine — omenească	le nom — numele
était — era	

terminînd o silabă, nu este urmat de o altă silabă nu este urmat de o altă silabă mută începătoare cu consonantă: *hérédité, bonté.*

Observare. Să poate că un *e* se primească accent ascuțit, chiar atunci când este urmat de o consonantă; înse această consonantă nu poate fi alta de cit *s*, întrebuițat ca semn de pluralitate: *hérédités, bontés, vérités* ș. a.

Înainte de orî ce altă consonantă sau chiar înainte de *s*, în cuvinte monosilabice, întrebuițarea accentului ascuțit nu are loc (vedî cetirea vocalei *e*).

II. Accentul grav se pune pe *e*, din penultimă, cînd ultima e mută și începătoare cu consonantă: *la frère, le père, fidèle* (credincios) iară dacă *e* nu va termina silaba, pe care o formează, atunci este închis, sau deschis, fără a mai primi accent (vedî cetirea lui *e*): *il crée* (el creiază), *tu supplée* (tu înlocuești), *il reste* (el rămîne), *tu rappelles* (tu rechemi), ș. a.

Escepțiuni. *a)* Cuvintele terminate în *ége*, ca: *le cortége* (cortegiul), *le manége* (manejul), *il protège* (el sprijinește) ș. a. se abat de la această regulă prin aceea că primesc pe *e* din silaba penultimă accent ascuțit în loc se primească grav. După scriitorii mai noi și acestea primesc accent grav.

12.

1. Cet homme est mon ami. 2. J'ai menacé cet enfant, et il restait debout devant moi. 3. La calomnie est une faiblesse humaine. 4. Mentor était sage et courageux. 5. Je viens avec lui. 6. La vertu est un grand bien. 7. J'ai fait aujourd'hui mon examen. 8. Cet Européen ¹⁾ a rencontré un Américain en ville. 9. Ils voient ton père et ta mère. 10. As-tu demandé son nom? J'ai demandé son nom et sa profession.

¹⁾ Numele de popore se scriu cu litere mari.

b). Se mai pune accent ascuțit—contrar acestei reguli—pe *e* din silaba antepenultimă, cînd aceasta va fi urmată de o silabă mută începătoare cu consonantă: ba chiar și pe silaba a 4-a a unui cuvînt: *le médecin* (medicul), *élever* (a crește), *la médecine* (medicină).

c). Sunt o samă de cuvinte, terminate în *s* (permanent¹⁾, care au un accent grav pe *e* aflătoriu în stînga acestui *s*; aceasta este contra regulii date la accentul grav și la cel ascuțit și circonflex, dar la parte din aceste cuvinte este indispensabil accentul grav, căci lipsa lui ar produce pe de o parte o cetire greșită: accés (și acces), excés (și exces) ș. a., iar pe de altă parte punerea accentului ascuțit în loc de grav, ar da a înțelege că *s* final este mobil și nu permanent: progrès (și *progres*, ca *bontés*), abcés (și abces, ca *créés*). La aceste cuvinte aparțin și cîteva părți de vorbire, neschimbătoare: après (după), auprès (lîngă), très (prea), près (aproape).

¹⁾ Numim *s* permanent litera finală afiătoare la singularul unui cuvînt spre deosebire de *s* mobil, care este semnul formei plurale la cuvintele declinabile.

Oui	— da	l'emmagasinage	inmagazinarea
allemand	— nemțește	le maître	— profesorul
tu dois	— tu trebuie	blâmé	— dojenit
le peintre	— zugravul	prononcé	— rostit
d'où	— de unde	était	— era
on	— cine-va	prendre garde	— a lua samă
d'abord	— întâiași-dată	le serviteur	— sluga
mourut	— muri	le discours	— cuvîntarea
de	— de la	ému	— mișcat
apprend	— învață	le thème	— tema, lecția
le blé	— grîul	le prêtre	— preotul
il y a	— este	tout le monde	— toată lumea (fi- e care)
le mois	— luna	le paysan	— țăranul
latin	— latinește		
ou	— sau		

d) Se pune încă accent grav pe unele cuvinte spre a le deosebi de altele:

dès (din, prepoziție)	ou (unde, adverb)
dés (niște, articol)	ou (sau, conjuncție)
là (....., articol, pronume)	là (acolo, adverb)

e). In fine, se găsește accentul grav și în următoarele cuvinte: çà (acolo), deçà (din coace), déjà (și), voilà (iată) și in compusele cu acestea.

Observare. Vocala *e* înainte de *x* (*ex*) nu primește nici o dată accent; chiar de ar fi *x* urmat de un *e* mut; și cu toate acestea *e* se citește deschis: Alexandre [Alexandru], exercer [a esercita], complexe (complex).

Aceasta se explică prin aceea că *x* fiind echivalent cu *cs* sau *gz*, *e* dinaintea lui *x* se găsește tot de a una în mijloc iar nu la finea silabei ce o formează: complexe (com-plec-se); exercer. (eg-zer-cer).

III. Accentul circumflex se pune de regulă generală, ca și celelalte două, pe vocala finală a silabei, și anume pe vocale devenite lungi în urma unei contracții: *la tête* (capul) din *la teste* (lat. testa)

13.

1. As-tu rencontré mon frère? Oui, j'ai rencontré ton frère et ta soeur. 2. D'où viens-tu? Je viens de Paris et mon cousin vient de Londres. 3. Dans notre gymnase on apprend latin et allemand. 4. Veux tu emmagasiner mon blé ou non? Oui, mais tu dois payer d'abord l'emmagasinage. 5. Le peintre a perdu sa femme, elle mourut il y a un mois. 6. Cet enfant apprend diligemment, le maître a loué beaucoup son zèle. 7. Ton père a blâmé le serviteur, mais il restait immobile. 8. Le prêtre a prononcé un discours solennel, tout le monde était ému. 9. Ce paysan est ton ennemi, tu dois prendre garde. 10. As-tu fait ton thème?

âge (vrîstă, etate) din *aage* (lat. aetaticum), *maître* (profesor) din *maïstre* (lat. magister) †)

Escepțiî. Cîte va cuvinte primesc accent circonflex pe vocale cari nu termină silaba. *a).* Aşa sunt unele persoane de la următoarele verbe neregulate: *venir* (a veni), *tenir* (a ținea): nous vîn-mes (noi venirăm), vous vîn-tes (voi venirăți), nous tîn-mes vous tîn-tes; *b).* Ultima silabă a prezentului II conjunctiv în a 3-a persoană sing. de la toate verbele: *qu'il donnât* (se dee), *qu'il partît* (se plece); *c).* Pe ultima silabă a persoanei a 3-a singular de la verbele terminate la infinitiv în *aître*, oître: il paraît (pare) de la paraître; *il croît* [crește], de la croître; *d).* Pe ultima silabă consonantică în cuvinte ca *forêt* (pădure), *arrêt* (hotărîre, arest), ș. a. *e).* În fine în câte-va cuvinte monosilabice spre a le deosebi de altele cari avînd aceiași ortografie au înțales deosebit, așa ca: *sûr* (sigur), *sur* (pe), *crû* (crescut), *cru* (crezut), *dû* (trebuie), *du* (al, articlu), *mûr* (copt), *mur* (zid).

Observare. Din ultimele exemple aduse aici se vede că accentul circonflex se pune și pe silabe cari nu sunt lungi; tot așa se pune pe *o*, din cuvîntul le trône (tronul), despre care se scie că este scurt, căci vine de la grecescul *thronos* și nici de cum *thronos*.

*) Acest accent arată mai tot de „una perderea unui s.

<i>mauvais</i>	— rău (rea)	<i>comment</i>	— cum? ce?
<i>cette</i>	-- această	<i>apprendre</i>	— a învăța
<i>dans</i>	— în	<i>car</i>	— căci
<i>le linge</i>	— rufăria	<i>avez-vous</i>	— aveți (ați)?
<i>Paul</i>	— Pavel	<i>voyez-vous</i>	-- vedeți?
<i>méprisable</i>	— de desprețuit	<i>sans</i>	— fără
<i>nous avons</i>	— noi am (avem)	<i>la Roumanie</i>	— România
<i>la forêt</i>	— pădurea		

CAP. X.

Intrebuințarea apostrofului.

23. Semnul numit apostrof (') se întrebuințază la înlocuirea unei vocale finale, cînd cuvîntul următor va începe tot cu o vocală sau cu *h* mut. Se înlocuiesc obișnuit în asemenea cas. vocalele *a*, *e*, *i*: *l'ambition* în loc de *la ambition*, *l'homme* în loc de *le homme*; vocala *i* este înlocuită cu apostrof numai în conjuncția *si* cînd aceasta este urmată de pronumele *il*, *ils*, în orî ce alt cas *i* rămîne în ființă; *s'il vient à mourir* (dacă se va întîmpla ca el să moară), *s'ils perdent leur argent* (dacă vor pierde ei banii lor) însă: *si elle m'avait dit cela* (dacă ea mi-ar fi spus aceasta).

Vocala *a* se înlocuește cu apostrof numai în articolul feminin și pronumele *la*: *l'amitié* (amiciția) în loc de *la amitié*, *je l'ai vue* (eu am văzut'o) în loc de *je la ai vue*.

Vocala *e* se înlocuește cu apostrof în toate monosilabele terminate în *e* mut, precum: *je*, *me*, *te*, *se*, *le*, *de*, *ce*, *ne*, *que*, în articolul feminin *une* și în compusele cu *que* cînd sunt urmate de: *un*, *une*, *on*, *il*, *elle*; *j'arrive* (eu sosesc)—în loc de *je ar-*

14.

1. Le serviteur a vu le prêtre. 2. Votre thème est mauvais. 3. La calomnie est méprisable. 4. Il a mangé le pain, car il était à jeun. 5. Ton oncle a apporté un renard; ce renard est très beau. 6. Où avez-vous trouvé cette tourterelle? 7. Nous avons trouvé cette tourterelle dans la forêt. 8. Avez vous appuyé le mur? 9. Oui, nous avons appuyé le mur et le toit. 10. Voyez vous ce gymnase, il est ancien et très célèbre. 11. Ta mère a essoré le linge. 12. Comment, tu viens sans Paul? 13. Ta conduite est bonne, mais tu dois aussi apprendre. 14. La Roumanie est un royaume petit, mais beau.

rive, qu'est-ce qu'en entend? (ce se aude?) *quelqu'un* (cineva) *je n'ai rien* (n'am nimic).

Observare. Înainte de următoarele trei cuvinte, articolul *le* sau *la* nu perde vocala sa. decî se va scrie *le onze* (le onzième, la onzième) - unsprezece, *le huit* (le huitième, la huitième) -- opt. *le oui* (da), tot așa și conjuncția *que* și demonstrativul *ce* (acest).

CAP. XI.

Linia de unire.

24. Linia de unire (·) se întrebuințază a lega două cuvinte; ea se pune: *a*). Intre un verb în formă interogativă și pronumele subiect: *Est-il ici?* — (este el aici?) *b*). Intre un imperativ și pronumele regim: *vendez-le-à nous* — (vîndeți-ni-l-nouă). *c*). Pentru unirea adverbelor *ci* și *là* cu pronume sau cu alte părți de cuvînt: *celui-ci* (acesta), *celle-là* (aceea), *ci-dessous* (aice jos), precum și între pronume și numerale compuse: *elle-même* (ea însăși), *nous-mêmes* (noi-înșine), *quatre-vingts* (opt-zeci), *dix-huit* (opt-sprezece). *d*). În fine pentru a uni două sau trei cuvinte simple spre a ne înfățișa o singură idee: *le chien-loup* (cînele-lup), *le chat-huant* (huhurezul).

<i>le peintre</i>	— pictorul	<i>redoutable</i>	— infricoșat
<i>parlé</i>	— vorbit	<i>les enfants</i>	— copiii
<i>pris</i>	— prins, luat	<i>(il) enseigne</i>	— (el) învață
<i>parfumé</i>	— parfumat	<i>puni</i>	— pedepsit
<i>le maître</i>	— profesorul	<i>doivent</i>	— sunt datori
<i>la ville</i>	— orașul	<i>commis</i>	— săvîrșit
<i>récemment</i>	— de curînd (adv)	<i>le crime</i>	— nelegiuirea
<i>fondé</i>	— înființat	<i>obéir</i>	— a asculta
<i>la paresse</i>	— lenevirea	<i>coupable</i>	— vinovat-ă

CAP. XII.

Accentul tonic.

25. Pe cînd în limba romînă se găsesc cuvînte intonate și pe a patra silabă, ca : *veveriță, cracatiță, romaniță*, limba franceză nu are cuvînte intonate de cît cel mult pe a doua (penultimă) silabă. — Cînd cuvîntul de mai multe silabe va avea ultima silabă mută, atunci intonarea se va face pe silaba penultimă : *do mes ti que, pré fé ra ble* ș. a. Cînd cuvîntul se va termina în orî ce alt sunet atunci accentul tonic va sta pe ultima : *ami, jouet, traîneau, hibou*, ș. a. Acest mod de accentuare este general și caracterisază limba franceză.

CAP. XIII

Semnele ortografice.

56. Acestea sunt în număr de 12 : virgula, punct-virgula, două puncte, punctul, punct de întrebare, punct de exclamație, semnul suspendăreii, parentesa, semnul citațiunei, linia de unire, sedila și trema.

1. *Virgula* (, ¹⁾ se pune după cuvînte sau propoziții între cari se află o strînsă legătură de înțales; după vocative și chiar și înăntea acestora.

¹⁾ Virgule.

15.

1. Le peintre est dans le jardin. 2. Un soldat a parlé avec le capitaine. 3. L'enfant a pris un canard ; ce canard est très beau. 4. Ton gant est parfumé. 5. Où est ton ami ? Il est sur la tour. 6. Notre ville a un gymnase, ce gymnase est récemment fondé mais déjà célèbre. 7. La paresse est un ennemi redoutable. 8. Le capitaine a puni ce soldat ; il a été coupable. 9. Le maître enseigne, les enfants doivent obéir.

însă nici odată înainte de conjuncțiile: *et, ni, ou*, dacă propozițiile ce le leagă acestea sunt mici:

Moi, toi et votre cousin, nous sommes les plus appliqués de la classe.

2. *Punct-virgula* (;) ³⁾ se pune între propoziții ce stau în o mare neatinare de înțeles: Je lui avais dit qu'il partit; lui sans obéir à moi resta encore deux mois.

3. *Două-puncte* (:) ³⁾ se pun după o propoziție care anunță o citațiune sau, înainte de o enume-rație ori de o idee generală: Il dit: autant qu'on peut il faut obliger tout le monde: ou a souvent besoin d'un plus petit que soi.

4. *Punctul* (.) ⁴⁾ arată o pauză mare, el se pune la finea unei fraze sau a unei propoziții principale necomplinite de alta secundară. Mon ami, c'est assez quand vous dites que vous l'avez voulu.

5. *Punctul de întrebare* (?) ⁵⁾ se pune după propoziții interogative: Comment trouvez-vous notre ville?

6. *Punctul de exclamare* (!) ⁶⁾ arată mirarea, spaî-ma și se pune la urma interjecțiilor sau a propozițiilor cari vor conține interjecții: ah! que vous êtes méchants!

7. *Semnul suspendărei* (.....) ⁷⁾ se întrebuintază când se ține un moment tăcere asupra unei idei, și pe urmă se desfășură: Le croyez vous capable de mentir, lui..... Impossible.

²⁾ point-virgule, ³⁾ deux points, ⁴⁾ point, ⁵⁾ point d'interrogation, ⁶⁾ point d'exclamation, ⁷⁾ signe de suspension.

nevinovat	— innocent	vizitat	— visité
pe nedrept	— injustemet	scoala	— l'école
grădinarul	— le jardinier	mulțămît	— content
nemîngăiat	— désolé	(el) învață	— (il) apprend
inspectorul	— l'inspecteur	clasa întregă	— la classe entière
	un singur scolarîu	— un seul écolier	
acest	— cet (înainte de vocale și h mut)		

8. *Parentesa* ( ) ⁸⁾ esplică cuvîntul din stînga ei. Le langage (style) de la conversation familière doit être des plus faciles.

9. *Semnul citațiunei* (« ») ⁹⁾ se pune spre a închide ca într'o parentesă ȕisele cui-va: Il se lève de son siége et dit au pleupe: «Demain vous viendrez ici où vous trouverez du pain et de la viande, car j'en fis acheter et on en est allé apporter».

10. *Liniuța* (—) ¹⁰⁾ leagă două cuvinte simple ce fac unul compus: arc-en-ciel (curcubeul), ver-à-soie (verme de matasă).

11. *Sedila* (,) ¹¹⁾ se pune sub c înainte de a, o, u, cînd voim ca să se pronunțe ca s—*il plaça* (el puse).

12. *Trema* (-) ¹²⁾ slujește, punîndu-se pe o vocală, a face ca acea vocală să se pronunțe despărțit de cea precedentă: *hair* (a urî), *aieul* (bunic).

CAP. XIV.

Regule complimentare la cetirea unor litere.

57. *Ae*, sună ca *a* în: *Caen* (oraș în Franța): în toate celelalte casurî *ae* se aude ca *é*, ȕăsindu-se în cuvinte luate din limba latină; *et caetera* ș. a.

Ao, se aude 1) ca *a* în: *le faon* (puiul de căprioară), *Laon* (oraș în Franța) *le phaon* (păunul) și în

⁸⁾ la parenthèse, ⁹⁾ les guill. mets, ¹⁰⁾ le tiret, ¹¹⁾ la cédille, ¹²⁾ le tréma.

16.

1. Acest om este nevinovat; el a fost pe nedrept pedepsit. 2. Grădinarul nostru a pierdut pe femeia sa; el este nemîngăiat. 3. Acest copil are o carte; această carte este mare și frumoasă. 4. Profesorul a pedepsit clasa întreagă, un singur scolar a fost nevinovat. 5. Inspectorul a vizitat școala noastră, el a fost foarte mulțumit. 6. Un copil bun are o haină curată și învață cu silință.

derivatele acestuia ; 2) ca o în : le curaçao (un feliu de băutură), l'aoriste (aoristul, un timp în conjugarea greacă), la Saône (nume de râu în Franța), și în le taon (tăunul, strechiă).

Oe, se aude ca é, 1) în Oedipe (Edip), oecuménique (ecumenic), oedème (umflătura) și în derivatele lor ; 2) ca *oa* în *la poêle* (tigaia), le poêle (soba), la moëlle (maduva), și în derivatele lor — precum și în : la goëlette (o corabie cu două catarguri).

E. ca *a* în : le fouet (biciul) și derivatele sale : fouetter (a da cu biciul, cu harabnicul).

Observare.—Vocala *e* urmată de *m* sau *n* finale nu se citește cu sunet schimbat, ci păstrează sunetul seu : Jérusalem (Erusalim) tot așa și *i* în numele proprii străine : Ephraïm, Ibraïm și a.

Notă. Pentru cetirea neregulată a multor dintre vocale și consunante vezi dicționarele (Larousse, Thibaut și a.), de oare-ce în un curs de gramatică nu ar putea figura mai multe reguli în această privință.

CARTEA II.

ETIMOLOGIA

CAP. XV.

Părțile vorbirei.

26. Limba francesă—ca toate limbele—se compune din părți pe cari le numim *cuvinte* și cari se

récompensé — răsplătit	estimable — de considerat
le ministre — ministrul	la température — temperatura
Londres — Londra	célébré — celebrat, serbătorit
hier — ieri	vieux — vechi, bătrîn
le jour de fête — serbătoarea	

nasc, se desvoltă căpătînd forme bine hotărîte, după trebuința poporului care o vorbește, se înmulțesc pînă la un punct formînd familii de cuvinte, de unde nu mai pot aduce nici un serviciu, sunt părăsite și lăsate în uitare: atunci se zice că per.

După feliul serviciilor ce cuvintele fac poporului frances și celor cari o vorbesc, le clasează gramatica în zece grupe sau clase.

I. Unele cuvinte au un serviciu foarte mărginit dar destul de însemnat, căci arată înțelesul hotărît sau nehotărît, general sau particular în care sunt luate alte cuvinte: așa se zice: *un jardin* (o grădină și *le jardin* (grădina), *un homme* (un om) și *l'homme* (omul), *une maison* (o casă) și *la maison* (casa), *une idée* (o idee) și *l'idée* (ideia) *des hommes* (niște oameni). În aceste exemple vedem că înțelesul de hotărîre sau de nehotărîre a cuvîntului al doilea, atîrnă de la cuvintele *un (une)*, *le (la)* *l'*, puse înaintea acestuia. Cuvintele *un, une, le, la, l'* se cheamă *article*.

II. Orî ce ființă sau lucru, orî ce faptă, ideea sau simțirea, trebuie se aibă un nume sub care este cunoscută: *cheval* (cal), *brebis* (oaie), *femme* (femea), *douleur* (durere), *croyance* (credință); aceste cuvinte cari fac slujba de a servi, ca nume la tot ce are ființă, sau este crezut ca avînd, se numesc *substantive* sau *nume*.

17.

1. Hier a été un jour de fête, on a célébré un Te-Deum.
2. La température a un maximum.
3. Herculanium a été une grande ville.
4. Cet enfant apprend diligemment, il a été récompensé.
5. Le courage est une vertu estimable.
6. Mon habit est vieux, mais il est propre.
7. Où est le parfum ? Le parfum est sur la table.
8. Le ministre a été à Londres et le roi à Paris.

III. Sunt cuvinte prin cari se arată calitățile sau însușirile potrivite ființelor sau lucrurilor; aceste cuvinte se cheamă *adjective*: *Une promenade agréable* (o preumblare plăcută), *le beau jardin* (frumoasa grădină), *un grand livre* (o carte mare); în aceste exemple, cuvintele: *agréable*, *beau*, *grand*, sunt *adjective*.

IV. Unele cuvinte servesc a arăta într'un mod hotărît cantitatea sau numărul ființelor; ast-fel de cuvinte se țin *numerale*: *deux enfants* (doi copii), *quatre hommes* (patru oameni), *cinq livres* (cinci cărți).

V. O samă de cuvinte servesc a înlocui în vorbire pe substantive; așa în loc de a zice: *Ton frère a été chez nous, j'ai parlé avec ton frère* (fratele tău a fost la noi, eu am vorbit cu fratele tău) se zice: *Ton frère a été chez nous, j'ai parlé avec lui*.

Cuvîntul *lui* care înlocuește pe: *ton frère*, se cheamă: *pronomie* (adică: în loc de nume).

VI. Alte cuvinte servesc a arăta orî-ce feliu de lucrare ce fac ființele, sau natura stărei lor: *le rossignol chante* (privighitoarea cîntă), *l'enfant joue* (copilul se joacă), *le père dort* (tatăl doarme). Asemenea cuvinte se cheamă *verbe*.

VII. Sunt cuvinte cari arată în ce măsură se face activitatea unei ființe, în ce grad se cuvine calitatea cutare unei ființe, în ce timp, în ce loc se săvîrșește cutare fapt: *Ton frère parle vite* (fratele tău vorbește iute), *Le fer est très utile* (ferul

sain	— sănătos	désirable	—de dorit
brillant	— strălucitoriu	la paix	—pacea
la paille	— paiul (paiele)	l'animal (m)	— dobitocul
toujours	— tot de a una	le brouillard	— negura, picla
haïssable	— uricios-ă	épais	— des
	le défaut	— betesușul, meteahna	
	roux	— roș (despre păr), roib	

este foarte folositoriu), *J'ai dansé hier* (eu am jucat ieri), *Ta soeur n'est pas ici* (sora ta nu este aici). În aceste exemple cuvintele: vite (iute), très (foarte), hier (ieri), ici (aici), se cheamă adverbe.

VIII. Un număr de cuvinte se pun înaintea substantivelor, adjectivelor, pronumelor, numeralelor pentru a arăta o legătură de înțeles între acestea și un verb: *George est chez nous* - (Gheorghe este la noi), *Nicolas a été puni par son père* (Neculai a fost pedepsit de tatăl său), *allons deux à deux* (se mergem doi câte doi). Cuvintele *chez, par, à* din exemplele acestea se numesc prepoziții.

IX. Alte cuvinte îndeplinesc serviciul de a forma o legătură cu un înțeles oare-care între cele alte cuvinte: *Tu seras puni, puisque tu as été paresseux* (tu vei fi pedepsit fiind-că ai fost leneș); *prends garde car ce sont des fripons* (ia sama, căci aceștia sunt niște pungași). Cuvintele *puisque car*, se numesc conjuncții, adică vorbe legătoare).

X. În fine (cea din urmă) clasă de cuvinte arată într'un mod scurt și puternic, simțirile omului: *hélas! que je suis malheureux* (vai! cât sunt de nefericit!), *ah! que tu es méchant* (ah, cât ești de rău).—Vorbele: *hélas, ah*, se cheamă interjecții.

Recapitulând cele șise mai sus, rezultă că toate

15.

1. Cette fille a un agneau; cet agneau est très doux.
2. La campagne est agréable.
3. Le travail est très sain.
4. Le soleil est brillant.
5. Où est la bouteille? La bouteille est sur la fenêtre.
6. L'enfant a pris un papillon; ce papillon est très beau.
7. Le jardinier a vendu la paille.
8. La bataille est toujours haïssable et la paix désirable.
9. Le péril est grand, mon ami.
10. Le babil est un grand défaut.
11. Cet animal a le poil roux.
12. Le brouillard est très épais.

vorbele ce compun limba franceză se pot așaza în în zece clase:

I. Articolele	} schimbătoare	{ după gen, număr și cas.	
II. Substantivele			“ “ și număr.
III. Adjectivele			“ “ “ “
IV. Numeralesle			după gen și număr înse în parte nu în general
V. Pronumele			după gen, număr și unele după cas,
VI. Verbele			după formă, conjugare, mod, timp, număr și persoană.
VII. Adverbele	} neschimbătoare.		
VIII. Prepozițiile			
IX. Conjunțiile			
X. Interjecțiile			

Schimbarea celor dintăi cinci părți de cuvint se chiamă declinațiune: dintr'acestea numai artichul, putem zice că este schimbătoriu după cas, căci numai el ia forme deosebite pentru casuri pe cînd cele alte—afară de pronume, care ca și artichul presintă în unele părți forme deosebite pentru cas—păstrează forma lor neschimbată și casul se arată prin prepozițiile *de* și *à*.

CAP. XVI.

Articolele și Substantivele ¹⁾.

Genul.

Limba franceză deosebește toate substantivele în

1) Din cauza strînsei legături din aceste două clase de cuvinte trebuie a le studia—până la un punct—la o-altă.

polonais — leșesc, polon	elle — ea
l'étalon (m) — armasarul	la victoire — isbinda
noir — negru	vaincu — învins
bigarré — pestriț	l'eau (f) — apa
nommé — numit	l'homme (m) — omul, bărbatul
le vin — vinul	stagnante — stătătoare
l'armée — armata	la cité — cetatea
remporté — ciștigat	

două genuri, cari se pot cunoaște prin articolul cele precedă: genul *bărbătesc* și *cel femeesc*.

Articolele se pot împărți în: *hotărîte*, *nehotărîte* și *partitive*.

Articolele hotărîte sunt—la cazul nominativ singular—*le* pentru substantivele de gen bărbătesc ¹⁾ *la* pentru cele de gen fen femeesc, cînd și unele și altele încep cu consunantă sau *h* aspirat: iar *l'* (scurtat din *le*, sau *la*) pentru ambele genuri cînd substantivele încep cu vocală sau cu *h* mut, d. e. *le père* (tatăl), *le héros* (eroul), *la mère* (mama), *la haine* (ura), *l'ami* (amicul), *l'amie* (amica, prietena), *l'habit* (m)—haina), *l'héroïne* (f)—eroina).

Observare. În aceste exemple vedem că limba a dat o formă de gen chiar acelor substantive care reprezintă lucruri și cari prin urmare nu pot fi nici de gen masculin (bărbătesc) nici de cel feminin (femeesc), astfeliu: *l'haine* (ura) este cu formă de gen femeesc, *l'habit* (haina) cu formă de gen bărbătesc.—Din toate limbele Europei, numai limba englesă are o formă deosebită pentru cunoașterea genului la numele de lucruri; ea li-a dat la toate

1) De și nu este logic a țice: substantive ce reprezintă ființa de gen bărbătesc, sau de gen femeesc, dar pentru seurtare obiceiul sau deprinderea ne autorizază a sevirși această eroare.

19.

1. Cette cité est inexpugnable. 2. Cet homme est un magnat polonais. 3. Ton frère a un papillon; ce papillon est petit mais très beau. 4. J'ai vu un étalon roux, un agneau noir et un papillon bigarré. 5. Où est le vin? Le vin est dans la bouteille. 6. L'armée a remporté une grande victoire; elle a vaincu un ennemi redoutable. 7. Cette eau est stagnante. 8. Un ancien roi a eu une fille nommée Progné.

acestea genul neutru, adică, nici de gen masculin, nici de cel feminin.

Aceste articole: *le, la, l'* se dic articole *hotărîte* sau *hotărîtoare*.

Articolele nehotărîte sunt—la nominativ singular—*un* pentru toate substantivete de gen masculin și *une* pentru cele de gen feminin.

Numărul și cazurile.

Cazuri sunt șese și numere două, ca și în românește.

Forma plurală—la nominativ—a articulelor hotărîte este *les*, iar cea a articulelor nehotărîte este—la acelaș cas—*des*.

Forma plurală a substantivelor este—în general—terminată în *s*—la unele, este terminată în *x* sau *z*.

Declinațiune.

În declinațiunea francesă, numai articolul suferă schimbări, după cari și cunoaștem casurile, iar substantivul păstrează în toate casurile—aceluiași număr—forma nominativului.

N. Ac. l'homme (omul)	la maison (casa)	l'arbre
G. Abl. de l'homme	de la maison	de l'arbre
D. à l'homme	à la maison	à l'arbre
V. homme	maison	arbre

Observînd acest tablou vedem că nominativul și

aimable	— plăcut-ă	•	paresseux	— leneș
le prince	— prințul		la conduite	— purtarea
l'astre (m)	— steaua		la fleuve	— fluviul
le négociant	— neguțitorul		horrible	— îngrozitoriu-ă
illusoire	— părelnic-ă		l'oiseau	— (m) paserea
l'île (f)	— insula		l'aile (f)	— aripa
l'acte (m)	— faptul		sévèrement (adv)	— aspru
maintenant	— acuma		magnanime	— marinos-ă

acusativul sunt de o potrivă ; că genetivul și ablativul se formează punînd prepoziția *de* înaintea nominativului¹⁾ iar că dativul se formează prin punerea prepoziției *à* tot înaintea nominativului ; în fine că vocativul n'are articol.

Tot asemenea se va declina ori ce substantiv care va fi preces de un adjectiv determinativ în loc de articol d. e.

mon père tatăl meu	quel homme care om
de mon père	de quel homme
à mon père	à quel homme
mon père	(n'are)

Precum și toate numele proprii—care cînd sunt neînsoțite de adjective nu iau articlu—și substantivele precese de numerale :

Charles (Carol)	Michel (Mihail)	quatre enfants
de Charles	de Michel	de quatre enfants
à Charles	à Michel	à quatre enfants
Charles	Michel	(n'are)

Negațiunea românească *nu*, se traduce în franțuzește prin *non*, cînd ea nu va sta în legătură cu un verb : as-tu un livre ? (ai tu o carte ?). Non (nu).

1) Corect ar fi să zicem că aceste prepoziții se pun înaintea acuzativului, dar pentru scolarî, nominativul fiindu-le cunoscut întai, și fiind egal cu acuzativul, eroarea expresiei nu atrage consecvențe eronate.

20.

1. Ton compagnon est un homm très aimable. 2. Ce prince est très magnanime. 3. Le soleil est un astre brillant. 4. Ce négociant a commis un acte illégal, il a été sévèrement puni. 5. Cet enfant est maintenant très parresseux, sa bonne conduite a été illusoire. 6. Le Nil est un grand fleuve. 7. Votre ville est très petite, -elle est comme un village. 8. L'exil est horrible. 9. Cet oiseau a perdu une aile. 10. Cette île est grande.

Însă cînd negațiunea *nu* însoțește un verb, atunci, ea se traduce în francesă prin: *ne... pas* d. e. je ne parle pas de ton frère - eu nu vorbesc despre fraatele tău.

J'ai — eu am	ai-je? ameu?	je n'ai pas-eu n'am
tu as — tu ai	as-tu?	tu n'as pas
il a — el are	a-t-il?	il n'a pas
elle a — ea are	a-t-elle?	elle n'a pas
on a — cineva are	a-t-on?	on n'a pas
nous avons-noi avem	avons-nous?	nous n'avons pas
vous avez-voi aveți	avez-vous?	vous n'avez pas
ils ont — ei au	ont-ils?	ils n'ont pas
elles ont — ele au	ont-elles?	elles n'ont pas

La forma înterogativă se pune un *t* între verb și pronumele subiect, cînd persoana a treia singulară se termină cu o vocală. Acel *t*, care altă dată se scria de legat verbul, astăzi gramaticii îl numesc *t* eufonic, adică ce face pronunțarea frumoasă.

Afară de negațiunea *ne... pas*, mai sunt și alte negațiuni: *ne... point* (nici de feliu), *ne... jamais* (nici o dată), *ne... rien* (nu... nimica), *ne... guère* (mai... nu), *ne... personne* (nu... pe nimene).

Unirea prepozițiilor *de* și *à* cu art. *le* și *les*

Prepozițiile *de* și *à* sunt singurele întrebuițate pentru a distinge unele cazuri, și aceste prepoziții stau despărțite de artichu. Această declinație se numește declinația *necontrasă*.

Cînd însă avem de declinat un substantiv mas-

frumos	— beau	scump	— précieux
potrivit	— modéré	leul	— le lion
adevărul	— la vérité	tare (adj)	— fort
(el) pedepsește	— (il) punit	minciuna	— le mensonge
leneșii	— les paresseux	stricăcios-ă	— nuisible
sfatul	— le conseil	periculos	— dangereux

culin articulat cu artichul *le*, atunci - precum și în cazul cînd este a se declina ori ce substantiv la plural articulat cu artichul hotărît *les*.—prepozițiile *de* și *à* nu se țin deosebit de articule ci se unesc cu ele și dau formele *du* pentru genitiv și ablativ singular, *des* pentru aceleași casuri în plural; *au* pentru dativ singular, *aux* pentru acelaș cas în plural.

N. Ac.	le jardin-grădina	le héros (eroul)
G. Abl.	du jardin	du héros
D.	au jardin	au héros
V.	jardin	héros
N. Ac.	le projet (planul)	
G. Abl.	du projet	
D.	au projet	
V.	projet	

Plural.

N. Ac.	les jardins (grădinile)	les héros—(eroii)
G. Abl.	des jardins	des héros
D.	aux jardins	aux héros
V.	jardins	héros
	les maisons (casele)	
	des maisons	
	aux maisons	
	maisons	

Obs. istorică I. Imprejurarea prin care se esplică formele contrase *du*, *au*, *des*, *aux*, ale artichului cu

21.

1. Tatăl meu a vindut un armăsariu; acest armăsariu era tare frumos. 2. Munca potrivită este plăcută și sănătoasă. 3. Adevărul este adese ori neplăcut, dar tot-de-a-una folositoriu. 4. Profesorul nostru pedepsește aspru pe leneși; sfatul seu este foarte scump. 5. Leul este un animal tare și mîndru. 6. Minciuna este de desprețuit, ea este srricăcioasă și periculoasă.

prepozițiile *de* și *à* este aceasta: vocala *e* fiind mută în amândouă monosilabele *de*, *le*, ea a dispărut, prin replegiunea pronunțării, din articolul *le*, și consonanta *l* s'a alipit de prepoziția *de*, dând forma *del*. — Această formă s'a întimpinat tot de a una înăinte de consoante și de *h* aspirat, dar în timpul formării limbii franceze, consoanta *l* s'a prefăcut în vocala *u*, ori de câte ori s'a aflat înăinte altei consoante ¹⁾ prin urmare forma *del* a devenit *deu*, și această formă a trebuit să se pronunțe *du* ²⁾ căci în cas contrar gramaticii n'ar fi fost nevoiți să o scrie astfel. — Tot așa și din *à le* s'a făcut *au* (din *al*).

În plural formele *des* și *aux* sunt derivate din *de les* și *à les*. Ele au trebuit însă a trece prin formele *dels*, *als*, după cum ne dovedesc scrierile vechi și în urmă în cazul întâi cade *l* de tot și rămîne *des*, iar în al doilea *l* se slăbește în *u* și dă forma *aus*. Însă în limba francesă veche, literile *s*, *x*, *z*, erau singurile cari într'un mod arbitrar se puneau la finea cuvintelor în plural, și prin analogie cu substantivele terminate la singular în *au* și cari

1) Vocalisarea lui *l* în *u* înăinte de consoante se găsește în o mulțime de cuvinte; din cuvântul latin: *talpa* (cărțița) s'a făcut în francesă *talpe* și apoi *taupe*; din *palma* — *paume* (*palma*), din *alba* — *aube* (*zori*).

2) Cum că eu din cuvântul *deu* s'a cetit o dată *u* dovedesc rămășițele de câteva cuvinte. 1) *mangeure* (răsătură), *gageure* (rămașag), *vergeure* (vargătura hârtiei), 2) unele forme verbale, *j'eus*, tu *eus*., *j'eusse*, tu *eusse*..., eu, — *que j'eusse* etc., în cari eu se citește ca *u* (vezi cap. IV vocale compuse § 6).

<i>l'argent</i>	— bani	<i>maison d'épargne</i>	— casă de economie
<i>l'or (m)</i>	— aurul	<i>vertueux</i>	— virtuos
<i>ici</i>	— aici	<i>commode</i>	— îndemănos
<i>(il) fut</i>	— (el) fu	<i>l'étage</i>	— rîndul-catul
<i>hardi</i>	— îndrăzneț	<i>inhabité</i>	— nelocuit
<i>(il) bannit</i>	— el isgonit	<i>la classe</i>	— clasă
<i>pauvre</i>	— sărac	<i>parlé</i>	— vorbit

primesc *x* la plural, s'a schimbat și *s* din *aus* într'un *x*, cea ce revine la forma de astăzi *aux*.

II. Limba franceză derivând din cea latină, se naște întrebarea : cum se face că limba latină—care nu posedă artichu—să dea naștere unei limbi care să aibă artichu ? Cu toate că limba latină nu avea artichu, dar nevoia silea pe popor să întrebuițeze, cu acest rol, alte cuvinte, cari pe urmă luară formă și nume de artichu în limbile fiice. În limba română încă este adjectivul demonstrativ, cel, cea, cei, cele, care împlinește rolul de artichu înaintea adjectivelor, acolo unde limba franceză întrebuițează artichul seu propriu : Alesandru cel mare—Alexandre le grand : scolaricul cel mai silitoriu—l'écolier le plus appliqué. Dacă limba română care posedă artichile lu, a, le, i, le are nevoie de adjectivul adjectivelor demonstrative, atunci limba latină—cu atît mai mult avea trebuință de aceasta, pentru că ea nu avea artichu de loc. Așa se zicea în latină, pentru a traduce : omul care..... ille homo qui (acel om care.....), am vădut drumul care..... vidi illam viam quae..... (... . acel drum.....).

Artichul hotărit al limbei franceze le, l' les, vine tocmai de la adjectivile demonstrative latinești : ille (acela), illi (acei) illae (acele). Inșă fiind că

22.

1. Le plomb et l'or sont ici. 2. Colomb fut un homme très hardi. 3. Esaiu bannit Jacob. 4. Job fut pauvre mais vertueux. 5. Ce paysan a une cabanne ; cette cabanne est très commode. 6. J'ai mis la craie sur la table. 7. Cet oiseau a mangé une cerise. 8. Mon frère a pris un agneau ; cet agneau est très joli. 9. Cette maison a le second étage inhabité. 10. J'ai parlé avec ton père. 11. Où est le tabac ? Il est sur la fenêtre. 12. Où est le banc ? Il est dans la classe. 13. Il plaça son argent à une maison d'épargne.

limba latină se întinse așa de tare în cât o vorbeau popoare de ori ce viță, și acestea pentru ușurință întrebuițau numai unul sau două casuri, și pe celelalte le neglijau ¹⁾, accusativul ajunsese cazul cel mai mult întrebuițat astfel în cât:

m. *illum* (acus. sg.) a dat *le* precum *librum* a dat *livre*
 f. *illam* (« «) « la « *rosam* « *rose*
illos (acus. plur) « *les* « *libros* « *livres*
illas (« «) « *les* « *rosas* « *roses*

Din poesia latină se știe că terminația am, um, im, om se socotia mută și se lăsa afară din cuvânt când urma un alt cuvânt care începea cu vocală sau cu *h*; așa în loc de *illum arborem* se scria—de sigur pentru că se pronunța tot așa—*ill'arborem*; în loc de *illam herbam*.... *ill'herbam*: acestea au dat în francesă formele: l'arbre, l'herbe și altele.—în plural *illos arbores*—les arbres, *illas herbas*—les herbes

Vom numi declinațiunea substantivelor masculine, cari au articolul *le* și cea plurală a tuturor cuvintelor luând *les*, declinația *contrasă*, spre deosebire de cea întâi, căreia i am dat *necontrasă*.

Declinarea partitivă.

După înțelesul ce să dă unui cuvânt, se schimbă și forma sa. De voim să arătăm un înțeles hotărât, știut, anumit în care este luată ființa sau o i-

1) Cum se întâmplă ori de câte ori un popor încearcă a vorbi altă limbă de cât a sa.

bolnavul	— le malade	băetul	— le garçon
paralizat	— paralyse	neștiința	— l'ignorance(f)
(el) vorbește	— (il) parle	cătră	— envers
frânzuzește	— français	vătămătoriu-e	— nuisible
nemțește	— allemand		

dee, întrebuițăm articolul hotărît; de voim să arătăm un înțales de nedeterminare, să esprimăm cu un ton de nepăsare nu singur individ, concret sau abstract, și asupra expresiei să uu accentuăm, întrebuițăm articolul nehotărît; însă, de voim se esprimăm un corp colectiv sau material, luat într'un înțales larg și prin urmare neanumit, atunci întrebuițăm articolul partitiv *du, de la, de l', des,* (la cazul nominativ și acusativ singular și plural). Declinarea unui substantiv cu acest înțales cere o formă deosebită de cele arătate până acum, și această nouă formă de declinare se chiamă *declinarea partitivă* dar care cu mai multă dreptate s'ar putea numi *colectivă și materială*.

N. Ac. du pain (piine)	de l'eau (apă)
G. Abl. de pain	d'eau
D. à du pain	à de l'eau
V. n'are	n'are
N. Ac. de la viande (carne)	des fruits (fructe)
G. Ab. de viande	de fruits
D. à de la viande	à des fruits
V. n'are	n'are
N. Ac. des hommes (oamenî)	des animaux (animale, ni-
G. Abl. d'hommes	d'animaux ște animale)
D. à des hommes	à des animaux
V. n'are	n'are

Observînd cu atențiune acest tablou, videm: 1) că nominativul și acusativul ambelor numere sunt

23.

1. Districtul nostru este mare. 2. Acest bolnav a perdut pipăitul; el este paralisat. 3. Acest copil vorbește franțuzește; sora sa vorbește nemțește. 4. Acest băet a perdut respectul cătră tatăl (său) și mama sa. 5. Unde este coliba? Coliba este în grădină. 6. Neștiința este uricioasă și vătămătoare. 7. Eu am văzut o stea.

egale între ele și amîndouă au forma genetivului și cea a ablativului de la declinarea contrasă și ne contrasă. 2) genetivul (atîrnînd tot de a una de un cuvînt ce arată o măsură, o cîtîme), n'are articolu ci numai prepoziția *de* îl deosebește, și ablativul egal în formă cu genetivul (se pune după un verb) 3) că această declinare nu poate se aibă vocativ, din cauza nedeterminărei sale:—Eu văd niște oameni—*je vois des hommes*: tatăl tău a băut apă—*ton père a bu de l'eau*: niște femei au intrat în grădină—*des femmes sont entrées dans le jardin*: tu ai un pahar de lapte—*tu as un verre de lait*; fratele tău mănîncă multe fructe—*ton frère mange beaucoup de fruits*¹⁾; am dat pușca la niște soldați—*j'ai donné le fusil à des soldats*.

Observare. Dacă substantivul luat în înțales partitiv, are înaintea sa un adjectiv, atunci cazul nominativ (și acusativ) nu se mai arată prin formele articulate *du, de la, de l', des* ci prin simpla prepoziție *de* pusă înaintea adjectivului ce precede pe substantiv: *Avez-vous du vin?* (Aveți vin?) *Oui, nous avons de bon vin*—da, noi avem (niște) vin bun.

Această regulă se păzește și când adjectivul este luat fără de substantiv: *Avez-vous de belles ceri-*

1). Genetivul acestei declinări corespunde genetivului partitiv, genetivului materiei, genetivul calității și al întînderii din limba latină; *une foule d'hommes* (multitudo hominum—o mulțime de oameni), murus lapidum (un mur de pierres, un zid de piatră), un homme de valeur (homo magni pretii—un om de talent) ș. a.

traître	— trădătoriu-e	tué	— ucis
chanté	— cîntat	la serrure	— broasca ușei
aujourd'hui	— astăzi	vif	— viu, vioiu, aprins
le chêne	— stejarul	l'amour (m)	— iubirea
trouvé	— găsit	le chien	— cînele
le chocolat	— ciocolata	l'hymne(m)	— imnul, cîntarea
le chasseur	— vîntătorul	(il) aime	— (el) iubește, îi place

ses? Oui, nous *en* avons de bonnes et de belles. (Aveți cireșe frumoase? Da, avem bune și frumoase). Cuvântul *en* este pronume, el amintește în cas de trebuință, în răspunsuri mai cu samă, la ce se rapoartă afirmarea verbului ¹⁾).

N. Ac. de bon vin	— vin bun	de belles cerises (cireșe fru-
G. Abl. de bon vin		de belles cerises moase)
D.	à de bon vin	à de belles cerises
V.	n'are	n'are

de bonne eau (apă bună)

de bonne eau

à de bonne eau

n'are

CAP. XVII.

Cunoașterea formei plurale la substantive

Forma plurală la substantive se află terminată într'un s. consonanta s, fiind în limba francesă considerată și ca semn al pluralității. În regulă generală, se constată că un substantiv plural, conține atâtea litere, câte are el la singular. plus un s; de exemplu: *jardin* (grădină), *homme* (om), *en-*

1) După un predicat negativ, complimentul partitiv nu primește articol, ci numai prepoziția *de*: *nous n'avons pas de livres* (noi nu avem cărți).

24.

1. Le chat est un animal traître mais utile. 2. Charles a perdu son chien 3. Le choeur a chanté aujourd'hui un hymne rare. 4. Jean a trouvé un oiseau dans ce nid. 5. Ce garçon aime la chocolat. 6. Le chasseur a tué un cerf. 7. Où est la clef? Elle est dans la serrure. 8. Cette mère a un vif amour pour sa fille. 9. Le chêne este un arbre superbe. 10. Où est l'oeuf? Le chien a mangé l'oeuf 11. Le boeuf a un estomac large.

fant (copil), cari sunt în singular, vor avea la plural formele: *jardins*, *hommes*, *enfants*. — Această este regula cea mai generală.

Sunt însă unele substantive a căror formă plurală este egală cu cea singulară plus un *x*; așa d. e. este cuvântul *marteau* (ciocan), care are la plural forma *marteaux* (ciocane), *cadeau* (dar), plural: *cadeaux* (daruri), *feu* (foc), plural: *feux* (focuri).

Cum se esplică întrebuițarea consonantei *s* ca semn distinctiv al pluralului? Pentru ce nu ar fi altă literă? Și de unde vine că unele substantive primesc *x* la plural, în loc de a întrebuița pe *s*?

Limba franceză derivînd din cea latină, a primit formele acusativelor latinești—din singular și plural—ca forme comune pentru nominativ și acuzativ. Însă acusativul latine din singular nu se terminau în *s*, (numai unele neutre ale declinării a III-a latine), căci luînd cîte-va substantive vedem:

Accus.	rosam	librum	mansionem
	tablam ¹⁾ (1)	campum	arborem
	fructum	faciem	
	portum	rem	

Din aceste cuvinte, cîte două din fie-care declinație latină, se constată lipsa lui *s* la acuzativul singular latinesc: și din ele se vor forma următoarele:

1) În loc de *tabulam*, în care u fiind neîntonat a căzut.

șoarecele — la souris	tabloul — la tableau
unchiul — l'oncle (m)	aduceți — apportez
prins — attrapé	vinul — le vin
livada — la prairie	vaca — la vache
calul — le cheval	odaia — la chambre
grajdiul — l'écurie (f)	lui îi este sete — il a soif
capra — la chèvre	(el) a făcut o baie — il a pris un bain
cumpărat — acheté	

cuvinte în francesă, prin căderea lui *m* și slăbirea sau perderea vocalei dinăinte.

Nom.	rose	livre	maison	fruit	face
Acc.	table	champ	arbre	port	rien

Dacă acum vom lua acusativatele plurale de la aceleași substantive latinești vom vedea de unde vine acel *s*, ca semn de plural:

Acc.	rosas	libros	mansiones	fructus	facies
	tablas	campos	arbores	portus	res

După ce am văzut care fapt ne îndreptățește a primi pe *s* ca semn de distingerea pluralului, să vedem pentru ce unele primesc *x*.

În limba francesă veche erau trei consonante, cari se întrebuițau ca semn al pluralului. acestea erau *s*, *x* și *z*. Scriitorii se serveau după plac de orî care din ele. așa cuvîntul *loi* (lege), se găsea scris la plural: *lois*, *loix*, *loiz*: din aceste trei litere întrebuițarea lui *s* a devenit generală, și dacă se găsesc cuvinte—în mic număr—cari au *x* ca semn al pluralului. această nu este de cît o rămășiță de ortografie veche, care s'a perpetuat pînă astăzi.

Regule speciale.

I. Substantivele terminate la singular în una din consoanele *s*, *x*, *z*, ca *le fils* (fiul), *le corps* (corpul), *le palais* (palatul), *la noix* (nuca), *la voix* (voacea),

25.

1. Pisica a prins un șoarece. 2. Unchiul meu a cumpărat un tablou; acest tablou este un cap de operă. 3. Unde este calul? Calul este în grajdii. 4. Cîinele este în odae. 5. Vaca este foarte folositoare. 6. Unde este capra? Capra este în livadă. 7. Alfred a făcut un feredeu (baie), lui îi este acum foamă. 8. Aduceți apă sau vinul, lui Ioan îi este sete.

l'époux (soțul), *le nez* (nasul), *le gaz* (gazul) și a. nu primesc pe *s* în plural, ci rămân tot cu aceste terminațiuni: *les fils*, *les voix*, *les nez*, *les gaz*.

II. Cele cari se termină la singular în *au*, *eau*, *eu*, *oeu*, ca: *le boyau* (intestinul), *l'étau* (șurubelnița), *le chevreau* (edul), *le marteau* (ciocanul), *le feu* (focul), *le jeu* (jocul), *le voeu* (dorința). ș. a. primesc pe *x* ca semn al pluralului: *les boyaux*, *les marteaux*, *les feux*, *les voeux* și a.

Cuvîntul *le landau* (landoul) ¹⁾ primește *s*, după regula generală: *les landaus*.

III. Substantivele terminate la singular în *ou* ca: *le clou* (cuiul), *le fou* (nebunul), *le coucou* (cucul), *le cou* (gîtul) și a. primesc *s* în plural: *les clous*, *les fous*, *les coucous*, *les cous* ș. a.

Însă următoarele șapte substantive masculine primesc *x*:

<i>le bijou</i>	(juvaerul)	pl: <i>les bijoux</i>
<i>le caillou</i>	(bolovanul)	.. „ <i>cailloux</i>
<i>le chou</i>	(curechiul)	.. „ <i>choux</i>
<i>le genou</i>	(genunchiul)	.. „ <i>genoux</i>
<i>le hibou</i>	(bufnița)	.. „ <i>hiboux</i>
<i>le joujou</i>	(jucăria)	.. „ <i>joujoux</i>
<i>le pou</i>	(păduchele)	.. „ <i>poux</i>

IV. Cele, cari la singular se termină în *al*, vocalizază pe *l* în *u* și apoi primesc pe *x*, ca semn al pluralului: *le canal* (cânalul), *le caporal* (caporalul),

1) Un fel de trasură.

le général	— generalul	aussi	— și, asemenea
reçu	— primit	nécessaire	— trebuitoriu
la prison	— temnița	souvent	— adese ori
la guêpe	— vespea	le poison	— otrava
honnête	— cinstit-ă	le mot	— cuvîntul
quelquefois	— câte-odată	le mal	— răul, nenorocirea
mauvais (adj)	— rău	on croit	— cineva crede; se crede

le général (generalul), *l'hôpital* (spitalul) ș. a. deci *les canaux*, *les caporaux*, *les généraux*, *les hôpitaux* ș. a.

Cu toate acestea, următoarele masculine: *l'aval* (garanția), *le bal* (balul), *le cal* (bătătura), *le cantal* (un fel de brinză), *le carnaval* (cișlegile), *le chacal* (șacalul), *le narval* (narvalul, un cetaceu), *le nopal* (nopalul, o plantă), *le pal* (parul, țarușul), *le régat* (ospățul), *le sandal* sau *le santal* (un copac de India) și *le serval* (un soi de pisică ce samănă a tigrul), primesc în plural *s*, fără a vocaliza pe *l*: *les avals*, *les bals*, *les cals* ș. a.

V. Cele terminate la singular în *ail*, ca: *le gouvernail* (cîrma corăbiei), *le détail* (mărunțișul), *l'éventail* (vînturătoarea), *le poitrail* (peptul dobitoacelor, grinda) ș. a. primesc un *s* ca semn al pluralului: *les gouvernails*, *les détails*, *les poitrails* ș. a.

Însă cele următoare vocalizază pe *l* în *u* și tot-o dată perd și pe *i* dinăntea acestei vocale: deci:

le bail	(chiria, contractul închirierei pl. les baux	
le corail	(mărgeanul)	pl. les coraux
l'émail	(smalțul)	„ „ émaux
le soupirail	(ferestruica pivniței)	„ „ soupiraux
le travail	(lucrarea, munca)	„ „ travaux
le vantail	(aripa ușei, ferestrei)	„ „ vantaux
le vitrail	(geamlîcul)	„ „ vitraux.

26.

1. Ce général a remporté une grande victoire. 2. Ton frère a une guimbarde. 3. Ce gymnase est ancien et très célèbre. 4. Le chat est un animal très agile. 5. George a perdu un gant. 6. Ton goût est très mauvais, mon ami. 7. Le geôlier a reçu dans la prison un très honnête homme. 8. La guerre est un mal, on croit la guerre nécessaire. 9. La fatigue est souvent agréable. 10. Où est la guitare? La guitare est ici. 11. La ciguë est un poison. Ce mot est ambigu. 12. L'abeille a un aiguillon; la guêpe a aussi un aiguillon.

Observare. *Le travail* cînd însamnă 1) mașină de potcovit caii hapsini. 2) raport al unui ministru către șeful statului, face la plural: *les travaux*.

L'ail (m) usturoiul, are la plural, în limba științifică, în botanică, forma regulată: *les ails*, iar în limba de toate zilele sună *les aulx*.

Le bétail (vitele domestice), are în plural forma *les bestiaux*. Acest plural este derivat de la adjectivul *bestial*.

În regulă generală, formarea substantivelor franceze s'a făcut luîndu-se acusativul latinesc, și acest acusativ se găsește la singular mai tot de a una terminat în *m*, care a căzut, singur, sau împreună cu vocala precedentă.

accus. sing. *malum* a dat în francesă *mal* (substantivul)
 „ plur. *malos* ¹⁾ „ „ „ *mal* „

Însă forma *mals* n'a putut ținea așa, căci *l* înainte de o consonantă s'a vocalizat în *u*, deci forma plurală *mals*, a devenit *maus*; în această formă n'a ramas altă schimbare de făcut de cît înlocuirea lui *s* cu *x*, cea ce s'a făcut foarte ușor, prin analogie cu substantivele terminate în *au*.

Notă. Pluralele *les aïeux*, *les ciels*, *les oeils*, nu au înțalesul arătat de forma singularului lor; *les aïeux* însamnă strămoșii, *les ciels* însamnă clime sau

1) Limba latină clasică ne dă *mala* în acusativ plural, de oare ce substantivul acesta este neutru; însă poporul îl socotea de genul masculin: *malus*-i, și francesii este tocmai fiica limbei latine populare.

noir	—	negru	par	—	de citră, de
la chemise	—	cămeșă	le vieillard	—	bătrînul
triomphé	;	triumfat	quand	—	cînd
le mouton	—	oaia	leur	—	lor
mal (adv)	—	rău	l'oeuvre (f)	—	lucrarea
vue	—	văzută	le cousin	—	vărul
	(elle)	détruisait	—	(ea)	distrugea, strica
	le plus grand	—		cel	mai mare

imaginii de ceriu, și forme *oeils* aflată în câteva substantive compuse ca : *oeils-de-boeuf* (o deschidere în o scîndură sau zid), *oeils-de-chat* (o piatră scumpă), *oeils-de-bouc* (niște scoice), n'are însemnare proprie prin ea singură.

CAP. XVIII.

Formarea femininului la substantive

33. Limba francesă are forme pentru două genuri, *masculin* și *femenin*, și lucrurile au cînd una cînd alta din aceste forme, de și lucrurile nu pot avea nici un gen.—și pentru esprimarea cărora limba ar trebui să aibă o formă de gen neutru.

Așa dar formarea femininului nu va privi de cît numele de oameni și animale.

Regulă generală.—Forma feminină a unui substantiv este egală cu cea masculină, plus un *e* mut final: *le cousin* (vărul), *la cousine* (verișoara), *le voisin* (vecinul), *la voisine* (vecina), *l'ami* (m) amicul, *l'amie* (amica) ¹⁾

Regule speciale :

1. Substantivele masculine terminate în *e* mut,

---

1) Să se observe bine că noi vorbim numai de substantiv nu și de articol; de la sine se înțelege că articolul se schimbă cînd se schimbă forma genului.

27.

1. Cet homme est très malheureux, il a perdu son fils
2. Mon habit est noir et ta chemise est aussi noire. 3. Ce soldat est très hardi; il a triomphé dans les plus grands périls. 4. Mon père a acheté une hache. 5. Henri a acheté vingt moutons et une chèvre. 6. La jeunesse a toujours été mal vue par les vieillards, quand elle détruisait leur oeuvre. 7. Où est le baril? Il est dans l'écurie. 8. Ce soldat a été sévèrement puni, il a perdu son usil. 9. Ton cousin est un beau garçon, il a le sourcil noir.

rămân neschimbate, pentru feminin: *Un Russe* (un Rus), *une Russe* (o Ruscă), *un artiste* (un artist), *une artiste* (o artistă) *un buffle* (un bivoli), *une buffle* (o bivoliță) ș. a.

II. Formele masculine terminate în *er* și *ier* pe lângă că primesc un *e* mut pentru feminin iau și un accent grav *e* din penultimă: *le jardinier* (grădinarul), *la jardinière*; *le cordonnier* (ciubotarul), *la cordonnière* ¹⁾

III. Substantivele masculine terminate în *eau* ca: *le tourtereau* (turturelul), *le jeune homme* (tinerele), ș. a. leapădă pe *au* și primesc terminația *lle* pentru feminin: *la tourterelle*, *la jeune femme* ș. a.

IV. Cele terminate la masculin în consoană *l*, *n*, *t*, îndoesc aceste consoanțe înainte de *e* mut: *Gabriel* (Gavril), *Gabrielle*; *le chien* (câinele), *la chienne*; *le paysan* (țăranul), *la paysanne*; *le chat* (pisica), *la chatte* ș. a. ²⁾

V. Substantivele masculine terminate în *eur* se deosebesc în:

a). Substantive derivate de la verbe. Acestea au formele feminine terminate în sufixul *euse* (în loc de *eur* masculin): *danseur* (dănuitorul), *danseuse*; *flatteur* (lingușitoriu), *flatteuse*; *menteur* (minciunos), *menteuse* ș. a.

1) *Le bachelier* (bacalaureatul) face femininul: *la bachelette*.

2) *Le compagnon* (tovarășul), *le dindon* (curcanul) și *le patron* (patronul) fac femininul: *la compagne*, *la dinde*, *la patronne*; *le larron* tâlharul are *la larronnesse*.

planta	— la plante	vara	— l'été (m)
verișoara	— la cousine	secetos	— sec
toamna	— l'automne (m)	misterul	— le mystère
ploiios	— pluvieux	sfânt	— sacré
catirul	— le mulet	voacea	— la voix
cîci	— car	plîngătoare	— plaintive
	huhurezul		— le chat-huant
	animal de muncă		— la bête de somme

Escepție. I. Următoarele patru din această categorie: *défendeur* (cel ce este acusat la justiție), *enchanteur* (fărmăcător), *pécheur* (păcătos) și *vengeur* (răsbunător), fac femininul, prin slăbirea silabei *eur* în *er* și a adăogirei suficsului *esse*¹⁾ *défenderesse*, *enchanteresse*, *pécheresse*, *vengeresse*.

II. Substantivele: *chasseur* (vânătoriu), *demandeur* (acuator, reclamator), *vendeur* (vînzător), au două forme feminine: una după regula de la lit. a), eară cea-laltă după regula dată de escepția I: *chasseuse* și *chasseresse*, *demandeuse* și *demanderesse*, *vendeuse* și *venderesse*. Forma a doua feminină se întrebuintează mai bine.

III. Următoarele au femininul neregulat: *empereur* (impărat), *impératrice*, *gouverneur* *gouvernante* *serviteur* (servitorul), *servante*.

b). Substantivele derivate de la cuvinte latinești terminate în *tor* al căroră acusativ era terminat în *torem*, *bienfaiteur*, (lat. benefactorem-binefăcător), *accusateur* (accusatorem-acusător), *acteur* (actorem-actor) ș. a. au forma feminină terminată în sufiptul *trice* în loc de *teur* masculin: *bienfaitrice* *accusatrice*, *actrice* ș. a. De această regulă ține și *cantatrice* (cîntăreață) format de la un masculin neîntrebuintat astăzi în limbă (lat. cantatorem).

Observări istorice. Substantivele latine feminine terminate în *a* (la singular) au dat de regulă substantive feminine terminate în *e* mut: *porta*, a dat

28.

1. Pătrunjelul este o plantă. 2. Verișoara ta este aci. 3. Toamna aceasta va fi ploioasă, căci vara a fost săce-toasă. 4. Rața a mîncat o caradașcă. 5. Botezul este un mister sfînt. 6. Huhuresul are o voce plîngătoare. 7. Unde este smeul meu? Smeul tău este în grădină. 8. Catîrul este un animal de muncă.

în francesă: *porte* (ușă, poartă), anima—*âme* (sufletul) fenestra—*fenêtre* (fereastră), amica—*amie* (amică).

Și fiind că pluralul neutru în limba latină se termină în *a*, poporul a luat substantivele neutre plurale ca feminine singulare, și a format din ele iarăși feminine terminate în *e* mut din poma (n. pl.) a făcut: *pomme* (măr), din folia (n. pl.)—*feuille* (frunză), din pira (n. pl.) *poire* ș. a.

Aceasta este regula generală a derivațiunei genului; sunt și abateri multe. Astfelin, dacă substantivele franceze ale căror formă masculină terminată în *e* mut, rămîne nevariabilă la feminin, se esplică prin aceea că nominativul frances fiind format de la acusativede masculine terminate în *um*, a dat mai tot de a una nominative terminate în *e* mut: *librum-livre* (carte, apostolum—*apôtre* (apostol) ș. a. Limba francesă a admis prin analogia terminațiunei *e* mut, ca aceste substantive (cari au o terminație feminină) să rămie, tot cu această formă în feminin; și *e* mut, ca un caracter propriu genului feminin s'a întins și la alte substantive: așa *jardin-ier* (grădinar), *jardinière*; *cuisinier* (bucătar), *cuisinière*.

Indoirea consonantei finale la femininul celor masculine terminate în *n* se datorește tocmai lui *e*

nous-avons	— noi avem	la queue	— coada
mis	— pus	l'or (m)	— aurul
le pot	— oala	le métal	— metalul
sous	— sub, subt	la ligne	— linia
imaginaire	— închipuit-ă	le globe	— globul
l'argent (m)	— banii	terrestre	— pămîntesc
triste	— supărat-ă	malade	— bolnav-ă
le plumage	— penele	le corps	— corpul
rougeâtre	— roșietic-ă	froid	— rece

(qui) entoure — (care) încunjură
déjà — acum, de pe-acum.

mut și interesului de a fi bine auzită silaba formată de acest *e* mut în unire cu consoana precedentă: *chien-chienne*, *Jean-Jeanne* ș. a.

Suficșul feminin *euse* la masculinele cu sufixul *eur*, este mai nou de cît *esse*, pe care-l iau unele forme feminine. Origina latină a sufixului *euse* este în terminația *osa*, a lui *eur*, în *orem*. a lui *esse* în *issa*; iar sufixul feminin *trice* vine de la latinescul feminin *trix* (acusativ-*tricem*).

Chanteur (lat. cantorem), fem. *chanteuse*: altele ca *vengeur*, *chasseur*, *défendeur* au adoptat femininul după forma veche sau au păstrat și pe cea nouă: *vengeresse*, *chasseresse* și *chasseuse* ș. a. Cele latinești în *tor* ca: *inventor* (accus. inventorem), *accusator* (torem), *director*—(torem), avînd feminine în *trix* (cu accus. în *tricem*) au dat în francesă: *inventeur*—*inventrice*, *bienfaiteur*—*bienfaitrice*, *accusateur*—*accusatrice*, *directeur*—*directrice* ș. a.

Formarea femininului (continuare).

34. Sunt un număr de substantive, cari fac femininul prin punerea sufixului *esse* la rădăcina cuvîntului masculin (cîte va cam neregulat).

29.

1. Nous avons un coq blanc, ce coq est jeune et très beau. 2. Alexandre a été un grand conquérant. 3. Qui a mis le pot sur la fenêtre? J'ai mis le pot sous la table. 4. Ta mère a perdu son argent; elle est triste et désolée. 5. Votre coq a le plumage rougeâtre et une queue superbe. 6. L'or est un métal rare. 7. L'équateur est une ligne imaginaire, qui entoure le globe terrestre. 8. Cet homme est très malade; son corps est déjà froid. 9. Ton frère est très coupable, il a commis une grande faute (o-mare greșeală).

l'âne (magarul)	femenin	l'ânesse
le comte (contele)	«	la comtesse
l'hôte (ospetele)	«	l'hôtesse
le chanoine (canonicul)	«	la chanoinesse
le maître (stăpînul)	«	la maîtresse
la nègre (negrul)	«	la négresse
le prêtre (preotul)	«	la prêtresse
le prophète (proorocol)	«	la prophétesse
le prince (prințul)	«	la princesse
le Suisse (Elvețianul)	«	la Suisse
le tigre (tigrul)	«	la tigresse
l'abbé (egumenul)	«	l'abbesse
le larron (talhariul)	«	la larronesse
le dieu (zeăul)	«	la déesse
le duc (duca)	«	la duchesse
le devin (eur) gîcitorul	«	la devineresse
le moine (călugărul)	«	la moinesse.

VI. Substantivele masculine terminate în *f*, *x*, *c*, schimbă respectiv pe *f* în *v*; pe *x* în *s*; pe *c* în consoana *qu*, înăntea caracterului feminin (*e* mut): le veuf (văduvl)—la veuve; le Juif (jidantul)—la Juive; l'époux (soțul, bărbatul)—l'épouse, le Turc (Turcul). la Turque ș. a.

Excepție. Substantivul: *le Grec* are femininul: *la Grecque*¹⁾.

VII. Un număr de substantive arătînd numiri de bresle sau ocupațiuni esercitate de obicei de

1) *Le Franc* (Francul, popor german) face *la Franque*, la feminin.

aerul — l'air (m)	scaunul — la chaise
fin — fin	dojenit — blâmé
odaia — la chambre	scolarul — l'écolier (m)
patru — quatre	leneș — paresseux
Theodorescu — Théodoresco	
ceasornicul de buzunar — la montre	
obrasnic — impertinent	

către bărbați, rămîn tot masculine chiar atunci cînd persoane femeiești se îndeletnicesc cu asemenea ocupațiuni; acestea sunt: *auteur* (autor), *docteur* (doctor), *écrivain* (scriitor), *guide* (călăuzul), *juge* (judecător), *peintre* (pictor), *philosophe* (filosof), *poète* (poet), *témoin* (martor), *traducteur* (traducător), *possesseur* (posesor), *successeur* (urmaș), d. e. Madame de Sévigné fut un bon auteur (*Doamna de Sévigné fu o bună autoară*); La fille de mon voisin deviendra un peintre excellent (ficia vecinului meu va ajunge o pictoră aleasă). De multe ori, pentru a nu da loc la confuzie sau neînțelegere asupra genului persoanei, limba franceză întrebuintază substantivele de mai sus, adjectival pe lingă cuvintele: femme, dame, demoiselle, fille; d. e. C'est une dame philosophe (aceasta este o doamnă filozoafă), c'était une demoiselle témoin (era o domnișoară martură) ș. a.

VIII. Sunt numiri de animale, care în loc să reprezinte genul, nu arată, sub o formă sau alta, de cît specia: pentru a determina sexul, se pune, după numele animalului, cuvîntul *mâle* (bărbat, bărbătesc), cînd este a se arăta genul masculin, și *femelle* (femeie, femeesc) pentru genul femeesc. Așa cum zicem *la souris*, *la panthère* (soarecele, pantera), s'ar părea după articolul femeesc *la*, că aceste substantive reprezintă ființe de gen femeesc; și cînd zicem *le léopard* (leopardul), *l'éléphant* (elefantul),

30.

1. Eterul este un aer foarte fin. 2. Unde este copilul care a luat cartea mea? Un băiat a luat cartea ta, el este în odaie și cartea este pe masă. 3. Cine este în grădină? Tatăl tău și mama ta sînt în grădină. 4. În această odaie sînt patru mese și cinsprezece scaune. Domnul Theodorescu a cumpărat un ceas de buzunariu; acest ceas este foarte plăcut. 6. Profesorul a dojenit aspru pe acest scolar, care este leneș și foarte obrasnic.

am crede că aceste substantive reprezintă (după articlu și terminațiune) numai ființe de sex masculin; cu toate acestea, formele de mai sus arată numai specia și de voim a determina genul ființilor reprezentate prin ele, este neapărat trebuitor de a întrebuința, precum s'a zis mai sus, cuvintele *mâle femelle*; *une souris mâle, une souris femelle, une panthère mâle, une panthère femelle*; *un léopard mâle, un léopard femelle, un elephant mâle, un elephant femelle* ș. a.

IX. Unele substantive se prezintă cu forme feminine, și cu toate acestea aplicabile la persoane bărbătești; asemenea substantive sunt din cele ce arată numiri de instrumente musicale, de partizi musicale, terminii de artă militară, terminii de relații sociale ș. a.

la flûte (flautul)	la flûte (flautistul)
la clarinette (clarineta)	la clarinette (cel ce cântă din clarnetă)
la basse (partida, basso)	la basse (basist care cântă la bas)
la recrue (recrutarea)	la recrue (recrutul, recrutatul)
la sentinelle (straja)	la sentinelle (cel ce face strajă militară)

(il) mangea — (el) mîncă	sur — asupra, despre
bu — băut	le flatteur — lingușitorul
le coeur — inima	dégradent — înjosesc
taché — pătat	le caractère — caracterul
a eu — a avut	(il) coûte — el coastă
corrompent	— corup, strică (ei)
c'est que	— aceasta este că (sau că)
le franc	— francul, leul nou
le même, la même	— același, aceeași
l'opinion	— părerea, ideia

la caution (garanția) la caution (garantorul, garantul)
 la dupe(înșălăciunea) la dupe (obiectul înșălăciunei:
 cel înșelat)

Formarea femininului (continuare).

35. Sunt substantive masculine cari au forme feminine mai scurte de cât cele masculine:

le canard (rața)	—	la cane
le mulet (catîrul)	—	la mule
le taureau (taurul)	—	la taure
le vieillard (bătrînul)	—	la vieille

Să nu se creadă că la aceste substantive a existat întâi forma feminină, și că, de la ea s'a format, prin punerea sufiscelor, cea masculină. Aceste forme feminine derivă—multe din ele—de la un masculin vechiu și astăzi neîntrebuințat în limbă: așa cuvîntul latin *mulus* (catîr) a dat în francesă *mule* și latinescul *mula* (catîrcă) a dat tot *mule*; mai târziu limba a căutat un masculin deosebit, și păstrînd pe *mule* ca feminin a luat *mule* masculin și de la el a format prin suficsul *et.* forma *mulet* precum din *sac* (sac) s'a format *sachet* (săcultaț). Substantivul latin *taurus* (taur). a dat în limba francesă *taure*, și femininul latin *taura*, a dat tot *taure*; limba

31.

1. Ton frère a perdu sa bourse. 2. Qui a mangé la soupe ? Nicolas mangea la soupe et Thomas a bu le vin. 3. Ta soeur a un coeur sensible. 4. Vous-avez taché votre chemise. 5. Monsieur N. a eu la préséance dans l'assemblée. 6. Où est la vis ? La vis est ici. 7. Descartes fut un grand philosophe. 8. Les flatteurs corrompent les moeurs et dégradent les caractères. 9. J'ai acheté un parasol, ce parasol coûte vingt francs. Nous avons, tous, la même opinion sur ta conduite: c'est que tu es un bon garçon.

francesă însă a primit forma feminină, dar pe cea masculină respingînd-o a format masculinul tau-reau de la diminutivul latin: *taurellum* (nomin. *taurellus*), precum e format *château*, de la cuvîntul latin *castellum* ș. a. Cît despre femininul *dinde*, el este o prescurtare din compusul: *coq d'Inde* (curcan, cucos de India), în care după lăsarea părții întăi (coq), s'a scris într'una *dinde* și din aceasta prin ajutorul sufesului augmentativ *on*: *dindon* (curcan), precum din *jambe* (fluierul piciorul cu pulpă cu tot) s'a făcut *jambon* (coapsă afumată).

IX. Alte substantive au forme feminine mai mult sau mai puțin neregulate:

le père	(tatăl)	la mère	(mama)
le bélier	(berbecele)	la brebis	(oaia)
le boeuf	(boul)	la vache	(vaca)
le bouc	(șapul)	la chèvre	(capra)
le cerf	(cerbul)	la biche	(câprioara)
le coq	(cocoșul)	la poule	(găina)
le frère	(fratele)	la soeur	(sora)
l'homme	(bărbatul)	la femme	(femeea)
le loup	(lupul)	la louve	(lupoaița)
le neveu	(nepotul)	la nièce	(nepoata)

la pierre	— piatra	nuisible	— vătămător-e
le mal	— răul	il vit	— el trăește
désastreux	— păgubitor	qui fait	— care face
sage	— înțelept	la qualité	— calitatea
celui	— acela	le peuple	— poporul
dangereux	— primejdios	conduit	— povățuit
long	— lung	par	— de, de către
sauvage	— selbatec-ă	le bonheur	— fericirea

Jésus-Christ (Kri)	— Jesus Christos
le réformateur	— reformatoriul
louable	— lăudabilă de lăudat
le vice	— vițiul, corupția

CAP. XIX.

Pluralul substantivelor compuse.

36. Sub numirea de substantive compuse vom înțeleg aicea pe acelea substantive cari constau din alte două sau trei cuvinte legate între ele prin o liniuță (—) și cari servesc a arăta o singură idee sau un singur lucru, așa d. e. când avem: *le petit-fils* (nepotul de fiu sau de fiică), *l'arc-en-ciel* (curcubeul) ș. a.

Pentru a cunoaște formele plurale ale acestor substantive, să se observe următoarele șese reguli:

a). Dacă substantivul compus constă din alte două substantive, sau din un substantiv și un adjectiv, atunci fie care din părți primește la plural semnul formei plurale (s sau x): un chien-loup (un câine samănă a lup)—des chiens-loups; un chou-fleur (o conopidă)—des choux-fleurs; un petit-fils (un nepoțel)—des petits-fils; un beau-frère (un cumnat)—des beaux-frères.

Observare. Limba francesă—ca orî care altă limbă—a pierdut înțălesul multor cuvinte simple ce alcătuesc un cuvînt compus, și acest lucru se vede din modul de a scrie, astfeliu: *chèvrefeuille* (acă-

1. Le granit est une pierre rare et très jolie. 2. Jésus-Christ a été un grand réformateur. 3. Notre maître est un homme patient et aimable. 4. Mon frère a chassé un perdrix. 5. Le lux est mal désastreux. 6. Vous-avez le nez trop long et les cheveux très roux. 7. Le lynx un animal sauvage. 8. L'ambition est quelquefois louable mais souvent très nuisible. 9. Le vice est un défant, la vertu est une qualité. 10. Heureux le peuple qui est conduit par un sage roi; il vit heureux et aime celui qui fait son bonheur.

țatoare, o plantă), este compus din *chèvre* (capră) și *feuille* (frunză, foaie), și care altă dată se scria *chèvre-feuille*, prin urmare la plural ar fi avut forma: *chèvres-feuilles*; astăzi însă se scrie la plural *chèvrefeuilles* cu partea I nevariabilă. Cuvinte ca acestea sunt câteva substantive feminine compuse cu adjectivul *grand* (femen. grande): *grand'mère* (bunică), *grand'route* (sleahul), *grand'messe* (liturghia ¹) ș. a., și cari

primesc semnul pluralului numai la urma părții a doua: *les grand'mères*, *les grand'routes*, *les grand'messes*, ș. a.

b). Dacă substantivele compuse constau din două substantive legate cu o prepoziție, atunci numai substantivul de la început primește semnul pluralului: un *chef-d'oeuvre* (un cap de operă)—des *chefs-d'oeuvre*, un *arc-en-ciel* (un curcubeu)—des *arcs-en-ciel*;

Observare. Tot de această regulă se țin — în formarea pluralului—și următoarele două substantive compuse la cari prepoziția *de* trebuie subînțeleasă: *la fête-Dieu* (în loc de: *la fête-de-Dieu* (serbătoarea leturghiei) *l'hôtel-Dieu*, spitalul principal dintr'un

1) Cu nedreptul ortografia franceză întrebuintază apostroful după *grand*; în locul apostrofului ar fi mai bine a pune o liniuță. Adjectivul *grand* precum se va arăta mai departe ar trebui să aibă o formă unică, comună celor două genuri.

(el) spune	— (il) dit	ușurați	— soulagez
minciuna	— le mensonge	fii brav	— sois brave
ospetele	— l'hôte (m)	curajul	— le courage
între	— parmi	de capitanie	— capital
nefericirea	— le malheur	pentru	— pour
lor	— leur	a învinge	— vaincre
O, rege	— o, roi! (vocativ)	castaniu	— châtain
sărac-ă	— pauvre	sau	— ou
	(el) desprețuește	— (il) méprise	
	nedespărțit-ă	— inséparable	

oraş). prin urmare forma plurală va fi : *les fêtes-Dieu, les hôtels-Dieu*.

c). Dacă substantivul este compus și din o parte nevariabilă. atunci numai cea variabilă primește semnul pluralului: *un contre-ordre* (un contra-ordin)—des contre-ordres; *un avant-coureur* (un înainte alergător)—des avant-coueurs.

d). Sunt cuvinte compuse din două substantive, însă pluralitatea stă numai asupra unei părți, atunci numai aceea primește semnul pluralului: *un appui-main* (un băț de rezemat mîna desemnatorului), *des appuis-main* (pentru că ideea de pluralitate nu privește pe mină ci pe sprijinitorul mînei).

e). Alte substantive compuse au formă plurală chiar la singular. pentru că presintă înțales de pluralitate: *un couvre-pieds* (un covor de picioare, de acoperit picioarele),—des couvre-pieds; *un cure-dents* (o curățitoare de dinți) des cure—dents ¹⁾.

f). În fine sunt substantive compuse dintr'un verb și un substantiv. însă așa fel în cît ideea de pluralitate nu se rapoartă la nici una din părți. ci la total. precum altele compuse din două cuvinte invariabile după număr. nu primește nici una din părți semnul pluralului. ci numai articolul determină forma plurală: *un réveille-matin* (un ceasornic care

1) Cu toate aceste se scriu și fără s la singular: un couvre-pied, un cure-dent.

33.

1. Omul onest (cinstit) spune adevărul și desprețuește minciuna. 2. Fericirea este un oaspete în're oameni, și nefericirea este tovarășul lor nedespărțit. 3. O, rege, poporul este sărac, ușurați jugul seu; fericit regele, care iubește pe poporul seu. 4. Fii brav, copilul meu, curajul este calitatea de capitenie pentru a învinge nefericirea. 5. Ursul este un animal sălbatec, părul seu este cenușiu, castaniu, alb sau negru.

deșteaptă dimineța pe om), des *réveille-matin*; un *serre-tête* (o căciulă de strîns capul)—des *serre-tête*; un *pour-boire* (un bacșiș)—des *pour-boire*; un *partout* (o chee ce deschide toate ușile)—des *partout* ș. a. ¹⁾.

CAP. XX.

Adjectivele,—formarea pluralului.

Adjectivele sunt calificative și determinative.

Calificativele :

37. Forma plurală a adjectivelor este, în general, terminată în *s*: *le petit enfant* (copilul cel mic)

- 1) Unele din acestea primesc *s* la plural, ca: un *pour-boire*—des *pour-boires*, un *pour-parler*, des *pour-parlers*.

34 ¹⁾

Le même instinct anime les diverses facultés de l'homme. A l'activité du corps qui cherche à se développer succède l'activité de l'esprit qui cherche à s'instruire. D'abord les enfants ne sont que remuans, ensuite ils sont curieux; et cette curiosité bien dirigée est le mobile de l'âge où nous voilà parvenus. Distinguons toujours les penchans qui viennent de la nature de ceux qui viennent de l'opinion. Il est une ardeur de savoir qui n'est fondée que sur le désir d'être estimé savant; il en est une autre qui naît d'une curiosité naturelle à l'homme pour tout ce qui peut l'intéresser de près ou de loin. Le désir inné du bien-être et l'impossibilité de contenter pleinement ce désir, lui font rechercher sans cessé de nouveaux moyens d'y contribuer. Tel est le premier principe de la curiosité; principe naturel au coeur humain, mais dont le développement ne se fait qu'en proportion de nos passions et de nos lumières. (J. J. Rousseau).

1) Cu numărul acesta (34) începe o serie de cinci exerciții, consacrate numai cetirei; profesorul va face pe școlarii să le citească bine și să observe regulile învățate, aplicînd la ele și pe cele cari urmează.

—*les petits enfants* ; *la grande maison* (casa cea mare)—*les grandes maisons* ș. a.

Regule speciale.

I. Adjectivele ale căror formă în singular se găsește terminată cu *s*, *x*, rămân tot așa și în plural : *un heureux avenir* (un viitor fericit)—*d'heureux avènements* (niște viitoruri fericite) ; *l'épais brouillard* (negura cea deasă) - *les épais brouillards*,—ș. a. Cele terminate în *au* primesc caracterul *x* pentru plural : *beau* - *beaux*. *nouveau* (nou) *nouveaux*.

II. Adjectivele terminate la singular în *al*, vocalizază pe *l* în *u* și primesc *x* : *égal* (egal)—*égaux*, *moral* (moral) - *moraux*, *grammatical* (gramatical) - *grammaticaux* ș. a.

Escepție.—Un număr de adjective terminate în *al*, au forma plurală terminată în *s* ; dar mai toate aceste se întrebuițază rar la plural din cauză că limba franceză are și alte adjective cu aceeași însemnare care se întrebuițază în locul lor ; astfel de adjective sunt :

amical (prietenesc)—*un conseil amical*—*des conseils d'amis*
automnal (tomnatic) *d'automne*

35.

Ne tenez point à l'enfant des discours qu'il ne peut entendre, Point de descriptions, point d'éloquence, point de figures, point de poésie. Il n'est pas maintenant question de sentiment ni de goût. Continuez d'être clair, simple et froid ; le temps ne viendra que trop tôt de prendre un autre langage. Elevé dans l'esprit de nos maximes, accoutumé à tirer tous ses instruments de lui-même, et à ne recourir jamais à autrui qu'après avoir reconnu son insuffisance, à chaque nouvel objet qu'il voit il examine longtemps sans rien dire. Il est pensif et non questionneur. Contentez-vous donc de lui présenter à propos les objets ; puis quand vous verrez sa curiosité suffisamment occupée, faites lui quelque question laconique qui le mette sur la voie de la résoudre. (J. J. R.)

<i>colossal</i> (colosal) — are forma sinonimă —	<i>énorme</i>
<i>fatal</i> (nenorocit)	<i>funeste</i>
<i>filiat</i> (fiesc)	<i>de fils. de fille</i>
<i>final</i> (din urmă)	<i>dernier</i>
<i>frugal</i> (cumpătat)	<i>modéré</i>
<i>glacial</i> (înghețat)	<i>de glace</i>
<i>initial</i> (incepător)	<i>premier</i>
<i>matinal</i> (de dimineață)	<i>de matin</i>
<i>naval</i> (naval — are forma perifrastică —	<i>de mer</i>
<i>pénal</i> (criminal) .. .. . adjectivală	<i>criminel</i>
<i>théâtral</i> (teatral) .. .. . perifrastică	<i>de théâtre</i>

Orî ce alte adjective intră în regula generală de formarea pluralului primind un *s* la forma singularului.

Esplicare etimologică. — Cea ce s'a zis la pluralul substantivelor despre origina lui *s* sau *x*, se aplică și la adjective: atîta că adjectivele terminate în *eu* nu sunt de cît două: *bleu* (albastru) și *feu* (mort), a căror formă plurală se termină în *s*.

CAP. XXI.

Formarea femininului la adjective.

38. *Regulă generală.* Forma feminină a adjec-

36.

Pour qu'un enfant s'accoutume à être attentif, et qu'il soit bien frappé de quelque vérité sensible, il faut qu'on lui donne quelques jours d'inquiétude avant de la lui découvrir. S'il ne conçoit pas assez celle-ci de cette manière, il y a moyen de la lui rendre plus sensible encore, et ce moyen c'est de retourner la question. S'il ne sait comment le soleil parvient de son coucher à son lever, il sait au moins comment il parvient de son lever à son coucher, ses yeux seuls le lui apprennent. Eclaircissez donc la première question par l'autre: ou votre élève est absolument stupide, ou l'analogie est trop claire pour lui pouvoir échapper. Voilà sa première leçon de cosmographie. (J. J. R).

tivelor se deduce din cea masculină adăogînd aceeaia un *e* mut la fine : *un petit garçon* (un băet mic), *une petite fille* (o fetiță), *un livre français* (o carte franțuzască), *une ville française* (un oraș franțuzesc).

Regule speciale.

I. Dacă forma masculină se termină într'un *e* mut, ea rămîne aceeași și pentru feminin : un fidèle ami (un prieten credincios), une fidèle amie (o prietenă credincioasă), un honnête homme (un om cinstit), une honnête femme (o femeie cinstită) ș. a.

II. Adjectivele masculine terminate într'o consonantă precedată de vocala *e* sau *o*, îndoesc consonanta și după aceea primesc caracterul femininului : cruel (cruda)—cruelle (crudă), muet (mut)—muette (mută), bon (bun)—bonne (bună) ș. a.

Tot asemenea fac femininul și următoarele adjective : pareil (asemenea), vermeil (rumăn), gros (mare), gras (gras), bas (jos), bas (ostenit, obo-

A mesure que l'enfant avanse en intelligence, d'autres considérations importantes nous obligent à plus de choix dans ses occupations. Sitôt qu'il parvient à se connaître assez lui-même pour concevoir en quoi consiste son bien-être, sitôt qu'il peut saisir des rapports assez étendus pour juger de ce qui lui convient et de ce qui ne lui convient pas, dès lors il est en état de sentir la différence du travail à l'amusement et de ne regarder celui-ci que comme le délasement de l'autre. Alors des objets d'utilité réelle peuvent entrer dans ses études, et l'engager à y donner une application plus constante qu'il n'en donnait à de simples amusements. La loi de la nécessité toujours renaissante apprend de bonne heure à l'homme à faire ce qui ne lui plaît pas, pour prévenir un mal qui lui déplairait davantage. Telle est l'habitude de la prévoyance; et de cette prévoyance, bien ou mal réglée, naît toute la sagesse ou toute la misère humaine (J. J. R).

sit), épais (des), gentil (gentil, delicat), exprès (inadins), sot (prost), vieillot (bătrăior), nul (nul, nici-unu) ș. a.

Observare. Formele masculine terminate în *er* precum și următoarele șapte adjective terminate în *et* nu îndoesc consonantele lor finale ci odată cu primirea caracterului feminin *e* mut. primesc și un accent grav pe *e* din penultimă: léger (ușor), légère (ușoară), passager (trecător)—passagère ș. a. cum și cele șapte: complet (complect), incomplet (ne-complect), discret (sincer), indiscret (nesincer), inquiet (neliniștit), replet (gras și gros) și secret (taimic)—complète, incomplète ș. a. ¹⁾

III. Adjectivele terminate la masculin în *f*, schimbă această consonantă în *v*, iar cele terminate în *x*, îndulcesc pe *x* în *s*, și în urmă primesc caracterul feminin: actif (harnic) — active, maladif (bolnăvicios) — malade, heureux (fericit) — heureuse, dangereux (primejdios) — dangereuse ș. a.

1 Veți regula accentelor, acolo se explică pentru ce se primește accentul grav.

38.

Le premier et le plus respectable de tous le arts est l'agriculture; je mettrais la forge au second rang, la charpente au troisième et ainsi de suite. L'enfant, qui n'aura point été séduit par les préjugés vulgaires, en jugera précisément ainsi. Que de réflexions importantes notre Emile ne tirera-t-il point là-dessus de son Robinson! Que pensera-t-il en voyant que les arts ne se perfectionnent qu'en se subdivisant, en multipliant à l'infini les instruments des uns et des autres? Il se dira: Tous ces gens-là sont sottement ingénieux; on croirait qu'ils ont peur que leurs bras et leurs doigts ne leur servent à quelque chose, tant ils inventent d'instruments pour s'en passer, pour exercer un seul art ils sont asservis à mille autres; il faut une ville à chaque ouvrier (J. J. R).

IV. Adjectivele masculine : *beau* (frumos), *nouveau* (nou), *fou* (nebu), *mou* (moale) și *vieux* (bătrîn, vechiu), au încă o formă pentru masculin : *bel. nouvel. fol. mol. vieil*, de la care formează femininul după regula dată la No. II : *belle frumoasă. nouvelle* nouă ș. a.

Forma întâi masculină (terminată în vocală) se întrebuințază înaintea substantivelor începătoare cu consonante sau cu *h* aspirat ; forma a II-a terminată în *l*. se pune înaintea substantivelor ce încep cu vocală sau *h* mut ¹⁾

Forma plurală se deduce din cea dintâi formă masculină : *un beau garçon* (un băet frumos), *un fol enfant* (un copil nebu), *de beaux garçons* (niște băeți frumoși), *de beaux enfants* (niște copii frumoși ș. a.

Adjectizul *vieux (vieil)*. întrebuințază, înainte de un substantiv începător cu consonantă sau *h* aspirat forma întâi un *vieux chien* ; înainte de unul ce începe cu vocală sau *h* mut ambele forme indiferent ; iar la plural forma întâia : *un vieux officier, un viel officier* (un vechiu ofițer), *de vieux jardiniers, de vieux officiers* ș. a.

V. Formele masculine terminate în *c* schimbă pentru feminin această consonantă în *qu* și apoi adaugă caracterul genului feminin. *public (public) publique, turc (turcesc) turque, caduc (căzător) caduque* ș. a.

Escepție. Adjectivele următoare : *blanc (alb). franc²⁾ (sincer), sec (uscat),* au femininele : *blanche. franche, sèche* ; iar *grec (grecesc). are grecque.*

VI. Adjectivele masculine terminate în *eur* au, forma feminină tocmai ca și substantivele cu această terminațiune. căci iuulte din aceste adjective

1) Forma *bel* se întrebuințază și înainte de conjucția *et* : *voila le bel et noble habit.*

2) *Franc*, în înțales de popor are femininul regulat *franque.*

sunt în acelaș timp și substantive. Forme masculine, cu această terminație și cu înțeles exclusiv adjectival, sunt următoarele: antérieur (de dinainte), postérieur (de dinapoi), supérieur (de sus), inférieur (de jos), citérieur (de dincoace), ultérieur (de dincolo), și trei comparative: meilleur (mai bun), majeur (mai mare) și mineur (mai mic); ale căror forme feminine se capătă adaogînd terminația mută *e*: supérieure, citérieure, ș. a. (pentru celelalte adjective a se vedea substantivele în *eur*).

VII. Adjectivele următoare au forme feminine foarte neregulate:

doux (dulce) — douce	dissous (deslegat) — dissoute
faux (fals — fausse)	fraîs (proaspăt) — fraîche
roux (roș) — rousse	favori (favorit) — favorite
long (lung) — longue	muscat (mirositor) — muscade
absous (ertat) — absoute	malin (rău) — maligne
coi (tăcut) — coite	bénin (blajin) — bénigne
	tiers (al 3-lea) — tierce
	jumeau (gemen) — jumelle

CAP. XXII.

Comparația adjectivelor.

39. Adjectivele calificative arată însușiri de deo-

malade — bolnav-ă	ne fait pas — nu face
l'habit (m) — haina	le bonheur — fericirea
déchiré — sfășiat	vieux — bătrîn
l'ambition (f.) — ambiția	sera — va fi
la source — isvorul	le citoyen — cetățeanul
le malheur — nefericirea	quand — cînd
le cousin — vărul	on — cineva
reçu — primit	doit — trebuie
le cadeau — darul	qui — care, cine
l'argent (m.) — bani	donné — dat
apprendre — a învăța (p. sine)	
enseigner — a învăța (pe alții)	

sebite grade. *Gradul pozitiv* este acela în care însușirea este socotită ca proprieă, fără comparație: bon (bun), droit (drept). *Gradul comparativ* arată o însușire în raport cu alta sau cu sine și este de trei feluri: *comparativ de superioritate, de egalitate și de inferioritate.*

El se formează punînd, înaintea pozitivului: pentru superioritate, adverbul *plus: large* (larg, lat)—*plus large* (mai larg), pentru egalitate, adverbul *aussi: haut* (întal)—*aussi haut* (tot așa de întal): pentru inferioritate, adverbul *moins: grand* (mare)—*moins grand* (mai puțin mare).

Gradul superlativ este numai de doue feluri; el se formează punînd articolul defînit (hotărit) înaintea comparativului de superioritate și de inferioritate: *plus large* (mai larg)—*le plus large* (cel mai larg)—*la plus large* (cea mai lată): *moins grand* (mai puțin mare)—*la moins grande* (cea mai puțin mare). Tot asemenea și la plural: *les plus hauts* (cei mai întalți)—*les moins riches* (cei mai puțin bogăți).

Observare. I. Următoarele trei adjective se comparează neregulat:

1. *bon—bonne* (bun, bună)—*milleur, meilleure, le meilleur, la meilleure*; 2. *mauvais—mauvaise*

39.

1. Le père de cet enfant est malade. 2. L'habit de non frère est déchiré. 3. Qui a vu mes livres? J'ai vu tes livres et tes plumes. 4. L'ambition d'un homme est souvent la source de son malheur. 5. Mon cousin a reçu de ton maître un très beau cadeau. 6. L'argent ne fait pas le bonheur de l'homme. 7. Un bon écolier sera toujours un bon citoyen. 8. Quand on est jeune on doit apprendre, quand on est vieux on doit enseigner. 9. A qui as-tu donné ton livre? J'ai donné mon livre à l'ami de Charles.

(rău-rea) *pire—le pire—la pire*; 3. *petit, petite* (mic-ă) — *moindre—le moindre—la moindre*.

Comparația neregulată a acestor două de pe urmă adjective se întrebuițază numai atunci cînd se arată o însușire nematerială, sufletească; conjuncția *que* (de cît) leagă cei doi membri ai comparațiunei *Ce garçon est pire que l'autre* (acest bățet e mai rău de cît cellalt). Inse: *mon soulier est plus mauvais que le tien* (pantoful meu e mai rău de cît al tău); deci se va țice: *Etienne le grand a été un conquérant moindre que Napoléon* (Ștefan cel mare a fost un cuceritor mai mic de cît Napoleon). Inse: *Cette fille est plus petite que sa compagne* (această fată e mai mică de cît tovarășa sa).

II. Mai este o formă de superlativ, format cu pozitivul și cu adverbele: *très, fort, extrêmement, infiniment*; *bon, très bon* (foarte bun), *extrêmement bon* (nemărginit de bun); această formă poartă numele de superlativ absolut.

Obs. istorică. Acest dublu mod de comparație derivă de la limba latină, care avea *plus* comparativul adverbului *multum* și *minus* comparativul lui *parum* (puțin): *plus* dete *plus*, și *minus—moins*; comparativele *meilleur, pire, moindre* derivă de la comparativele latinești neregulate: *meliozem, pejor* și *minor*.

căștigat	— gagné	înalt	— haut
plugul	— la charrue	larg-ă	— large
espoziția	— l'exposition (f.)	tema	— le thème
anul	— l'an (m.)	odaia	— la chambre
Englezul	— l'Anglais	mai mulți	} plusieurs
ograda	— la cour	mai multe	
acoperemîntul	— le toit		
îndămineala	— la commodité		
fie-care	— chaque (adj.)		

Conjugarea verbului avoir (a avea)

INDICATIF

<i>Présent</i>	<i>Passé indéfini</i>
J'ai, eu am	J'ai eu, *eu am avut
tu as, el are	tu as eu, " "
il a, el a(re)	il a eu, " "
elle a, ea a(re)	elle a eu, " "
on a, cine-va a(re)	on a eu, " "
nous-avons, noi am (avem)	nous avons, eu " "
vous-avez, voi ați (aveți)	vous avez eu, " "
ils ont, ei au	ils ont eu, " "
elles ont, ele au	elles ont eu, " "
<i>Imparfait</i>	<i>Plusqueparfait</i>
J'avais, eu aveam	J'avais eu, eu avusem
tu avais.	tu avais eu,
il avait ¹⁾	il avait eu,
nous avions,	nous avions eu,
vous aviez,	vous aviez eu,
ils avaient.	ils avaient eu,
<i>Passé défini</i>	<i>Passé antérieur</i>
J'eus, eu avui	J'eus eu, am fost avut
tu eus,	tu eus eu,
il eut,	il eut eu.

1) Pentru scurtare am lasat la o parte in conjugare persona III-a feminină și indefinită, scolarii vor fi datorii a le intrebuinta in conjugare.

40.

1. Moșul său are o casă mare, el a câștigat un plug la expoziția din acest an. 1. Noi am vîndut grădina noastră unui Englez. 3. Ograda casei noastre este foarte largă. 4. Turnul bisericii este înalt și acoperimîntul său este frumos. 5. Văru' tău n'a făcut tema s'a; el va fi pedepsit. 6. Voi aveți toată îndămîneala în această casă; ea are patru odăi și fie care odaie are mai multe scaune.

nous eûmes,
vous eûtes,
ils eurent

nous eûmes eu
vous eûtes eu.
ils eurent eu.

Futur simple

J'aurai, eu voi avea
tu auras,
il aura,
nous aurons,
vous aurez,
ils auront.

Futur composé

J'aurai eu, eu voi fi avut
tu auras eu,
il aura eu,
nous aurons eu,
vous aurez eu,
ils auront eu.

CONDITIONNEL

Présent

J'aurais, eu aş avea
tu aurais,
il aurait.
nous aurions,
vous auriez,
ils auraient,

Passé premier

J'aurais eu, eu aş fi avut
tu aurais eu,
il aurait eu,
nous aurions eu,
vous auriez eu,
ils auraient eu.

Passé second

J'eusse eu, eu aş fi avut
tu eusses eu,
il eût eu.
nous eussions eu,

le château — castelul
prêté — imprumutat
le parapluie — cortelul
écrit — scris
la fidélité — credința
l'art (m.) — arta, măestria
la gloire — mărirea

la cause — pricina
haut — înalt
on doit — se datorește
la science — știința
l'invention (f.) — născocirea
la Grèce — Grecia
le berceau — leagănul

l'Allemand ¹⁾ — Neamțul, germanul
l'imprimerie — tipografia

¹⁾ Numele de popoare se scriu cu literă mare.

vous eussiez eu,
ils eussent eu,

SUBJONCTIF

*Présent (premier)**Passé (premier)*

Que j'aie. (ca) să am
que tu aies,
qu'il ait.
que nous ayons,
que vous ayez.
qu'ils aient.

Que j'aie eu. (ca) să fi avut
que tu aies eu,
qu'il ait eu.
que nous ayons eu,
que vous ayez eu,
qu'ils aient eu,

*Présent second (imparfait)**Passé second (plusqueparf.)*

Que j'eusse. (ca) să am
que tu eusses,
qu'il eût.
que nous eussions,
que vous eussiez.
qu'ils eussent.

Que j'eusse eu. (ca) să fia-
que tu eusses eu, (vut
qu'il eût eu.
que nous eussions eu,
que vous eussiez eu,
qu'ils eussent eu,

IMPÉRATIF

aie. aibî
qu'il ait, să aibă el
qu'elle ait, să aibă ea
qu'on ait, să aibă cineva

ayons. să avem
ayez. să aveți
qu'ils aient, să aibă ei
qu'elles aient, să aibă ele

INFINITIF

*Présent**Passé*

avoir, a avea

avoir eu, a fi avut
să fi avut

41.

1. Le père de Charles a vendu sa maison au général.
2. Qui a vu le château du roi? Nous avons prêté notre parapluie à la soeur de Pierre. As-tu déjà écrit au père de ces enfants? Non, j'ai écrit aux fils des voisins. 3. La fidélité du chien est utile aux hommes. 5. Les arbres des jardins sont hauts et très beaux. 6. On doit l'invention de l'imprimerie à un Allemand. 7. La Grèce fut le berceau des arts et des sciences.

PARTICIPE

<i>Présent</i>	<i>Passé absolu</i>	<i>Passé relatif</i>
ayant, avînd	eu, avut	ayant eu, avînd (în trecut)

CAP. XXIII.

Adjective determinative

40. În limba franceză adjectivele calificative se pun obișnuit în urma substantivului, iar cele determinative stau mai toate înăinte, așa că locul articolului este ocupat tot-de-a-una de adjectiv. Ele sunt de patru feluri: *demonstrative*, *posesive*, *interrogative* și *nedefinite* (nehotărîte).

1. *Demonstrativele* sunt, la singular *ce*, *cet* (acest) pentru masculin și *cette* (această) pentru feminin; la plural *ces* pentru amîndouă genurile.

Forma masculină *ce* se pune înăntea substantivelor începătoare cu consonantă sau cu *h* aspirat, iar *cet* înăntea celor ce încep cu vocală sau cu *h* mut, d. e. *Ce jardin* (această grădină) *cet enfant* (acest copil); *Ces jardins* (aceste grădinî), *ces plumes* (aceste condeie); *cette maison* (această casă).

Pentru arătarea apropierei sau depărtării, se pune adverbul *ci* și *là* după substantivul precedat de demonstrativ: *ce garçon-ci* (acest băet de aici), *ce*

ingrat	— nerecunoscător	vous-mêmes	— voi înșivă
le désert	— deșertul	produit	— produce
qui boit	— care bea	tout	— orî ce (totul)
pardonnez	— iertați	hors	— afară de
l'autre	— altul	la justice	— dreptatea
la pluie	— ploaia	le palais	— palatul
semblable	— asemenea (adj.)		
On peut	— se poate, cineva poate		
sacrifier	— a jertfi, a da pentru		

garçon-là (ace băiet de acolo), *ces plumes-ci*, *ces plu mes-là*, ș. a.

2. *Posesivele* sunt, la singular: *mon* (meu) *ton* (tău) *son* (său) pentru masculin, *ma* (mea) *ta* (ta), *sa* (sa) pentru feminin; *notre* (nostru-ă), *votre* (vostru-ă), *leur* (lor), la plural: *mes* (mei), *tes*, (tăi), *ses* (săi), *nos* (noștri), *vos* (voștri), *leurs* (lor): *mon gant* (mănușa mea), *sa soeur* (sora sa) ș. a.

Observare. Formele *mon*, *ton*, *son*, deși masculine, deprinderea a făcut ca să se întrebuițeze în loc de femininele *ma*, *ta*, *sa*, înăntea substantive-
lor feminine care încep cu vocală sau cu *h* mut. In limba franceză vechiă se scria *m'amie*, *l'âme* precum se scrie azi *l'amie* (amica), *l'âme* (sufletul), in loc de *la amie*, *la âme*; astăzi însă se scrie *mon amie* (amica mea), *mon âme* (sufletul meu). *ton habilité* (dibăcia ta), *son ambition* (ambițiunea sa).

3. *Intorogativele* sunt: la singular masculin *quel* (care), feminin *quelle*, plural *quels*, *quelles*. — *Quel livre avez vous lu?* — *Ce carte ați cetit?* *quelle plume est celle-ci?* *Ce condeiu este acesta?*

4. *Nedefinitele* sunt: *aucun* (m), *aucune* (f), *nul* (m), *nulle* (f), — nici-unu; *chaque* (m și f), *tout* (m), *toute* (f) — fie-care, ori-care; *quelconque* (m și f), *certain* (m), *certaine* (f) oare-care, *plusieurs* (m și f), *maint* (m), *mainte* (f) — mai mulți, mai multe; *autre* (m și f) — alt-ă; *quelque* (m și f) — unu, o, câți-va, câte-va, câte-unu, câte-o.

42.

1. Le coeur de l'homme ingrat est semblable à un désert qui boit la pluie et ne produit rien. 2. On peut tout sacrifier aux amis, hors l'honneur et la justice. 3. Où as-tu vu le roi? J'ai vu le roi au palais. 4. La richesse et le luxe sont dangereux. 5. Pardonnez souvent aux autres, jamais à vous-mêmes. 6. Le parapluie de Charles est déchiré.

Observare. I. Unele din aceste adjective se întrebuintază și în plural, altele numai în singular. Adjectivul *tout, toute*, aflându-se înaintea unui substantiv articulat, are înțelesul de: tot-ă, întreg-ă: *Tout le jardin*—întreaga grădină, *toute la ville* tot-orașul, *tout un peuple*—un popor întreg.

Tot ca adjective nedefinite se pot considera: *tel* (m), *telle* (f)—ast-fel de, cutare, și *même* (m și f)—același, aceiași, chiar, însuși, însăși: *un tel livre*, *le même enfant*.

II. Adjectivul *certain*, se pune și în urma substantivelor: *un certain livre* (o carte oare-care), *un livre certain* (o carte anumită), iar *quelconque* numai după subs: un habit *quelconque* (o haină oare-care).

Conjugarea verbului être (a fi).

INDICATIF

Présent

Je suis, eu sunt
tu es,
il est,
nous sommes,
vous êtes,
ils sont,

Passé indéfini

J'ai été, eu am fost
tu as été,
il a été,
nous avons été,
vous avez été,
ils ont été,

Imparfait

J'étais, eu eram
tu étais,

Plusqueparfait

J'avais été, eu fusesem
tu avais été,

averea — la fortune
fiul — le fils
imitează (ei) — imitent
obiceiuit — ordinairement
jertfește — sacrifie
dator a — le devoir

plăcerea — le plaisir
luat — pris
lupul — le loup
se vorbește — on parle
adese ori — souvent
bogăția — la richesse

Imparfait

il était,
nous étions,
vous étiez,
ils étaient,

Plusqueparfait

il avait été,
nous avions été,
vous aviez été,
ils avaient été,

Passé défini

Je fus, eu fui
tu fus,
il fut,
nous fûmes,
vous fûtes,
ils furent,

Passé antérieur

J'eus été. fusesem,
tu eus été,
il eut été,
nous eûmes été,
vous eûtes été,
ils eurent été,

Futur simple

Je serai, eu voi fi
tu seras,
il sera,
nous serons,
vous serez,
ils seront,

Futur composé

J'aurai été, eu voi fi fost
tu auras été,
il aura été,
nous aurons été,
vous aurez été,
ils auront été,

CONDITIONNEL

Présent

Je serais, eu aş fi
tu serais,

Passé premier

J'aurais été. eu aş fi fost
tu aurais été,

43.

1. Fratele vecinului are o mare avere. 2. Vărul tău a vândut fiului meu cărțile și condeile sale. 3. Copii imitează obicînuît pe părinții lor. 4. Un om înțelept nu jertfește datoria pentru plăceri. 5. Mama ta a luat o carte de la vărul meu. 6. Cuî ai vîndut tu calul tău? Eu am vîndut calul meu fratelui acestui soldat. 7. Cînele samănă lupului. 8. Se vorbește adese ori de bogățiile vecinului nostru.

il serait,
nous serions,
vous seriez,
ils seraient,

il aurait été,
nous aurions été,
vous auriez été,
ils auraient été,

Passé second

J'eusse été, eu aş fi fost
tu eusses été,
il eût été,
nous eussions été,
vous eussiez été,
ils eussent été,

SUBJONCTIF

Présent premier

Que je sois, ca să fiu
que tu sois,
qu'il soit,
que nous soyons,
que vous soyez,
qu'ils soient,

Présent second (imparfait)

Que je fusse, ca să fiu fost
que tu fusses,
qu'il fût,
que nous fussions,

Passé 1-er

Que j'aie été,
que tu aies été,
qu'il ait été,
que nous ayons été,
que vous ayez été,
qu'ils aient été,

Passé second (pl. q. parf.)

Que j'eusse été,
que tu eusses été,
qu'il eût été,
que nous eussions été,

vaca	— la vache	zarzara	— l'abricot (m.)
oaia	— la brebis	smochina	— la figue
capra	— la chèvre	monița	— le singe
cumpărat	— acheté	tigrul	— le tigre
berea	— la bière	leul	— le lion
cerneala	— l'encre (f.)	imprumutat	— prêté
oțetul	— le vinaigre	iată	— voici
untul-de-lemn	— l'huile (f.)	untul	— le beurre
carnea	— la viande	rău	— mauvais
fata	— la fille	se află	— on trouve
	caietul		— le cahier

que vous fussiez,
qu'ils fussent,

que vous eussiez été,
qu'ils eussent été,

IMPÉRATIF

sois, (să) fi
qu'il soit, fie el
qu'elle soit, fie ea
qu'on soit, să fie cineva

soyons, să fim
soyez, să fiți
qu'ils soient, să fie ei
qu'elles soient, să fie ele

INFINITIF

Présent

Passé

être, a fi

avoir été, a fi fost

PARTICPE

Présent

Passé absolu

Passé relatif

étant, fiind

été, fost

ayant été

• fiind (în trecut)

CAP. XXIV.

Numeralesle.

41. Numeralesle sunt adjectivale sau pronominale, după cum se întrebuițază, în unire cu un substantiv sau singure.

Ele sunt: *cardinale, ordinale, colective, distributive, fracționare și multiplicative.*

1). *Cardinalesle* sunt: un (f. une)—1, deux—2,

44.

1. Țeraniî au vaci, oi și capre. 2. Eu am cumpărat vin și bere, oțet și unt-de-lemn. 3. Iată pâine și carne, vin și zarzare. 4. Noi am mâncat smochine și cireșe, Ați văzut voi momițe? Am văzut tigri și lei, urși și elefanți. 6. Aveți copii? Avem băieți și fete. 7. Unde se găsește apă? Aici se află bere bună, apa este rea. 8. Cui ați împrumutat caiete? Verii vostri au cumpărat cărți și cerneală.

trois—3, quatre—4, cinq—5, six—6, sept—7, huit—8, neuf—9, dix—10, onze—11, douze—12, treize—13, quatorze—14, quinze—15, seize—16, dix-sept—17, dix-huit—18, dix-neuf—19, vingt—20, trente—30, quarante—40, cinquante—50, soixante—60, soixante-dix—70, quatre-vingts—80, quatre-vingt-dix—90; cent—100, deux-cents—200; trois-cents—300 etc. mille—1000, deux mille—2000, trois mille—3000, dix mille—10.000, cent mille—100.000, un million, un billion, un trillion ș. a.

Observare. I. Când de la 20 înainte este de numărat o zece urmată de niște unități atunci zecea se pune înainte și unitățile în urmă legate prin o liniuță: vingt-deux (22), trente-quatre (34) soixante-six (66) ș. ^p

Cardinalul *un (une)* se leagă prin conjuncția *et*: vingt-et-un- (21), quarante-et-un (41).

II. Cardinalele sunt nevariabile după gen și număr. Cu toate acestea *un* (1) are forma *une* (f), iar *vingt* (20) și *cent* (100), când sunt la plural fără să fie urmate de alt numeral primesc caracterul *s* la fine: *quatre-vingts* (80), *deux-cents* (200) *trois cents* (300) ș. a., însă fără *s*: *quatre-vingt-deux* (82), *trois-cent-quatre* (304).—Cardinalul *mille* (1000), în numerarea anilor ca date istorice ia forma *mil*: *Nous sommes en mil huit cent-quatre-vingt-onze* (suntem în 1891).

2). *Ordinalele* se formează din cardinale lăsându-se la o parte vocala mută *e* de la cele ce o posedă și adăogînd finala—*ième* pentru ambele

le papier	— hârtia	extrêmement	— foarte
la corbeille	— coșulețul	coûté	— costat
la laine	— lână	la larme	— lacrima
la maladie	— boala	grosse (f.)	— mare, groasă
causé	— pricinuit	le fruit	— fructul
	la noix	— nuca	

genuri (iar înainte luând artichu, așa de la *trois* (3), se formează (*le, la*) *troisième*, de la *quatre*—(*le, la*) *quatrième* (al 4-lea).

Obsevări I. Intăiul se zice: (*le*) *premier* (f. la *première*), al doilea, pe lângă forma regulată: (*le, la*) *deuxième* are și forma: *le second* (f. la *seconde*): iar *cinq* face (*le, la*) *cinquième* (al 5-lea) și *neuf* (9), (*le, la*) *neuvième* (a 9-a).

II. La ordinalele compuse, numai partea din urmă este ordinală, celelalte rămân cardinale: al 17-lea—*le dix-septième*, al 21-lea—*le vingt-et-unième*, al 141-lea—*le cent-quarante-et-unième*.

III. Numeralele onze (onzième), huit (huitième), articulându-se cu *le, la*, nu se lasă vocala articulelor înainte lor: *le onze* (al 11-lea), *la huitième* (a 8-a).

IV. Se întrebunțează cardinale în loc de ordinale a) la atributivele domnilor și a împăraților: *Charles douze* (Carol al 12-lea), *Henri quatre* (Enric al 4-lea); b) în datele lunare: *le six Avril* (a 6-a zi a lui April), *le dix Septembre* (10 Septembre), c) în exprimarea anilor ca date istorice: *Pierre le Grand mourut en mil-sept-cent-vingt-cinq* (Petru cel mare muri în 1725), în fine d) în indicarea paginilor și a capitulelor unei cărți: *Cherchez cela au chapitre dix (dixième) page deux-cent-trois* (căutați aceasta la capitol al 10-lea pagina 203).

45.

1. On parle du malheur de ton ami. 2. As-tu de l'encre? J'ai du papier et des plumes. 3. Ma mère a acheté une corbeille de cerises. 4. Ton ami a un habit de laine. 5. Où trouve-t-on de bon vin? La maladie de cet homme a causé beaucoup de peine à sa femme. 6. Ta faute a été extrêmement grande: elle a coûté de grosses larmes à ta mère. 7. Le jardinier a des fruits, des cerises, des noix et des abricots.

Notă. Cardinalele *vingt* și *cent* cînd sunt întrebunțate ca ordinale nu primesc *s* în plural: voyez cela page quatre-vingt; cet évènement eut lieu en l'an mil quatre-cent.

3). *Colectivele*, formate de la cardinale prin adăugirea terminațiunei *aine*: dix (zece)—une dizaine (o zecime),¹⁾ vingt (20)—une vingtaine (o douezecime),²⁾ douze (12)—une douzaine (o duzină) ș. a. lăsîndu-se de la cardinale terminațiunea mută *e*.

4). *Distributivele*, formate din cîte doue cardinale egale unite prin prepoziția *à*.

un à un — (unu) cîte unu
deux-à-deux — (doi) cîte doi
dix-à-dix — (zece) cîte zece ș. a.

5). *Fracționarele*, cari sunt: demi (jumătate), un tiers (o treime), un quart (unșfert); restul se formează din ordinale și articolul indefinit: une cinquième (o cincime), une sixième (o șesime) ș. a.

6). *Multiplicativele*, sunt următoarele: *simple*—simplu, *double*—duplu (îndoit), *triple*—întreit, *quadruple*—împătrit, *quintuple*—încincit, *sextuple*—înșesit, *octuple*—înoptit, *décuple*—înzecit, și *centuple*—însutit.—In loc de celelalte se zice d. e. în doue-zecit—*vingt fois autant* (de 20 de ori atîta), îmmit—*mille fois autant* (de 1000 de ori atîta)—ș. a.

1) Zece la un loc. 2) Doue-zeci la un loc.

Il y a	— se află	fertile	— roditoriu-ă
la Roumanie	— România	le drap	— postavul
le champ	— cîmpul	l'habit (m.)	— haina
donnez-moi	— dați-mi	l'oncle (m.)	— unchiul (m.)
la tante	— mătușa	on parle	— se vorbește
	ressemblent	— samănă (ei)	
	le ruban	— panglica (cordeluța)	

CAP. XXV.

Pronumele.

42. Pronumele sunt de 7 feluri: *personale, reflexive, posesive, relative, demonstrative și nedefinite.*

1. Pronumele personale se împart în *conjunctive*, cari stau tot de a una în calitate de subiect sau de compliment în unire cu un verb. și în *absolute*, cari se întrebuițază singure în propoziții eliptice,

a). Personale conjunctive.

		Nominativ		Acusativ	
plural	singular	I.	<i>je</i> eu	<i>me</i>	mă, pe mine
		II.	<i>tu</i> tu	<i>te</i>	te, pe tine
		III.	<i>il</i> el <i>elle</i> ea	<i>le</i>	il, pe el
				<i>la</i>	o, pe ea
		I.	<i>nous</i> noi	<i>nous</i>	ne, pe noi
		II.	<i>vous</i> voi	<i>vous</i>	vă, pe voi
III.	<i>ils</i> ei <i>elles</i> ele	<i>les</i>	i, îi		
		<i>les</i>	le		

Dativ

plural	singular	<i>me, moi,</i>	mie, imi, 'mi
		<i>te, toi,</i>	ție, îți, ți
		<i>lui</i> (m. f.)	îi,
		<i>nous</i>	nouă, ni
		<i>vous</i>	vouă, vi
		<i>leur</i> (m. f.)	li,

46.

I. Il y a des chiens qui ressemblent à des loups.
 2. Cette femme a une grande fortune et de beaux enfants.
 3. Donnez-moi du vin. 4. Nous n'en avons pas; nous avons de la bière et de bons fruits. 5. Ma tante a donné de beaux rubans à ma soeur. 6. La Roumanie est un beau pays, elle a des champs fertiles et de bons vins.
 7. La maison de mon voisin a de petites fenêtres, mais une grande porte. 8. Ton frère a acheté de bon drap pour l'habit de son oncle. 9. Ici on parle de bons livres.

b). Personale absolute.

		Nominativ		Acusativ	
singular	I.	<i>moi</i>	eu	<i>moi</i>	pe mine
	II.	<i>toi</i>	tu	<i>toi</i>	pe tine
	III.	<i>lui</i> <i>elle</i>	el ea	<i>lui</i> <i>elle</i>	pe el pe ea
		Nominativ		Acusativ	
plural	I.	<i>nous</i>	noi	<i>nous</i>	pe noi
	II.	<i>vous</i>	voi	<i>vous</i>	pe voi
	III.	<i>eux</i> <i>elles</i>	ei ele	<i>eux</i> <i>elles</i>	pe ei, pe dinșii pe ele, pe dinsele
Dativ					
singular		<i>à moi</i>	mie		
		<i>à toi</i>	ție		
		<i>à lui</i>	lui, la dînsul		
plural		<i>à elle</i>	ei, la ea		
		<i>à nous</i>	noauë		
		<i>à vous</i>	voauë		
		<i>à eux</i>	lor		
	<i>à elles</i>	lor			

Observare I. Formele pronomelor personale conjunctive nu sunt capabile de a sta de cît în casurile arătate, pe cînd cele absolute pot sta și în vocativ și ablativ, în tocmai ca substantivele: *Toi, qui accuses tout le monde, tu seras une fois par tout le monde*

---

le bord	— marginea	la plante	— planta
la rivière	— rîul	le general	— generalul
désagréable	— neplăcut-ă	vaincu	— învins
vivent	— trăesc (ei)	difforme	— schilod-ă
la forêt	— pădurea	bon	— bun
quand	— cînd	l'écolier	— școlarul
pleuré	— plîns	chez	— la

on s'amuse — petrece cine-va
amèrement — amar (adv).

accusé. Tu, cari acuzi pe toată lumea, vei fi acuzat de toată lumea.—*Je parle de lui, mais je ne parle jamais de vous.* (Vorbesc de dînsul dar nu vorbesc de voi nici o dată).

II. Ca pronume personale conjunctive se întrebuintază și *en* în locul absolutelor *de lui, d'elle, d'eux, d'elles*) și *y* (à lui, à elle, à eux, à elles): *Êtes vous content de votre livre?* Sunteți mulțumit de cartea dv.? *J'en suis très content*—eu sunt prea mulțumit (de dînsa).

2. Pronumele reflexive sunt:

	Nominativ	Acusativ	Dativ
conjunctiv:	lipsește	<i>se</i> (se)	<i>se</i> (sîeși)
absolut:	<i>soi</i> (sine)	<i>soi</i> (pe sine)	<i>à soi</i> (sîeși)

Observare. I. Pronumele absolute, personale și reflexive, se întăresc cu adjectivul *même*, care se pune după ele și variază după număr: *moi-même* (eu însumi), *nous-mêmes* (noi înșine), *soi-même* (sine însuși), *eux-mêmes* (ei-înșiși).

3. Pronumele posesive sunt:

m. { *le mien* (al meu), *le tien* (al tău), *le sien* (al său).
 { *le nôtre* (al nostru), *le vôtre* (a voastră), *le leur*
 (a lor)*}

*) Pronumele posesive: *le nôtre, la nôtre, le vôtre, la vôtre*, se scriu tot de a una cu accent circonflex în ambele numere.

47.

1. Où as-tu trouvé ces beaux cailloux? J'ai trouvé ces cailloux aux bords des rivières de mon pays. 2. Les fils du voisin sont paresseux. 3. Les voix de ces petites filles sont désagréables. 4. Les hiboux vivent dans les forêts. 5. Quand on s'amuse bien, on trouve les carnavales trop courts. 6. Ta soeur a perdu ses joujoux, elle a amèrement pleuré. 7. Le chou est une plante très utile. 8. Nos généraux et nos soldats ont vaincu l'ennemi de notre pays. 9. Ce petit garçon a les genoux difformes, il est un bon écolier. 10. J'ai payé les baux de ma maison.

f. } *la mienne* (a mea), *la tienne* (a ta), *la sienne* (a sa).
 } *la nôtre* (a noastră), *la vôtre* (a voastră), *la leur*
 (a lor).

Pluralul este *les miens, les siennes, les nôtres, les leurs* ș. a.

4. Relativele sunt acestea: *qui* (cine, care), *que* (ce), *quoi* (ce), *dont* (de care, a căruia, cu care) și *lequel* (m), *laquelle* (f, care, ce; *lesquels, lesquelles* (cari, ce). Toate acestea sunt declinabile afară de *dont*. În forma *lequel, laquelle* ș. r. *le, la...* sunt articole; la genetiv și ablativ masculin, singular și plural *du, au, des, aux* se scriu în legătură cu pronumele: *duquel, auquel, desquels, auxquels*; la feminin singular prepozițiile *de* și *à* se țin separat: *laquelle, de laquelle, à laquelle*, ș. a. însă la plural unite: *desquelles, auxquelles*.

Pronumele *qui* (care), este de amîndouă genurile; genetiv *de qui* (sau *dont*), dativ *à qui*, acusativ *que*; genetivul *de qui* și dativul *à qui* se întrebuintează cînd e vorba numai despre persoane; despre lucruri se iau aceleași casuri de la *lequel, laquelle*; *que* are genit. și abl. *dont*; acuz. tot *que*. Totuși, *lequel, laquelle* se pune și în locul numelor de persoane. Neapărata întrebuintare a pronumelui *lequel, laquelle* în locul numelor de persoane este atunci, cînd urmează după două sub-

strălucit	— brillant	eî samănă	— ils ressemblent
poporul	— le peuple	vom avea	— nous aurons
vechiu	— ancien	nefolositoriu-ă	— inutile
scump	— cher	septămăna	— la semaine
cămila	— le chameau	bogat	— riche
animalul	— l'animal (m.)	venitul	— le revenu
selbatic	— sauvage	doaua	— deux
cu cît... cu atît	— autant... autant		
pedestalul	— le piédestal		
jos-ă	— bas		

stantive de gen deosebit, căci *qui* n'ar putea—cu forma sa unică—să ne arăte la care gen se rapoartă: Tatăl acestei fete, care locuiește această casă, va pleca mine; dacă tatăl locuiește se va zice: *Le père de cette fille, lequel habite cette maison, partira demain*; înse dacă fata locuiește se va zice: *Le père de cette fille, laquelle habite cette maison, partira demain*.

5). Pronumele demonstrative sunt: *ce* (acest, aceasta), *celui* (acela), *celle* (aceea). La plural: *ce, ceux, celles*.. Ca și adjectivele demonstrative ele primesc adverbul *ci* pentru arătarea apropierei unei persoane sau lucru, și *là* pentru a numi o persoană din depărtare: *celui-ci* (acesta), *celui-là* (acela), *celle-ci* (aceasta), *celle-là* (aceea).

* Când aceste adverbe se pun după *ce*, se scriu la un loc: *ceci* (acesta), *cela* (aceea), perzându-se accentul adverbului *là*.—*Ce* este tot de a una urmat de un verb: *c'est ton frère*—acesta este fratele tău; el are această singură formă pentru amîndouă genurile și numerile: *c'était sa soeur*—era sora sa; *ce sont eux qui m'y ont forcé*—ei sunt acei cari m'au silit la aceasta.

6). Pronumele interogative sunt: *qui* (care), *que* (ce), *quoi*, *lequel*, *laquelle* (care, ce).—*Qui* se între-

1. Fratele tău a vădut caii noștri. 2. Ospetele publice erau strălucite la popoarele vechi. 3. Șacalii sunt niște animale selbatice, ei samînă cu niște lupi. 4. Acest om este foarte bogat, el are un mare venit de la chiriiile caselor sale, 5. Cu cît sunt juvaerurile de scumpe, cu atît sunt de nefolositoare. 6. Cămilele au bătături la genunchi. 7. Septămîna aceasta vom avea doaua baluri. 8. Pedestalurile acestor statui sunt prea joase. 9. Cucii sunt paseri frumoase.

buintază pentru persoane și *que* pentru lucruri. Ele au acusativul egal cu nominativul; *qui* remine nevariabil la plural, iar *que* nu se întrebuintază de cît în singular. *Qui frappe à la porte ?*—Cine bate la ușă? *Qui voyez-vous là?*—Pe cine vedeți acolo? *Qu'est devenu votre fils?*—Ce s'a făcut fiul Dv.? În loc de *qui*, *que*, se întrebuintază de multe ori forma prelungită (perifrastică): *qui est-ce qui ?*—cine? *qui est-ce que ?*—pe cine? *qu'est-ce que ?*—ce? *qu'est-ce que c'est que ?*—ce?

7). Pronumele nedefinite sunt: *on* (l'on)—cineva, *quelqu'un* (m), *quelqu'une* (f)—careva, *autrui* (m și f)—altul, *personne* (m) nimene, *rien* (nimic), *chacun* (m), *chacune* (f)—fie-care, *l'un*, *l'autre* (unul, altul), *l'un et l'autre* (amîndoi), *quiconque* (orî-cine).

Observere. *On* ia artichu cînd preced cuvintele: *et*, *ou*, *que*, *si*, și de nu este urmat de un cuvînt începătoriu cu *l* sau *c*: *si l'on vient*—dacă vine cineva, *si l'on commence* (dacă va începe cineva), înse: *si on le voit se promener* (dacă-l va vedea cineva primblîndu-se) ș. a. *Personne* și *rien* numai în unire cu *ne* au înțeles negativ, altfelu în-samnă cineva, ceva: *je ne vois personne*—eu nu văd pe nimine; *je n'ai rien dit*—n'am spus nimica;

<i>gros</i>	— mare	<i>petit</i>	— mic
<i>le miroir</i>	— oglinda	<i>toute</i>	— toată
<i>l'âme</i> (f.)	— sufletul	<i>se compose</i>	— se compune
<i>la paresse</i>	— lenea	<i>possède</i>	— are, posedă
<i>regardez</i>	— priviți	<i>la grandeur</i>	— mărirea
<i>le guerrier</i>	— resboinicul	<i>presque</i>	— aproape; mai
<i>tout</i>	— tot	<i>doux</i>	— dulce
<i>l'impertinence</i> (f.)	— obrăsnicia		
<i>l'oeil-de-boeuf</i> (m.)	— bageaua		
<i>annoncent</i>	— vestesc (ei, ele)		
<i>mangent</i>	— minîncă (ei, ele)		
<i>piquent</i>	— înțapă (ei, ele)		
<i>comme</i>	— ca		

înse: *personne serait—il si hardi pour entreprendre une telle chose?* Ar fi cineva așa de îndrăsneț pentru a întreprinde un astfelu de lucru? Y-a-t-il rien de plus sublime que la mer livrée à la fureur des vents? Este ceva mai măreț de cât marea lăsată în furia vînturilor?

CAP. XXVI.

Verbele.

La orî ce verb trebuie a lua în considerare *forma* (activă, pasivă, reflexivă, neutră, unipersonală), *conjugarea* (regulată sau neregulată), *modul*, *tim-pul*, *persoana* și *numărul*.

Un verb va avea forma activă cînd va putea lua un compliment: *Mon père lit un livre* (tătăl meu cetește o carte), și forma neutră cînd nu poate avea compliment: *Mon frère dort* (fratele meu doarme). Verb pasiv este acela al căruî subiect înfățișază lucrarea ca primită sau suferită de persoana ce reprezintă: *Ton père est trompé* (Tătăl tău este înșelat), iar reflexiv atunci cînd ființa reprezentată de subiect face o lucrare ce se întoarce tot asupra sa: *Votre soeur se lève* (sora voastră se scoală). În fine verbele unipersonale arată o lucrare

49.

1. Les yeux de l'homme sont le miroir de son âme.
2. La paresse et l'impertinence sont de grands maux pour les enfants.
3. Regardez les aulx de ce champ, se sont très beaux.
4. Nos aïeux, les Romains, étaient de braves guerriers.
5. Toute la richesse des paysans se compose de bétail.
6. Le toit de notre maison possède quatre oeils-de-boeuf.
7. Avez vous vu les feux des soldats de nos ennemis? Les cieux annoncent la grandeur de Dieu.
8. Presque tous les pays de l'Europe ont des ciels doux.
9. Les hommes sont comme les animaux; les gros mangent les petits, et les petits piquent les gros.

făcută de un subiect de a III-a pers. singular: Il neige (ninge), il est (este). Persoana care face acțiunea, este tot de a una închipuită, numai se reprezintă prin un pronume personal masculin.

Conjugarea franceză este regulată și neregulată. Moduri sunt șese, din care patru personale: *Indicativul, Condiționalul, Subjonctivul și Imperativul*; iară două impersonale *Infinitivul și participul*.

Timpuri sunt trei: *prezentul, trecutul și viitorul*: cele două din urmă avînd deosebite grade (imperfect, trecut definit... viitoru simplu. compus). În genere timpurile se deosebesc în *primitive* sau formătoare și *derivate* sau formate.

Persoane sunt *trei* și numere două.

Observare. La orî ce verb regulat se văd două părți: una *stătătoare*, care se chiamă *rădăcină*, iară alta schimbăcioasă, care se chiamă *terminațiune* și care variază după *mod, timp, persoană și număr*. Astfel în verbul *parler*, partea I *parl* este rădăcina, și *er* este terminațiunea; *je parl-e, je parl-ais, nous parl-erons* ș. a. așa că pe cînd una rămîne aceeași, cealaltă se schimbă neconținut.

TIMPURI PRIMITIVE și DERIVATE.

Din 4 conjugări regulate ce are limba franceză, întâia se termină la infinitiv prezent în *er*: *parl-er, donner*, a II-a în *ir*: *fin-ir, te-nir*, a III-a în *oir*:

engagé	— tocmit	elle tue	— ea ucide
habile	— ghibaciu	le même	{ acelaș
la gare	— gara, stația	la même	{ aceeași
s'appelle	— se chiamă	la chose	— lucrul
la dame	— doamna	car	— căci
aportent	— aduc (ei ele)	le renard	— vulpea
admiré	— admirat	ni l'un	{ nici unul
de tous	— de toți	ni l'autre	{ nici altul
c'est	— este	dit	— spune (el ea)

recev-oir, dev-oir, a IV-a în *re*: *vend-re, prend-re*.—Prin urmare cunoaşterea conjugărei unui verb, se face observînd terminaţiunea infinitivului prezent de la acel verb.

Timpurile primitive sînt în număr de *cinci*: 1) prezentul infinitivului, 2) prezentul indicativului 3) participiul prezent, 4) trecutul definit (*passé défini*) şi 5) trecutul participiului (*participe passé*).

De la întăiul se formează două timpuri: *viitorul simplu* şi *prezentul condiţionalului*; de la al II-lea: *prezentul imperativului*; de la al III-lea: *imperfectul indicativului* şi *prezentul I subjonctiv*; de la al IV-lea: *prezentul II subjonctiv* şi de la al IV-lea: *toate timpurile trecute compuse* (în număr de 10).—

Verbe ¹⁾ de conjugarea I (în *er*) sînt vr'o 3600; de conjugarea II-a (în *ir*): 360 din cari 330 cu participiul prezent terminat în: *issant* sînt zise regu-

---

1) Se înţelege că vorbesc de verbele regulate şi simple; de oare ce numărul celor compuse nu se poate mărgini. Ajunge să spunem că verbe de conjugarea I se pot forma aproape de la orî ce substantiv, iar de conjugarea II cu participiul prezent în *issant*, de la orî ce adjectiv.

50.

1. Notre voisin a acheté un buffle; ce buffle est noir et très beau. 2. Les Français ont de bons vins et les Russes ont de beaux chevaux. 3. Mon père a engagé un jardinier qui est très actif et très habile, mais la jardinière, sa femme, est paresseuse et presque toujours malade. 4. J'ai été aujourd'hui à la gare, où j'ai vu beaucoup de passagers et passagères. 5. Le frère de la jardinière s'appelle Jean. 6. Les paysannes apportent du lait et des fruits dans la ville. 7. Ton ami est un bon danseur, il a été admiré de tons, aux bals de ce carnaval. 8. Un flatteur et un menteur c'est la même chose, car ni l'un ni l'autre ne dit pas la vérité. 9. Cette dame est une bonne chasseuse, elle tue des loups, des renards et des oiseaux.

late, iar restul de 30, cu participul prezent în: *ant*, neregulate; de conjugarea III-a (în *oir*): 6 verbe regulate și 17 simple neregulate; în fine de conjugarea IV (în *re*): 50 din cari numai vr'o 20 sunt regulate, celelalte sunt neregulate (și defective).

FORMAREA TIMPURILOR DERIVAVE ¹⁾

1. **Prezentul infinitiv.** La acest timp dacă adăugim respectiv pentru fie care persoană, în ambele numere, terminațiile: *ai, as, a, ons, ez, ont*, căpătăm viitorul simplu: *parler, je parler-ai, tu parler-as, il parler-a* ș. a.; *finir, je finir-ai, tu finir-as, il finir-a, nous finirons* ș. a.

La conjugarea a IV se lasă finala *e*: *vendre, je vendr-ai, tu vendr-as, il vendr-a, nous vendr-ons, vous vendr-ez, ils vendr-ont*: iar la verbele de conjugarea a III-a: *recevoir, devoir* ș. a., după alipirea terminațiilor *ai, as, a, ons, ez, ont*, s'a slăbit mai întâi silaba *oi* în *e* dînd: *je recevr-ai, tu recevr-as, il recevr-a, și a.*, iar după aceea s'a și pierdut cu totul acel *e* în cît azi se zice: *je recevr-ai, tu recevr-as, il recevr-a, nous recevr-ons, vous recevr-ez, ils recevr-ont*.

Tot așa s'a întîmplat și la formarea prezentului condițional, care se capătă punînd la urma pre-

1) Vezi tabloul fie cărei conjugări, pag. 110—113.

ceasornicul	— la montre	zaharul	— le sucre
aurul	— l'or (m)	cutia	— la boîte
vînat	— chassé	Italianul	— l'Italien
muntele	— la montagne	frumoasă	— belle
ciobanul	— le berger	ambitioasă	— ambitieuse
brînza	— le fromage	teatrul	— le théâtre
baniî	— l'argent (m)	talentul	— le talent
ceaiul	— le thé	rar-ă	— rare
cafeaua	— le café	Parisianul	— le Parisien

zentului infinitiv, terminațiile *ais, ais, ait, ions, iez, aient*. respectiv pentru fie care persoană din ambele numere : *parler. je parler-ais, tu parler-ais, il parler-ait* ș. a. : *recevoir. je recevr-ais, tu recevr-ais. il recevr-ait. nous recevr-ions* ș. a.

Observare istorică. Terminațiunile *ai. as, a, ons, ez, ont*, sunt formele personale ale prezentului indicativ de la verbul *avoir*, dar cari s'au pus după verb și s'au contopit cu el într'un singur cuvânt : *je parler-ai, tu parler-as. il parler-a*, însemnă : *eu am a vorbi, tu ai a vorbi. el are a vorbi.* sau : *eu am să vorbesc. tu ai să vorbești* ș. a. (cum este viitorul popular în limba romină). *avons* și *avez*, tocindu-se au dat *ons. ez* ; iar terminațiile prezentului condițional *ais, ais, ait, ions. iez, aient*. sunt rămășiți din imperfectul indicativului de la *avoir* : *j'av-ais. tu av-ais, il av-ait, nous av-ions, vous av-iez. ils av-aient.*

2. **Prezentul indicativ.** Imperativul prezent se formează, dacă lăsăm la o parte pronumele subiect de la persoana a II-a singular și de la I și II plural. Când se face o poruncă indirectă, privitoare la a treia persoană singular sau plural. atunci se iau aceste persoane de la prezentele subjunctivului: *qu'il parle* (să vorbească el), *qu'on parle* (să vor-

51.

1. Imperăteasa a dat un ceasornic de aur acestui vînător. care a vînat lupi și urși în munți. 2. Ciobănița a adus brînză și lapte. ea așteaptă (*attend*) bani. 3. Tatăl tău este bine-făcătorul fiului meu. Această doamnă este bine-făcătoaria noastră, ea este guvernanta ficelor noastre. 5. Servitoarea a adus ceaiu și cafe, unde este zaharul ? Zaharul este în cutie. 6. Italiencele sunt femei frumoase și foarte ambițioase. 7. Am văzut o Parisiană la teatru, această Parisiană este o actriță de talent și o cîntăreață rară.

bească cineva), qu'ils parlissent (să vorbească ei), qu'elle finît (să sfârșască ea).

Persoana a II-a a imperativului singular, perde pe *s* la conjugarea I, dar îl păstrează la celelalte conjugări. Această persoană fără *s* final este ortografică, căci în limba latină încă nu era cu *s*. Acest *s* revine la conjugarea I de câte ori urmează una din particulele pronominale sau adverbiale *en*, parles-en (vorbește de aceasta), portes-y ton coffre (du acolo cufărul tău).

3). **Participul prezent.** Acest timp la verbele de conjugarea I, III și IV se termină în *ant*, iar la verbele regulate de conjugarea II în *issant*, *finiss-ant* de la *finir*. De la această rădăcină, lăsându-se *ant* la o parte se formează cele două timpuri: imperfectul indicativului prin adăogirea terminațiilor *ais*, *ais*, *ait*, *ions*, *iez*, *aient*, și prezentul subjunctivului prin punerea terminațiilor *e*, *es*, *e*, *ions*, *iez*, *ent*, respectiv la fie care persoană în amîndouă numerile.—La conjugarea a a III, e mut din ultima silabă a rădăcinei se preface în diftongul *oi*, cînd terminațiunea este mută: *recevant* rădăcina *recev*: que je reçoive, que tu reçoives, qu'il reçoive, qu'ils reçoivent, din contra: que nous recevions, que vous receviez.

4). **Trecutul definit.** Acesta formează pe prezentul al II-lea (imparfait du subjunctif) al subjunctivului. luînd persoana a II-a sing. de la *passé défini*, care la toate conjugările se termină în *s*,

vanătoarea	— la chasse	publicat	— publié
pădurea	— la forêt	scrierea	— l'écrit (m).
sunt	— sont	drumul	— le chemin
mănăsiirea	— le couvent	muri	— mourut
arătat	— montré	luna	— le mois
călugărul	— le moine	teatrul	— le théâtre
grasă	— grasse	doi, doae	— deux

și adăogînd respectiv pentru fie care persoană în singular și plural terminațiunile : *se, ses, st, sions, siez, sent* ; așa persoana II-a singular tr. def. *parlas, ne va da* :

que je parlas-se	la a III persoană singular cei doi s (ss) s'aulăsat de tot, neavînd sunet; în schimb s'a pus apostrof pe vocala precedentă, cea ce dă :	que je parlasse
que tu parlas-ses		que tu parlasses
qu'il parlas-st		qu'il parlât
que nous parlas-sions		que nous parlussions
que vous parlas-siez		que vous parlassiez
qu'ils parlas-sent		qu'ils parlissent

Asemenea și la celelalte conjugări : qu'il finît, qu'il reçût, qu'il vendît ș. a.

5). **Participiul trecut.** Cu acest timp se formează toate timpurile trecute compuse. Participiul trecut are formă adjectivală variabilă după gen și număr ; așa *parlé* (m), *parlée* (f), *parlés* (m. pl.), *parlées* (f. pl.) ; *fini-finie*, *finis-finies* ; *reçu-reçue*, *reçus-reçues* ; *venu-venue*, *venus-venues*.

52

1. Conteșe și contesa sunt la vînătoare în această pădure. 2. Vecinul nostru are un măgar și o măgăriță. 3. Ducele și ducesa sunt la Paris. 4. Starițul (egumenul) acestei mănăstiri este un călugăr foarte bătrîn. 5. Elvețiențele sunt femeî grase și Elvețienii sunt bărbați frumoși. 6. Aceasta doamnă este autoare, ea a publicat multe scrieri. 7. Acest bărbat este gîcitoriu, femeia sa este asemenea gîcitoare. 8. Soția acestui bărbat muri de o lună, el este văduv. 9. Am văzut la teatru un turc, doae turcoaise și o greacă. 10. Cui ai arătat tu drumul ? Eu am arătat drumul unei jidauce. 11. Turcoaițele și grecele sunt femeî frumoase.

TABLOURI

de

FORMAREA TIMPURILOR*).

---

*) Cifrele din paranteze arată timpurile primitive, iară literele—timpurile derivate.

1) Infinitiv prezent, 2) indicativ prezent, 3) participul prezent, 4) trecutul definit (passé défini), 5) participiul trecut (participe passé) — a) viitorul simplu, b) prezentul condiționalului, c) prezentul imperativului, d) imperfectul indicativului, e) prezentul I al subjonctivului, f) Prez. II al subjonctivului, g) timparile trecute compuse: (passé indéfini, passé antérieur, plusqueparfait, futur composé, conditionnel passé I, conditionnel passé II, I-ier passé du subjonctif, II-e passé du subjonctif, passé de l'infinitif, participe passé relatif).—Vezi formarea timpurilor pag. 105.

Conjugarea I-a, **parler** (a vorbi).(1) **parler.**

(a) {	je parlerai	(b) {	je parlerais
	tu parleras		tu parlerais
	il parlera		il parlerait
	nous parlerons		nous parlerions
	vous parleriez		vous parleriez
	il parleront		il parleraient

(2) **je parle**
tu parles
il parle
nous parlons
vous parlez
ils parlent

(c) {
 parle (s)
 parlons
 parlez

(3) **parlant.**

(d) {	je parlais	(e) {	que je parle
	tu parlais		que tu parles
	il parlait		qu'il parle
	nous parlions		que nous parlions
	vous parliez		que vous parliez
	ils parlaient		qu'ils parlent

(4) **je parlai**
tu parlais
il parla
nous parlâmes
vous parlâtes
ils parlèrent

(f) {
 que je parlasse
 que tu parlasses
 qu'il parlât
 que nous parlussions
 que vous parlassiez
 qu'ils parlassent

(5) **parlé.**

j'ai parlé, j'eus parlé, j'avais parlé, j'aurai parlé, j'aurais parlé,	(g)	j'eusse parlé,
		que j'aie parlé,
		que j'eusse parlé,
		avoir parlé,
		ayant parlé,

Conjugarea II-a **finir** (a sfârși).

(2) **finir**

(a)	}	Je finirai	(b)	}	je finirais
		tu finiras			tu finirais
		il finira			il finirait
		nous finirons			nous finirions
		vous finirez			vous finiriez
ils finiront	ils finiraient				

(2) *je finis*

tu finis

il finit

nous finissons

vous finissez

ils finissent

(c)

finis

finissons

finissez

(3) *finissant*

(d)	}	je finissais	(e)	}	que je finisse
		tu finissais			que tu finisses
		il finissais			qu'il finisse
		nous finissions			que nous finissions
		vous finissiez			que vous finissiez
ils finissaient	qu'ils finissent				

(3) *je finis*

tu finis

il finit

nous finîmes

vous finîtes

ils finirent

(f)

que je finisse

que tu finisses

qu'il finît

que nous finissions

que vous finissiez

qu'ils finissent

(5) *fini*

j'ai fini,

j'eus fini,

j'avais fini,

j'aurai fini,

j'aurais fini,

(g)

j'eusse fini,

que j'aie fini,

que j'eusse fini,

avoir fini,

ayant fini,

Conjugarea III-a, recevoir (a primi).

(1) *recevoir*

(a) {	je recevrai	(b) {	je recevrais
	tu recevras		tu recevrais
	il recevra		il recevrait
	nous recevrons		nous recevriions
	vous recevrez		vous recevriez
	ils recevront		ils recevraient

(2) *je reçois*

tu reçois

il reçoit

nous recevons

vous recevez

ils reçoivent

(c) {	reçois
	recevons
	recevez

(3) *recevant*

(d) {	je recevais	(e) {	que je reçoive
	tu recevais		que tu reçoives
	il recevait		qu'il reçoive
	nous recevions		que nous recevions
	vous receviez		que vous receviez
	ils recevaient		qu'ils reçoivent

(4) *je reçus*

tu reçus

il reçut

nous reçûmes

vous reçûtes

ils reçurent

(f) {	que je reçusse
	que tu reçusses
	qu'il reçût
	que nous reçussions
	que vous reçussiez
	qu'ils reçussent

(5) *reçu*

j'ai reçu,

j'eus reçu,

j'avais reçu

j'aurai reçu

j'aurais reçu

(g)

j'eusse reçu,

que j'aie reçu,

que j'eusse reçu,

avoir reçu,

ayant reçu

Conjugarea IV-a, *vendre* (a vinde).(1) *vendre*

(a)	je vendrai	(b)	je vendrais
	tu vendras		tu vendrais
	il vendra		il vendrait
	nous vendrons		nous vendrions
	vous vendrez		vous vendriez
	ils vendront		ils vendraient

(2) *je vends*
tu vends
il vend
nous vendons
vous vendez
ils vendent

(b) {
 vends
 vendons
 vendez

(3) *vendant*

(a)	je vendais	(e)	que je vende
	tu vendais		que tu vendes
	il vendait		qu'il vende
	nous vendions		que nous vendions
	vous vendiez		que vous vendiez
	ils vendaient		qu'ils vendent

(4) *je vendis*
tu vendis
il vendit
nous vendîmes
vous vendîtes
ils vendirent

(f) {
 que je vendisse
 que tu vendisses
 qu'il vendît
 que nous vendissions
 que vous vendissiez
 qu'ils vendissent

(5) *vendu*

j'ai vendu,
 j'eus vendu,
 j'avais vendu,
 j'aurai vendu,
 j'aurais vendu,

(g)

j'eusse vendu,
 que j'aie vendu,
 que j'eusse vendu,
 avoir vendu,
 ayant vendu,

Observări asupra unor verbe de conjugarea I.

I. Verbele terminate la infinitiv prezent în *cer*, ca *placer* (a pune), *effacer* (a șterge), *menacer* (a amenința) ș. a. primesc o sedilă sub *c* (ç) când urmează după *c* vocalele țării *a* sau *o*: il plaça, nous menaçâmes. Iar cele terminate în *ger* ca *manger* (a mânca), *plonger* (a cufunda) ș. a., când după *g* urmează aceleași vocale țării (a sau o) în terminațiune, intercalează un *e* mut, între *g* și vocalele *a*, *o*: nous mangeons, il plongeait.

II. Verbe ca *mener* (a duce), *achever* (a isprăvi), *semer* (a semana), cari au penultima mută, primesc accent grav pe *e* mut, când silaba următoare devine și ea mută: je mène, tu mènes, il mène, ils mènent; je sèmerai, tu sèmeras ș. a. j'achèverais, tu achèverais, il achèverait ș. a.

III. Verbe ca *préférer* (a prefera), *posséder* (a poseda), *vénérer* (a onora) ș. a., cari au în penultima un *é* (închis accentuat), schimbă accentul ascuțit în accent grav când silaba următoare este mută: je préfère, tu préfères, il préfère; je possèderai, il vénèrera ș. a.

Notă. Verbele terminate în *éger* ca: *protéger* (a sprijini), *assiéger* (a împresura), ș. a. de și ar trebui supuse la această regulă, cu toate acestea în autori se găsesc păstrându-și accentul ascuțit: je protège, tu protèges, il assiège, nous assiégerons. Totuși, nu este o greșală dacă s'ar scrie: je protège, tu protègerais, il protègerait.

IV. Verbele terminate în *eler*, *eter*, ca *appeler* (a chema), *jeter* (a arunca), ș. a. cari au penultima mută, îndoiesc consoanele *l* și *t* înainte de o silabă mută: j'appelle, tu appelles, il appelle, je jette, tu jettes, il jette, je jetterai, tu appelleras.

Notă. Următoarele înse în număr de 10, și com-

pusele lor: acheter (a cumpăra), bourreler (a chinui), celer (a ascunde), geler (a îngheța), écarteler (a sfâșia în bucăți), épousseter (a scutura colbul), harceler (a hărțui), marteler (a ciocăni), modeler (a subția), peler (a jupi), de și terminate în *eler, eter*, ele primesc accent grav pe e dinaintea lui l și t cînd silaba următoare e mută: il achète, tu harcèles, je modèle, nous épousseterons nos habits, cet homme bourrèle ses enfants.

V. Verbele terminate în *yer*, prefac pe y în i înainte de o silabă mută; așa sunt: employer (a întrebuința), nettoyer (a curăți), ș. a. je nettoie, tu nettoies, il emploie, on emploiera, nous nettoierons.

Iar cele cari ca *payer* (a plăti), *balayer* (a mătura) ș. a. vor avea un *a* înainte de *y*, păstrează pe y neschimbat: je paye, tu payes, il paye, je balayerai, il balayera.

VI. Verbe ca *louer* (a lăuda), *tuer* (a ucide) ș. a. cînd sunt urmate de terminațiunile *ions, iez*, primesc tremă pe i din terminațiune: nous louions, vous tuiez.

Observări asupra verbelor de conjugarea II, III și IV.

Hair (a urî) perde trema la singularul prez. indicativ (je hais, tu hais, il hait, elle hait, on hait)

la ménagerie	— menageria	enroué	— răgușit
on trouve	— să găsește	il peut	— el poate
rarement (adv.)	— rar	échapper	— a scăpa
parmi	— printre	chanter	— a cînta
le musicien	— musicantul	tout le monde	— toată lumea
laissé	— lăsat	naïf	— copilăros
il y avait	— ierau	plusieurs	— mai mulți
la musique	— muzica	le déserteur	— fugitul

l'orchestre (m.) — trupa de muzicanți
intelligent — inteligent, cu minte

și la persoana II singular a imperativului (hais). Iar la pers. I și II passé défini, cum și la pers. III sing. a prez. II subjonctiv păstrează trema în loc de a primi accent circumflex pe *i* (nous haïmes, vous haïtes, qu'il haït, qu'elle haït, qu'on haït).

Fleurir (a înflo-i) când se întrebuintază în înțele figurat are participul prezent: *florissant*, și imperfectul indicativ: je florissais, tu florissais, il florissait, nous florissions, vous florissiez, ils florissaient. D. E. Le commerce florissait dans l'ancienne Egypte (Negotul înfloria în Egiptul antic).

Bénir (a blagoslovi) când însămnă sfințit de către un preot, are participiul trecut: *béni*, *bénite* d. e. *du pain béni* (anafora). *de l'eau bénite* (aghiasma), iar când însămnă binecuvîntat, are participul trecut regulat: *béni*, *bénie*,: Que tu sois bénie entre les femmes (să fii binecuvîntată între femei). De conjugarea III sunt numai șese verbe regulate: *devoir* (a trebui), *recevoir* (a primi), *concevoir* (a pricepe), *percevoir* (a lua), *apercevoir* (a zări) și *decevoir* (a înșela).

Participul trecut de la *devoir*, și *redevoir*, compusul său, este *dû*, *redû*, dar numai la masculin singular, în colo se leapădă accentul circumflex.

53.

1. J'ai vu à la ménagerie des léopards mâles et des léopards femelles, des éléphants et des panthères. 2. Le traducteur de ce livre a été une demoiselle. 3. On trouve rarement des femmes docteurs. 4. Parmi les musiciens de l'orchestre il y avait deux flûtes et deux clarinettes. 5. La basse de cette musique est ernouée, elle ne peut pas chanter. 6. Ton frère a été la dupe de tout le monde, il est très naïf. 7. La sentinelle a laissé échapper plusieurs déserteurs. 8. Ces recrues sont très jeunes, mais intelligentes. 9. La caution a payé vingt francs. 10. Où est le théâtre dans cette ville? 11. Ton frère ira à la chasse avec moi.

Maî toate verbele de conjugarea IV sunt neregulate. Aşa sunt toate verbele terminate în *aindre, eindre* şi *oindre*, cum şi *prendre* (a lua), cu compusele sale, şi toate cele ce au un *t* înainte de finala *re* a infinitivului, ca *paître, naître, mettre*.

Verbele regulate de pe această conjugare, terminate în *dre*, ca *vendre, tendre, rendre, répondre, mordre*, cum şi cele două singure în *andre*: *épan, dré* şi *répandre* au terminaţiunea *d* în persoana a III-a sing. a prez. indicativ, pe cînd *rompre* (a rupe) şi compusele sale, cum şi toate cele neregulate (afară de *vaincre*—a învinge) au *t* ca finală la acea persoană.

Notă. Conjunctiunea condiţională *si* (dacă) cere anume timpuri; după ea nu se pune nici *futur* nici *econditionnel présent* sau *passé I*.—Cînd în romîneşte urmează după conjuncţiia *dacă*, un viitoriu, se pune în franceză, după *si*, *presentul indicativului*: *dacă voi avea bani îţi voi trimete şi ţie: si j'ai de l'argent je t'en enverrai aussi à toi*. Cînd urmează în romîneşte, după conjuncţiia *dacă*, un present de condiţional se pune în franţuzeşte după *si*, imperfectul indicativ: *M'aş mîngăia mult dacă aş primi acum o scrisoare de la fraţii mei—je me consolerais beaucoup si je recevais maintenant une lettre de mes frères*. În fine cînd, după *dacă*, urmează un trecut de condiţional, atunci în franţuzeşte se pune după *si* plus-ca-perfectul indicativ sau trecutul al II (*passé II*) al condiţionalului:—Maî fi îndatorat prea mult, dacă ai fi primit darul meu.—

vendu	— vîndut	timide	— fricos-ă
tué	— ucis	la prairie	— livada
je suis	— eu sunt	le marchand	— neguţitorul
l'oiseau (m)	— paserea	joli	— frumuşel, plăcut
domestique	— de casă		

Tu m'aurais trop obligé si tu avais reçu (sau si tu eusses reçu) mon cadeau.

b). Conjugarea interogativă

A VERBELOR AJUTĂTOARE ȘI A CELOR ACTIVE

43. La conjugarea interogativă pronumele subiect stă în urma verbului: *eu sunt*—je suis; *sunt eu?*—*suis-je?* eu am—j'ai; *am eu?*—*ai-je?* eu sfârșesc—je finis; *sfârșesc eu?*—*finis-je?*

Dacă verbul se termină într'un *e* mut la forma pozitivă, atunci acest *e* se transformă în *e* închis prin primirea unui accent ascuțit: je donne (eu dau)—*donné-je?* (dau eu?)—je parle—eu vorbesc: *parlé-je?* (vorbesc eu?) În timpurile compuse, participul trecut stă la urmă: am dat eu?—*ai-je-donné?* a sfârșit el? *A-t-il fini?*—Afară de forma aceasta, este o alta mai prelungită (perifrastică), care se întrebuițază des, pentru a înlătura o confuzie sau pentru a avea o pronunțare frumoasă: așa se țice: *est-ce-que-je-suis?*—sunt eu? *Est-ce-que-tu-parles?* Vorbești tu? Această formă servește a exprima și o surprindere.

54.

1. Le canard et les canes sont dans le jardin. 2. Mon frère a tué un cerf à la chasse. 3. Ma soeur est la nièce de ce vieillard, et je suis son neveu. 4. Les dindons sont des oiseaux domestiques. 5. Où est ton compagnon? Mon compagnon est à Paris. 6. Les brebis sont des animaux très timides. 7. Où est le bouc? Le bouc est les chèvres sont dans la prairie. 8. La vertu est rare parmi les hommes. 9. Ce marchand a acheté des boeufs et des béliers, des boucs, des vaches et des chèvres. 10. Ce taureau est très joli. 11. Le bélier, le boeuf et le bouc sont des animaux domestiques. 12. Mon frère a vendu une vache et dix chèvres. 13. Le loup est un animal sauvage.

Conjugarea negativă.

44. De regulă negațiunea este dublă, *ne....pas, ne.... point, ne....jamais, ne....rien, ne...personne, ne...guère* (mai nu); în conjugare, particula dintăi *ne* urmează nemijlocit subiectului, iar partea a II-a urmează verbului; dacă este a se conjuga un verb la un timp compus atunci, partea II-a a negațiunei stă după verbul ajutător și înaintea participului trecut:—eu sunt—je suis; eu nu sunt—je ne suis pas: voiui vorbi—je parlerai: nu voiui vorbi—je ne parlerai pas;—am vorbit—j'ai parlé; n'am vorbit—je n'ai pas parlé ș. a. Partea II din negațiunea; *ne...personne*, stă la timpurile compuse după particip: Je n'ai vu personne (n'am văzut pe nime).

Conjugarea mixtă.

45. Formă mixtă de conjugare se cheamă aceea prin care se face întrebarea în mod negativ: nu vorbesc eu? ne parlé-je pas? nu vei cînta tu? ne chanteras tu pas?

În această conjugare cei doi membri ai negațiunei ocupă unul începutul și altul sfîrșitul espreșiei, iar în mijloc se află verbul în formă înterogativă. La timpurile compuse, participiul trecut o-

asemenea' — aussi	trăesc (eî) — vivent
bătrîn (adj) — vieux	se servesc — se servent
fenomenul — le phénomène	bașcișul — le pour-boire
simplu-ă — simple	cenușiu — gris
se chiamă — on appelle	hatîrul — le passe-droit
dați — donnez	ast-fel — ainsi
minunat — merveilleux	calcă — transgressent
Berlin — Berlin	propriu-ă — propre
bunicul — le grand père	ciștigul — le gain
bucata — le morceau, la pièce	
cea mai frumoasă — le plus beau, la plus belle	

cupă locul din urmă după partea II-a a negațiunei: n'ai-je pas donné? N'am dat eu? N'aurais-tu pas reçu ma lettre? n'ai fi primit scrisoarea mea?

Regula de atragere.—De multe ori în propoziția subordinată trebuie să fie un timp care este cerut de timpul verbului din principală. Aceasta are loc între două propoziții din care una principală și alta subordinată dreaptă sau nedreaptă.—și această regulă se cheamă *regula de atragere* sau de succesiunea timpurilor.

1. De cite ori verbul principal se găsește la prezentul indicativ, la viitor sau la imperativ, verbul subordinat se pune la prezentul I subjunctiv când e vorba de a arăta o acțiune prezentă sau viitoare și la trecutul I, când e vorba de a arăta o acțiune trecută: *J'ordonne que tu parles*—poroncesc ca tu să vorbești. *Je veux que tu aies parlé*—vreu ca tu se fi vorbit; *Dites-lui qu'il nous réponde*—spuneți-i să ne răspundă.—*J'aurai voulu qu'il arrive*—voiu fi voit să sosească, ș. a.

2. Dacă verbul principal se află la un timp trecut (afară de viitorul compus) sau la unul din timpurile condiționalului verbul subordinat se pune la

55.

1. Nepoții acestui bătrîn sunt asemenea bătrîni. 2. Curcubeele sunt niște fenomene foarte simple dar minunate. 3. Unde sunt cumnații tăi? Ei sunt încă la Berlin. 3. Bunicii și bunicele mele trăesc încă. 4. Se chiamă cap-de-operă, cea mai frumoasă bucată de artă. 5. Pictorii se servesc de sprijinitori de mînă. 6. Tatăl meu a cumpărat două acoperitori de picioare, una neagră și alta cenușie. 7. Noi avem trei ceasornice deșteptătoare și mai multe scobitori de dinți. 8. Unii oameni fac hatîruri pentru bani și astfel calcă legile țarei (lor) pentru cîștigul lor propriu. 9. Dați niște bacșișuri acestor oameni.

prezentul II subjunctiv pentru a arăta o acțiune prezentă, și la trecutul II, pentru o acțiune trecută.

j'ordonnais	}	qu'il parlât (pentru prezent și viitor)
j'ai ordonné		
j'ordonnai		
j'eus ordonné		
j'avais ordonné	}	sau
j'ordonnerais		
j'aurais ordonné		
j'eusse ordonné		

Observare. I. Când propoziția subordinată arată un adevăr general sau un fapt permanent, atunci verbul ei se pune la prezentul I subjunctiv, orî care ar fi timpul verbului principal: *Les anciens ne savaient pas que la terre tourne autour du soleil.* (Cei vechi nu știau că pămîntul se întoarnă împrejurul soarelui).

tous les jours - (în) toate zilele	autrefois — altă dată
la pluie — ploaia	souveau — selbatec-ă
orient — strigă ei	la chemise — cămeșă
pendant — în timpul	elle veut — ea vra
la nuit — noaptea	être payée — a fi plătită
J'en vois —	văd (de acestea)
pluvieux —	plouios
le chat-huant —	huhurezul
plaintivement (adv) —	plîngător
le service —	slujba, serviciul
le chemin de fer —	drumul de fer
la blanchisseuse —	spălătoreasa
le tire-bouchons —	șurup de scos dopul
le tire-bottes —	instrum. de scos și vărît ciubota
le serre-papiers —	instrum. de ținut niște hîrtii la un loc

b) Verbe reflexive.

46. Verbele reflexive se conjugă în toate modurile personale*), cu câte două pronume, cel subiect și cel compliment (drept sau nedrept): iar la modurile nepersonale numai cu pronumele compliment înainte. În timpurile compuse verbele reflexive se conjugă cu verbul ajutător *être* (a fi)—și nici o dată cu *avoir* (a avea) cum se face în limba română și în germană.—Cînd verbul reflexiv are pe al doilea pronume la acuzativ (compliment drept), atunci participul trecut prezintă forme variabile pentru gen și număr: pe cînd din contra, participul rămîne nevariabil în timpurile compuse, dacă al doilea pronume este la dativ (compliment nedrept).

Conjugarea verbului *s'habiller* (a se îmbrăca).

INDICATIF

Présent

Je m'habille
tu t'habilles
il s'habille

Passé indéfini

Je me suis habillé
tu t'es habillé
il s'est habillé

*) Afară de imperativ în pers. II sing., I și II plural.

56.

1. Où sont tes compagnons? Mes compagnons et mes compagnes sont chez leurs grands-pères. 2. As-tu vu aujourd'hui un arc-en-ciel? 3. J'en vois tous les jours quand le temps est pluvieux. 3. Dans cette forêt il y a des hiboux et des chats-hutans qui crient plaintivement pendant la nuit. 4. Tous les animaux domestiques ont été autrefois des animaux sauvages. 5. J'ai besoin d'un tire-bouchons, d'un tire-bottes et d'un serre papiers. 6. Les serre-freins sont des employés au service du chemin de fer. 7. La blanchisseuse a apporté nos chemises, elle veut être payée.

Présent

elle s'habille
 nous nous habillons
 vous vous habillez
 ils s'habillent
 elles s'habillent

Imp. je m'habillais
P.déf. je m'habillai
F. je m'habillerai

Passé indéfini

elle s'est habillée
 nous nous sommes habillés
 vous vous êtes habillés
 ils se sont habillés
 elles se sont habillées

Pqpf. je m'étais habillé
P.ant. je me fus habillé
F. II. je me serai habillé

CONDITIONNEL

prés. je m'habillerais | *p. I.* je me serais habillé
p. II. je me fusse habillé

SUBJONCTIF

prés. I. que je m'habille | *prés II.* que je m'hablasse
p. I. que je me sois habillé | *pas II* que je me fusse habillé

IMPÉRATIF

habille toi	habillons-nous
qu'il s'habille	habillez-vous
qu'elle s'habille	qu'ils s'habillent
qu'on s'habille	qu'elles s'habillent

(ils) aiment	-- (ei) iubesc	le principe	-- principiul
le Tyrien	-- Tirianul	la sagesse	-- înțelepciunea
industrieux	-- lucrător	celle	-- acea
patient	-- răbdător	tous	-- toți
laborieux	-- muncitor	en face	-- în fața
instructif	-- învățător	la nature	-- natura
de beaucoup	-- cu mult	le conte	-- povestirea
sobre	-- cumpătat-ă	attrayant	-- atrăgător
ménager	-- gospodar	surpassait	-- întrecea
le combat	-- lupta	Télémaque	-- Telemacu

nous sommes -- noi suntem
 étaient -- erau
 ce tablou -- acest tablou

INFINITIF

prés. s'habiller | *passé* s'être habillé

PARTICIPE

prés. s'habillant | *p. rel.* s'étant habillé | *p. abs.* habillé

Observare. I. Cum se vede din acest tablou, pronumele compliment stă la imperativ după verb; dar dacă două verbe reflexive la imperativ urmează unul după altul, atunci pronumele compliment al celui de al doilea se pune în urma verbului: *lève-toi et t'habille*—scoală-te și te îmbracă. — De altfelu această regulă se practică și în limba română.

II. Orî ce verb activ transitiv se poate—la trebuință—conjugă reflexiv; un număr de verbe din cari fac parte următoarele se conjugă numai reflexiv, pe cînd în românește aparțin unele la forma activă, altele la cea neutră (netransitivă), iar altele sunt asemenea reflexive.

s'absenter	— a lipsi	s'enfuir	— a fugi
s'abstenir	— a se abține	s'évanouir	— a leșina
s'adonner	— a se deda	s'écrier	— a striga
se blottir	— a se vîrî	s'écrouler	— a se dărîma
se démener	— a se sbate	s'emparer	— a lua cu forța
s'empreser	— a se grăbi	se souvenir	— a-și aminti
		ș. a.	

57.

1. Les bons enfants aiment leurs parents. 2. Les Tyriens étaient industriels, patients, laborieux, propres, sobres et ménagers. 3. Le combat naval a été fatal à nos ennemis. 4. La grammaire a ses principes généraux. 5. Nous sommes tous, égaux en face de la nature. 6. Les contes moraux de ce vieillard sont attrayants et instructifs. 7. On est heureux quand on est content. 8. La sagesse de Mentor surpassait de beaucoup celle de Télémaque. 9. Les ciels bleus de ces tableaux sont agréables.

c.) Verbe passive.

47. Verbele pasive sunt cele mai ușoare de conjugat; ele se conjugă tot de a una și în toate modurile și timpurile cu verbul ajutător *être* (a fi) și cu participul trecut, care variază după gen și număr. — Așa spre exemplu :

Pres. indic.

je suis blâmé
tu es blâmé
il est blâmé
elle est blâmée
on est blâmé
nous sommes blâmés
vous êtes blâmés
ils sont blâmés
elles sont blâmées

Passé indéfini

j'ai été blâmé
tu as été »
il a été »
elle a été blâmée
on a été blâmé
nous avons été blâmés
vous avez été blâmés
ils ont été blâmés
elles ont été blâmées

Așa că putem conjuga un verb în formă pasivă dacă punem în urma fie căreia persoane (de la toate timpurile și modurile) a verbului ajutător *être*, participul trecut a verbului de conjugat pasiv și facem ca acest particip să varieze în forma sa după gen și număr unde cere nevoia.

Observare. — Se știe că în românește la verbul pasiv persoana care suferă acțiunea este reprezentată prin subiect, iar cea care face acțiunea stă după verb reprezentată prin un compliment nedrept precedat tot de a una de prepozițiile: *de, de către.* — Aceste prepoziții se traduc în fran-

sale — ses
politicos — poli
frumusețea — la beauté
singur — seul
trainic-ă — durable

cochet — coquet
schiop — boiteux
răutăcios — méchant
acoperit cu — couvert (de)
nourul — la nuée

ceză ambele prin *de* sau *par*. Prin *de* se traduce cînd acțiunea verbului este *morală*, sau fiind materială, provine de la un lucru, ca instrument făptuitor: *Ce garçon est aimé de son père et de sa mère*—acest băiet este iubit de tatăl seu și de mama sa.—*Mon ami fut frappé hier soir au milieu des ténèbres d'un coup de pierre* amicul meu fu lovit a seară în mijlocul întunericului de o lovitură de piatră—Prin *par* se traduce prepoyițiile *de*, *de către*, cînd acțiunea verbului este materială și rezultată din o precugetare sau silință îndelungată, și făptuită de persoane iar nu de lucruri,—d. e. *Notre voisin a été assassiné sur la route par un brigand*—vecinul nostru a fost ucis pe cale de către un hoț.—Însă dacă acțiunea materială este rezultatul operațiunei unuia din cele cinci simțuri atunci se pune prepoziția *de* în loc de *par*: *Ce garçon a volé une paire de bottes, il n'a été vu de personne*.—Acest băiet a furat o pereche de cisme, el n'a fost văzut de nimene.—Tot *de* se întrebuintază cînd acțiunea făcută s'a întîmplat pe neașteptate: *le ministre fut abandonné de tous ses amis*—ministrul fu părăsit de toți amicii săi.

În multe cazuri alegerea între *de* și *par* se face după socotința scriitorului și dupe înțelesul ce voeste să ne dea.

58.

1. Această fată este bolnăvicioasă. 2. Grădinăreasa noastră este o femeie bună, fetele sale sunt proaste, dar harnice și politicoase. 3. Amicele noastre sunt sincere și credincioase. 4. Frumusețea este trecătoare, virtutea singură este trainică. 5. Aceste domnișoare sunt foarte cochete și neliniștite. 6. Am văzut un băet mut și o fată schioapă. 7. Această servitoare este proastă și răutăcioasă. 8. Surorile voastre sunt foarte gentile. 9. Ceriul este acoperit cu nourî groși și deși.

d) Verbe neutre

(netransitive)

48. Verbe neutre sunt acelea ale căror acțiune nu se rapoartă la vre-un obiect, ci numai se arată ca făcută de un subiect: *dormir* (a dormi), *tomber* (a cădea) ș. a. Conjugarea la un timp simplu a unui verb neutru este întocmai ca a verbelor active transitive; dar la un timp compus, verbele neutre se conjugă unele cu verbul *avoir*, altele cu verbul *être*. Participul trecut al acestor din urmă prezintă forme variabile după gen și număr, așa în cât putem spune că pe cînd cele conjugate cu *avoir* samănă în totul cu verburile active; cele conjugate cu *être* samănă în timpurile compuse cu timpurile simple de la verbele pasive: ¹⁾

INDICATIF

Je voyage, eu călătoresc	J'ai voyagé, eu am călătorit
tu voyages	tu as voyagé,
il voyage	il a voyagé,
nous voyageons	nous avons voyagé,
vous voyagez	vous avez voyagé,
ils voyagent	ils ont voyagé,

1) Am numit timpuri simple pasive pe cele care se conjugă cu un timp simplu de al verbului *être*: d. e. *je suis puni* (sunt pedepsit), și compuse pe cele ce se conjugă cu un timp compus de la verbul *être*; d. e. *j'avais été puni* (fusesem pedepsit).

apporté	— adus	amenait	— aducea
le cadeau	— prezentul	l'encre (f)	— cerneala
l'an (m)	— anul	la tienne	— a ta
enfant	— născu	la marchandise	— marfa
l'antiquité	— vechimea	le port	— portul
le perroquet	— papagalul	nombreux	— numeros
l'amour (m)	— iubirea	la liberté	— libertatea
la flotte	— flota	le goût	— gustul
	le jeune homme	— tinărul	

J'arrive, cû sosesc
tu arrives,
il arrive
elle arrive
nous arrivons,
vous arrivez.
ils arrivent,
elles arrivent

Je suis arrivé
tu es arrivé,
il est arrivé,
elle est arrivée
nous sommes arrivés,
vous êtes arrivés,
ils sont arrivés,
elles sont arrivées.

Următoarele 14 verbe neutre simple și compusele lor se conjugă numai cu verbul *être*;

aller,* a merge
arriver, a sosi
choir,* a cădea
décéder, a muri
éclore,* a eși la viață
émaner, a deriva
entrer, a intra

mourir,* a muri
naître,* a se naște
partir,* a pleca
retourner, a se întoarce
sortir,* a eși
tomber, a cădea
venir,* a veni

Observare. Două din compusele cu *venir* se conjugă cu *avoir*; acestea sunt? *contrevenir* (a contra-veni, a lucra în contra) și *subvenir* (a veni în ajutorul cuiva).

De altmintrelea măi toate verbele neutre se conjugă cu vercul *avoir* în timpurile lor compuse. așa

*) Cele cû * sunt neregulate.

59.

1. Mon oncle a apporté de beaux cadeaux pour le nouvel an. 2. La servante du voisin a un fol amour pour les perroquets. 3. Ce bel arbre est un chef-d'oeuvre de la nature. 4. La flotte turque amenait beaucoup de belles marchandises dans nos ports. 5. Les maisons blanches sont très nombreuses dans cette petite ville. 6. Le libéré grecque enfanta les grands chefs-d'oeuvre de l'antiquité. 7. Mon encre est meilleure que la tienne, et ton goût est supérieur à celui de tous ces jeunes hommes.

d. e. *marcher* (a merge)—j'ai marché, *fuir* (a fugi), j'avais fui, *nager* (a înota)—j'eus nagé ș. a.

Unele verbe neutre se conjugă când cu *avoir*, când cu *être* în timpurile compuse: cu *avoir*, când vra cineva să arăte o acțiune sau o mișcare ce s'a făcut succesiv (treptat): cu *être* când este a se arăta o stare sau o acțiune făcută deja și remasă statornică; d. e. *monter* (a se urca), *j'ai monté dix fois cette colline*—m'am urcat de zece ori pe acest deal, înse: je suis monté depuis trois heures sur cette colline—m'am urcat de trei ceasuri pe acest deal, adică sunt trei oare, de când mă aflu stînd pe el.

Multe din aceste verbe, devin active transitive și cer un acuzativ (compliment drept) conjugate cu *avoir*,—altele înse rămîn tot de a una intransitive. Așa verbul (luat mai sus) *monter*, în exemplul întâi este transitiv, în al doilea este intransitiv; iară altele—ca *demeurer*—rămîn tot de a una intransitive: *j'ai demeuré dans cette maison*—am șezut în acastă casă, sau *je suis demeuré en chemin*—am ramas în drum.—Din aceste verbe cari să se conjuge, după trebuință când cu unul când cu altul din cele doue auxiliare, putem aminti următoarele:

accourir - a alerga în ajutor	vieillir - a îmbătrîni
apparaître - a se arăta	demeurer - a sta
cesser - a înceta	dégénérer - a se degrada
changer - a schimba	descendre - a se pogori
coucher - a se culca	échapper - a scăpa
croître - a crește	monter - a se urca
débarquer - a veni la mal	passer - a trece

marea	— la mer	lacul	— le lac
apa	— apa	rece	— froid (m.)
respîndit	— répandu	băutura	— la boisson
sarat	— salé	berea	— la bière
rău	— mauvais.	moneda	— la monnaie

déborder	- a eși din mal	échouer	- a cădea
déchoir	- a cădea	embellir	- a înfrumuseța
décroitre	- a descrește	empirer	- a înrăutăți
rajeunir	- a întineri	grandir	- a se mări, a crește

Observări. Multe verbe neutre schimbând auziliarul în timpurile compuse, își schimbă și înțelesul; așa sunt:

convenir cu *avoir* însemnă a plăcea, cu *être* a se învoi
demeurer }
rester } „ „ a locui, „ „ a rămânea
échapper „ „ a scăpa din vedere, cu *être*,
aspune, a scrie din greșală

expirer cu *avoir* însemnă a muri, cu *être* a se sfârși¹⁾
partir „ „ a lua foc arma „ a pleca
passer „ „ a trece, întrece „ a fi trecut
sortir „ „ a scoate „ a eși

Verbe unipersonale.

Verbe unipersonale sunt acelea cari se întrebunțază numai în a III-a persoană singular, avînd de subiect pe pronumele masculin *il*, dar fără ca acesta să se rapoarte la o persoană hotărîită, sau la

1) Acest verb cînd e vorba de lucruri se conjugă cînd cu *avoir* cînd cu *être* în acelaș înțeles de a sî termina.

60.

1. Apa mării este sărată și cea a lacurilor este dulce.
2. Grădina voastră este foarte frumoasă, ea are copaci și flori.
3. Sora ta este tare ostenită, ea ar vrea (elle voudrait) să se odihnească (se reposer).
4. Apa aceasta este rece și proaspătă, beți (buvez) încă o dușcă (un coup), amicul meu.
5. Băutura favorită acestui tînăr este (c'est) berea.
6. Moneda falsă este foarte respindită, se înșală (on trompe) dilnic bieții oameni.
7. Beți apă proaspătă, vinul este rău.

un lucru, ci nefiind aceasta de cît o formă de expresie: *il tonne* (tună), *il gèle* (îngheață). În timpurile compuse, verbele unipersonale se conjugă, de regulă, cu verbul ajutător *avoir*, cu toate acestea unele—cu deosebire cele reflexive—unipersonala—se conjugă cu *être*.

INDICATIF

présent

il tonne, tună | il s'agit, este vorba

passé indéfini

ii a tonné, a tunat | il s'est agi, a fost vorba

passé défini

il tonna, tună | il s'agit, fu vorba

Imparfait

il tonnait, tună | il s'agissait, era vorba

Plus-que-parfait

il avait tonné, tunase | il s'était agi, fusese vorba

passé antérieur

il eut tonné, a fost tunat | il se fut agi, a fost vorba

Futur I

il tonnera, va tuna | il s'agira, va fi vorba

Futur II

il aura tonné, va fi tunat | il se sera agi, va fi fost vorba

est tombé	— a căzut	le brouillard	— negura, pîcla
la rue	— strada	soumis	— supus
le libraire	— librariul	la loi	— legea
appliqué	— silitoriu	le remède	— leacul
obéissant	— ascultătoriu	amer	— amar
la tienne	— a ta	noble	— nobil-ă
sera	— va fi	le mépris	— desprețul
la société	— societatea	le génie	— geniul
	la vengeance	— răsbunarea	

CONDITIONNEL

présent

il tonnerait. ar tuna | il s'agirait, ar fi vorba

passé I

il aurait tonné, ar fi tunat il se serait agi. ar fi fost vorba

passé II

il eût tonné, ar fi tunat il se fût agi. ar fi fost vorba

SUBJONCTIF

présent I

qu'il tonne, să tune | qu'il s'agisse, să fie vorba

présent II (imparf.)

qu'il tonnât, să tune | qu'il s'agît, să fie vorba

passé I

qu'il ait tonné, să fi tunat qu'il se soit agi, să fi fost vorba

pas. II (plus-que-parf.)

qu'il eût tonné, să fi tunat qu'il se fût agi, să fi fost vorba

INFINITIF

présent

tonner, a tuna | s'agir, a fi vorba

61.

1. Cette rue est la plus longue et la plus large de toute la ville. 2. La soeur du libraire a une meilleure conduite que ta cousine. 3. L'écolier le plus appliqué et le plus obéissant à ses maîtres sera dans la société le citoyen le plus actif et le plus soumis aux lois. 4. La vengeance la plus amère et la plus noble c'est le mépris de son ennemi. 5. Ma plume est plus mauvaise que la tienne. 6. Ce remède est pire que l'autre. 6. César a été un génie militaire moindre que Napoléon et supérieur à Alexandre le Grand. 7. Ton frère est tombé dans un péril moins grand que moi. 8. Le brouillard est plus épais que l'air.

P. ssé

avoir tonné, a fi tunat | s'être a₂gi, a fi fost vorba
participe

tonné (invariabil), tunat | a₂gi (invariabil) vorbit, tratat

Observări.— Verbele prin care se arată fenomene naturale ca a ninge (*neiger*), a ploua (*pleuvoir*), a tuna (*tonner*), a cădea grindină (*grêler*) se zic *unipersonale proprii*; afară de acestea sunt și altele cari se conjugă unipersonal, și atunci se zic *unipersonale improprii*: aceste din urmă sunt sau verbe *neutre* sau *reflexive*; așa *arriver* (a sosi) întrebuințat unipersonal *il arrive*, înșamnă. se întâmplă; *falloir* (a trebui), *il faut* (trebuie), *résulter* (a rezulta), *il résulte* (rezultă) ș. a.

Faire (a face), întrebuințat unipersonal, are înțelesul de *a fi*: *il fait froid* (este frig), *il fait chaud* (este cald), *il fait beau temps* (este timp frumos) *il fait du vent* (este vînt)

Avoir (a avea), luat unipersonal în espresia: *il y a* are înțelesul de: se află, se găsește. se gălesc: *il y a de l'argent dans les montagnes de notre pays*—se află argint în munții țării noastre.

Être (a fi), se întrebuințază unipersonal cu înțeles de *a ezista* d. e. *Il est des hommes qui sont extrêmement avarés*—ezistă oameni cari sunt peste

voiți (voi)?	— voulez-vous?	aș voi	— Je voudrais.
(eu) doresc	— je désire	acuma	— maintenant
credincios ă	— fidèle	sărac-ă	— pauvre
cine vra?	— qui veut?	procesul	— le procès
mărul	— la pomme	însemnat	— important
zarzăra	— l'abricot (m)	acuzat	— accusé
furat	— volé	achitat	— acquitté
nevinovat	— innocent	a merge	— aller

primblărea — la promenade

că a furat — pour avoir volé

măsură sgîrciți.—Est-il un homme au monde qui ne se trompe quelquefois? Este (esistă) om pe lume care să nu înșele cîte o dată?

Falloir (a trebui), întrebuițat cu un pronume la dativ are înțelesul nu numai de a trebui, ci și acela de *a avea nevoie*, trebuință; *il me faut sortir*—am trebuință să es, *il nous faut de l'argent*—avem nevoie de bani.—Iară espresia *il le faut* înșamnă: aceasta trebuie să se întîmple, să fie, să se facă: *Vous vendrez votre maison, il le faut*—dv. veți vinde casa. aceasta trebuie să se întîmple.

Limba franceză întrebuițază unipersonal, verbe cari ar putea fi luate personal, așa se zice: *il vient un enfant*—în loc de a zice *un enfant vient* (vine un copil): *il s'est répandu le bruit que votre père a fait banqueroute*—în loc de: *Le bruit s'est répandu que votre père a fait banqueroute* (s'a răspîndit zgomotul că tatăl d-tale a eșit falit (moșuz).

Toate aceste verbe se conjugă la toate timpurile și modurile afară de imperativ.

Pronumele *il* nu se lasă nici o dată. afară de cît în: *peu importe* (puțin pasă). în loc de *il importe peu*: *n'importe* (nu are a face) în loc de: *il*

62.

1. Doresc. se am¹⁾ cărți bune și amici credincioși. 2. Cine vra să aibă mere? Fratele tău vra se aibă ci-reșe și zarzăre. 3. Tatăl meu a avut boi și vaci, el este acuma bătrîn și sarac. 4. Grădinarul nostru a avut un proces însemnat; el a fost acuzat că a furat niște bani, dar a fost achitat, căci era nevinovat. 5. Unde voiți să mergeți? Aș voi se merg la plimbare, dar timpul este urît.

¹⁾ Limba romînă întrebuițază foarte rar infinitivul; ea se serveș'e de conjunctiv (prezent și trecut) în locul celor două timpuri ale infinitivului francez. În franceză se va pune infinitivul în locul conjunctivului româneș, de cîte ori propoziția subordinată va avea d; subiect pe subiectul principalei.

n'importe; *peu s'en faut* (puțin lipsește) în loc de:
il s'en faut (de) peu.

Iată cele mai întrebuițate verbe unipersonale improprii :

il arrive - se întâmplă	il faut - trebuie
il importe - face	il est - există
il résulte - rezultă	il fait jour - e ziua
il paraît } se pare	il fait chaud - e cald
il semble } se pare	il fait du soleil - e soare
il suffit - este destul	il fait du vent - e vânt

il s'agit (de) - este vorba despre (de)

il s'ensuit - (urmează din aceasta)

il y a - se află (s. pl.) se găsește

il fait clair de lune - e lună

il vaut mieux - e mai bine

il vaut autant - tot atîta face

il vaut la peine - face (osteneala)

Verbe neregulate.

Verbe neregulate se chiamă acelea cari în loc să aibă o singură rădăcină pentru toate modurile și timpurile, ele au mai multe: așa în cît unele timpuri simple derivate au rădăcinii cu totul străine

averea — la fortune	meteahna — le défaut
înțelepciunea — la sagesse	barbatul — l'homme (m)
isvõrul — la source	merită — mérite
sigur — sûr	stima — l'estime (f.)
cinstea — l'honneur (m)	dați-mi — donnez-moi
sevîrșit — commis	să mergem — allons
a videa — voir	dealul — la colline
greșala — la faute	pentru — pour
orb-ă — aveugle	ochirea — le coup — d'oeil

semenul — le pareil, le semblable:

considerația — la considération

imprejurmile — les environs

de cele ale timpurilor primitive, de la cari ar trebui să se formeze cînd ar fi regulate.—Dacă neregularitatea unui verb merge așa departe. în cît verbul să nu prezinte forme pentru mai multe moduri, timpuri sau persoane, atunci verbul se zice *defectiv*.

C O N J U G A R E A I - a

<i>Prés. inf.</i>	<i>Prés. indic.</i>	<i>Passé défini</i>	<i>P. prés.</i>	<i>P. passé</i>	<i>Timpuri derivate</i>
Aller (a merge)	je vais tu vas il va n. allons v. allez ils vont	j'allai tu allas il alla n. allâmes v. allâtes ils allèrent	allant	allé	In timpurile compuse se conjugă cu <i>être</i> . <i>Futur I</i> : J'irai, tu iras, il ira, n. irons, v. irez, ils iront. <i>Cond. prés</i> : j'ir-ais, tu ir-ais, il ir-ait, n. irions, v. iriez, ils iraient. <i>Subj. prés</i> : que j'aïlle, que tu aïlles, qu'il aïlle, que nous aïllions, que v. aïlliez, qu'ils aïllent.
Envoyer (a trimite)	j'envoie tu envoies il envoie n. envoyons v. envoyez ils envoient	j'envoyai	en- voyant	envoyé	<i>Futur I</i> : j'envverrai, tu envverras, ș. a. <i>Cond. prés</i> : j'enverrais, tu envverrais, ș. a.

Verbele, propriu zis, neregulate sunt în număr de 66; din cari doue sunt de conjugarea I-a; douezeci de a II-a; 9 de a III-a și 35 de a IV-a.

Observări. Persoana a II-a singulară, a imperativului de la *aller*, este *va* (du-te), însă dacă este urmată de adverbul *y* (acolo), atunci ia un *s*: *vas-y* (du-te acolo), ceia ce va să zică, că numai în acest caz este regulat derivată de la indicativ prezent.

Cu particica de cuvînt *en*, se face verbul *s'en aller* (a se duce), care se conjugă întocmai ca *aller*.

Indicativul prezent de la *aller* urmat de infinitivul orî căruî (alt) verb, dă o formă de viitor perifrastic: *je vais sortir* (voîu eși), *nous allons parler* (vom vorbi) ș. a.; pe cînd imperfectul indicat. de la *aller*, și cu infinitivul unui verb, servește a exprima că ceva era să se facă, dar că nu s'a făcut: *j'allais sortir quand tu fus venu chez moi*—era să es cînd ai venit tu la mine: *tu allais tomber*—era să cazî.

Gallicisme

L'habit va bien—haina vine (șede. prinde) bine.

Cette plume va mal—acest condeiu scrie rău.

Cela va sans dire—aceasta se înțelege de la sine.

Il y va de mon honneur, de ma vie—onoarea, viața mea este în joc.

Comment cela (ça) va-t-il? Cum merge? Cum vă aflați?

63.

1. Acest om are o avere mare și copii frumoși. 2. Înțelepciunea este isvorul cel mai sigur de fericire și de cinste (onoare). 3. Amica ta a sevirșit a mare greșală. ea a fost crudă cătră sora sa care este oarbă și schioapă. 4. Fie-care om are cîte-o meteahnă. 5. Un ast-feliu de bărbat merită toată știma și considerația semenii or sei. 6. Dați-mi o carte oare-care și mai multe condeie. 7. Să mergem pe un deal ca să vedem cu o ochire tot orașul și împrejurimile.

C O N J U G A R E A I I - a .

<i>Pr. ts. inf.</i>	<i>Pr. ts. indic.</i>	<i>Passé défini</i>	<i>P. pr. ts.</i>	<i>P. passé</i>	<i>l'impur et dérivé</i>
Acquérir (a dobândi)	j'acquiers tu acquiers il acquiert n. acquérons v. acquérez ils acquièrent	j'acquis tu acquis il acquit n. acquîmes v. acquîtes ils acquirent	acquérant]	acquis	<i>Futur</i> : j'acquerrai, tu acquerras, §. a. <i>Cond. prés</i> : j'acquerrais, tu acquerrais, il acquerrait §. a. <i>Subj. prés</i> : que j'acquière, que tu acquières, qu'il acquière, que nous acquérions, que v. acquériez, qu'ils acquièrent.
Bouillir (a ferbe)	je bous tu bous il bout n. bouillons v. bouillez ils bouillent	je bouillis	bouillant	bouilli	regulate
Courir (a alerga)	je cours tu cours il court	je courus tu courus il court	courant	couru	<i>Futur</i> : je courrai, tu courras, §. a.

<i>Prés. inf.</i>	<i>Prés. indic.</i>	<i>Passé défini</i>	<i>P. prés.</i>	<i>P. passé</i>	<i>Timburl derivat</i>
	n. courons v. courez ils courent	n. courûmes v. courûtes ils coururent			<i>Cond. prés.</i> : je courrais, tu courrais, ș. a.
Cueillir (a culege)	je cueille tu cueilles il cueille n. cueillons v. cueillez ills cueillent	je cueillis	cueillant	cueilli	<i>Futur</i> : je cueillerais, tu cueilleras, ș. a. <i>Cond. prés.</i> : je cueillerais, tu cueillerais, ș. a.
Dormir (a dormi)	je dors tu dors il dort n. dormons v. dormez ils dorment	je dormis	dormant	dormi	regulate
Fuir (a fugi)	je fuis tu fuis	je fuis	fuyant	fui	Schimbă pe y din rădăcina participiului prezent, în i la

<i>Prés. inf.</i>	<i>Prés. indic.</i>	<i>Passé défini</i>	<i>P. prés.</i>	<i>P. passé</i>	<i>Timpurul derivat</i>
Mentir (a minți)	il fuit n. fuyons v. fuyez ils fuient je mens	je mentis	mentant	menti	timpurile derivate, de cîte ori ultima silabă este mută, de alt-fel toate timpurile deriv. se formează regulat. } regulate
Mourir (a muri)	je meurs tu meurs il meurt n. mourons v. mourez ils meurent	je mourus tu mourus il mourut n. mourûmes v. mourûtes ils moururent	mourant	mort	In timpurile compuse se conjugă cu <i>être</i> . <i>Fut.</i> : je mourrai, tu mourras <i>Cont. prés.</i> : je mourrais ș. a. <i>Subj. prés.</i> : que je meure, que tu meures, qu'il meure, que n. mourions, que vous mouriez, qu'ils meurent. } regulate
Offrir (a da, oferi)	j'offre tu offres il offre n. offrons v. offrez ils offrent	j'offris	offrant	offert	

<i>Prés. inf.</i>	<i>Prés. indic.</i>	<i>Passé défini</i>	<i>p. prés.</i>	<i>p. passé</i>	<i>Timburî derivate</i>
Ouvrir (a deschide)	j'ouvre	j'ouvis	ouvrant	ouvert	regulate
Partir (a pleca)	je pars	je partis	partant	parti	In timpurile compuse se conjugă cu être, de alt- felu, toate sunt regulate.
Se repentir (a se căi)	je me repens	je me repentis	se repentant	repenti	} regulate
Sentir (a simți)	je sens	je sentis	sentant	senti	} regulate
Servir (a servi)	je sers	je servis	servant	servi	In timpurile compuse se conjugă cu être, de alt- felu toate sunt regulate.
Sortir (a eși)	je sors	je sortis	sortant	sorti	
Souffrir (a suferi)	je souffre	je souffris	souffrant	souffert	

<i>Prés. inf.</i>	<i>Prés. indic.</i>	<i>Passé défini</i>	<i>p. prés.</i>	<i>p. passé</i>	<i>Timpurî derivate</i>
Tressaillir (a tresări)	je tressaille	je tressaillis	tressaillant	tressailli	
Tenir (a ținea)	je tiens tu tiens il tient n. tenons v. tenez ils tiennent	je tins tu tins il tint n. tîmes v. tîntes ils tinrent	tenant	tenu	Futur : je tiendrais, tu tiendras, il tiendra, n. tiendrons, v. tien- drez, ils tiendront. Cond. prés : je tiendrais, tu tien- drais, il tiendrait, n. tiendrions, v. tiendriez, ils tiendraient Subj. prés : que je tienne, que tu tiennes, qu'il tienne, que n. te- nions, que v. teniez, qu'ils tiennent.
Venir (a veni)	je viens	je vins	venant	venu	In timpurile compuse se conjugă cu être. Conjugarea acestui verb este în- toamnă după a verbului <i>tenir</i> , de care nu diferă de cel prin litera inițială V. în loc de t.
Vêtir (a îmbrăca)	je vêts tu vêts il vêt n. vêtons v. vêtez ils vêtent	je vêtis	vêtant	vêtu	} regulate.

Observări. În limba română se zice: *ferb apă, ferb lapte, chiâm (prin alții) pe tatăl tău, ș. a.* în franceză în asemenea caz se zice: *je fais bouillir de l'eau, je fais bouillir du lait, je fais venir ton père ș. a.*

Courir, câte o dată este transitiv și atunci ia compliment drept, și-și schimbă înțelesul: *J'ai couru de grands dangers*—am suferit primejdii mari.

Fuir, este un verb transitiv și cere un compliment drept, *je fuis les hommes*—eu fug de oameni ș. a., înse compus cu părțica *en*, devine neutru-reflexiv ¹⁾, *s'enfuir* (a fugi),—care se conjugă în timpurile simple ca și *fuir*.

Dormir, încă se compune cu *en*, și dă forma: *s'endormir* (a adormi).

Partir, compus cu *re*, dă forma *repartir* (a pleca din nou) forma aceasta are și înțelesul de a începe se vorbiască, a vorbi la rîndul său; în acest înțeles el ia în timpurile compuse de ajutor pe *avoir*. Cît despre verbul *répartir* (a împărți) acesta este regulat ca și *finir*.

Sentir, afară de înțelesul: *a simți*, are și acela

1) Neutra-reflexiv: cu înțeles netransitiv, avînd forma și conjugarea reflexivă.

ils vont	— ei merg.	rencontré	— întilnit
le logis	— casa	sortent	— (ies ei, ele)
le mois	— luna	florissant	— infloritoriu
la semaine	— săptămîna	découvert	— descoperit
le jour	— ziua	août	— August
l'âge	— vîrstă etate	décembre	— Decembrie
l'Amérique	— America	Jean	— Ioan
Anvers	— Anversul	le siècle	— veacul, secolul
Alexandre le Grand	— Alesadru cel mare		
nous partirons pour	— noi vom pleaa (la)		
nous rentrerons	— ne vom întoarce		
se rendant	— ducîndu-se		
la caserne	— cazarma		

de a mirosi; *il sent le tabac*—el miroasă a tutun, *Cette confiture sent la fraise*—accastă dulceața mi-roasă a fragi. *Cela sent le mensonge* (aceasta mi-roasă a minciună).

Servir. are și înțelesul de: a pune bucate pe masă le oaspeți: *On nous a servi de très bons mets*—ni s'a adus foarte bune bucate.

Sortir. este și activ transitiv; *il sortit un papier de la poche*—El scoase o hirtie din buzunar.

Mourir. are forma: *se mourir*, care însemnă a fi aproape de moarte, a trage de moarte: *Dépêchez-vous, on dit que votre père se meurt*—Grăbiți-vă, se zice că tatăl dv. trage de moarte.

Revêtir se conjugă ca și *vêtir*, dar are și înțelesul: de a lua o funcțiune, un titlu: *Votre père a été revêtu de la charge de député*—Tatăl dv. a fost însărcinat cu funcțiunea de deputat.

Observare I. Verbul *venir* este câte o dată urmat de un infinitiv precedat de prepozițiile *de* sau *à*: cînd infinitivul ce urmează verbului *venir*, va avea prepoziția *de* înainte atunci locuțiunea arată trecutul cel mai apropiat (perfectum praesens). *Je viens de sortir*—chiar acuma am eșit, *il venait d'ar-*

64.

1. L'an a douze mois, le mois a quatre semaines et une semaine a sept jours 2. Alexandre le Grand mourut à l'âge de trente-deux ans. 3. L'Amérique fut découverte en mil-quatre-cent-quatre-vingt-douze. 4. Nous partirons pour Berlin le huit août et nous rentrerons au pays le treize décembre. 5. Le modeste Jean a été le premier dans la quatrième classe, Grégoire a été le onzième et le paresseux Etienne fut le vingt et unième. 6. Anvers était la plus florissante ville du monde au seizième siècle. 7. Les élèves sortent de la classe un à un, et ils vont au logis deux-à-deux. 8. J'ai rencontré hier une cinquantaine de soldats se rendant à la caserne.

river—chiar acuma sosise. In asemenea locuțiune se întrebuințază numai prezentul și imperfectul indicativului de la *venir*.

Cînd infinitivul, ce urmează verbului *venir*, va fi precedat de prepoziția *à*, atunci verbul *venir* are înțelesul de *a se întîmpla*: *Si ton père vient à mourir*—dacă se va întîmpla ca tatăl tău să moară: *si l'on venait à nous offrir une telle occasion, nous ne pourrions la lui refuser*—De s'ar întîmpla ca cine-va să ne dea o asemenea ocazie, n'am putea să-î refuzăm aceasta.

II. Imperativul verbului *tenir*, se traduce și cu: *na, na-ți, na vă, poftim*: tenez votre livre—poftim cartea D-voastră; tiens la bouteille—na-ți sticla, butelia.—*tenir* mai are și înțelesul de *a atîrna, a sta în puterea cuiva*: *Cela tient à vous*—aceasta atîrnă de D-ta.

CONJUGAREA III-a

Verbele neregulate pe această conjugare sunt în număr de 9. Ele se conjugă precum urmează:

Carol V	— Charles Quint	mila (măsură)	—la mille
Spania	— l'Espagne	imprejurimea	—le circuit
se născu	— naquit	se vede	—on voit
Februaru	— Février	în Rusia	—en Russie
Sextu V.	— Sixte. Quint	(în vîrstă) de	—âgé de
inverșunat	— acharné	chiar	—même
Franția	— la France	a suferi	—souffrir
perderea	— la perte	slăbăciunea	—la faiblesse
de	— depuis	a devenit	—est devenue.
peste	— plus de	prinț	—prince

orașul Neapole — la ville de Naples

<i>Prés. inf.</i>	<i>Prés. indic.</i>	<i>Passé défini</i>	<i>P. prés.</i>	<i>P. passé</i>	<i>Timputri derivate</i>
Asseoir (a așeza)	j'assieds tu assieds il assied n. asseyons v. asseyez ils asseyent sau: j'assois ¹⁾ tu assois il assoit n. assoyons v. assoyez ils assoient	j'assis tu assis il assit n. assîmes v. assîtes ils assirent	assey- ant	assis	Futur: j'assiérai, tu assié- ras, il assiéra, n. assiérons, v. assiérez, i. assiéront (sau: j'asseyerai-as-a-ons-ez-ont) și regulat: j'asseoirai-as-a- ons-ez-ont) Cond. prés: format tot de la rădăcinile <i>assiér, as- seyer, asseoir</i> . Subj. prés. conservă de y fnainte de e mut: que j'as- seye, que tu asseyes, qu'il asseye ș. a. Tot așa se conjugă și <i>s'as- seoir</i> (a se așeza, a se pune).
Déchoir (a cădea)	je déchois tu déchois il déchois n. déchoyons v. déchoyez ils déchoient	je déchus tu déchus il déchut n. déchûmes v. déchûtes ils déchurent	déchoy- ant neîntrbu- nțat, dar derivatele le are	déchu	Futur: je décherrai, tu décherras, il décherra, ș. a. Cond. prés: je déchér- rais, tu décherrais, il dé- cherrait ș. a.

¹⁾ Cu necesită a II-a formă se conjugă și *asseoir* (a așeza), dar care are part. prez: *asseoyant*; cele-lalte timputri pri-
mitive le are formate ca *asseoir*, și derivatele se formează regulat din primitive.

<i>Prés. inf.</i>	<i>Prés. indic.</i>	<i>Passé défini</i>	<i>p. prés.</i>	<i>p. passé</i>	<i>Timput derivat</i>
Mouvoir (a mișca)	je meus tu meus il meut n. mouvons v. mouvez ils meuvent	je mus tu mus il mut n. mûmes v. mûtes ils murent	mouvant	mû mue	Futur : format regulat ca de la verbul recevoir—je mourrai ș. a. Cond. prés : de asemea. Subj. prés. I. que je meuve, que tu meuves, qu'il meuve, que nous mouvions, que vous mouviez, qu'ils meuvent. Forma reflexivă : se mouvoir (a se mișca) tot așa se conjugă.
Pouvoir (a putea) se pouvoir a se putea	je peux ¹⁾ tu peux il peut n. pouvons v. pouvez ils peuvent <small>D) Sau; je puis ce- le-lalte persoane ca sus.</small>	je pus tu pus il put n. pûmes v. pûtes ils purent	pouvant	pu	Futur : je pourrai, tu pourras, il pourra n. pourrons, v. pourrez, ils pourront. Cond. prés : je pourrais, tu pour- rais ș. a. Subj. prés. I. que je puisse, que tu puisses, qu'il puisse, que nous puissions, que vous puissiez, qu'ils puissent.
Pourvoir (a veni în ajutor)	je pourvois tu pourvois il pourvoit	je pourvus tu pourvus il purvut	pourvoy- ant	pourvu	regulate

<i>Prés. inf.</i>	<i>Prés. indic.</i>	<i>Passé défini</i>	<i>p. prés.</i>	<i>p. passé</i>	<i>Imparf. dérivé</i>
Valoir (a pretui)	n. pourvoyons v. pourvoyez ils pourvoient je vauz tu vauz il vaut n. valons v. valez ils valent	n. pourvûmes v. pourvûtes ils pourvurent je valus tu valus il valut n. valûmes v. valûtes ils valurent	valant	valu	Futur: je vaudrai, tu vaudras, il vaudra, n. vaudrons, v. vaudrez, ils vaudront. Cond. prés: je vaudrais §. a. Subj. prés. I: que je vaille, que tu vailles, n. qu'il vaille, n. que valions v. valiez, qu'ils valissent.
Vouloir (a vof)	je veuz tu veuz il veut n. voulons v. voulez il veulent	je voulus tu voulus il voulut n. voulûmes v. voulûtes ils voulurent	voulant	voulu	Futur: je voudrai, tu voudras, il vaudra, n. voudrons, v. voudrez, ils voudront. Cond. prés. I: je voudrais, tu voudrais, §. a. Subj. prés. I., que je veuille, que tu veuilles, qu'il veuille, que n. voulions, que v. vouliez, qu'ils ventissent.
Savoir (a şti)	je sais tu sais il sait	je sus tu sus il sut	sachant (savant)	su	Futur: je saurai, tu sauras, il saura, n. saurons, v. saurez, ils sauront §. a. Cond. prés: je saurais, tu saurais, il saurait §. a.

<i>prés. inf.</i>	<i>prés. indic.</i>	<i>passé défini</i>	<i>p. prés.</i>	<i>p. passé</i>	<i>Timputi derivate</i>
	n. savons v. savez ils savent	n. sùmes v. sùtes ils surent			Imp. indic. je savais, tu savais, il savait, nous savions, v. saviez, ils savaient ș. a. Impératif: sache, sâchez, sachez
Voir (a vedea)	je vois tu vois il voit n. voyons v. voyez ils voient	je vis tu vis il vit n. vîmes v. vîtes ils virent	voyant	vu	Futur: je verrai, tu verras, il verra, n. verrons, v. verrez ș. a. Cond. prés. je verrais, ș. a. Subj. prés. que je voie, que tu voies, ș. a. que nous voyons, ș. a.

Observări. Pouvoir. are persoana I singular de la indicativul prezent în doue feluri *je peux* și *je puis*; această din urmă formă este singulară întrebuintată întregativ: *puis-je vous être utile?* pot eu să vă fiu folositoriu?

Locuțiune *n'en pouvoir mais*-a nu vinovat, dator, la ceva: *n'en pouvoir plus*-a nu mai putea de oboseală, a fi istovit. Nu se zice: je ne puis pas. ci totdeauna; je ne puis.

Savoir, are condiționalul prezent întrebuintat câte o dată în alt înțeles: je ne saurais vivre sans vous — n'aș putea trăi fără dv. (voi, tine); subjunctivul prezent I,

que je sache, que tu saches ș. r., se traduce și cu: pre cât știu (*à ce que je sais*); *il n'est venu personne, que je sache*—n'a venit nimene pre cât știu eu.—*Savoir bon gré*—a fi recunoscător. *Savoir mauvais gré*—a avea ciudă pe cineva.

Valoir, are mai multe locuțiuni: *cela ne vaut* (n'en vaut) *pas la peine*—aceasta nu merită osteneală; *le jeu ne vaut pas la chandelle*—nu face cât ai (s'ar) da: *chacun vaut son prix*—*chaque chose vaut son prix*—fie care-î om. Tot lucrul are folosul său.

Vouloir se compune eu *en* și dă locuțiunea: *en vouloir* (a avea pismă, ciudă): *je l'en veux*—am pismă pe tine; *Vous en voulez à mon frère*—tu ai ciudă pe fratele meu.

Voir, are și înțelesul de a vizita, a merge să vadă, a primi în casa sa: *Ce vieillard ne voit personne*—acest bătrîn nu vizitează pe nimene; *il ne veut voir personne*.—El nu primește pe nimene în casa sa. *Venez me voir*—vino la mine, fă-mi o vizită. ¹⁾

CONJUGAREA IV-a.

Această conjugare are cele mai multe verbe neregulate. Pe cînd neregulatele de pe cele alte conjugări aveau mai toate viitorul și condiționalul neregulate, acestea le au regulat derivate de la infinitiv, afară de unul singur (*faire*), care schimbă diftongul de rădăcina *ai* în *e*: *je ferai, je ferais, și altele*.

¹⁾ *Prévaloir* (a cumpăni, a avea mai mulți sorți) are subj. pres. I regulat derivat: *que je prévale, ș. a.*

Prévoir (a prevedea) are viit: *je prévoirai, ș. a.* Cond. *je prévoirais*.

Vouloir are imperativ: *veuille, veuillez* și cu înțeles de vă rog, binevoiiți.

<i>Prés. inf.</i>	<i>Prés. indic.</i>	<i>Passé défini</i>	<i>p. prés.</i>	<i>p. passé.</i>	<i>Timburul derivate</i>
Battre (a bate)	je bats tu bats il bat n. battons v. battez ils battent	je battis tu battis il battit n. battîmes v. battîtes ils battirent	battant	battu	regulate. Tot așa se conjugă și compusele acestui verb.
Boire	je bois tu bois il boit n. buvons v. buvez ils boivent	je bus tu bus il but n. bûmes v. bûtes ils burent	buvant	bu	Subj. prés. que je boive, que tu boives, qu'il boive, que nous buvions, que vous buviez, qu'ils boivent.
Ceindre a încinge	je ceins tu ceins il ceint n. ceignons v. ceignez ils ceignent	je ceignis tu ceignis il ceignit n. ceignîmes v. ceignîtes ils ceignirent	ceignant	ceint	Tot așa se conjugă toate verbele terminate în <i>ceindre</i> . ca: <i>atteindre</i> (a atinge), <i>é-</i> <i>teindre</i> (a stinge), <i>seindre</i> (a se preface), <i>teindre</i> (a văpsi, a boi), ș. a.

<i>Prés. inf.</i>	<i>Prés. indic.</i>	<i>Passé défini</i>	<i>p. prés.</i>	<i>p. passé</i>	<i>Timputi derivate</i>
Craindre (a se teme)	je crains tu crains il craint n. craignons v. craignez ils craignent	je craignis tu craignis il craignit n. craignîmes v. craignîtes ils craignirent	craignant	craint	Tot așa se conjugă toate verbele terminate în <i>aindre</i> ca <i>contraindre</i> (a constringe) <i>plâindre</i> (a deplînge) ș. a.
Joindre (a uni, a ajunge)	je joins tu joins il joint n. joignons v. joignez ils joignent	je joignis tu joignis il joignit n. joignîmes v. joignîtes ils joignirent	joignant	joint	Tot așa se conjugă toate cele terminate în <i>aindre</i> ca : <i>aindre</i> (a unge), <i>rejoindre</i> (a uni din nou) ș. a. afară de <i>pointre</i> , (vezi defectivete).
Conclure (a încheia)	je conclus tu conclus il conclut n. concluons v. concluez ils concluent	je conclus tu conclus il conclut n. concluîmes v. conclûtes ils conclurent	concluant	conclu	regulate Tot așa se conjugă toate cele terminate în <i>clure</i> ca : <i>exclure</i> (a esclude), <i>reclure</i> (a închide), ș. a.

<i>Prés. inf.</i>	<i>Prés. indic.</i>	<i>Passé défini</i>	<i>P. prés.</i>	<i>P. passé</i>	<i>Timburi derivate</i>
Conduire (a conduce)	je conduis tu conduis il conduit n. conduisons v. conduisez ils conduisent	je conduisis tu conduisis il conduisit il conduisîmes v. conduisîtes i. conduisirent	conduisant	conduit	regulate. Tot așa se conjugă toate cele terminate în <i>uire</i> ca: <i>construire</i> (a clădi), <i>cuire</i> (a coace), <i>instruire</i> (a învăța), <i>introduire</i> (a introduce), <i>re-duce</i> (a reduce), ș. a.
Nuire (a face rău)	je nuis tu nuis il nuit n. nuisons v. nuisez ils nuisent	je nuisis tu nuisis il nuisit n. nuisîmes v. nuisîtes ils nuisirent	nuisant	nui	regulate.
Confire (a zăhări fructe)	je confis tu confis il confit n. confisons v. confisez ils confisent	je confis tu confis il confit n. confîmes v. confîtes ils confirent	confisant	confit	regulate.

<i>Prés. inf.</i>	<i>Prés. indic.</i>	<i>Passé défini</i>	<i>p. prés.</i>	<i>p. passé</i>	<i>Timputri derivate</i>
Suffire (a fi de ajuns)	je suffis (ca la confire)	je suffis	suffisant	suffi	regulate.
Circoncire (a tăia împrejur, a boteza evreește),	je circoncis (ca la confire)	je circoncis	circoncisant	circoncis	regulate.
Connaitre (a cunoaște)	je connais tu connais il connaît n. connaissons v. connaissez ils connaissent	je connus tu connus il connut n. connûmes v. connûtes ils connurent	connaissant	connu	regulate.
Paraître (a părea)	je parais (ca și connaître)	je parus	paraissant	paru	regulate.
Coudre (a coase)	je couds tu couds il coud	je cousis tu cousis il cousit	cousant	cousu	regulate.

<i>Prés. inf.</i>	<i>Prés. indic.</i>	<i>Passé défini</i>	<i>P. prés.</i>	<i>P. passé</i>	<i>Timputri derivate</i>
Croire (a crede)	n. cousins v. cousez ils cousent je crois tu crois il croit n. croyons v. croyez ils croient	n. cousîmes v. cousîtes ils cousirent je crus tu crus il crut n. crûmes v. crûtes ils crurent	croyant	crû crue	regulate. Tot așa se conjugă și compusele accroître (ac- cru), décroître (décru). Derivatele se deduc regulat
Croître (a crește)	je crois tu crois il croît n. croissons v. croissez ils croissent	je crûs tu crûs il crût n. crûmes v. crûtes ils crûrent	croissant	crû crue	regulate. Dintre compusele acestui verb numai redire (a spune din nou) se conjugă întocmai ca dire , celelalte ca: médire (a vorbi de rău), pré-
Dire (a spune, a zice)	je dis tu dis il dit	je dis tu dis il dit	disant	dit	

<i>Prés. inf.</i>	<i>Prés. indic.</i>	<i>Passé défini</i>	<i>p. prés.</i>	<i>p. passé</i>	<i>Timputri derivate</i>
Maudire (a blăstăma)	n. disons v. dites ils disent je maudis tu maudis il maudit n. maudissons v. maudissez ils maudissent	n. dîmes v. dîtes ils dirent je maudis ca și (dire)	maudissant	maudit	dire (a prezice), contredire a con- traface, dédire (a deszice), inter- dire (a opri), au persoana II-a plu- rală a prez. indic. terminată în: disez în loc de a fi în dites.
Écrire (a scrie)	j'écris tu écris il écrit n. écrivons v. écrivez ils écrivent	j'écrivis tu écrivis il écrivit n. écrivâmes v. écrivîtes ils écrivirent	écrivant	écrit	regulate
Faire (a face)	je fais tu fais il fait	je fis tu fis il fit	faisant	fait	Futur: je ferai, tu feras, il fera. n. ferons, v. ferez, ils feront. Cond. prés: je ferais, tu ferais & a.

<i>Prés. inf.</i>	<i>Prés. indic.</i>	<i>Passé défini</i>	<i>P. prés.</i>	<i>P. passé</i>	<i>Timputi derivante</i>
Lire (a ceti)	n. faisons v. faites ils font je lis tu lis il lit n. lisons v. lisez ils lisent	n. fimes v. fites ils firent je lus tu lus il lut n. lûmes v. lûtes ils lurent	lisant	lu	<i>Subj. pres, I:</i> que je fasse que tu fasses, qu'il fasse, que n. fassions, que v. fassiez, qu'il fassent. regulate
Plaire (a plăcea)	je plais tu plais il plaît n. plaçons v. plaisez ils plaisent	je plus tu plus il plut n. plûmes v. plûtes ils plurent	plaisant	plu	regulate
Taire (a tăcea) (activ)	je tais	je tus	taisant	tu	regulate <i>se taire</i> (a tăcea, neutro- refl.).

<i>Prés. inf.</i>	<i>Prés. indic.</i>	<i>Passé défini</i>	<i>P. prés.</i>	<i>P. passé</i>	<i>Imparf. dérivé</i>
Mettre (a pune)	je mets tu mets il met n. mettons v. mettez ils mettent	je mis tu mis il mit n. mîmes v. mîtes ils mirent	mettant	mis	regulate.
Moudre (a măcina)	je mouds tu mouds il moud n. moulons v. moulez ils moulent	je moulus tu moulus il moulut n. moulûmes v. moulûtes ils moulurent	moulant	moulu	regulate.
Naître (a se naşte)	je nais tu nais il naît n. naissons v. naissez ils naissent	je naquis tu naquis il naquit n. naquîmes v. naquîtes ils naquirent	naissant	né	regulate.

<i>prés. inf.</i>	<i>prés indic.</i>	<i>passé défini</i>	<i>p. prés.</i>	<i>p. passé</i>	<i>Timput derivat</i>
Prendre (a lua, a prinde)	je prends tu prends il prend n. prenons v. prenez ils prennent	je pris tu pris il prit n. prîmes v. prîtes ils prirent	prenant	pris	<i>Subj. prés. f.</i> que je prenne, que tu prennes, qu'il prenne, que nous prenions, que v. preniez, qu'il prennent.
Résoudre (a rezolvi)	je résous tu résous il résout n. résolvons v. résolvez ils résolvent	je résolus tu résolus il résolut n. résolûmes v. résolûtes ils résolurent	résolvant	résolu résous (invariant)	regulate.
Absoudre a deslega	j'absous tu absous il absout n. absolvons v. absolvez ils absolvent	(lipseşte)	absolvant	absous absoute f.	Lipseşte prezentu II al subiectivului, celelalte de- rivatate se deduc în mod re- gulat de la primitivă.

<i>prés. inf.</i>	<i>prés. indic.</i>	<i>passé défini</i>	<i>p. prés</i>	<i>p. passé</i>	<i>Timpuri derivate</i>
Rire (a rîde)	je ris tu ris il rit n. rions v. riez ils rient	je ris tu ris il rit n. rîmes v. rîtes ils rient	riant	ri	regulate.
Rompre (a rupe)	je romps tu romps il rompt n. rompons v. rompez ils rompent	je rompis	rompant	rompu	regulate.
Suivre (a urma)	je suis tu suis il suit n. suivons v. suivez ils suivent	je suivis	suivant	suivi	regulate.

<i>prés. inf.</i>	<i>prés. indic.</i>	<i>passé défini</i>	<i>p. prés</i>	<i>p. passé</i>	<i>Timpuri derivate</i>
Traire (a mulge)	je traie tu traies il traie n. trayons v. trayez ils traient	(lipsece)	trayant	trait	Tot așa și compusele sale; attraine, soustraire ș. a. Lipsește prezentul II al subjonctivului, cele alte se conjugă regulat—y din rădăcină se schimbă în <i>i</i> înainte de <i>e</i> mut.
Vaincre (a învinge)	je vaincs tu vaincs il vainc n. vainquons v. vainquez ils vainquent	je vainquis tu vainquis il vainquit n. vainquîmes v. vainquîtes ils vainquirent	vainquant	vaincu	regulate. Acest verb numai în a-parență este neregulat; în realitate înse este regulat (compare-se cu <i>vendre</i>).
Vivre (a trăi)	je vis tu vis il vit n. vivons v. vivez ils vivent	je vécus tu vécus il vécut n. vécûmes v. vecûtes ils véquirent	vivant	vécu	regulate.

CAP. XXVII.

Verbe defective.

49. Am numit verbe defective, spre deosebire de cele propriu zis neregulate, pe acelea cărora le lipsesc, unele moduri, timpuri, persoane sau numere; adică ce nu posed forme complete întrebuințate în limbă. Din acest punct de vedere, verbele unipersonale sunt și defective; dar aicea vom vorbi numai de cele despre cari nu s'a zis nimica încă.

Conjugarea I-a.

Pe această conjugare se aplică un număr de 3 verbe defective:

1. *Bayer* (a căsca gura), întrebuințat numai în expresia *bayer aux cornilles* (a căsca gura prostete, a fi un gură cască).

2. *Béer* (a fi deschis), are acelaș înțeles ca *bayer*, dar se întrebuințază de la el, numai participiul prezent: *béant*—în înțeles adjectival (f. *béante*): *gouffre béant* (prăpastie gata să înghiță). *gueule béante* (gură de animă gata să apuce prada).

65.

1. Carol al V, regele Spaniei ¹⁾ se născu la 24 Februarie 1500. 2. Papa Sixt al V. fu unul din cei mai înverșunați dușmani ai lui Enric al IV, regele Franței. 3. Tatăl vostru este de 10 zile în orașul nostru, el este nemângâiat pentru perderea celui mai bun amic al său. 4. Orașul Neapole are peste cinci mii de imprejurime și 800,000 locuitori. 5. Se văd (cineva vede) în Rusia bătrini de 80 și chiar 90 de ani cari nu aș a suferi de nici o slăbăciune. 6. În 1881 România a devenit regat sub Carol I. prinț de Hohenzollern. 7. Țara noastră are 5 milioane de locuitori, și Rusia are de 16 ori mai mulți.

¹⁾ Cuvîntul francez *le roi* în aposițiune se ia fără articol, iar numele de țări numai cu prep. *de* după *roi*, *prince* ș. a.

3. *Ester* (a urmări un proces), întrebuințază numai prezintele infinitiv: *La femme ne peut ester en jugement sans l'autorisation de son mari*—femeia nu poate cere în judecată fără învoirea barbatului său.

Conjugarea II-a.

Conjugarea a II-a are 7 verbe defective și anume

1. *Défaillir* (a leșina); p. prés: *défaillant* (adj.) passé déf: je *défaillis* ș. a. pluralul indicat: nous *défaillons*, vous *défaillez*. Alte forme nu are.

2. *Faillir* (a greși, a lipsi), ind. prés. je *faux*, tu *faux*, il *faut* ș. a. dar singularul nu se mai întrebuințază de cât în espresiile: *le coeur me faut*—mie rău; *au bout de l'aune faut le drap*—ori ce lucru are un sfârșit.

Part. prés. *faillant*, passé déf. je *faillis*. Viitorul je *faillirai*, tu *failliras* ș. a., cond. prés: je *faillirais*, tu *faillirais* ș. a. în loc de formele *je faudrai je faudrais*, căzute în neintrebuințare.—Timpurile compuse le are pe toate.

3. *Férir* (a lovi); remas astăzi în espresia *sans coup férir* (fără a se bate) d. e. *Conquérir un pays sans coup férir*.

4. *Gésir* (a zăcea) sau *Gisir*. are formele: i' gît, n. *gisons*, v. *gisez*. ils *gisent* (prés. ind.); p. prés: *gisant*; imperf. indic: je *gisais*, tu *gisais*, ș. a.

rencontré	—	întîlnit	je parlerai	—	voiū vorbi
voit	—	vede	plus tard	—	mai târziu
donné	—	dat	le chemin	—	drumul
est mort	—	a murit	pleure	—	plînge
sale	—	mînjit-ă	prêté	—	imprumutat
je parle	—	eū vorbesc	montré	—	arătat

le crayon — condeiul de plumb
 le cordonnier — cismarul
 se souvient — își amintește.

Alte forme nu are. Acest verb se întrebuintază în inscripțiile de pe morminte (epitafe): ci-git (aice zace) le serviteur de Dieu. (robul lui D-zeu).

5. *Issir* (a eși) are numai participiul trecut: *issu* (f. *issue*).

6. *Ouïr* (a auzi); forme vechi: *j'ouïs* (aud), *j'oyais* (auziam), *j'orraï* (voiu auzi), *oyant* (auzind).—Azi se întrebuintază numai la infinitivul prezent, la particip trecut și la timpurile compuse.

7. *Querir* (a căuta, a cerceta din ordinul cuiva), Intrebuintat numai la infinitiv prezent după verbele *venir*, *aller*, *envoyer*.

Conjugarea III-a.

Conjugarea III-a numeră 9 verbe defective:

1. *Apparoir* (a se înfățișa) și *comparoir*, cu acelaș înțeles, întrebuintate, cel întâi în espresia: *il appert de cette sentence*—rezultă din această hotărîre, se vede din ea; iar al doilea la infinitiv în espresia: *assigner à comparoir*—a pofti pe cineva să se înfățișeze (la tribunal, la judecată).

2. *Choir* (a cădea) uzitat azi numai la infinitiv prezent: în scriitoriî din veacul XVII. se aîă în-

66.

Ton frère me voit, il est sur le noyer de son jardin
 2. A qui avez-vous donné de l'argent, à moi ou à mon frère? 3. Je vous parle, à vous, pas à eux, je leur parlerai plus tard. 4. Votre jardinier est dans le jardin, je l'ai vu moi-même. 5. Tes livres sont plus sales que les miens. 6. Ton frère se souvient de la mort de l'empereur.
 7. Le garçon auquel j'ai prêté mes livres est mort depuis trois jours.—sa mère le pleure amèrement. 8. J'ai rencontré l'homme dont vous avez vu la maison. 9. C'est l'enfant à qui nous avons montré le chemin. 10. La fille du cordonnier, laquelle a été chez nous, aura des livres et des crayons.

trebuințate și alte timpuri futur: *je cherrai, tu cherras* ș. a. passé déf: *je chus, tu chus* ș. a. p. passé: *chu* (chue. f.). prés. ind. *je choisis, tu choisis, il choisit*, se conjugă cu être.

3. *Echoir* (a cădea ca termin, a cădea ca parte), întrebuițat la: p. prés: *échéant*, p. passé: *échu*; în a 3-a pers. sg. a prez. indic. *il échoit*; passé déf. *j'échus...* futur: *J'écherrai...* cond. prés: *j'écherrais...* imperf. subj. *que j'échusse..* Se întrebuițază de regulă numai în persoana a 3-a singular și plural.

4. *Falloir* a trebui, a nu ajunge, acelaș înțeles ca *faillir*), întrebuițat unipersonal: Ind. prés: *il faut*; passé déf. *il fallut*: p. passé *fallu*: imp. ind: *il fallait*; p. indéf: *il a fallu*. futur: *il faudra*; cond. prés. *il faudrait*; subj. prés I. *qu'il faille*, prés. II: *qu'il fallût*.

5. *Chaloir* (a încălzi), în limba veche avea toate timpurile. Din Veacul al XVIII în coace n'are întrebuițată de cât a 3-a persoană singular a prez. indicativ: *il ne m'en chaut* (nu mă pasă), *que m'en chaut-il* (Ce-mă pasă ? ce-mă folosește ?)

6. *Pleuvoir* (a ploua). are toate persoanele de a 3-a singular de la toate modurile: *il pleut* (ploaie),

dit	— zis	loge	— locuște
l'excuse (f.)	— scuza	pendant	— în timpul
demandez	— cereți	l'été	— vara
monsieur	— domnul	c'est-à-dire	— adică
prêté	— imprumutat	malpropre	— necurat-ă
l'Anglais	— Englezul	compté	— socotit
mentir	— a minți	le nombre	— numărui
indigne	— nevrednic	c'est que	— fiindcă
contentez vous	— mulțămiți-vă		
capable	— în stare, capabil		
caché	— ascuns		
l'écriture (f.)	— scrierea, scrisoarea		
rendre	— a face să fie		
le sort	— soarta		

il pleuvait (ploua), il plut (plouă), il pleuvra (va ploua), il pleuvrait (ar ploua), qu'il pleuve (să ploaie), qu'il plût (să fi plouat). p. passé: *plu* (plouat), n'are particip present, — dar are toate timpurile compuse.

7. *Seoir* (a șede), întrebuițat, în înțeles de a fi cuviincios, la toate persoanele de a 3-a singular și plural, de la unele timpuri: il sied (șede bine) — Ce Chapeau vous sied; ils siéent, il siérait. — Participul present *séant* sau *seyant*. Cel dintâi se întrebuițază ca adjectiv, cu înțeles 1) de convenabil: il n'est pas séant à votre âge de faire de telles choses — nu este cuviincios la vârsta d-vs. de a face asemenea lucruri; — 2) Șezătoriu, avînd locul. *Le Tribunal séant à Metz* est le plus connu par l'intégrité de ses magistrats — Tribunalul cu reședința la Metz este cel mai cunoscut prin onestitatea magistraților săi. p. passé *sis* (așezat), f. *sise*.

8. *Souloir* (a obicinui) — întrebuițat azi numai la

67.

1. J'ai dit cela pour avoir une excuse. 2. Que demandez-vous, monsieur? Les livres que je vous ai prêtés¹⁾. 3. Qui sont ces hommes-ci? Ce sont des Anglais. 4. Qui est-ce qui vient? Personne. 5. Le palais où loge le roi pendant l'été a quarante-deux chambres. 6. Mon écriture est malpropre, c'est que la plume est mauvaise. 7. Quiconque est capable de mentir, est indigne d'être compté au nombre des hommes. 8. Chacun este maître chez soi, c'est-à-dire dans sa maison. 9. Personne ne nous a vus, c'est que nous étions bien cachés. 10. Ces enfants — ci sont meilleurs que ceux — là. 11. Ne faites pas de mal à autrui. 12. Contentez-vous de votre sort, mais travaillez toujours pour le rendre meilleur.

¹⁾....que je vous ai prêtés — *p. cari vi le am imprunutat*. Să se observe că în românește pe lingă relativ se pune și pronumele personal; iar participiul trecut remite nevariabil după număr și gen, pe cînd în franceză, în propoziții relative nu stă de cît *que*, iar participiul s; acoardă în gen și număr cu numele la care se rapoartă.

a 3-a persoana a imperf. indicativ : il soulait (el avea obiceiul).

Conjugarea IV.

Defectivele pe această conjugare sunt următoarele:

1. *Braire* (a sbiera), are în întrebuintare numai persoanele de a 3-a ale prezentului indicativ, ale fiitorului și condiționalului prezent : il brait (sbiară), ils braient, il braira, ils brairont ; ils brairait, ils brairaient.

2. *Bruire* (a face sgomot), are formele : *bruire*, il bruit (prés. indic.), il bruyait (imperf. indic.), ils bruyaient (vișiau). Participiul prezent *bruyant* are înțelesul de adjectiv și însemnă *sgomotos*,—fem. *bruyante*.

3. *Clore* (a închide) și compusul său *enclore* (a închide cu gard), are participiul trecut : *clos* (f. close) ; prés. ind. sing : je clos, tu clos, il clôt ; imperativ : clos, fiit și condiț. je clorai, je clorais.

4. *Eclore* (a eși din găoace, a se deschide o floare), întrebuintat numai la infinitivul prezent, la participiul trecut *éclos* (éclose) și la a 3-a persoană singular

bate	— frappe	arta	— l'art (m.)
caută	— cherche	știința	— la science
ceasul	— l'heure (f.)	va veni	— viendra
nașul	— le parrain	spune	— dis
finul	— le filleul	așa că	— de sorte que
mingea	— la balle	a casă	— chez moi
guma	— la gomme	nu faceți	— ne faites pas
Grecia	— la Grèce	inalță	— relève
leagănul	— le berceau	în loc de	— au lieu de
a umili	— humilier		
eî se'mbrățișară	— ils s'embrassèrent		
carî samănă	— qui ressemble		
cu cât.. cu atât	— plus... plus		
apasă	— opprime		
se ridică	— se relèvent		

și pl ural a timpurilor următoare: prés. ind: *il éclôt, ils éclosent*; futur simple: *il éclosa, ils éclosent*; prés. du condit: *il éclosait, ils éclosaient*; prés. I, du subj. qu'il éclosé, qu'ils éclosent; El prezintă toate timpurile trecute compuse, în cari se conjugă cu ajutorul *être*.

5. *Frîre*. (a frige), întrebuițat la prezentul infinitiv, la singularul prezentului indicativ: je fris, tu fris, il frit; la întregul viitor simplu și condițional prezent, cari timpurî se formează regulat; la pers. II-a a imperativului singular și la participiul trecut: frit (frite).—In timpurile ce lipsesc, verbul *faire* ajută conjugarea acestui verb: *je faisais frîre* (frigeam), je fis frîre (fripseî) ș. a.

6. *Luire* (a luci), indic. prés: *je luis, tu luis, il luit, n. luisons, v. lûisez, ils luisent*; p. prés: *luisant* p. passé *lui*.

De la acest verb lipsesc: imperativul, passé défini și timpul derivat de la acest din urmă; în celelalte timpurî se conjugă ca *nuire* (vezi verbele ne-regulate).

7. *Paître* (a pasce), indic. prés: *je pais, tu pais, il pâit, n. paissions, vous paisez, ils paissent*; part. prés: *paissant*; acest verb are toate timpurile derivate de la aceste doue primitive; fiitoriul și condiționalul se formează regulat: passé déf. și tim-

68.

1. Cine bate la ușă? Este sora voastră, ea vă caută de câte-va ceasuri. 2. Nașul a întîlnit pe finul său, ei se îmbrățișară unul pe altul. 3. Grecia fu leagănul artelor și al științelor. 4. La orî cine va veni spune că eu sunt a casă la orî ce ceas din zi. 5. Tu și eu suntem, din acelaș oraș, din acelaș district. 6. Nu faceți rău altuia. 7. Nefericirea înalță pe unii oameni în loc să-i umiliască. 8. Sunt oameni cari se asemănă cu o minge de gumă, așa că cu cît cineva-i apasă, cu atît se ridică mai sus.

pul format de la el lipsește. participiul trecut: *pu* este neîntrebuințat; a paște o turmă se zice: *mener* (faire) *paître un troupeau*.

8. *Poindre* (a miji, a încolți), n'are alte timpuri întrebuințate afară de infinitivul prezent, precum și de *fiitor* și de cond. prezent cari se formează regulat de la cel dintâi, neavînd de cît a 3-a persoană singular—*Le jour commence à poindre* (a miji de zioă), *l'herbe poindra dans quelques jours* (iarba va încolți peste cîte-va zile)—deriv. subst. *la pointe* (mijirea).

9. *Soudre* (a deslega), n'are nici o formă întrebuințată, dar are verbe compuse *absoudre*, *dissoudre*, *résoudre*, a căror conjugare s'a văzut.

10. *Sourdre* (a se ridica, despre apă), prez. ind. il sourd, ils sourdent; imperf. ind. il sourdra, prez. subj. qu'il sourde; o formă de particip: *source* a devenit substantiv: la source (isvorul) ca și parti-

a înșela	— tromper	este frig	— il fait froid
panglica	— le ruban	a găsi	— trouver
a uda	— arroser	comoara	— le trésor
capitalul	— le capital	a lucra	— travailler
	în toate zilele	— tous les jours	
	la noapte	— pendant cette nuit	
stofa	— l'étoffe (f.)	silința	— l'application
minutul	— le moment	rușinea	— la honte
puteam	— je pouvais	averea	— la fortune
pragul	— le seuil	ridicat	— élevé
soarta	— le sort	societatea	— la société
a inmuia	— amollir	fac	— font
a ruina	— ruiner	a consta	— consister
regula	— la règle	mărirea	— la grandeur
răbdarea	— la patience	prin	— par
	a păși	— franchir, gravir	
	începutul	— le commencement	
	gramatical	— grammatical	
	pe nesimțite	— insensiblement	

cipul feminin *pointe* (de la *poindre*): de la compusul *ressoudre* este format substantivul *la ressource* (venitul, mijlocul de traiu).

11. *Tistre* (a țese), formă veche, înlocuită azi cu *tisser*; cu toate acestea ea a lasat în limbă forma *tissu* (f. *tissue*) întrebuințată în înțeles figurat: *Mes jours ont toujours été tissus de douleurs* (zilele mele au fost totdeauna țesute cu dureri).

CAP. XXVIII.

Adverbele

50. S'au definit o dată adverbele ca părți de limbă cari se pun pe lângă verbe și arată însușiri de ale acțiunei acestora; cea ce este adjectivul pentru substantive aceiași este adverbul pentru verbe. Afară de aceasta unele adverbe se pun și pe lângă

69.

1. Tatăl tău înșală pe fratele meu. 2. Mama voastră cumpără în toate zilele panglice. 3. Grădinarul a udat florile, el ni va vinde și noaue (de acele). 4. Cine întrebuințază bine timpul, are tot de a una un capital sigur. 5. Este frig, va inghieța la noapte. 6. Tu vei duce vacile la câmp, și eu voi duce această scrisoare la poștă. 7. Fratele tău a găsit o comoară în grădina sa. 8. Se lucrăm tot de a una pentru binele nostru, dar să nu înșelăm pe nimene.

1. Innegrește această stofă, ea ar fi mai frumoasă. 2. În acel minut eram așa de slab că nu puteam păși pragul. 3. Bine-cuvinteze soartea un început așa de bun. 4. Ați pricepe mai bine regulile gramaticale, când ați avea mai multă răbdare și silință. 5. Ce rușine, că oamenii cei mai ridicați în societate fac să consteie mărirea lor în lux, prin care ei își îmnoaie sufletele lor și-(iși) ruinează pe nesimțite averea lor.

adjective și participe pentru a le crește gradul calității ce arată (compărîndu-le și superlativizîndu-le), cum și pe lîngă alte adverbe: *Ta soeur apprend bien* (sora ta învață bine): *Ce garçon est très paresseux, il est le plus paresseux de toute la classe. Les écoliers paresseux doivent être sévèrement punis; Ces lignes (rînduri) sont très mal écrites; Cette fille écrit très bien.*

Adverbele sunt de mai multe feluri:

I. *Calificative*, cari se formează de la adjectivele de acelaș fel sau și de la adjectivele nehotărîte (indefinite): bon-bonne-adv. *bonnement*; léger (ușor) iégère. adverb: *légèrement*, heureux-heureuse-adv: heureusement ș. a. Cea ce va să zică, că aceste adverbe se formează în regulă generală din forma feminină a adjectivului și din sufixtul (adaosul la urmă) *ment*.

Observare istorică. De unde vine acest mod de formare al adverbelor calificative? Acest fel de formare este de origină latină; sufixtul *ment* este

demander	— a întreba	criminel	— vinovat
la conduite	— purtarea	vous pouvez	— puteți
la campagne	— țara	boire	— a bea
récompenser	— a răsplăti	servent	— servesc
bientôt	— în curînd	la construction	— clădirea
dernier	— cel din urmă	le navire	— corabia
la perfection	— perfecțiunea	autrefois	— altă dată
visiter	— a merge și vadî	suffit	— ajunge
le magasin	— magazia	il faut	— trebuie
l'industrie (f.)	— munca	gagner	— a câștiga
l'arsenal (m)	— arsenalul	faire	— a face, a da
le métier	— meșteșugul	la chose	— lucrul
l'avantage (m)	— folosul	se servir	— a se sluji
l'autorité	— autoritatea		
exceller	— a întrece, a escela		
la soumission	— supunerea		
être en ruines	— a fi dărîmat		

cuvîntul latin *mentem* (minte) care chiar pe cînd se vorbîa limba latină era luat în înțeles de *mod, feliu*; și fiind de genul feminin, acest cuvînt nu putea a se uni de cît cu adjective feminine, astfel se zicea în latinește: *bona mente factum* (făcut cu bunătate), *devotamente* (cu devotare), *rara mente...* (rar, în mod rar). ș. a.

Pe urmă cînd în cursul timpului limba latină ș'a tocit terminațiunile și i-au slăbit vocalele, aceste ad-
verbe au devenit în gura poporului francez: *bonnement, dévotement, rarement* ș. a. Se înțelege de la sine că dacă adjectivul a avut o singură formă

70.

1. Je demanderai à vos enfants quelle est leur conduite à la campagne. 2. On a trompé ce pauvre garçon, sa mère a été tuée depuis plus d'une semaine. 3. Si les lois ne pardonnent pas au pauvre lorsqu'il est criminel, pardonneront-elles aux riches? 4. *Jean Jacques Rousseau, Montesquieu et Voltaire* ont été les plus grands personnages du dix-huitième siècle, c'est à eux qu'on doit les grandes libertés de la France. 5. Vous pouvez boire du thé, du café, moi, je préférerais toujours de l'eau fraîche et du vin mêlé d'eau. 6. Tout ce que nous voyons dans l'univers est créé par la main invisible de la nature elle-même.

1. Quand on récompense bien ceux qui excellent dans les arts, on est sûr d'avoir bientôt des hommes qui les mènent à leur dernière perfection. 2. On me mena visiter tous les magasins, les arsenaux et tous les métiers qui servent à la construction des navires.—3. L'autorité seule ne fait jamais bien; la soumission des inférieurs ne suffit pas: il faut gagner les cœurs, et faire trouver aux hommes leur avantage pour les choses où l'on veut se servir de leur industrie. 4. Je hais les flatteurs car ils sont les plus dangereux parmi les hommes. 5. Le prêtre nous a donné du pain bénit et de l'eau bénite. 6. Ce père a béni ses enfants, ils seront heureux. 7. Notre ville florissait autrefois, mais à présent elle est en ruines.

pentru cele doue genuri (m. și f.) adverbul s'a format de la aceasta prin adăogirea sufixului *ment*: facile (ușor-ă), facilement, juste (drept-ă) justement ș. a. în latina: facilement, justa-mente.

Cuvîntul *mente* în aceste locuțiuni fiind la ablativ singular în latinește, trebuia ca adjectivele ce-l însoțiau să fie și ele la ablativ. Însă în latina pop. ablativul adjectiveiilor cu o singură formă pentru masculin și feminin, se termina în *e*, așa grandis (m. f.)-mare, fortis (m. f.)-tare, legalis (m. f.)-legiuit-ă ș. a. fac la ablativ: grande foarte, legale și unite cu substantivul *mente* ne dau locuțiunile: grande mente, forte mente, legale mente cari tre-

songer	— a gîndi	l'année (f.)	— anul
de combien	— cu cîte	contre	— contra
redevable	— datoriū-ă	allait	— mergea
l'usage	— întrebuițarea	réfléchir	— a cugeta
exerce	— a exercita	l'assemblée	— adunarea
phénicien	— fenician	les gens	— oamenii
faciliter	— a ușura	pouvaient	— puteau
l'opération	— lucrarea	goûter	— a gusta
le progrès	— propășirea	l'avis (m.)	— părerea
pu	— putut	le vaisseau	— corabia
la parole	— cuvîntul, vorbirea		
la grammaire	— gramatica		
l'esprit	— duhul, mintea		
l'Épire	— Epirul		
épuiser	— a secătui	deux fois	— de doae ori
l'État	— Statul	la foire	— iarmarocul
(il met	— (el) pune	éclairer	— a lumina
en	— în	souffrir	— a suferi
le danger	— primejdia	qu'on fasse	— să se facă
périr	— a pieri	le tort	— nedreptatea
la famille	— familia	tant (adv.)	— atît
souffert	— suferit	la pharmacie	— spițeria
la perte	— pierderea	la maladie	— boala
brûler	— a arde	décimer	— a face să piară
la population	— poporînea		

cînd în franceză au suferit tociri de terminațiunii și le găsim în limba veche: grand-ment, fort-ment, loyal-ment.

Gramaticii de prin veacul al XIV, comparînd asemenea adverbe cu cele, din clasa studiată la început ca: bonne-ment, dévotement, justement, în cari se recunoaște caracterul feminin *e* mut, au pus și la adjectivele *grand, fort, loyal*, ș. z. cite un *e* la fine și din această împrejurare rezultă formele de astăzi: grande-ment, forte-ment, loyale-ment... pe cînd etimologic vorbind n'ar trebui să aibă acel *e*.

Regule speciale :

a). Dacă adjectivul se termină în vocală, atunci sufixul *ment* se alipește de el, fără altă adăogire: poli (politicos)-poliment, joli (frumușel)-joliment. ș.a.

Excepții. I. Beau, nouveau, fou, mou, urmează regula generală.

71.

1. Qu'on songe de combien d'idées nous sommes redevables à l'usage de la parole; combien la grammaire exerce et facilite les opérations de l'esprit. 2. Conçois qu'un tel progrès n'a pu se faire en peu d'années. 3. Toi, qui cries tous les jours contre tes bienfaiteurs, réfléchis au grand respect que tu leur dois. 4. J'aperçus dans l'assemblée beaucoup de gens qui ne pouvaient goûter cet avis. 5. Le vaisseau qui était arrêté, et vers lequel ils avançaient, était un vaisseau phénicien qui allait dans l'Épire.

1. La guerre épuise un État et le met en danger de périr. 2. Les temps sont malheureux, votre famille a souffert beaucoup de pertes. 3. L'église de ce village a été brûlée deux fois. 4. Ton frère a acheté deux chevaux, il en achètera encore quatre à cette foire. 5. Si les hommes étaient plus éclairés, ils ne souffriraient pas qu'on leur fit tant de tort. 6. La pharmacie de notre petite ville a beaucoup de revenu, c'est qu'il y a tant de maladies qui en déciment la population.

II. *Assidu, continu, cru, gai, îngenu, nu*, dau adverbele *assidument* (cu stăruință), *continument* (într'una), *crument* (cu cruzime), *găiment* (vesel), *îngenument* (ingenios), *nu* (gol)-nument.

III. *Impuni* (nepedepsit), face *impunément*, *prodigue* (risipitor)—*prodigalement*, *traître* (trădător)—*traîtreusement*; iară următoarele adjective accentuiază cu accent ascuțit pe e mut formînd ad-
verbe:

aveugle (orb-a)	—	aveuglement
commode (îndămînos-ă)	—	commodément
commun (comun)	—	communément
conforme (potrivit-ă)	—	conformément
confus (încurcat)	—	confusément
diffus (împrăstiet)	—	diffusément
énorme (foarte mare)	—	énormément
exprès (anume)	—	expressément
incommod (neîndămînos-ă)	—	incommodément
importun (supărăcios)	—	importunément
obscur (întunecos)	—	obscurément

cerșitoriu — le mendiant	a sosi — arriver
a aminti — rappeler	primit — accueilli
a descoperi — découvrir	întunecimea — l'éclipse (f.)
caritatea — la charité	ei nu sunt — ils ne sont pas
soarta — le sort	judecă — jugé
nestatornicia — l'instabilité (f.)	
contimpuranul — le contemporain	
cugetarea — la pensée	a cădea — succomber
a perde — perdre	a se juca — se jouer
prețul — le prix	cu toate acestea — toutefois
condus — conduit	spiritul — l'esprit (m.)
pas cu pas — pas à pas	marginea — la borne
rău (adv.) — mal	sincer (adv.) — franchement
a exprima — exprimer	a governa — gouverner
orî cît de — quelque ...que	asemenea — semblable
de cite ori — combien de fois	
încurcătura — l'embarras (m)	

opiniâtre (îndărîtnic-ă)	— opiniâtrément
précis (hotărît)	— précisément
profond (adînc)	— profondément
uniforme (uniform)	— uniformément ș. a.

b). Adjectivele terminate în *ant*, *ent*, leapădă pe *t* și seamănă pe *n* lui *m*. înaintea sufixului *ment*: constant (statornic) constamment. différent (deosebit)—différemment. diligent (silitor) diligemment, ș. a. Însă următoarele trei adjective *lent* (încet), *présent* (de față) și *véhément* (puternic), dau adverbele: *lentement*, *présentement*, *véhémentement*; Tot la regula celor formate de la adjectivele terminate în *ant*, *ent* se rapoartă și următoarele trei adverbe, formate însă de la deosebite părți de vorbire, sciemment (cu știință), cu știre format de la participiul latin *scientem* (*scient-ment*), *notamment* (în particular), de la particip: *notantem* (notantment), și *noctamment* (de noapte), probabil de la *noctantem* (*noctant-ment*).

72.

1. Cerșitorul amintește trecătorilor muncile iadului (*les travaux des enfers*); s'ar descoperi mai multă caritate în oameni, dacă li s'ar aminti nestatornicia soartei. 2. Ori cine ar sosi în orașul nostru, este primit foarte bine (*extrêmement bien*). 3. Am văzut a sară (*hier soir*) o întunecime de lună, era (*c'était*) pe la (*vers les*) noaue oare. 4. Oamenii bătrini au a suferi (*ont à souffrir*) o mare nedreptate, ei nu sunt judecați de contimpuranii lor.

1. O cugetare frumoasă perde tot prețul ei dacă va fi rău exprimată. 2. Un rege, orî cât de bun și înțelept să fie, este cu toate acestea (un) om; spiritul său are marginii și virtutea sa are de asemenea. 3. Dacă tu nu l'ai fi condus pas cu pas de câte ori ar fi căzut el în primejdiile și încurcăturile în cari (*où*) soarta s'a jucat cu dînsul (de lui)! 4. Pentru a vorbi sincer, oamenii, sunt foarte de plîns (*à plaindre*) că au (*d'avoir*) a fi guvernaiți de un rege care nu este de cît un om asemenea lor.

c). *Neregulat formate.* Gentil (gingaș)-gentiment, bref (scurt)-brièvement.

Observere. I. Alte adverbe calificative sunt: bien (bien). lat. bene, mal (rău). lat. malè.

II. Intr'un număr de locuțiuni, se întrebuintază câteva adjective cu înțeles de adverb.

parler haut	— a vorbi tare	frapper fort	— a lovi tare
» bas	— a vorbi încet	voir clair	— a videabine
chanter juste	— a cânta exact		
» faux	— » » fals		
sentir bon	— a mirosi frumos		
» mauvais	— » » rău		
demeurer	} court	— a rămîne mut, a nu ști	
rester		— ce să mai zică.	
entendre dur		— a auzi (greu) rău	

attendre	— a aștepta	la marque	— semnul
l'humanité	— omenirea	vrai	— adevărat-ă
capable	— în stare	la domination	— stăpînirea
examiner	— a cerceta	le souverain	— suveranul
le vaisseau	— corabia	absolu	— despotic
couper	— a tăia	puissant	— puternic
le matelot	— corăbierul	surpris	— mirat
après	— după	je vis	— eă văzui
s'accoutumer	— a se obicinui		
se séparer	— a se despărți		
de part et d'autre	— din ambele părți		
la manière	— modul	l'arrivée	— sosirea
hardiment	— cu îndrăzneală	dépeupler	— a despopora
le défaut	— meteahna	la terre	— pămîntul
inculte	— nelucrat-ă	je pars	— eă plec
troubler	— a tulbura	je vais	— mă duc
le commerce	— negoțul	chercher	— a căuta
causer	— a pricinui	je crains	— mă tem
avertir	— a înștiința	mort	— mort
on se détruit	— se nimicește	cine va pe sine	
adieu	— te las (adio)!		
je serais venu	— aș fi venit		

tenir bon — a se ținea bine, a se împotrivi cu tărie

Celelalte adverbe sunt :

2. *De loc* : ici (aicea), là (acolo), où (unde), près (aproape), loin (departe), devant (înainte), derrière (înapoi), ș. a. ailleurs (aiurea), dedans (înăuntru), dehors (afară), dessus (de asupra), dessous (de de-supt), partout (pretutindenea), en-deça (din coace), au-delà (din Țolo), par-ici (pe aici), par-là (pe acolo), ș. a

3. *De timp* : aujourd'hui (azi), hier (ier), demain (mine), après-demain (poimine), avant-hier (alaltăier), alors (atunci), à présent, maintenant (acuma), auparavant (mai înainte), d'abord (mai întâi, întâiaș data), puis (pe urmă), ensuite (la urmă), aussitôt (îndată), tout de suite (la moment), ș. a.

4. *De cantitate* : beaucoup (mult), peu, un peu (puțin), assez (destul), au plus, tout au plus (cel mult), au moins (cel puțin), bien (mult), combien (cît, cît de mult), trop (prea mult), ș. a.

73.

1. Accoutumez-vous, à n'attendre des plus grands hommes que ce que l'humanité est capable de faire. 2. Examinons combien vous avez de vaisseaux et de matelots. 3. Ils se séparèrent après s'être donné de part et d'autre les marques d'une vraie amitié. 4. Souvenez-vous que les pays, où la domination du souverain est la plus absolue, sont les moins puissants. 5. Je fus surpris quand je vis que tous les arbres du jardin de notre voisin étaient coupés.

1. Trouvez-vous que la manière de dire hardiment la vérité soit un défaut? 2. Ces deux hommes ont causé tous les malheurs de ce peuple. 3. Dans une guerre on se détruit soi-même, en détruisant ses ennemis; on dépeuple son pays; on laisse les terres presque incultes; on en trouble le commerce; 3. Adieu, je pars: que les dieux vous guérissent! Je vais chercher mon père, je crains qu'il ne soit mort! 5. Si ton frère m'eût averti de son arrivée je serais venu à la gare.

5. *Ordinale*, formate ca și cele calificative de la femininul numeralelor: premièrement, deuxième-ment (secondement), ș. a.

6. *Afirmative*: oui (da), assurément, certainement, certes (negreșit, de bună samă), volontiers (bucuros), sans doute (fără îndoială), ainsi, si, aussi, (așa, așa dară).

7. *Negative*: non (nu), ne...pas (nu), ne...point (nici de fel), ne...jamais (nici o dată), ne...guère (mai...nu), aucunement (de loc), nullement (nici de cum) ș. a.

Comparația adverbelor.

51. Adverbele se compară ca și adjectivele: joliment—plus joliment, le plus joliment; facilement, moins facilement—le moins facilement, ș. a.

Inse următoarele se compară neregulat:

le but	— scopul	la connaissance	— cunoștința
la destruction	— nimicirea	rendre	— a face, a înapoia
on a droit	— cineva are drept	appris	— învățat (particip)
le défenseur	— apărătorul	le méditation	— cugetarea
tant que	— atîta cît	mériter	— a merita
l'ordre	— rînduiala, ordinea	fatiguer	— a obosi
tout... que	— orî cît de	les gens	— oamenii
fait	— făcut	le bras	— brațul
frapper	— a impresiona, a lovi	instruit	— învățat (adjectiv)
l'attention	— luarea aminte	à demi	— pe jumătate
manquer	— a lipsi	punir	— a pedepsi
homme de cabinet	— om învățat		
les parents	— părinții	le papier	— hîrtia
l'an (m.)	— anul	tracer	— a însemna
la phrase	— fraza	l'adresse (f.)	— adresa
le mot	— cuvîntul	le fusil	— pușca
incorrect	— necorect	la poche	— buzunariul
le tourment	— chinul	si longtemps	— așa de mult
c'est pour quoi	— pentru care		
la saint Démètre	— sf. Dimitrie (sărbătoarea)		
s'apercevoir	— a prinde de veste		

<i>bien</i> (bine)-	compar: <i>mieux</i> ,	superlat: <i>le mieux</i>
<i>mal</i> (rău)-	» <i>pis</i>	» <i>le pis</i>
<i>beaucoup</i> mult	» <i>plus</i>	» <i>le plus</i>
<i>peu</i> (puțin)	» <i>moins</i>	» <i>le moins</i> .

Adverbul *mal*, are și comparația regulată când însoțește un verb, ce arată o acțiune materială: *il écrit plus mal que moi* (El scrie mai rău de cât mine).

Locul adverbelor.

52. Dacă verbul va fi la un timp simplu, adverbul stă la urma verbului; însă de va fi la un timp compus, adverbul va avea locul între ajutor și participiul trecut: *je me promenais souvent*

74.

1. Le but de la guerre étant la destruction de l'Etat ennemi, on a droit d'en tuer les défenseurs tant qu'ils ont les armes à la main. 2. L'ordre de l'univers, tout admirable qu'il est ne frappe pas également tous les yeux. Le peuple y fait peu d'attention manquant des connaissances qui rendent cet ordre sensible et n'ayant point appris à réfléchir sur ce qu'il aperçoit. La moindre méditation fatigue ces gens-là, comme le moindre travail des bras fatigue un homme de cabinet.. 3. Les hommes ne doivent point être instruits à demi. 4. Que vous ai-je fait pour mériter d'être puni?

1. Ton frère a bien grandi il était naguère un petit garçon. 2. Mes parents ont plus de vingt ans demeuré dans cette maison. 3. Pour quoi es tu si longtmps demeuré à la campagne? 4. Votre jardin nous a convenu, c'est pour quoi nous sommes convenus à l'acheter. 5. La phrase aurait été complète s'il ne m'avait échappé un mot, la vôtre est incorrecte parce qu'il vous en est échappé plusieurs. 6. Notre aïeul a expiré dans les plus grands tourments. 7. Je suis convenu avec ton frère de partir ensemble. 8. Mon bail est expiré à la saint-Démètre. 9. Quand je suis sorti de votre maison, j'ai sorti un papier de la poche sur lequel j'ai tracé votre adresse. 10. Mon fusil a parti sans que je m'en aperçoive.

au bord de la mer, et j'aimais (îmi plăcea) à voir les flots se briser *violemment* contre les écueils—Mă preumblăm adesea pe marginea mării și-mi plăcea să văd valurile sfărîmîndu-se cu putere de stînci,— On est *toujours* loué quand on fait le *bien*—Cineva este totdeauna lăudat cînd face binele.

Cu toate acestea adverbele: *aujourd'hui, demain, matin, hier, avant hier, tôt, tard, ici, là* și mai toate adverbele de loc, se pun după participiul trecut: je l'ai vu *hier*; il m'a rencontré aujourd'hui: Ton père a été *quelque part*, je le vois rentrer chez lui (tatăl tău a fost unde-va, îl văd întorcîndu-se a casă).

Mai toate adverbele pot începe o propozițiune, prin urmare în acest caz ele preced nu numai verbul ci stau chiar înaintea subiectului. Souvent j'ai eu l'occasion de vous voir, mais sans vous parler (adesea am avut prilejul de a vă vedea dar fără a vă vorbi).

poser	— a așeza	victorieux	— victorios
le rocher	— stîncă	jusque	— pînă
le nid	— cuibul	parmi	— printre
le haut	— înaltul	pardonnez	— a ierta
remarquer	— a observa	admettre	— a admite
savoir	— a ști	l'avis (m)	— părerea
partir	— a pleca	le	— aceasta
la justice	— dreptatea	respecter	— a respecta
	inutiliment		— fără folos
li s'en faut de beaucoup	— lipsește mult, trebuie mult		
d'abord	— întâiași-dată	veux tu?	— vrei tu
puis	— apoi	le concert	— concertul
la voiture	— trăsura	bien portant	— sănătos
vous voilà	— iată-vă	vite	— repede, iute
il est temps	— este timp	attendre	— a aștepta
chez moi	— la mine	enfin	— în fine, în sfîrșit
volontiers	— bucuros (adv.)		
avoir besoin	— a avea nevoie		
Constantinople	— Constantinopol		
grâce a Dieu	— slavă Domnului		

Următoarele trei *matin* (dimineață), *tot* (curînd), *tard* (tîrziu) nu se pun nici odată la începutul propozițiunei.

Adverbele: *ainsi*, *ausst*, (așa, astfel), *ici* (aici) și *là* (acolo) începînd propozițiunea, fac ca subiectul să steie în urma verbului (sau predicatului):

Ainsi parlait le roi au peuple assemblé autour de lui—așa (astfel) vorbi regele poporului adunat în jurul său.—*Ici demeurent mes parents*—aice locuiesc părinții mei. Aussi n'a-t-il rien entendu.

Observere. Să știe că după toate adverbele de cantitate se pune genitivul partitiv: adverbul *bien* (mult) întrebuițat în înțelesul cantitativ cere cu toate acestea genitivul determinat: on m'a donné

75.

1. C'était une ville posée sur un rocher, comme un nid sur le haut d'un arbre. 2. Si vous aviez remarqué ce matin, vous auriez vu qu'il a gèle pendant la nuit. 3. Il s'agit de savoir lequel de vous est le coupable. 4. Il me faut partir, autrement je devrais rester sans argent. 5. Il semble que ce jeune homme est fou, tant il perd de temps inutilement. 6. Il arrivera un jour où la justice sera victorieuse parmi les hommes, mais il s'en faut de beaucoup jusqu'à cela. 7. Je te pardonne, mon fils, de ne pas admettre mon avis, mais je ne peux le faire quand il s'agit de ne pas me respecter.

1. Où allez vous, monsieur? Je vais d'abord à la promenade, et puis j'irai au théâtre. 1. Iriez vous avec moi à la campagne? 3. Nous y irions volontiers si nous avions une voiture. 4. Nous allons partir cette semaine pour Constantinople. 5. Vous enverrez votre frère chez moi, il va vous apporter les livres dont vous avez besoin. 6. Veux-tu que je m'en aille au concert? Non, il vaut mieux que tu t'en ailles à la promenade. 7. Vous voilà enfin, mon ami, comment cela va-t il? Cela va bien, grâce à Dieu, je suis bien portant. 8. Allez vite, mes amis, il est temps de partir, la voiture vous attend.

bien des fruits, (mi-a dat multe fructe) afară de espresia: *bien d'autres* (mulți alții), care intră în regula celorlalte adverbe de cantitate.

Davantage. însemnă mai mult; *de plus*, are tot acest înțeles: cel dintâi se pune totdeauna la finea propoziției, cel de al doilea se pune și la început și la fine, și complinește totdeauna pe rien: Voulez-vous quel que chose *davantage*? Non, je ne veux rien *de plus*.

Observare. Să nu se creadă că din orî ce adjectiv calificativ se poate forma un adverb de calitate, ci multe nu sunt în stare pentru aceasta; așa jeune, noir, rouge, célèbre, aimable, fertile ș. a. sunt din acest număr.

CAP. XXIX.

Prepozițiile.

53. Prepozițiile se împart în *simple* și *compuse*,

urît	— mauvais	a călători	— voyager
furtuna	— la tempête	toate acestea	— tout cela
în cît	— de sorte que	pe	— pendant
a eși	— sortir	necazul	— la peine
plecarea	— le départ	le wagon	— vagonul
de atunci	— depuis	ca	— comme
începe a	— il commence à	cușca	— la cage
a sta închis	— s'enfermer		
cu drumul de fer	— en chemin de fer		
a fi adăpostit de	— être à l'abri de		
cu mine	— avec moi	teatrul	— le théâtre
poșta	— la poste	aș voi	— je voudrais
așa de	— si	a petrece	— passer
în aceasă sară	— ce soir		
cum?	— quoi? comment?		
de vreme	— de bonne heure		
a casă	— chez vous (à la maison)		
în oraș	— en ville (sur les rues)		

după cum constau din un singur cuvânt sau din mai multe.

Cele de pe urmă se mai numesc și *locuțiuni prepoziționale*.

I. Simple.

à - la, în...

chez - la

après - după

avant - înaintea

devant - înaintea

contre - în contra

avec - cu

dans - în

de-de. de către, des-
pre, din. de la.

à Paris. à Londres.

J'ai été chez votre cousin.

Après la victoire, après moi.

Avant la guerre notre pays était bien plus riche. Vous êtes arrivé avant moi.

Je ne veux te voir devant moi, devant ma porte.

Il est impossible de lutter (lupta) contra tout le monde.

Nous fûmes tous, et tu étais aussi avec nous.

Il est entré dans l'église.

Je ne parle pas de toi; tu viens de l'église ș a.

76.

1. Ce timp este, amice? 2. Este timp urât, este vînt și furtună, în cît nu face a eși (să eși) din casă. 3. Vărul tău a avut timp frumos la plecarea (sa), dar de atunci a început a ninge și a bate vînt. 4. Nu are a face, el călătorește cu drumul de fer, și va fi adăpostit de toate acestea. 5. E mai bine să nu plece cineva pe asemenea timp, de cît să aibă necazul de a sta închis într'un vagon ca într'o cușcă.

1. Trimiteți-mi un băiet care să meargă cu mine la poștă. 2. Voiu trimite bani mumei tale și fratelui tău. 3. Unde mergeți așa de repede? Eu merg la teatru și fratele tău merge la concert. 4. Aș voi să nu te mai duci în această casă, căci este în joc onoarea și viața ta. 5. Te vei duce și tu în această sară la teatru? Asta se înțelege de la sine, pentru ce nu m'aș duce? Cum? Vă duceți așa de vreme a casă? Mă duc (acolo), un băiet bun nu trebuie să petreacă nopțile în oraș (pe strade).

<i>depuis</i> - de, de la	Je ne vous avais vu depuis 3 ans
<i>derrière</i> - înapoia	Je sentais venir quelqu'un derrière moi
<i>dès</i> - încă din...	Nous nous connaissons dès l'enfance (copilărie).
<i>en</i> - în	En 1885 j'étais étudiant (student).
<i>entre</i> - între	L'année dernière j'étais en Turquie
<i>parmi</i> - printre, prin	Je le tenais entre mes bras.
<i>envers</i> - către	Il ne pouvait me trouver parmi la foule (mulțime).
<i>hors</i> - afară de	On doit être reconnaissant envers ses bienfaiteurs.
<i>outré</i> - afară de, peste	Tout est perdu hors l'honneur.
<i>par</i> - prin, pe, de, de către	Tous allèrent, outre moi; outre mesure (peste măsură).
<i>pour</i> - pentru, la	Je me suis promené par la ville, par ici; il a été battu par son père.
	Je le fais pour toi; je pars pour Bucarest.

entendre	— a înțelege	la louange	— lauda
le mot	— cuvîntul	intéressé	— interesat
par	— prin	amer	— amar
l'espace (m)	— spațiul	le poison	— otrava
la totalité	— toțimea	la nouvelle	— noutatea
se trouver	— a se găsi	commencer	— a începe
sans cesse	— fără încetare	frémir	— a tremura
rentrer	— a se întoarce	s'intéresser	— a se interesa
flatter	— a linguși	le sort	— soarta
la flatterie	— lingușirea	de chez moi	— de a casă
l'Univers (m)	— univers(l)		
se meuvent	— se mișcă (ei ele)		
les membres	— părțile corpului		
tort à coup	— de o dată	sitôt que	— de îndată ce
les débris	— sfărămăturile	l'empire	— împărăția
le navire	— corabia	mêler	— a amesteca
vraiment	— cu adevărat	absolu	— absolut
connaît	— cunoaște (el, ea)	la volonté	— voința
maintenir	— a mănținea	libre	— liber-ă
	impunément	— nepedepsit (adv.)	
	faire naufrage	— a se înneca o corabie	

sans - fără
sauf-afară de; ne-
 lovind; cu
selon - după
sous - sub
sur - pe, asupra,
 peste, despre

Tu le pourras faire sans moi.
 Il a perdu tout, sauf sa maison; sauf
 votre respect; sauf votre permission
 Selon les lois nous sommes tous
 égaux.

Je l'ai vu sous la tente (colibă).
 Il m'a vu sur l'herbe; quelques no-
 tions sur l'histoire; je passerai sur
 cette condition.

Prepoziții formate din participii pre- zente, și trecute.

moyennant - prin
 mijlocul a - (mo-
 yenner)

Moyennant ton secours j'espère
 faire quelque chose de bon.

77.

1. Qu'entend-t-on par le mot Univers? L'espace avec
 la totalité des corps qui s'y trouvent et se meuvent
 sans cesse. 2. J'avais dormi deux heures lorsque ton père
 arriva. 3. Quand je suis rentré, les enfants s'étaient
 endormis. 4. Vous voyez ce monsieur; il m'a offert
 deux beaux livres. 5. Ouvrez la porte et fermez les
 fenêtres. 6. Ne souffrez jamais qu'on vous flatte; la
 flatterie n'est qu'une louange intéressée et le plus amer
 de tous les poisons. 7. Le général tressaillit à cette
 nouvelle et commença à frémir de tous ses membres.
 8. Je tiens cette nouvelle d'un de mes amis; il s'intéresse
 toujours au sort des pauvres. 9. D'où venez vous, mon
 ami? Je viens de chez moi et je m'en vais au théâtre.

1. La déesse Calypso aperçut tout à coup les débris
 d'un navire qui venait de faire naufrage. 2. Sachez, dit-
 elle à Télémaque, qu'on ne vient point impunément dans
 mon empire. 3. Nous ne savons ce que c'est que bonheur
 ou malheur absolu, tout est mêlé dans cette vie. 4.
 Sitôt qu'il faut voir par les yeux des autres, il faut
 vouloir par leurs volontés. 5. L'homme vraiment libre
 ne veut que (de cité) ce qu'il peut. 6. L'homme sage sait
 rester à sa place: mais l'enfant qui ne connaît pas la
 sienne ne saurait s'y maintenir.

nonobstant, cu tot
cu toate, (în contra),
suivant - după

(suivre)

touchant - despre
(toucher)

pendant -în timpul
(pendre)

concernant-privind
(concerner)

attendu-cu privire
la (attendre)

excepté-afară de

passé - după

vu - relativ la

Nonobstant mes conseils, ils s'est
hasardé à commettre cette faute.

Il a fait cela suivant vos ordres.

Tu dois m'écrire touchant cette
affaire.

Pendant mon séjour à Londres.

Concernant vos affaires.

Attendu le moment de mon dé-
part (plecarea mea).

Je viendrai certainement, excepté
un cas défavorable.

Passé ce mois je viendrai v. voir.
Vu sa faiblesse, vu son avis.

II). Compuse (locuții prepoziționale).

a). Din substantive și prepoziții simple:

sîngele	— le sang	pretextul	— le prétexte
a vărsa	— verser	a tîrî	— entraîner
a scăpa	— sauver	tot atît	— autant
nevoia	— le besoin	răul	— le mal
prea mare	— extrême	supusul	— le sujet
sfatul	— le conseil	dușmanul	— l'ennemi
idea	— l'idée (f.)	a se întoarce	— se rendre
gloria	— la gloire	a ruga	— prier
invidia	— la jalousie	a întălni	— rencontrer
deșert	— vain	animalul	— la bête
nedrept-ă	— injuste	selbatic	— farouche
lăcomia	— l'avidité (f.)	crud	— cruel

a se sfășia între dînșii — s'entre-déchirer

pe — sur

mai — encore

leghea — la lieue

a se sili — se donner de la peine

de a casă — de chez soi

a dori — désirer

învățat — savant

a se face — se rendre

à cause—din cauza	} în fața	grâce à—mulțumită (lui)
à côté de—lingă		en faveur de—în folosul
à force de—prin (mult-a)		en dépit de—în ciuda
à l'égard de—față de		en vertu de—în puterea
à la faveur de—prin		par rapport à—în privința
en face de	}	de peur de—de teamă
vis-à-vis (de)		faute de—din lipsa de

b). Din substantive sau adjective articulate și prepoziții simple :

au milieu de—în mijlocul	} în susul	autour de—împrejurul
au lieu de—în locul		le long de—de a lungul
au moyen de—prin mijlocul		au bas de—în josul
au haut de —		

78.

1. Sîngele unui popor nu trebuie (doit) să fie vărsat de cît (que) pentru a scăpa acest popor în nevoile prea mari. 2. Sfaturile lingușitoare, ideile false despre glorie, nvidiile deșerte, nedreapta lăcomie care se acopere cu pretexte frumoase, tîrăsc mai tot de a una pe regi în resboaie, din cari (d'où) rezultă tot atîta rău pentru sușii lor cît (que) pentru dușmanii lor. 3. Sunteți de (depuis) mult timp în orașul nostru? Nu chiar acum am sosit și mine am să mă întorc (mă voi întoarce) la țară. 4. Na-vă doue cărți și vă rog a le da amicului meu dacă se întîmplă să-l întîlniți. 5. Oamenii sunt toți frați, și ei se sfășie (între dînșii), animalele selbatice sunt mai puțin crude de cît ei.

1. Eu nu am ciudă (en vouloir à) pe nimene. 2. Dacă pot fi stăpînul meu (le maître de moi-même), pot eu fi stăpîn pe soartă? Aș vroi să mă calătoresc macar (du moins) o leghe pe jos (à pied), dar nu mă pot (de obo-seală). 3. Fiiul dv. a plecat de acasă pe cît știu; el este un bun băet, (el) mi-a făcut mult bine, îi sunt recunoscător. 4. Aș dori să întîlnesc pe fiul vecinului; el a venit de trei zile de la Paris și se spune că este foarte învățat. 5. Aceasta nu merită esteneala; el știe toate (tout) afară de (excepté) cea ce trebuie să știe. 6. Nu aveți pismă pe nimene. siliți-vă spre a vă ace fmai buni de cît cei pe cari îi invidiați —(envier)—

c). Din adverbe sau prepoziții și articlu :

au dedans de—în lăuntru	auprès de—lingă
au dehors de—în afară	(au près)
au delà de—dincolo	au-devant de—dinaintea
au dessous de—dedesubtul	au travers de—prin mijloc

Compuse nedespărțite.

hormis—afară de (din hors—afară, și—*missus* pus)
jusque—până (din diusque—câtă vreme)

voici—voilà (iată) din verbul *voir* la imperativ, care
în limba veche n'avea *s*, și adver-
bele *ci, là* (vezi pag. 107 alin. I).
quant à—cât despre | jusqu'à—până la

a côté de —	lingă	la peine —	osteneala
la bouche —	gura	lever —	a rîdica
se pencher —	a se pleca	la force —	puterea
l'oreille (f.) —	urechea	s'exercer —	a se exercita
tout bas —	încetîșor	l'esprit —	mintea
la fable —	fabula	s'éclairer —	a se lumina
il faut —	trebuie	la raison —	judcata
nu —	gol	à la fois —	de odată
car —	căci	s'étendre —	a se 'ntinde
le précepteur —	învățătorul		
devenir —	a deveni, a se face		
inutile —	nefolositor-ă		
le dernier —	cel din urmă		
le voile —	hobotul, pînza		
Quoi que —	orî-ce	depuis quand —	de cînd?
blâmer —	a dojeni	apprendre —	a învăța
satisfaire —	a mulțemi	l'anglais —	limba engleză
la chemise —	cămeșa	confondre —	a amesteca
le meunier —	morarul	le mot —	cuvîntul
le blé —	grîul	signifier —	a însemna
consentir —	a consimți	acquitté —	achitat
Périclès —	Pericle	pârdonné —	ertat
tandis que —	pe cînd din contra		
indépendant —	neatîrnat		
souverain —	înalț		

CAP. XXX.

Conjunctiile

54. S'a văzut că rolul conjuncțiunilor este, precum arată numele lor, de a lega cuvintele sau propozițiile.—Conjuncțiile sunt simple sau compuse.

I). Simple.

et	— și	aussi	— de aceea
ou	— sau	car	— căci
mais	— dară, înse, ci	si	— dacă
seulement	— numai	comme	— fiindcă, precum
or	— înse, dară	pourtant	— totuși
donc	— deci, prin urmare	quand	— când
ainsi	— așa dară	néanmoins	— totuși

79.

1. J'allais répondre, quand une femme, qui était à côté de moi et qui n'avait pas ouvert la bouche, se pencha vers mon oreille et me dit tout bas: Tais-toi.
 2. Les fables instruisent les hommes, mais aux enfants il faut dire la vérité nue, car sitôt qu'on la couvre d'un voile ils ne se donnent plus la peine de le lever.
 3. Si la tête du précepteur conduit toujours les bras et les forces de l'enfant, la tête devient inutile à celui-ci.
 4. Plus le corps s'exerce, plus l'esprit s'éclaire; la force et la raison croissent à la fois et s'étendent l'une par l'autre.
 5. Mon aïeul vécut 84 ans, il mourut le 27 Avril de l'année dernière.

1. Quoi qu'il fasse, vous le blâmez; quoi qu'il dise, vous le condredisez.
 2. Ceux, qui veulent satisfaire tout le monde, ne plaisent à personne.
 3. Qui se tait, consent.
 4. Périclès vécut dans un siècle où florissaient les arts et les sciences.
 5. Depuis quand apprenez vous l'anglais? Ces chemises-ci ne sont pas bien cousues; pouvez vous me dire qui est ce qui les a cousues? Le meunier a-t-il fait moudre le blé que je lui ai envoyé? Ne confondez pas les mots *absous* et *absolu*; *absous* est le participe du verbe *absoudre* et signifie—*acquitté*, pardonné, tandis que *absolu* est un simple adjectif et signifie; *indépendant*, *souverain*.

que — că, dacă, pentru că, de cât
 cependant — cu toate acestea, între acestea

II). *Compuse.*

sinon — dacă nu, de nu	parce que — pentru că
pendant que — pe cînd	d'ailleurs — de altminterea
tant que — cîtă vreme	dès que
après que — după ce	aussitôt que } îndată ce
au lieu que — în loc ca	sitôt que }
<i>puisque</i> } fiind-că	à peine que — de abia
c'est que } fiind-că, căci	selon que } după cum
excepté que } afară că	sivant que }
outré que }	<i>lorsque</i> — pe cînd, cînd

blînd-ă — docile	chiar — même
a statornici — établir	răul — le mal
obiceiul — la coutume	a destruge — détruire
prejudițiul — le préjugé	vederea — l'aspect (m.)
a înrădăcina — enraciner	medicul — le médecin
primejdios — dangereux	ușor — aisé
zadarnic — vain	a cuceri — conquérir
a reforma — réformer	singurătatea — la solitude
a liniști — calmer	a molco.ni — apaiser
cea măi mare parte — la plupart	
incorrigibil-ă — incorrigible	
intreprinderea — l'entreprise (f.)	
fără curaj — sans courage	
neorînduiala — le désordre	
în loc de — au lieu de	a acuza — accuser
a învăța — apprendre	bărbatul — le mari
corabia — le vaisseau	a pluti — flotter
a se găsi — se trouver	scîndura — la planche
după lege — selon la loi	a înghiți — avaler
cu toate acestea — toutefois	a sevrși — commettre
a permite — permettre	delfinul — le dauphin
a se aștepta — s'attendre	a împărți — partager
a da ordin — arrêter	studiul — l'étude (f.)
a se deprinde — s'accoutumer	
în srteinătate — à l'étranger	
a aduce la tribunal — faire comparoir	
moștenirea — l'héritage (m.)	

quand même — chiar cînd. curat
 tandis que — pe cînd. din contra
 ne... que — nu... de cît (numai).

CAP. XXXI.

Interjecțiile.

55. Interjecțiile pe cari gramaticii le pun de obicei la sfîrșitul etimologiei. sunt probabil cele mai vechi rămășiți din limba primitivă a omului, dar nu fără să fi suferit și ele schimbări, cel puțin în parte. O interjecție de o singură silabă sau de

80.

1. Cea mai mare parte dintre popoare, ca și dintre oameni, nu sunt blînde de cît în tinerețea lor, ele devin incorigibile îmbătrînind (en vieillissant). 2. Cînd o dată (une fois) sunt statornicite obiceiurile, și prejudiciile înrădăcinate, este (c'est) o întreprindere primejdioasă și zadarnică de a voi să le reformezi; poporul nu poate chiar îngădui (souffrir) ca să se atingă cineva (qu'on touche à) de relele sale pentru a le distruge, asemenea (semblable) acelor bolnavi, proști (stupide) și fără curaj, cari se înfioară (frémir) la vederea medicului. 3. Este mai ușor a cuceri de cît a domni. 4. Singurătatea liniștește sufletul și molcomește patimile (la passion) pe cari neorînduiala lumii le a născut (faire naître).

1. Copii voștri sunt foarte răi; dinșii s'au deprins a căsca gura (pe strade) în loc de a învăța. 2. O femeie nu poate după lege se reclame la judecată, dacă nu are învoirea soțului său, și cu toate acestea, aceiași lege îi permite aceasta (le) cînd e vorba de bărbatul ei. 3. Corabia în care ne găsam făcuse naufragiu, eu plutiam pe o scîndură și un delfin s'aștepta cu, (cu) gura căscată, să mă înghită. 4. S'a dat ordin ca să te ducă înaintea tribunalului din Paris, ești acuzat (on t'accuse) că ai săvîrșit niște crime mari. 5. Dacă mi ar cădea o moștenire de unde va (de que lue part qu'il soit), aș împărți-o cu amicii mei cei mai săraci și m'aș duce cu ei la studiu în străinătate.

două conține înțelesul unei întregi propoziții și arată bucuria, întristarea, durerea, mirarea, despectarea, îndemnul, porunca ș. a.

Le despărțim în interjecții, *propriu* și *impropriu* —sau locuțiuni interjecționale.

I. *Propriu*.

ah! — ah!	fi! — la dracu
ha! — a!	fi donc — (dispreț)
oh! — oh!	chut — tăcere
o! — o. (în vocative)	tope! — noroc
ho!	holà — Ei măi! (chemare)
Eh bien! — Ei! Și! Ce!	ouais! — ptiu! (dezgust)
hélas! — vai	cric! — crac; prr!
paf! pouf! —	trosc! puf!
glou! glou! —	gl! gl!

II. *Impropriu*

gare! — păzește	miséricorde } D-zeule juste ciel! } sfinte
au feu! — foc! arde!	

franchement — sincer (adv.)	passer — a trece
autrement — alt-fel	excuser — a erta, a scuza
la sorte — feliul, soiul	tout-à-fait — de tot
s'allier à — a se asocia (cu)	mal (adv.) — rău
méchant — rău, răutăcios	du boeuf — carne de vacă
regarder — a privi	loin — departe
de sorte que — în cât	tranquille — liniștit-ă
fort — tare	la capitale — capitala
le parapluie — cortelul	l'avantage (m) — folosul
jusqu'à ce que — pînă ce	sur — asupra
incontestable —	netăgăduit-ă
le champ — cîmpul	guérir — a vindeca
l'insecte (m.) — insecta	percer — a pătrunde
la brebis — oaia	la foule — mulțimea
le berger — ciobanul	se réveiller — a se deștepta
le troupeau — turma	la lieue — leghea, 4 kilom.
misérable — nefericit-ă	d'ici — de aici
doublement — indoit (adv.)	Naples — Neapoli
l'aveuglement (m.) — orbirea	ravir — a încînta

courage! —curaj!	arrête!	} ho, stați!
paix! —pace! liniște!	arrêtez!	
en avant! —înainte	tiens!	} iaca! na,
en arrière! —înapoi	tenez!	
tout beau! —încet!	malheur à —	va! de...
silence! —tăcere!		
au secours!	— ajutor! săriți!	
allons!	— haide! haidem!	
de grâce!	— pentru D-zeu!	
peste soit de (lui)	— dracu să (l-) ieie!	

81.

1. Il a fallu que tu le lui disses franchement, car autrement ton père aurait eu le droit de te blâmer. 2. Il est dans les écoles toute sorte d'enfants, mais on doit toujours s'allier aux bons et fuir les méchants. 3. Regarde, comme il pleut, as-tu un parapluie? Eh! que m'en chaut-il? j'y resterai jusqu'à ce que la pluie passe. 4. Excusez—moi, mon ami, mais je veux te dire la vérité, vos habits vous siéent tout à fait mal. 5. Le vent bruit de sorte que je ne sens plus mes oreilles, la nuit passée il ne bruait pas si fort. 6. Cette fleur éclora dans une heure. 7. Faisons frire du boeuf et mangeons en un peu, j'ai faim et à jeun je ne pourrais aller plus loin. 8. On préfère la vie tranquille des petites villes aux plaisirs bruyants des capitales, mais toutefois celles-ci ont leurs avantages incontestables sur les premières.

1. Il y a dans les champs des insectes dont les corps luisent pendant la nuit et qu'on appelle *vers-luisants*. 2. Allez faire paître nos brebis je vais vous donner de l'argent. 3. Les bergers jouent des chalumeaux tandis que le troupeau paît. 4. Le plus malheureux de tous les hommes est un roi qu'on croit être heureux en rendant (făcînd) les autres hommes misérables; il est doublement malheureux: par son aveuglement, ne connaissant pas son malheur il ne peut s'en guérir; il craint même de le connaître. La vérité ne peut percer la foule des flatteurs pour aller jusqu'à lui. 5. Réveille-toi et t'habille, le jour va poindre et il nous faut aller quatre lieues d'ici jusqu'à Naples, il fait si beau temps que j'en suis ravi.

CARTEA III.

SINTAXA

CAP. XXXII.

Substantivele—genul.

De și fie care substantiv trebuie să aibă un singur gen, masculin sau feminin, cu toate acestea se întâmplă ca un substantiv să fie luat când de un gen, când de altul; iar alte ori i se schimbă și înțelesul după genul ce-l ia, substantivul. Din numărul acestora sunt următoarele:

Aide (ajutor), în înțeles de persoană ajutătoare este masculin, iar în înțeles de ajutorință este feminin.

Aigle (vultur), este masculin în înțeles propriu și în cel figurat, vorbind despre persoane; însă feminin când însemnă *steag, pajură*: *L'aigle impériale*; *les aigles romaines*.

a schimba	— changer	fața	— le visage
greutatea	— la peine	a se întări	— se fortifier
cauza	— la cause	a întâlni	— rencontrer
ușor	— aisément	a își aminti	— se souvenir
la ride	— sbîrcitura	domnul	— le monsieur
	a se mîngîia	— se consoler	
mareșalul	— le maréchal	laleauă	— la tulipe
repede	— rapide, prompt	măreț-ă	— magnifique
a apuca	— saisir	pentru că	— parce que
în grabă	— en hâte	obiectul	— l'object (m.)
a ajunge	— atteindre	inima	— le coeur
cu puțință	— possible	din nou	— de nouveau
dorința	— le désir	succesul	— le succès
a ațîța	— stimuler	părelnic-ă	— illusoire
numai	— simplement	viorica	— la violette
	a se retrage	— se retirer, reculer	
	a porni la drum	— se metre en marche	

Amour (iubire), *délice* (plăcere), *orgue* (organ, instrument muzical), sunt de genul masculin în singular și feminine în plural.

Automnē (toamna), este masculin în proză și feminin în poezie.

Chose (lucru), este masculin numai în expresia *quelque chose* (ceva).

Elève, este masculin când înamnă școlar; iar feminin când înamnă școlăriță, și creșterea, rîdicarea, animalelor domestice: *Nos paysans s'occupent de l'élève des bestiaux* (Țăranii noștri se îndeletnicesc cu creșterea vitelor).

Enfant este de amîndouă genurile (copil, copilă),

Foudre (trăsnet, fulger), este feminin în vorbirea obicînită: *La foudre sillonne les nues* (trăs-

82.

1. Ești schimbat mult (*bien*) amice, mi-ar fi fost greu să te recunosc: pricep cauza (acesteia), fiind-că (*c'est que*) ai suferit mult în nefericirile tale: dar ai câștigat (*gagner*) suferind (*en souffrant*), pentru că ai dobîndit înțelepciune. 2. Trebuie să se mîngîie ușor cineva de sbîrciturile cari vin pe față, în timp ce inima se ezechitează și se întărește în virtute. 3. Mă recunoașteți, domnule? Dv. trebuie să fiți englesul pe care l'am întîlnit la Constantinopol (sunt) acum două luni (*il y a deux mois*), pe cît (*tant que*) îmi amintesc. 4. Nu, domnule, eu sunt fiul cel mai mare (*le fils aîné*) al vecinului tatălui d-voastră.

1. Potrivit cu (*conformement à*) ordinul mareșalului, generalul porni repede la drum, și apucă neprevăzut (*à l'improviste*) pe dușman care se retrase în grabă. 2. Poate cine-va zice că un om este fericit, pentru că și-a ajuns fericit obiectul ambițiunei sale? 3. Dacă ne ar fi cu puțință de a ceti inima sa, am vedea bine (*voir clair*) că dorințele sale sunt din nou ațîțate prin acest succes, și că fericirea sa este părelnică. 4. Acest bătrîn aude rău, trebuie să-i vorbești tare. 5. Laleaua este mai măreață de cît viorica, dar ea nu miroasă așa de frumos.

netul brăsdează nourii); iar în poezie și în înțeles figurat este masculin: Napoléon I était un foudre de guerre et Démosthène un foudre d'éloquence.

Garde este masculin cînd înșamnă *păzitor*, și feminin cînd înșamnă *pază*: La garde des frontières est confiée aux soldats.

Gent (mulțime, gloată) este feminin în singular: Les enfants sont la gent criarde (copii sunt gloata strigătoare). În plural *gent* pierde pe *t*, și înșamnă, în genere, *oamenii* cerînd ca adjectivul ce-l precede să se pună la feminin, iar cel ce vine după *gens* să fie la masculin: les *vieilles gens* sont *grondeurs* et *ricaneurs* (oamenii bătrînii sunt morocănoși și rîzitori). Inșă dacã adjectivul nu precede imediat pe *gens*, ci e separat prin articolu sau alt determinativ, atuncî remîne la masculin: heureux les gens dont les enfants sont appliqués et obéissants (ferice de oamenii ai căror copii sunt harnici și ascultători).

la souffrance	— suferința	l'instruction	— învățătura
expérimenter	— a încerca	assez (adv.)	— destul
éloquent	— vorbitor	assembler	— a aduna
le capitaine	— căpitanul	désormais	— de acum înainte
le nom	— numele	sous	— sub
préparer	— a pregăti	divers	— diferit, feliurit
c'est... que	— (remîne netradus)		
l'éducation	— creșterea, educația		
indignement	— fără vrednicie, nevitejește		
magir	— a magi	pleurer	— a plînge
avec fureur	— cu furie	encourager	— a îmbărbăta
la voile	— pînza corăbiei	le matelot	— corăbierul
l'onde f.	— unda	effrayer	— a spăimînta
le flanc	— coasta	râmer	— a vîsli
gémir	— a geme	vigoureux	— puternic
le coup	— lovitura	à travers	— prin mijlocul
l'écueil (m)	— stîncă	violent	— înverșunat
l'horreur (f.)	— groaza	les Romains	— Romanii
la servitude	— robia	la liberté	— libertatea

Adjectivul nedefinit *tout, toute*, păstrează forma masculină, și înaintea și după *gens*: Tous les habiles gens ne sont pas à Paris (Nu toți oamenii iscușiți sunt la Paris). Numai când *gens* are înaintea un adjectiv de acelea ce au forme distincte pentru cele două genuri, adjectivul *tout* se pune la feminin: Toutes les bonnes gens sont bavards (Toți oamenii prietenoși sunt vorbăreți); toutes les sottes gens sont présomptueux (Toți oamenii proști sunt măreți). În compusele: gens de lettres (învățați), gens d'affaires (comercianți), gens du monde (oameni nobili), ș. a. *gens* este masculin.

Hymne (imn, cântec, cântare) când se ia în înțele de cântare bisericească este de genul feminin: în înțele de cântec profan, sau național, este mas-

83.

1. La vie de cet homme est tissée de douleurs et de souffrances. 2. Nestor avait toujours passé pour le plus expérimenté et le plus éloquent de tous les rois de la Grèce ancienne. 3. Mentor dit aux rois et aux capitaines assemblés: Désormais sous divers noms et sous divers chefs vous ne ferez plus qu'un seul peuple. 4. La jeunesse est la fleur de toute nation; c'est dans la fleur qu'il faut préparer les fruits; l'éducation et l'instruction sont les deux moyens de faire de bons et capables citoyens. 5. Que craignez vous? N'avez-vous pas assez de courage pour vaincre sans tromper? Votre vertu jointe aux forces de tant de peuples ne vous suffit-elle pas? Il vaut mieux mourir que de vaincre indignement.

1. Les vents mugissaient avec fureur dans les voiles; les ondes noires battaient les flancs du navire qui gémissait sous leurs coups. 2. Tous nos compagnons de voyage pleuraient comme des femmes. 3. J'encourageai les matelots effrayés; ils ramèrent vigoureusement; nous passâmes au travers des écueils et nous vîmes de près toutes les horreurs de la mort. 4. Sylla conduisit violemment les Romains à la liberté, Auguste les conduisit, lentement à la servitude.

culin: Que d'hymnes pieuses retentissaient jadis dans l'église saint-Géminiano à Venise! Voilà un hymne tout à fait patriotique.

Manoeuvre, cînd este la masculin însamnă *sala-hor*, iar femenin însamnă *cîrmă, conducere*, ezer-cițiu de trupe militare. L'entrepreneur n'a pas payés les manoeuvres, c'est pourquoi ils ont abandonné le travail; la manoeuvre d'un vaisseau est chose très difficile.

le menton	— bărbia	soummetre	— a supune
la marin	— marinarul	le rival	— protivnicul
mesurer	— a măsură	régir	— a domni
la sonde	— sonda	exister	— a ezista
l'empire	— împărăția	prévoir	— a prevedea
l'étendre	— a se întinde	combiner	— a întruni
le Pruth	— Prutul	le penchant	— aplecarea
s'abuser	— a se înșela	l'individu (m)	— individul
la profondeur	— adîncimea		
jusqu'à ce que	— pînă ce		
la supériorité	— superioritatea		
le concitoyen	— concetățeanul		
l'effet	— urmarea, efectul		
appuyer	— a sprijini	partager	— împărți
la difficulté	— greutatea	l'extrémité	— strîmtorarea
la pluie	— ploaia	faire preuve	— a da dovadă
retarder	— a întîrzia	la mollesse	— moleșirea
la marche	— mersul	l'audace (f.)	— îndrăsneala
l'ignorance (f.)	— neștiința	engendrer	— a naște
la réflexion	— cugetarea	le calme	— liniștea
la crainte	— frica	Démosthène	— Demostene
s'allier	— a se uni	songer	— a gândi
le guerrier	— resboinicul	l'admiration (f.)	— admirația
survenir	— a veni fără veste		
cheminer	— a face un drum		
le rapport	— raportul, considerația		
le beau	— frumosul, frumuseța		
incomparable	— neasemănat-ă		
actuel	— de acum, de față		
la pénétration	— pătrunderea		

Oeuvre (operă, lucrare), este masculin când în-samnă : a) compoziția unui muzicant : le premier oeuvre de Rossini fut un chef-d'oeuvre ; b) toate stampele unui sculptor : A-t-il vu les oeuvres d'Albert Durer, célèbre peintre et graveur allemand ? c) în locuția *le grand oeuvre* (piatra filosofală).

Orge (orz) este de genul feminin : de belle orge (orz frumos) ; masculin este numai în espresiile : orge mondé (orz curățit, cojit), orge perlé (orz făcut grisă).

84.

1. La bouche est au-dessous du nez et le menton est audessous de la bouche. 2. Les marins mesurent la profondeur de la mer au moyen de la sonde. 3. Quel empire s'étend audelà du Prut ? . Les élèves de cette classe seront tous punis du premier jusqu'au dernier. 5. J'ai resté auprès de vous jusqu'à ce que vous vous êtes endormis. 6. Les grands hommes ne s'abusent point sur leur supériorité ; il la voient, la sentent, et n'en sont pas moins modestes. 7. Auguste, après avoir soumis ses concitoyens et détruit ses rivaux, régita durant 40 ans le plus grand empire qui ait existé au monde. 8. Qui connaîtrait parfaitement les penchans de chaque individu pourrait prévoir, tous leurs effets combinés dans le corps du peuple.

1. Tout un corps d'armée devait arriver avant la fin de la nuit pour appuyer ceux qui étaient entrés, s'ils rencontraient quelque difficulté. 2. La pluie qui survint retarda leur marche ; ils cheminèrent sous la pluie. 3. Sous tous ces rapports et sous bien d'autres, notre ville est digne d'admiration : nous avons le goût du beau, mais avec mesure ; l'amour de la philosophie, mais sans mollesse. 4. Il y a des hommes, chez qui l'ignorance produit l'audace, la réflexion, engendre la crainte, chez nous une audace incomparable s'allie au calme de la réflexion. 5. Guerriers, dit Démotshène, vous qui avez voulu partager avec moi le péril actuel, que personne de vous, dans une telle extrémité, ne songe à faire preuve de pénétration.

Pâques (Paștile) în singular e masculin și însemnă paștile creștinilor : quand *Pâques* sera passé nous serons en Suisse. La plural este femenin : Les *Pâques* si longtemps attendues sont déjà arrivées; în femenin singular însemnă paștele Jidanilor : Les Juifs célèbrent la Paque avant les chrétiens.

Alte substantive cu gen și înțeles duple sunt :

masculin

femenin

Aune (arinul, copac)	<i>aune</i> (cot, măsură de lungime)
barde (poiet celt)	barde (platoșă, și felie de slănină)
carpe (carpul mînei)	carpe (crap, un pește)
cartouche (podoabă în artă)	cartouche (o încărcătură de pușcă)
couple (un grup de două fiii unite prin iubire)	couple (un număr de doi indivizi)

istoria	— l'histoire (f.)	a sta	— rester
a povesti	— raconter	aliatul	— l'allié (m)
a vizita	— voir, visiter	sîngeros	— sanglant
a câștiga	— gagner, remporter		
de mîna	— par la main		
a cere	— demander	a se sili	— tâcher
zorile	— l'aurore (f.)	le vase	— vasul
a se da	— se livrer	a păstra	— conserver
a deștepta	— éveiller	a vindeca	— guérir
avaritia	— l'avarice (f.)	mînia	— la colère
patima	— la passion	prîpit	— précipité
a supăra	— tourmenter	căința	— le repentir
a scoate	— ôter	principiul	— le principe
îndată	— sur-le-champ	virtuos	— vertueux
vițiul	— le vice	nou	— neuf
a opri	— retenir	mirosul	— l'odeur (f.)
răsbunarea	— la vengeance	de obicei	— ordinairement
anul viitor	— l'année prochaine		
deprinderea	— l'habitude (f.)		
substanța	— la substance, la liqueur		

m.	f.
crêpe (stofă de doliu)	crêpe (turtă coaptă, subțire)
critique (criticul)	critique (critica)
écho (răsunetul)	Écho (numele unei zeițe)
enseigne (port-drapel)	enseigne (firmă și informațiune)
foret (sfredel)	forêt (pădure)
fourbe (înșelător)	fourbe (înșelăciunea)
greffe (grefa tribunalului)	greffe (altoiul, altoirea)
guide (călăuzul)	guide (hăturile)
livre (cartea)	livre (funtul — 500 grame)

85.

1. Înainte de (avant) a scrie cineva istoria vieții sale, trebuie (cine-va) să-și facă viața vrednică de a fi povestită, 2. Veniți astăzi de mă vizitați, voiți fi toată ziua (toute la journée) a casă. 3. Nu puteți sta la unchiul meu, căci știți că el petrece (passer) toate după-amezile (l'après-midi) la amicul său, care este de 3 luni bolnav. Domnule, D-ta mininci și bei peste măsură, aceasta este nesănătos (malsain). Bătălia de la Moscwa, câștigată de Franceji și de aliații lor la 7 Septemvrie 1812 în resboiul contra Rușilor, este una din cele mai sîngeroase de care (dont) pomenește (mentionner) istoria. 6. Poate cineva să(și) sature (repaitre) ochii la o asemenea privesc (le spectacle)? 7. Amicul meu îl luă (saisir) de mîină și nu de păr (les cheveux).

1. Dacă nu vei cere înaintea zorilor o carte, dacă nu te dai la studiul virtuții, cînd vei fi deșteptat, avariția sau vre-o altă patimă va veni să te supere. 2. Să-ți între un pai în ochi, îl scoți îndată, și să între un vițiu în sufletul tău, tu zici: în anul viitoriu, voiți gândi a mă vindeca. 3. Pentru ce să aștepti (infinitiv)? Un lucru început este pe jumătate făcut 4. Opriți-vă minia: o răsbunare pripită este de obicei urmată de căință. 5. Voi sunteți tineri, siliți-vă de a vă face principii bune și de a dobîndi deprinderi virtuozose. 6. Un vas păstrează multă vreme (longtemps) mirosul celei d'întai substanțe ce a primit.

m.	f.
manche (mănunchiul cu- țitului)	manche (mîneca)
mémoire (memoriu)	mémoire (memorie, ține- re de minte)
mode (mod. metod, ton muzical)	mode (modă)
moule (tipar, calup)	moule (un fel de scoică)
mousse (ucenic de marină)	mousse (mușchiu erbos)
office (sarcină. funcțiune, îndatorire)	office (chelar, cuhne, că- mară de ținut bucatele)
page (paj pe lîngă un prinț)	page (pagina, fața unei file)
pendule (pendulă, limbă de ceasornic)	pendule (ciasornic cu lim- bă)
parallèle (cerc paralel, comparațiune între doue lucruri)	parallèle (linie paralelă)

la nouvelle — noutatea	avertir — a vesti
L'Europe — Europa	la croyance — credința
l'envieux — invidiosul	le continent — continentul
prétendre — a pretinde	les anciens — cei vechi
l'étranger — străinul	être permis — a fi învoit
errer — a rătăci	enterrer — a îngropa
ravager — a pustii	effrayer — a spăria
la moisson — secerișul	lugubre — grozav-ă
l'apparition — arătarea	le revenant — stafia
se répandre — a se împrăștia	
le tombeau — mormîntul	
la sépulture — îmmormîntarea	
le vivant — cel ce trăește (cel în viață)	
laisser — a lăsa	estimer — a stima
régner — a stăpîni	libéral — liberal, slobod
repandre — a lua din nou	pratiquer — a practica
se hâter — a se grăbi	constant — statornic
accepter — a primi	chercher — a căuta
réglementer — a regulamenta	
gouverner — a domni, a cîrmui	
refuser — a respinge, refusa	
raisonner — a judeca, (despre)	

m.	f.
période (spațiu de timp nehotărît, culmea unui lucru)	période (perioadă, măsură de timp; mai multe fraze la un loc)
poêle (sobă)	poêle (tigaie)
poste (slujbă, serviciu)	poste (poșta, locul undese odihnesc caii de poștă)

86.

1. Aussitôt que Colomb eût découvert l'Amérique, et que la nouvelle s'en est répandue en ¹⁾ Europe, les envieux prétendirent que ce continent aurait été depuis longtemps connu aux anciens. 2. Chez les anciens il n'était pas permis d'enterrer le corps d'un mort dans un pays étranger.

En outre (afară de aceasta) l'âme, dont le corps n'avait pas son tombeau, devenait errante, et tourmentait les vivants, leur envoyait des maladies, ravageait leurs moissons, les effrayait par des apparitions lugubres pour les avertir de donner la sépulture à son corps et à elle-même. De là est venue la croyance aux revenants.

1. Je craius de ne plus voir ni ma patrie, ni mes parents. 2. Plus on est sage et vertueux, plus on est heureux. 3. Plus on réglemente le commerce, moins on en tire d'avantages car le comerce est soumis aux mêmes lois que tous les arts libéraux. 4. Ceux, qui ont dans leurs mains les lois pour gouverner les pleuples, doivent toujours se laisser gouverner eux-mêmes par les lois, c'est la loi, et non pas l'homme qui doit régner. 5. Je repris la parole et chacun se hâta de se taire, ne sachant si je n'allais point accepter ce que j'avais d'abord refusé. 6. Souffrez toujours qu'on vous dise ce qu'on pense. 7. L'on doit estimer non seulement l'homme qui raisonne le mieux sur les lois, mais aussi, et encore plus, celui qui les pratique avec la plus constante vertu. 8. Pour bien gouverner un peuple on doit chercher non pas un homme qui ait vaincu les autres dans ces jeux d'esprit et de corps, mais qui se soit vaincu lui-même et ses passions.

¹⁾ După prepoziția *en* se pune substantivul nearticulat; numai 5 cazuri fac excepție: l'air (aerul), l'an (anul), l'honneur (onoarea), l'herbe (iarba), l'absence (absența, lipsa). Scriitorii moderni pun și altele.

m	f.
pourpre (culoare roșă-inchis)	pourpre (substanță roșie colorată)
relâche (popas. odihnă)	relâche (locul și șederea vaselor într'un port)
remise (trăsură publică)	remise (șură pentru trăsură: înapoere: reducere din preț: întâziere)
solde (restul unei datorii sau plăți)	solde (leafa soldaților)
somme (somm)	somme (sumă de ban. o cantitate mare de o materie)
souris (zimbet)	souris (șoarece)
tour (întoarcere, farsă, rînd, primblare)	tour (turn)
trompette (trîmbițașul)	trompette (trîmbița)
vague (ceva nehotărît)	vague (valul ce face apa cînd bate vîntul)

puternic — puissant	următorî — suivant
a se îmbogăți — s'enrichir	moșul — l'oncle (m.)
a statornici — établir	a ruga — prier
tirania — la tyrannie	a admira — admirer
cu cît — à mesure que	detunătura — la détonation
Madrid — Madrid	spaima — l'effroi (m.)
viitorî-ă — prochain (e)	surprinderea — la surprise
a învăța — apprendre	a dovedi — prouver

cea mai mare parte — la plupart
a fi vorba (de) — être question (de)

ospățul — le repas	datoria } le devoir } la dette
sortul — le sort	
a însemna — désigner	a se arăta — se montrer
a lua parte — prendre part	vesel — gai
a pedepsi — punir	jertfa — le sacrifice
a se achita — s'acquitter	a ridica — élever
la Sparta — à Sparte	altariul — l'autel
instrumentul — l'instrument	
mahalaua — le quartier, le faubourg	

m.	f.
vase (vasul)	vase (mocirlă).
voile, (acoperiș, pînză de dantele ce pun femeile pe obraz).	voile (pînză de corabie).

Numărul.

Nu toate substantivele se pot întrebuița la a-mîndoué numerele; din cele cari se întrebuițază

87.

1. Cînd Grecia deveni mai puternică și cînd lumea (on) aicea fu mai îngrijită (occupé) încă a se îmbogăți, se statorniciră tiranii (domnii) în cea mai mare parte a orașelor, cu cît veniturile creșteau (s'accroître). 2. Cînd crezi să pleci la Madrid? Eū cred să fac aceasta septă-mîna viitoare. 3. Dacă vei fi ajuns acolo și vei fi vorbit cu moșul meu, te rog să'mi scrii dacă a fost vorba și despre mine. 4. Inainte de a veni tu la mine și de a-mi spune ceva despre călătoria ta, nu voiu eși din casă. 5. În timp ce eū vorbiam cu dînsul și admiram idelle sale, aud înapoia mea o detunătură care mă făcū să tresar de spaimă și de surprindere. 6. Dacă ași găsi acum pe tatăl tău a casă (chez lui) și ar bine-voi (daigner) să mă asculte, aș merge la dv. 7. Pînă ce nu veți învăța și nu veți dovedi că știți cea ce ați învățat, să nu credeți (aller croire) că veți fi trecuți (promouvoir) în clasa următoare.

1. În Grecia era în vechime obiceiul ospetelor publice, în care sorțul însemna pe oamenii cari trebuiau să ia parte la iele și legea pedepsia aspru pe cei cari refuzaū a se achita de această datorie. 2. La Sparta, ca și (ainsi que) în alte state din vechime, părintele, saū mama, trebuia sub pedeapsă de moarte să se arete vesel, cînd să întimpla să-i moară un copil; atît erau oamerii de supuși unor legi neumane. 3. Mult a trebuit pînă ce (que) educația să fie liberă la Greci; indiviții nu erau de cît niște instrumente în minile Statului. 4. Poporul roman era împărțit în doué clase: plebei (les plébéiens) și patricii (les patriciens). Regele Servius Tullius fu cel dintăi care să ridice un altar în fie care mahala, pentru ca mulțimea să aibă prilej de a face jertfe zeilor—drept, care pînă atunci i-a fost oprit (interdit) de legi.

numai în singular, putem cita: 1) substantivele abstracte: le courage, (curajul), la jeunesse (tinereța, tinerimea), la modestie (modestia) ș. a. 2) numele de metale, metaloide: l'oxigène (oxigenul), l'or (aurul), l'argent (argintul, banii) ș. a. 3) numele de substanțe aromatice: l'encens (tămîia), le musc (moscul) ș. a. 4) Numele proprii de persoane, cînd sunt luate singuratic: George (Ghîorghe), Paul (Pavel), Cicéron, Démosthène, Alcibiade ș. a.

Altele nu se întrebunțază de cît în plural, ca:

les alentours. m. (imprejurmile).

» archives. f. (arhiva).

» armoiries f. (însigniile nobiliare).

» arrhes f. (arvona).

» atours, m. (podoaba, dresurile).

» broussailles, f. (mărăcini).

» confins, m. (granițele).

» décombres, m. (dărmăturile, ruinile).

» entrailles, f. (măruntaietele).

» entrefaites, f. (timp intermediar).

» environs, m. (încunjurmile, apropierea).

» fiançailles, f. (logodna).

» fonts, m. (cristelnița).

» funérailles, f. (îngropămîntea).

» mathématiques (matemateca).

» moeurs, f. (obiceiurile).

» les mouchettes; f. (mucările).

» pénates, m. (zeii de casă).

» pierreries, f. (pietrele scumpe).

à la suite — la urma

s'expliquer — a se explica

l'impatience — nerăbdarea

crêver — a crăpa, plesni

constamment — statornic

empoisonner — a otrăvi

le pistolet — pistolul

le revolver — revolverul

à six feux — cu 6 focuri

l'avoir échappé belle — a fi scăpat teafăr

- les pleurs. m. (lacrimile).
 » ténèbres. f. (întunerecul).
 » vêpres, f. (denia).
 » proches. m. (rudele).
 » thermes. m. (băile calde).
 » vivres. m. (bucatele, merindele).

Sunt multe substantive cari în singular au un înțeles și în plural altul. Așa :

l'aboi. m. (lătratul)	les abois (nevoia extremă)
l'arme. f. (arma)	les armes (armatele, în- signii cavaleriești).
l'arrêt. m. (hotărîrea, po- ronca)	les arrêts (închisoarea, arestul).
l'auspice. m. (prezicerea)	les auspices (succes, o- crotire).
la grâce, (plăcerea, ierta- rea)	les grâces (rugăciunii de mulțumire).
le ciseau (dalta)	les ciseaux (foarfecile).
la défense (apărarea)	les défenses (dinții mis- trețului, elefantului).
le denier (dinarul)	les deniers (banii).
l'esprit, m. (spiritul, spir- tul)	les esprits (principiile vitale).

88.

1. Ah! c'était vous, ami, mais comment? 2. Cest justement moi, me voilà auprès de toi, à la suite, ô mon Dieu, de tant de périls qui allaient presque mettre ter me à ma vie mille fois malheureuse? 3. Oh! Qu'est ce que je viens d'entendre? Toi malheureux! Mais depuis quand, explique-toi? 4. Écoute, ouf! je crève d'impaticence de te le dire plus tôt! On ne doit pas croire qu'il est un homme au monde qui puisse être constamant heureux. Eh! la vie est plus amère que je ne la croyais! Courage, ami, peste soit de tous les moments qui empoisonnent la vie! O, ami, j'allais être tué, il y a une demi-heure, mais grâce à Dieu et à ce pistolet à six feux, autrement dit, revolver, je l'ai échappé belle!

l'état, m. (statul, starea)	les états (clasele sociale).
le faste (pompă, măreție)	les fastes (anuar. și calendar).
le fer (ferul)	les fers (obezile, cătușile).
le gage (amanetul)	les gages (leafa).
l'honneur, m. (cinstea, onoarea)	les honneurs (funcțiunile statului)
le jour (ziua)	les jours (viața, timpul vieții).
la lettre (scrisoarea, litera)	les lettres (științele literare, literatura)
la lunette (luneta, ochiana)	les lunettes (ochelari).
la mesure (măsura)	les mesures (măsurile = îngrijirile).
le neveu (nepotul)	les neveux (urmasii).
le papier (hîrtia)	les papiers (scrierile, scrierile).
la petite maison (casă mică)	les Petites-Maisons (bolnița).
la poursuite (urmărirea)	les poursuites (cercetare judiciară):
la pratique (ezercițiul)	les pratiques (mustireii).
la tablette (polița)	les tablettes (tăblița de notat).
la troupe (cîrd, mulțime)	les troupes (ostașii).
la veille (privigherea)	les veilles (lucrări făcute privighind noaptea).

a întinde — étendre
 covorul — la tapis
 întunerecul — les ténèbres
 a condamna — condamner
 tâlhariul — le voleur

a ucide — tuer
 a să grăbi — se dépêcher
 în flacări — en flammes
 rău — méchant
 a se face — devenir

a trece la o parte — passer de côté
 peste puțin — dans peu de temps, sous peu.
 cu 4 cai — à 4 chevaux

Numele împrumutate de la limbă străină și primite în limbă, primesc pe s ca semn al pluralului: l'opéra (opera, teatru de operă)—les opéras; le numéro (No.)—les numéros.—Inse cele străine când se introduc ocazional în scriere primesc în plural numai articol: le pater (tatăl nostru)—les pater, le post-scriptum (postscriptul)—les post-scriptum ș. a.

Tot așa se întrebuințază: alleluia, *ave* (te salut), benedicite, credo, ex-voto, fac-simile, în-folio, în-octavo, cum și termenii de muzică: allegro, crescendo, ș. a.

Multe nume italiene, precum: carbonaro, condottiere, dilettante, lazzarone, fac pluralul în *i* după cum este în italiană: tot așa și cu numele altor limbi: la *fa'ce*—les fălcă, le popa—les popi, ș. a. când aceste nume nu s'ar putea traduce exact în franțuzește, sau când scriitorul voiește a le întrebuința cu forma lor originală.

Le maximum, le minimum, fac în plural les maxima, les minima.

Numele proprii nu ieu semnul pluralului, când este a se arăta însăși persoanele ce le-au purtat: les deux Corneille (Pierre et Thomas), les deux Racine (père et fils), tot așa când se face o enume-

---

89;

1. Haidem, peste puțin noaptea își va întinde covorul său de întuneric peste capetele noastre. 2. Ei! ascultă, vino încoace (ici, ça) 3. Păzește, treceți la o parte, iată o trăsură cu 4 cai. 4. Vai de tine cât (que) ești (de) prost. 5. El condamnat! D-șeule nu este posibil! 6. Talharii! Săriți (în ajutor), ne ucid! 7. Foc! grăbiți-vă tot orașul este în flacări. 8. Vai de cei săraci. 9. Drace, ce rău te ai făcut! 10. Tăcere, vreau să aud unde cîntă (chanter)

rație de oameni însemnați: les Molière, les Bossuet, les Massillon ont illustré le dix-septième siècle.

Inse când sub numele propriu se ascund calitățile persoanei ce l'a purtat, sau de voim a arăta persoane asemenea, se pune *s* în plural: Un Auguste aisément peut faire des Virgiles (adică poeți ca Virgile), Les Bossuets sont aussi rares que les Napoléons.

Se pune *s* în plural la numele propriu de familii, sau de rase: les Bourbons, les Gracques, les Horaces, les Curiaces, les Macchabées.

In fine când prin numele propriu voim să arătam opera acelei persoane, *s* este neapărat trebuitor, ca la un nume comun: J'ai perdu deux Virgiles (adică două cărți de a lui Virgil); Combien de Raphaëls et de Poussins y a-t-il dans le musée de votre ville? (Adică, tablouri de a le lui Rafael și Poussin).

CAP. XXXIII.

Articulul.

A). Articulul *definit* se întrebuințază:

1) Înaintea numelor de țări, continente, insule: La France, l'Italie, le Danemark, la Roumanie, la Turquie.

a). Când înse numele de țară se ia ca loc de proveniență sau ca punct de plecare, el primește în loc de articol, prepoziția *de*: Les chevaux de Russie sont très recherchés (Caii de Rusia (sau rusești) sunt foarte căutați). Il venait d'Angleterre pour se rendre à Constantinople.

Se zice l'armée de Russie, l'armée d'Egypte, pentru a arăta o armată străină aflătoare în Rusia, în Egipt ș. a. iar ca să arătam armata acelei țări zicem: l'armée de la Russie, de l'Egypte.

b). După cuvintele: *duc, roi, prince, empereur* ș. a. *duché, royaume, empire*, ș. a. numele țării încă nu primește de cât prepoziția *de*: l'empire de Turquie, le roi de Suède.

Observare. Cîte-va nume de țări extraeuropene, cum și cîte-va europene, nu se supun acestei regule, ci se articulează: l'empire de la Chine est plus étendu que l'Europe entière. Asemenea se zice: le royaume des Pays-Bas: le territoire de la Nouvelle-Hollande.

c). După prepoziția *en* (în), numele de țară se pune fără articol: J'étais en France quand tu étais en Turquie.

Însă dacă numele de țară are un atribut, atunci în loc de *en* se pune *dans*, iar numele țării se articulează: Il était dans l'Amérique du Nord, et moi, j'étais dans la Turquie d'Europe. Și cînd ca nume de loc de proveniență este un rîu, un munte sau un substantiv comun, atunci încă se pune articolul: Les vins de la Moselle, la bergère des Carpathes. Tot așa se face după cuvintele *fleuve, rivière, lac*, cînd numele propriu este masculin: le fleuve du Vesper, la rivière du Pruth; sau se articulează numele propriu: le Volga, le Danube, iar alte ori se zice le fleuve Mississipi, le lac Ladoga.

2). Se articulează încă unele nume de orașe, cari dintr'un început au fost nume comune: le Havre, le Mans, le Caire, la Mecque, la Haye: Il est au Caire, d'où il veut aller au Havre en France et puis à la Mecque en Arabie.

3). Cîte-va nume proprii de origină italiană: le Dante (Dante), le Tasse, l'Arioste, le Titien, le Dominiquin, la cari se adaogă: le Poussin, pictor francez, la Camoëns, poet portugez și le Christ Hristos: Avez vous lu l'Enfer et le Purgatoire, poèmes du Dante?

Observare. Alte nume proprii de acestea nu con-

tractează articolul cu prepozițiile *de* și *à*; așa sunt: le Sage, le Tellier, la Fontaine, la Harpe, la Rochefoucauld, și chiar se scriu într'un cuvânt uneori: Comment trouvez-vous les fables de La Fontaine? Lisez les admirables maximes de Larochefoucauld.

4). Înainte de orî ce nume propriu cînd va avea un atribut: le bon Pierre, le spirituel Boileau.

Obs. I. Cuvîntul Saint nu se consideră ca atribut pe lingă numele proprii de sfinți: Saint Jean, Saint Paul, ci numai atunci cînd cuvîntul saint ar preceda un nume de munte: le Saint-Gothard.

II. Cînd voim a arăta serbătoarea cutăruî sfinț, întrebuițăm articolul feminin: la Saint-Jean, la Saint-Thomas; A la Saint-George nous devons payer nos baux (la sf. Ghiorghe noi trebuie a plăti chiria) La Saint-Démètre est arrivée, nous changerons notre demeure pour une autre meilleure que celle-ci.

5). Se pune articolul înainte de cuvintele ce arată punctele cardinale: le nord, le septentrion, le midi, l'ouest, l'est; le Danube coule vers l'orient.

6. În propoziție relativă după *dont* (a căruia): C'est l'homme, dont vous avez grondé les enfants (acesta-omul pe a căruî copii i-ați dojenit).

7). Înainte de adjective și de nume proprii se întrebuițază prepoziția *à* urmată de articolul feminin, pentru a arăta *moda*, obiceiul: S'habiller à la française (a se purta îmbrăcat franțuzește); tondre la barbe à la Henri IV (a tunde barba după obiceiul lui Enric al IV).

8). Asemenea se ia prepoziția *à* în unire cu articolul definit, cînd este a se arăta un vas, orî un loc împreună cu cea ce conține: donnez moi le pot au lait (dați-mi oala cu lapte); Il m'a montré le marché au bois (mi-a arătat piața cu lemne); Qui a vu la cruche à l'eau? Cine a văzut ulciorul cu apă?

Obs. In asemenea caz se întrebuițază încă prepozițiile *de* și *à*, cu deosebiri următoare:

La boîte d'allumettes (cutia de chibrituri, adică o cătime de chibrituri cât cuprinde o cutie obișnuită de chibrituri).

La boîte à allumettes (cutia de ținut chibrituri, adică o cutie goală, însă de cele în care se țin chibrituri).

Iar *La boîte aux allumettes* însemnă cutia în care se găsesc chibrituri în momentul vorbirei).

să se traducă în românește : le pot de lait, le pot au lait, le pot à lait ; le sac à blé, le sac de blé, le sac au blé.

9). Se întrebuițază încă articolul definit în unire cu prepoziția *à* când se arată calitățile fizice sau morale a unei persoane ; când se arată bucate în cari intră oare-cari substanțe ce li dau gust sau miros deosebit ; în fine când voim a arăta persoane ce obicnuit au de vnzare cutari lucruri : *Le vauteur aux serres cruelles*. Apportez du café au lait, du chocolat à la vanille.

L'homme aux yeux bleus, la femme aux sourcils noirs (barbatul cu ochii albaștri, femeea cu sprincenele negre). *C'est l'homme aux préjugés* (acesta-î omul cu prejudiții). *Appelez le marchand aux cerises* (chemați pe negustorul cu cireșe). *Payez la fille au lait* (plătiți pe fata cu laptele).

Dar când se vorbește în genere despre lucruri sau persoane necunoscute sau nehotărîte se pune numai prepoziția *à* fără articolu : *Les hommes à préjugés sont les plus nuisibles* (oamenii cu prejudiții sunt cei mai vătămători).

10). In multe alte cazuri unde în românește se înlătură articolul sau se întrebuițază adverbe.

Partir *le* premier et arriver *le* dernier.

Soyez le bienvenu, la bienvenue.

Apprendre le français, le latin, le grec.

Sentir la rose, le tabac, le chocolat.

Avoir mal aux dents, à la tête.

Je suis venu vous voir vers les six heures du soir. §. a.

B). Articulul definit se suprimă :

1). In cuvintele: *monsieur*, *monseigneur* (domnul), *madame* (doamna), *mademoiselle* (domnișoara): *Monsieur Mably est sorti il y a deux heures; mademoiselle votre soeur est-elle déjà de retour de son voyage?*

Obs. *Monsieur* ia articlu, cind este complinit prin ceva: le monsieur que voilà est le parrain de Jean. (Domnul cela este nașul....). Asemenea: *madame* et *mademoiselle* cind sunt precedate de un adjectiv și urmate de un nume propriu de familie: *L'aimable madame de Foncin a fait les honneurs du bal.*

In loc de *madame*, *mademoiselle*, *monseigneur*, se zice *dame*, *demoiselle*, *seigneur*, cind fiind determinate prin articlu sau alte vorbe (ca: *ce*, *cette*, *quel*, *quelle*, *chaque* s. a.) nu vor fi urmate de un nume propriu de familie: *j'ai vu la dame dont vous me parliez jadis. De quelle dame vous ai-je parlé, je vous prie? De la dame que ce seigneur a eue pour gouvernante à ses filles.*

Sieur, în loc de *monsieur*, nu se întrebuintază astăzi de cit cu înțeles desprețuitor: *Un sieur Paul m'aborda et me remit cette lettre; sau cind un funcționar vorbește despre subalternii săi: remettez ces papiers au sieur T...*

2). In sentințe și proverbe: *pauvreté n'est pas vice* (a fi sarac nu înșamnă a fi un om stricat).

3). In enumerări repezi: *hommes, femmes, enfants, tout fut massacré.*

4). In vocative și cind se apostrofează cine-va

sau ce-va: Roi, cessez de trahir le peuple. O, bel arbre, combien de fois n'ai-je pas trouvé une ombre vivifiante sous tes rameaux!

Dar se păstrează cînd substantivul vine după cuvintele: monseigneur, monsieur, madame, mademoiselle: Monsieur le maire, veuillez m'accorder un moment d'entretien (D-le Primar, vă rog a-mi da un moment de convorbire).

5). In apozitie: Avez vous lu Zaïre, tragédie de Voltaire? Vous connaissez l'histoire d'Alexandre, roi de Macédoine.

Obs. Cînd apozitia arată o antiteză, sau cînd ea se compune din un superlativ, articolul este de nevoie: Parlez moi de Rousseau, le philosophe, ne me parlez pas de Rousseau, le poète. Ne connaissez vous pas Shakespeare, le plus génial de tous les auteurs dramatiques?

6). Cînd substantivul stă ca esplanare după conjuncția *ou* (sau): Les géants, ou fils de la terre, se révoltèrent contre le ciel (Giganții sau fiii pămîntului se resvrătiră în potriua cerului).

7). Înaintea numelor de luni și de zile (din aceeași săptămîna): Je partis mardi et je suis arrivé vendredi. Iar dacă ziua este din altă săptămîna, de cît aceea în care se află vorbitorul sau scriitorul, cum și dacă e vorba de ceva care se face regulat [obiceiuit] în cutare zi, se pune articolul: La gazette de Bukowine paraît le dimanche et le jeudi. Il m'avait écrit le lundi, et moi, je lui répondis le jeudi (Îmi scrisese lunea și eu îi răspunsei joia (într'o joia)).

Se zice fără articol: lundi prochain (lunța viitoare), mardi passé, mardi dernier (marția trecută), dar cu articol: le mardi suivant (marția următoare), le mercredi précédent (mercuria precedentă, trecută), pentru că nu-î vorba de ziua viitoare, ci de

o altă *marți* și de o altă *mercur*: Samedi prochain je vous amènerai voir ma bibliothèque, et le samedi suivant nous irons voir celle non oncle.

Asemenea se întrebuițază articolul, cînd numele zilei are un atribut: le vendredi saint (vinerea sacă), le dimanche des Rameaux (Duminica stîlpărilor).

Numele lunilor este precedat de articlu feminin cînd au înaintea lor vorba *mi* (demi=jumătate). Nous nous verrons vers la mi-mai (ne vom vîdea pe la jumatea lui mai); iar cînd este determinat de un alt atribut ia articolul masculin: Le beau septembre arriva enfin.

8). In numele proprii de persoane și de orașe, cînd nu vor avea un atribut: Henri IV fit révoquer l'édit de Nantes. Paris est en flammes.

9). Înainte de cuvintele: rue, place, faubourg, quartier, cînd acestea ar arăta locuința, în care caz numele proprii de orașe primesc prepoziția *de*: Mon maître loge, rue de Londres, numéro 35.

Inse fără prepoziția *de*, cînd cuvintele arătate vor fi urmate de un nume propriu de persoană: Ce prêtre a acheté une belle maison, rue Alexandre le Bon.

10). In locuțiunile următoare: sous prétexte (sub cuvînt (că sau de), peindre d'après nature (a zugrăvi după natură), après dîner (după prînz), après souper (după masă), perdre connaissance (a perde cunoștința), tenir tête (a ținea pept), perdre courage (a perde curajul), être d'avis (a fi de părere), tirer d'affaire (a scoate din încurcală), courir risque (a se pune în primejdie) ș. a. In caz cînd substantivele din aceste locuțiuni vor fi determinate se pune articol: Je suis de l'avis de monsieur votre père.

Intrebuițarea articolului partitiv.

Complimentul direct partitiv perde articolul său

cînd atîrnă de un predicat negativ: Il n'a pas d'argent: Vous n'aurez pas d'enfants (vezi etimologia pag. 56 Nota 1).

1. Cu toate acestea sunt propoziții relativ-negative, nu absolut negative, și după acestea complimentul partitiv posedă artichu: Je n'ai pas acquis *des* connaissances dans ma jeunesse pour rester dans l'oisiveté le reste de ma vie (adică j'ai acquis des connaissances, non pour rester dans l'oisiveté....)— eu n'am dobîndit cunoștinți în tinereța mea pentru a petrece în trîndăvie restul vieței. Asemenea în propoziții mixte, cînd întrebarea este numai formală: pour quoi dépensez vous de l'argent inutilement, n'avez vous pas *des* enfants? În acest caz întrebătorul știe că cel întreat are copii: în caz cînd întrebătorul nu știe aceasta se zice: N'avez vous pas d'enfants?

Tot așa se face cînd predicatul negativ este urmat de un înfinitiv preces de prepoziția *sans*: Il ne parle jamais sans dire *des* sottises (el nu vorbește nicî odată fără a spune prostii), ca și cum s'ar zice: il dit des sottises toutes les fois qu'il parle. Inse dacă predicatul este afirmativ atunci *sans* are înțeles negativ: Il parle sans faire de fautes, ca și cum ar fi: il ne fait pas de fautes lors qu'il parle.

2. După: ce n'est pas (point), ce n'était pas, ce ne sont pas.... nu se înlătură artichul partitiv: ce n'étaient pas des hommes ordinaires que les Romains (Romaniî numai oameni de rînd nu erau). Asemenea se întrebuițază artichul partitiv cînd substantivul său va fi complinit de un adjectiv: N'écoutez pas des conseils intéressés.

3. După: ne.... que, în înțeles de *seulement* se întrebuițază artichul partitiv, iar în înțeles de nul autre, nulle autre, se înlătură: Je ne trouve *des*

amis que dans les livres. Il n'a de ressources que celles de ses mains. (El nu are nici un alt mijloc de traiu de cît minele sale).

4. După *ni... ni și soit... soit*, se înlătură articolul partitiv: Ni conseils, ni prières, ni menaces n'ont pu le faire changer d'avis (nici sfaturî, nici rugăminți, nici amenințări n'au putut să-l facă-a-și schimba părerea). Soit faiblesse, soit paresse, votre enfant n'apprend rien (fie slăbăciune, fie lenevire, copilul D-vs. nu învață nimica).

Adjectivele certains, divers, différents, puse înaintea substantivelor, resping articolul partitiv: Certains hommes se croient plus qu'ils ne valent (Unii oameni se cred mai mult de cît fac).

5. După *sans și avec* se înlătură partitivul, sau se păstrează, potrivit cu înțelesul ce voim a da:

A vaincre sans péril, on triomphe sans gloire.

Ton camarade apprit avec zèle et passa son examen avec succès.

Avec de l'argent on peut tout faire. (In cazul I numele luat cu prepozițiile *avec și sans*, ține locul unui adverb). Tot așa se face și cu alte cîte-va prepoziții: Passez cela *sous* silence; j'ai fait cela *par* amitié pour vous.

6. Se înlătură articolul partitiv de la unele substantive cînd sunt luate împreună cu unele verbe formînd o locuțiune ce exprimă o singură idee, așa sunt: avoir faim (a fi flămînd), avoir soif (a fi însetat), avoir besoin (a avea nevoie), prendre courage (a-și lua curaj), faire mention (a face amintire) s. a.

Intrebuințarea articolului nedefinit.

(*un, une, pl. des*)

1. Cuvintele *roi, empereur, député, ministre*, cum și orî-carî altele arătînd titluri sau condițiuni sociale, nu primesc artichu — ca și în românește —

cînd urmează după verbele: *faire, nommer, créer, couronner, sacrer* (a unge în mod religios). *proclamer, élire* (a alege). Dioclétien fu proclamat împereur par ses soldats.

2. După verbul *être*, un nume încă nu primește articolu nedefinit: Cet homme - ci est Français, et celui — là est Anglais. Soyez amis, et vous verrez ce que c'est que l'amitié.

Obs. După: c'est, ce sont . . . se întrebuintază articolul nedefinit: ce sont des Anglais qui vont en Suisse. C'est un Français; c'étaient des Grecques.

3. Înainte de numeralele *cent, mille* (mie): cent trente hommes gardaient l'issue de cette forêt. Mille bras travaillent dans cette fabrique. L'an mil huit-cent cinquante-neuf fait époque dans l'histoire des Roumains.

Cînd cuvintele *cent* și *mille* iau articolul nedefinit ele sunt colective, iar nu numerale hotărîte, în care caz, chiar primesc după ele prepoziția *de*: Un cent de fagots (o sută de nuieleșe); iar *mille* luat colectiv devine millier: un millier de soldats.

4). Se mai înlătură articolul nedefinit înaintea cuvintelor *nombre, force, quantité*: nous l'avons rencontré nombre *de* fois (l'am întilnit de multe ori). Il m'a raconté quantité *de* choses. Le loup avait mangé force moutons (Lupul mîncase multe oi).

5). Se înlătură articolul nedefinit dinaintea unui nume, și pentru mai multă tărie, se înlocuește cu *jamais*: alte ori însă articolul se păstrează alături cu *jamais*: Jamais pays n'est plus fertile. Jamais ordre ne fut mieux obéi, sau: jamais un roi n'eut plus de bonté.

6). Înlăturarea articolului nedefinit se face uneori înaintea unui genetiv sau ablativ partitiv plural: Il n'est pas *de* mes amis (în loc de: Il n'est pas

un de mes amis). Soyez des nôtres (în loc de : soyez un des nôtres (fiș de aș noștri).

7). In următoarele locuțiuni verbale : livrer bataille (a da o bătălie), faire signe (a face semn), mettre fin (a pune capăt), ne dire mot (a nu spune un cuvânt), ne voir goutte (a nu vîdea de loc), trouver moyen (a găsi un mijloc).

Repetițiunea articolului.

Regula generală permite de a repeta articolul înaintea fie-căruî substantiv. sau adjectiv ce s'ar raporta la nume deosebite : Les maîtres et les écoliers ; les riches et les pauvres. L'histoire ancienne et la moderne. Cu toate acestea se zice tot așa de bine : Les langues grecque et latine.

Articolul nu se repetă :

1. Cînd adjectivele se rapoartă la acelaș substantiv : La *douce* et *innocente* proie.

2. In formule judecătorești sau administrative : les père et mère (les parents) ; l'école des arts et métiers ; l'école des ponts et chaussées.

3. Cînd doue adjective sunt legate prin conjuncțiile *et*, *ou* (în înțeles de *soit*) : Où sont vos calligraphies, bonnes ou mauvaises ?

(Totuși, regulele de mai sus nu sunt absolute ; sunt împrejurări în care forța expresiei permite repetirea articolului).

Articolul *le* nevariabil.

In superlativele relative de superioritate sau de inferioritate articolul variază după gen și număr, prin urmare concordîndu-se cu adjectivele pe cari le determină. Cu toate acestea sunt doue cazuri în cari articolul *le* rămîne invariabil.

1. Cînd în loc de a compara un lucru cu altele este a se compara cu sine însuși. Deci se va zice

cu artículul variabil : De tous les écoliers, ceux-ci sont les plus obéissants ; și cu artículul *le* învariabil : Ces enfants sont maintenant *le* plus obéissants. Și trebuie a traduce : acești copii sunt mai ascultători acum ca tot de a una. Alte ezemple : C'est la saison où les nuits sont *le* plus courtes et les jours *le* plus longs (—această comparație este după timp). A leur embouchure les rivières sont *le* plus larges (comparate după spațiu).

2. Când superlativul *le plus, le moins*, califică acțiunea verbului : Voilà les gens que le roi a *le plus* comblés d'honneurs (Iată oamenii pe care regele i-a încărcat cu titluri mai mult de cât pe toți).

Adjectivele calificative.

Acordul. Orî ce adjectiv se acordă în gen și număr cu substantivul la care se rapoartă : Les Arabes, si humains, si fidèles, si désintéressés entre eux, sont féroces et avides avec les nations étrangères.

1. Când însă un adjectiv se rapoartă la pronumele *nous, vous*, întrebuintate pentru singular, unul pentru modestie, sau autoritate, altul pentru politeță, se pune la singular : Vous pouvez être *pauvre*, mais vous êtes toujours honnête.

2. Un adjectiv care se rapoartă la doue substantive se pune în plural ; și la masculin dacă unul din substantive este masculin : Le garçon et la fille tous les deux jolis comme des lis, jouaient sur le gazon fleuri (Băetul și fata ambiî frumoși ca niște crini se jucau pe pajiștea înflorită).

Însă când terminațiunea adjectivului este prea deosebită de la un gen la altul, atunci se pune adjectivul lângă substantivul masculin : Égaux selon la nature, l'homme et la femme, ne le sont pas en société.

3. Cînd sunt doue substantive sinonime (cu acelaş înţeles), sau cînd conjuncţia disjunctivă *ou* leagă numele la cari se rapoartă un adjectiv, el se acordă numai cu acel din urmă sau de mai aproape: *Toute sa vie n'a été qu'un travail, qu'une occupation continuelle. On aperçoit sur le sommet du mont un château ou une maison ruinée.*

4. Adjectivele : *nu* (gol), *demi* (jumătate), *excepté* (necuprins), *supposé* (presupus), *ci-joint*, *ci-inclus* (aici alăturat), *y compris*, *passé*, sunt variabile, sau invariabile, după cum stau în urmă sau înaintea substantivelor : *Il marchait nu-pieds et nu-tête se faisant jour à travers la foule ; însă Il est bon d'habituer les enfants à coucher tête-nue. Dans une demi-heure, dans une heure et demie, tout au plus, je reviendrai.*

Obs. Adjectivul *feu* (mort) este invariabil cînd precedează articolul sau alt determinativ şi variabil cînd stă imediat înaintea substantivului : *Feu ma soeur disait que c'était elle qui m'avait arraché la première dent ; La feu reine n'oubliait jamais faire du bien aux pauvres.*

5. Adjectivele compuse urmează regula substantivelor compuse : *Des hommes ivres-morts* (nişte oameni morţi-beţi, adică morţi de beţi).

Cu toate acestea *jeune-pâle* şi *gris brun* rămîn invariabile, cum şi partea întâi din compusele : *court-vêtu nouveau-né, clair-semé* — rar, (care se scrie şi *clairsemé*).

După locuţiunea *avoir l'air*, adjectivul se acordă cu *l'air* cînd e vorba de înfăţoşarea persoanei, şi cu genul şi numărul subiectului cînd se consideră calităţile sufleteşti după impresia ce ni produce vederea, sau vorbele sale. *Cette femme-ci a l'air doux et celle-là a l'air passionnée* (această femeie are înfăţişarea plăcută şi aceea pare cuprinsă

de o patimă). Asemenea se zice: ce garçon-ci a l'air bon enfant; cette femme a l'air honnête ș. a.

Despre lucruri se zice mai bine: Ces fruits ont l'air d'être mûrs.

Se va zice des bas de soie *blancs* (colțuni albi de matasă), des peaux de renards *noirs* (piei de vulpi negre), des chaînes d'or massif, des chaînes d'or légères ș. a.

Locul adjectivelor.

În limba franceză adjectivul ca atribut n'are un loc fix, ci se pune, când înainte, când după substantivul pe care-l determină: Une jolie maison, un *bon* enfant; un homme *malade*; une femme avare ș. a.

Înainte de substantiv se pun obișnuit adjectivele:

1) Beau, bon, brave, cher, digne (vrednic), grand, gros (mare), haut, jeune, joli, mauvais, méchant (răutăcios), meilleur, petit, vaste (întins), vieux, vilain (josnic, moșic): Un petit enfant, un meilleur ami ș. a.

2). Numeralesle ordinale când sunt precedate de articlu sau de alt determinativ: le premier chapitre de ce livre traite de la prononciation des lettres de l'alphabet (capitolul I al acestei cărți tratează despre rostirea literilor alfabetului); mon premier livre était meilleur que celui-ci; le quatorzième jour nous fûmes au centre du pays; din contră când ordinalele urmează, se iau nearticulate:

J'ai trouvé cela page *sixième*.

3. Adjectivele luate într'un înțeles figurat: Il m'a toujours montré une tendre amitié, surtout quand j'étais dévoré par quelque noir chagrin.

4. Când calitatea arătată de adjectiv este inherentă lucrului exprimat de către substantiv: un *riche* propriétaire, de *braves* guerriers, un vaillant conquérant, les brillantes étoiles.

5. La finea epistolelor : Je suis votre très humble et très obéissant serviteur ; votre reconnaissant fils.

6. Cînd caută cineva să dea viociune vorbirei : Vos *séditieux* discours ne conviendront point aux hommes habitués à vivre dans une *paisible* oisiveté.

7. In fine, cînd lucrul arătat de substantiv este cunoscut din cursul vorbirei, atunci orî care ar fi calificativul se va pune înaintea numelui : Aussi, d'après ce que je vous ai dit, vous pouvez vous convaincre que cette *monstrueuse* coalition a fait beaucoup de mal au peuple.

7. Se mai pune adjectivul înainte, cînd voim a apostrofa pe cineva : O, l'obéissant écolier !

După substantiv se pune adjectivul calificativ :

1. Cînd exprimă o calitate recunoscută prin unul din cele cinci simțuri : un ciel bleu ; une voix nasillarde ; des odeurs suaves, — ș. a.

2. Adejectivele derivate de la numele proprii și de la cele de popoare : la langue roumaine ; la philosophie grecque ; un huissier suisse (un ușieriu svițeran), un discours cicéronien.

3. Cînd un particip trecut împlinește rolul de adjectiv : un ennemi redouté, une occasion manquée (o ocazie perdută).

Obs. Participiile *prétendu, dit*, fac obișnuit a-batere de la această regulă : Votre prétendue popularité, ladite maison.

4. Cînd adjectivul este din categoria aceloră cari pot fi luate și substantival : un homme savant ; un officier malade ; une fille aveugle.

5. Cînd adjectivul are un regim, sau cînd este modificat de un adverb : un officier *fidèle* à son roi ; c'est une affaire absolument *souçonneuse*.

6. Cînd sunt doae adjective cari se rapoartă la acelaș substantiv, ele pot sta sau înainte, sau în urmă, legîndu-se înse prin conjuncția *et*. Une belle

et commode maison; Qu'ils sont rares les amis fidèles et constants!

Observări. I. Adjectivele *grand. petit.* cari obișnuît stau înaintea substantivului, nu se leagă prin conjuncția *et.* cu alt adjectiv ce le ar preceda: C'était un singulier petit homme; nous avons acheté un beau grand volume.

II. Adjectivele feminine stau mai mult înaintea substantivului; așa că, din doue substantive sinonime de gen deosebit, cu cel feminin se va pune adjectivul înainte, iar cu cel masculin în urmă:

Une verte prairie (o livadă verde), înse: un pré vert. une flatteuse espérance, înse un espoir flatteur. ș. a.

7. Se mai pune înainte, adjectivul care are mai puține silabe de cât substantivul: Un doux caractère (un caracter blînd), une ferme volonté (o voință tare).

Observare. Sunt unele adjective cari puse pe lîngă o samă de substantive își schimbă înțelesul după cum vor sta înainte sau după substantiv, așa:

Un air grand, înse o înfățișare nobilă, măreață.

Un grand air—apucăturile, purtarea unui om din clasa de sus.

Un air mauvais—o înfățișare ce aruncă groază în privitori.

Un mauvais air—o înfățișare scîrboasă, urîță.

Un grand homme—un om vestit pentru meritele sale.

Un homme grand—un om înalt.

Notă. I. Dacă după «*grand homme*» urmează un calificativ corporal, material, înțelesul expresiei *grand homme.* se schimbă și capătă însemnarea de om înalt, și vice-versa, cînd după *homme grand* urmează un calificativ moral: Un grand homme vi-

goureux, blond et bien fait; Un homme grand dans ses desseins.

II. Adjectivul *petit* urmează regula contrară; un petit homme însemnă un om mic de statură; un homme petit—un om mic la suflet.

Un homme brave—un om viteaz.

» brave homme—un om de treabă, onest, bun.

» homme cruel—un om crud.

» cruel homme—un om nesuferit.

» homme galant—un om curtezan, politicoș cu femeile.

» galant homme—un om politicoș și plăcut la vorbă.

» gentilhomme—un om nobil de viță.

» homme gentil—un om de petrecere, vesel.

» homme plaisant—un om glumeț.

» plaisant homme—un om ciudat, ridicol.

Une voix commune—o voce de rînd, proastă.

D'une commune voix—în unanimitate, cu toții într'un glas.

Un honnête homme—un om cinstit, onorabil.

» homme honnête—un om politicoș.

Une fausse clef—o cheie falsificată, anume făcută pentru a descuia o ușă străină.

Une clef fausse—o cheie greșită, care nu se potrivește.

Une fausse porte—o ușă tainică pentru a servi de scapare la nevoie.

Une porte fausse—o formă de ușă, cum se face în ziduri.

Un vilain homme—un om greșos prin chipul și deprinderile sale.

Un homme fort vilain—un om sgîrcit din cale afară.

» bon homme—un om slab de minte, lesne crezător.

» homme bon—un om bun, îndatoritor.

L'année dernière—anul trecut, adică cel care a fost înaintea anului în care suntem acum.

(La semaine dernière, le mois dernier, l'hiver dernier, le siècle dernier, cu acelaș înțeles).

La dernière année—cel din urmă an din o serie dată de ani.

Une chose certaine—un lucru sigur, adevărat.

» certaine chose— » » oare-care.

Du vin nouveau—vin nou (din anul acesta sau din cel din urmă an).

De nouveau vin—alt vin, nu tot acel de care s'a mai băut; vin scos proaspăt din pivniță.

Un conte plaisant—o poveste glumeață.

» plaisant conte— » » minciunoasă și fără sare.

Le ton haut—nota de sus a voacei, sau a unui instrument muzical.

Le haut ton—un mod trufaș de a vorbi a cuiva.

Un homme mortel—un om muritor, ca toți oamenii.

Un ennemi mortel } un dușman de moarte, straș-

» mortel ennemi } nic, primejdios.

Un taureau furieux—un taur furios.

» furieux menteur—un mare minciunos.

Une épigramme méchante—o epigramă răutăcioasă

» méchante épigramme—o epigramă rău făcută.

» mode nouvelle—o modă nouă.

» nouvelle mode—o altă modă.

Un habit nouveau—o haină de modă nouă.

» nouvel habit—o altă (o a doua) haină.

Notă. Un habit neuf, une robe neuve, des bottes neuves,—însamnă: o haină nouă, o rochie nouă, niște ciubote noue, adică nepurtate de loc, neîmbrăcate, sau neîncălțate, nici odată.

Un auteur pauvre—un autor sărac.

» pauvre auteur—un autor prost, fără talent.

» homme pauvre—un om sărac.

» pauvre homme—un biet om.

Notă. *Pauvre* pus înaintea substantivelor este o expresie de milă, de compătimire: Les pauvres gens —bîețit oameni, une pauvre souris—un biet șoarece.

» chambre propre—o cameră curată.

Ma propre soeur—propria mea soră.

De l'eau pure—apă curată.

De pure eau — numai apă, curat apă.

Un tableau unique —Un tablou rar, necomparabil,

Mon unique fils—singurul meu fiu.

Un conte vrai—o povestire adevărată.

« vrai conte—o adevărată poveste, curat o poveste.

Un seul homme—un singur om (numai unul).

» homme seul—om singur (fără să mai fie și alții).

« simple soldat — un simplu soldat, adică fără grad).

« soldat simple—un soldat prost la minte.

Observare. Un adjectiv modificat de un adverb sau de un atribut se pune după substantiv: Un officier extrêmement riche; une lettre difficile à comprendre.

Notă. I. Advevbele: très, bien, fort, si, aussi, trop, assez, nu motivează punerea adjectivului după substantiv: Je n'ai pas vu de ma vie une si petite ville ș. a.

II. Adjectivul va preceda pe substantiv cînd acesta va fi urmat de un adaos: l'inimitable chantre d'Achille.

III. Cu numele proprii adjectivul mai totdeauna se pune înainte: le devin Platon, le furieux Achille.

Comparația adjectivelor.

1. Când adverbele *plus*, *moins*, sunt urmate de un numeral, ele nu mai sunt comparative, și deci, nici urmate de conjuncția *que*, ci de prepoziția *de*: Il a gagné plus de cent francs, et maintenant il en possède moins de trente.

2. Când superlativul relativ stă după substantiv, el rămâne la nominativ, orî care ar fi cazul substantivului: Dites cela à la femme *la moins crédule*, et vous verrez qu'elle y ajoutera foi; aceasta vine de acolo că superlativul ține locul unei proziții relative: . . . . à la femme *qui est la moins crédule*.

3. După superlative relative stă totdeauna prepoziția *de*: C'est l'homme le plus drôle de Paris.

4. În comparative de egalitate se întrebuițază: *si*, *aussi* (înainte de adjective și adverbe), *tant*, *autant* (înainte de substantive, pronume și verbe): Vous êtes aussi coupable que moi. Il souffre autant que vous.

5. După verbe afirmative nu se pune de cît *aussi*, *autant*; după cele negative se pune indiferent *si* sau *aussi*. *tant* sau *autant*: Il a autant de livres que moi; il n'a pas acheté tant (sau *autant*) de plumes que vous.

6. Întrebuițarea de preferință a lui *si* și *tant* este atunci cînd voim să arătăm un grad înalt, fără comparație: Il n'est pas d'homme si vicieux qui n'ait quelque bonne qualité. Vous m'avez montré tant d'amitié que je ne peux jamais vous oublier.

7. În exclamațiunii *tant* se întrebuițază în loc de *si* cînd înșamnă *à tel point* (la așa grad), și nu poate sta lîngă adjectivul său: tant ils se montraient prompts à nous servir, que nous demeurâmes confus de leur amabilité!

8. Intrebuințăm *davantage* în loc de *plus*. cînd al doilea membru al comparațiunei rămîne neesprimit: Vous êtes fâché, je le suis *davantage*. Alte ori se pune și în loc de *le plus* (superlativ adverbial): Dites-moi lequel de ces tableaux admirez vous *davantage* (le plus).

9. Plus... plus... însemnă: cu cît mai mult... cu atîta...; moins... moins... cu cît mai puțin... cu atît mai puțin; plus... moins... cu cît mai mult... cu atît mai puțin; moins... plus... cu cît mai puțin... cu atît mai mult: Plus il dort, moins il mange; moins on fuit les hommes, plus on connaît leur caractère.

Notă. În acest caz nu se pot întrebuința: comparativele neregulate *meilleur, moindre, pire*. Plus on est bon, plus on est aimé; Plus on est mauvais, moins on est digne de l'estime des autres.

10. Cuvintele *l'aîné* (cel mai mare în vîrstă), le cadet (cel mai mic de anî), se pot considera ca superlative și nu se pot înlocui nici o dată cu *le plus grand*, le plus *petit*, cari au cu totul alt înțeles: L'aîné de ces frères est de trois ans plus âgé que son frère cadet.

11. Un vocativ însoțit de un superlativ se traduce în franțuzește, sau cu pozitivul sau cu superlativul absolut: Mon bon ami, mes très bons amis.

Inse cînd precede o interjecție, se formează o exclamațiune și superlativul relativ este de nevoie: O, mon meilleur ami! (O, tu cel mai bun prieten al meu!).

Observare. Sînt în limba franceză cîte va ad-
verbe cari se întrebuințază în locul adjectivelor românești, așa:

Peu (puțin): peu d'hommes, peu de livres: le peu de papier que vous avez ne vous suffira pas (Puțina hîrtie ce aveți nu vă va ajunge).

Un peu, însemnă puțin, cam puțin, ceva, dar mulțemitor: pe cînd *peu* însemnă puțin în felul că nu este suficient, de ajuns: Il a peu d'argent (el are puțin bani); *Nous avons gagné un peu d'argent* (noi am cîștigat ceva bani).

Beaucoup, bien, nombreux (Mult). *Beaucoup de livres, bien des hommes* (și nici o dată: *bien d'hommes*, dar se zice tot de a una: *bien d'autres* = mulți alții).

Multe adjective articulîndu-se devin substantive: le beau, l'utile, le sublime, le juste, le menu (mărunțușurile), le ridicule, le vague ș. a.

Regimul adjectivelor.

Maî fie care adjectiv trebuie să aibă un cuvînt care-l determină: acel cuvînt poartă numele de regim.

Unele adjective cer după ele un regim precedat de prepoziția *à*, care în românește se traduce cu *la*, sau cu dativul regimului; altele cer regimul precedat de prepoziția *de*, care se traduce tot cu *de* în limba romînă. (alte cu prepoz. *cu*).

Din cele cu *à*:

Antérieur (anterior): *Votre départ est antérieur à mon arrivée* (Plecarea D-vs. este anterioară sosirei mele).

Âpre (aprig): *Vous êtes âpre au gain* (Sunteți aprig la cîștig).

Docile (supus): *Il n'est docile qu'à la voix de l'intérêt* (El nu este supus de cît voacei interesului).

Insensible (nesimțitor): *Être insensible aux caresses* (nesimțitor la desmerdări). Tot așa sunt: *Attentif* (luător a minte), *exact* (punctual), *impénétrable* (neajuns, negăsit), *inexorable* (neîndurat), *inférieur* (inferior), *rebelle* (răsvrătit, împotrivor),

sensible (simțitor), sourd (surd), postérieur (posterior) ș. a.

Din cele cu *de*:

Affamé (flămînd, hămisit), altéré (setos), avide (lacom). Affamé *de* carnage, altéré *de* sang, avide *de* renommée.

Amoureux, épris (cuprins de iubire pentru cineva). Il est amoureux de cette fille, après avoir été épris d'une autre.

Tot așa sunt: capable (în stare), confus, honteux (rușinos), content (mulțămît), mécontent (nemulțămît), couronné (încoronat), enchanté, charmé (încîntat, fermecat), envieux (invidios), étonné (mirat), indigné (indignat), faible (slab), fier, orgueilleux (mîndru, sumeș), fort (tare), fou (nebun), glorieux (fălos, mîndru), idolâtre (idolatru), impatient (nerăbdător), incapable (incapabil), inconsolable, désolé (nemîngăiat), inquiet (neliniștit), jaloux (gelos), ménager (iconomisitor, crușător), mourant (murtor), prodigue (rîsipitor), reconnaissant (recunoscător), redevable (dator), riche (bogat), tributaire (tributar), victorieux (biruitor), vide (gol), voisin (vecin), ș. a.

Observare I. Riche numai în înțeles figurat cere regimul cu *de*; în înțeles propriu însă îl cere precedat de *en*; Un pays riche en or, en bétail.

Tot cu *en* se construiesc și alte doue adjective: fertile, fécond (îmbelșugat, roditor).

II. Cînd doue adjective cu regime deosebite au a însoți pe un substantiv, atunci unul se pune înainte și altul în urmă, arătîndu-se regimul său prin unul din pronumele *en* sau *y*: Il est fier de sa noblesse et il ne laisse que d'y être très sensible (El este mîndru de nobleța sa și este foarte simțitor la aceasta).

Numeralele.

De și se zice Henri quatre (în loc de: quatrième), Léon dix (în loc de: dixième) ș. a. când e vorba despre capetele încoronate, cari au acelaș nume, totuși nu se poate zice de cât: Charles premier, Alexandre premier (și nici de cum Charles un, Alexandre un). Asemenea se zice François second, dar alătura cu această espresie se poate încăpea să se zică și François deux, Alexandre deux, care forme sunt bune. de și mai puțin întrebuițate.

Intre ordinalele *second* și *deuxième*, este următoarea deosebire: le second însamnă al doilea când e cel din urmă, iar le deuxième are înțelesul de al doilea dintre mai multe lucruri de acelaș fel: Donnez-moi le deuxième volume, *pas le troisième*: însă va trebui să se zică: donnez-moi le second volume, *pas le premier*.

Numeralele: un millier, un million, un milliard sunt niște adevărate substantive. de aceea chiar primesc după ele prepoziția *de*, când urmează numele speciei numărate: un millier d'hommes, deux milliards de francs.

Numeralele quinquagenaire însamnă în vîrstă de 50 de ani, sexagenaire de 60 de ani, septuagenaire de 70, octogenaire de 80, nonagenaire de 90, centenaire de 100.

Se zice *un distique*, *un quatrain*, *un sixain*, *un huitain*, *un dizain*, despre un cuplet de doue, de patru, de șese, de opt, de zece versuri.

În loc de *quart* (sfert), se zice *quartier*, când este vorba de o a patra parte (sau și de o porțiune oare care) dintr'un animal, fruct, pămînt, pensiune sau venit, chirie, oraș: J'ai vendu un quartier de ma terre (am vîndut a 4-a parte din moșia mea); un quartier de pain (un sfert de pîne).

Altă dată se zicea și quarteron despre unele lucruri.

Trimestre și *semestre*, însamă trei luni, șese luni, cum se zice și în limba română.

Pronumele.

Ca subiect pronumele personal (în care intră și nedefinitul *on*) se pune înaintea verbului; cu toate acestea, în următoarele cazuri se pune după verb:

1), În propoziții interogative: *Avais-tu parlé au maître?*

2). Când este subiect verbelor ce arată o citațiune, cu condițiunea ca citația întreagă, sau macar o parte, să precedă verbul care anunță citațiunea; astfel de verbe sunt: *ajouter* (a adăoga), *continuer* (a urma), *demander* (a întreba), *dire* (a spune), *écrire* (a scrie), *penser* (a gândi), *repartir* (a vorbi la rîndul său), *répliquer* (a întoarce cuvîntul), *répondre* (a răspunde), *reprenre* (a reînțepe vorba) ș. a. «*O, malheureux, qu'il est, pensé-je, ni la terreur des châtimens, ni la honte, ni les conseils de ses amis, ne furent capables à le faire abandonner sa passion*».

3). Când verbul este la subjunctiv, dar conjuncțiunea *que* înlăturată: *Puissé-je ne jamais me séparer de vous, mon ami!* (O, de aș putea să nu mă despart nicî o dată de tine, amicul meu!).

4). După conjuncțiile și adverbele următoare: *peut-être* (poate), *toujours*, *en vain* (în zadar), *au moins*, *du moins* (cel puțin), *encore* (macar, cel puțin), *à peine* (de abia), *aussi* (așa că): *A peine a-t-il prononcé ces mots qu'il expira*.

J'avais franchi déjà la seuil, aussi n'eut-il pas le temps de s'enfuir.—Totuși se poate și forma directă.

5). Se face inversiunea pronumelui subiect, când

se înlătură conjuncția *si* (dacă): *sortez-vous, je reste, (în loc de: si vous sortez, je reste, moi).*

Locul pronumelui compliment.

Pronumele conjunctive întrebuințate ca complimente se pun înaintea verbului: *Il me voit; nous leur répondrons tout de suite.*

Imperativul afirmativ cere ca pronumele compliment să steie după verb, iar cel negativ înainte: *Vendez-le-moi, înse: ne le vendez point.*

Dacă sunt mai multe pronume conjunctive complimente, complimentul drept stă înaintea celui nedrept, însă cu condiția ca ele să fie de a III-a persoană: *nous la lui recommanderons telle qu'elle est.*

Însă când pronumele sunt de persoane deosebite, complimentul nedrept precede pe cel drept. *Il nous les vendra.*

În locul pronumelor personale conjunctive se pun absolute, când pe lângă un compliment drept de persoana I sau II, se găsește și un pronume conjunctiv la dativ: *Il m'a recommandé à elle (și nu: il m'a lui recommandé): je vous aurais présenté à lui (și nu: je vous lui aurais présenté).*

După verbele *voir, trouver, découvrir, sentir, connaître,* și altele asemenea lor, prepozițiile *în, la,* se traduc în franțuzește cu dativul persoanei sau lucrului: *Je trouve beaucoup d'esprit à cette fille; și când complimentul nedrept (dativul) este un pronume, atunci se pune dativul pronumelui personal conjunctiv, care stă înaintea verbului: Je lui trouve beaucoup d'esprit.*

Pronumele compliment a unuia din doue verbe consecutive trebuie să stea înaintea verbului care-l cere ca compliment: *je vous enverrai porter une lettre à la poste: il envoya le chercher.* Cu toate acestea sunt unele verbe, cari primesc înaintea lor

complimentul pronominal al infinitivului, care urmează : je le veux voir (în loc de : je veux le voir); je ne le saurais reconnaître (în loc de : je ne saurais le reconnaître). Mai cu samă verbele *faire*, *laisser*, iau înaintea lor pronumele compliment a infinitivului următor : Il m'a laissé dépouiller (în loc de il a laissé me dépouiller—el a lăsat să mă despoae); je lui ferais rendre justice (în loc de : je ferais lui rendre justice)—eu voi face să-î se facă dreptate).

Cînd pronumele personal înlocuește un adjectiv, sau un substantiv luat adjectival (fără articlu), el (pronumele) se traduce cu *le* invariabil : Es-tu coupable ? Non, je ne le suis pas. Êtes-vous mère ? Je le suis.

Cînd însă e contrarul, adică, adjectivul se ia substantival, sau substantivul articulat, atunci pronumele poate avea formele *le*, *la*, *les*, potrivit cu genul și numărul obiectului ce reprezintă : Êtes-vous la malade qui cherche le médecin ? je la suis. Êtes-vous la mère de ce pauvre enfant ? Je ne la suis pas. Êtes-vous les enfants du maître ? Nous les sommes, (sau nous *le* sommes); sont-ce-là vos cousins ? Oui, ce les sont, sau : ce sont eux.

Pronumele *le* înlocuește și propoziții întregi : Savez-vous que j'ai vendu ma maison ? Je ne le savais pas.

Le rămîne încă invariabil cînd se află după un comparativ : Elle est maintenant plus active qu'elle ne l'était autrefois. (Ea este acuma mai harnică de cum era altă dată).

Se întrebuintează *soi* în loc de *lui*, *elle*.

a). In propoziții generale, nedeterminate : il est bon d'avoir toujours quelque argent sur soi (la sine); tirer la porte après soi (a trage ușa după sine).

b). Cînd subiectul propoziției este unul din pro-

numele: on, chacun, personne, aucun, quiconque, sau *celui qui*: on est toujours aveugle pour soi. Celui qui est le maître de soi (sau soi-même), le sera bientôt aussi des autres (cel care-î stăpîn pe sine. va fi în curînd și peste alții (stăpîn).

Cu toate acestea cînd subiectul este feminin se preferă pronumele *elle*: La guerre entraîne après elle bien des maux. Inse *de soi* (de sine, prin sine) și *en soi* (în sine) se întrebuițază (în loc de: *de lui d'elle*), orî care ar fi subiectul propoziției: La vertu est aimable de soi (en soi). De soi ces choses sont indifférentes.

Pronumele *en* ține locul:

1). A unui compliment drept partitiv: As-tu des livres?

J'en ai, je n'en ai pas.

2). A unui genitiv sau ablativ: Etes-vous contents de vos chevaux? Nous *en* sommes très contents (ablat). J'ai visité votre ville, sans *en* avoir vu les jardins et les châteaux. (Am vizitat orașul Dv. fără să-î fi văzut grădinile și castelele lui).

Iar *y* se întrebuițază pentru: à cela, dans cela. cum și adverbial pentru: *en ce lieu*: Vous croyez à cela, je n'y crois pas. Pensez-vous *y* trouver quelque avantage? Mon cousin est allé à Paris, il *y* restera trois mois.

En și *y* se întrebuițază atît pentru persoane cît și pentru lucruri. Parlez-vous souvent de vos camarades d'école? J'en parle assez souvent. Mon frère pense quelquefois à ses voisins, mais moi, je n'y pense jamais.

Notă. Nu se întrebuițază *en*, cînd subiectul propoziției sunt cuvintele: la plupart, la moitié, une partie, quelques-uns și plusieurs: je connais beaucoup d'Allemands, la plupart parlent français.

În loc de *moi*, *toi*, cu imperativul, se pune: *me*,

te înaintea de *en*, din cauza eufoniei: Je vois beaucoup de bons auteurs chez vous, prêtez-m'en quelques-uns. Tu savais bien des historiettes, rappelle-t-en une ou deux (Tu știași multe istorioare, reamintește-ți una sau două din ele).

Unele verbe cer totdeauna complimentul lor nedrept după ele, așa sunt: accoutumer (a deprinde), appeler (a chema), courir (a alerga), penser (a gândi), renoncer (a renunța), venir (a veni): Il pense à moi, tu l'appelles à toi, nous renonçons à vous, ș. a.

Repetarea pronumelor.

Cînd mai multe verbe au același pronume ca subiect, acesta se poate repeta, sau nu, dacă verbele sunt legate prin conjuncțiile: *et, ou, ni, mais*; il étudie et il fait des progrès: il ne boit, ni ne mange. Inse cînd orice altă conjuncție face legătura, atunci repetarea pronumelui este de nevoie: il fait des progrès parce qu'il étudie bien. Il est savant, quoiqu'il soit bien jeune.

Mai este de nevoie repetarea pronumelui subiect cînd cele două propoziții consecutive sunt una negativă și alta afirmativă: Tu n'as pas d'argent et tu veux faire des voyages. Vous dites cela, et vous ne le croyez pas.

Pronumele personale complimente se repetă totdeauna cînd verbul stă la un timp simplu, și repetarea este facultativă, sau chiar netrebuincioasă, cînd verbul este la un timp compus: Il me voit et me fuit: Je l'ai aimé et estimé. Il les a attaqués et (les a) vaincus.

Mai ales dacă pronumele complimente sunt deosebite, repetarea este neaparat necesară: il nous a récompensés et nous a adressés des éloges.

Cînd subiectele sunt pronume de diferite persoane verbul se pune la persoane ce are prioritate: persoana I avînd prioritate înaintea celorlalte două

persoane, iar a II înaintea persoanei a III-a, și pronumele persoanei ce are prioritate se repetă, sau nu, înaintea verbului: moi, toi et lui, nous allons faire une promenade à la campagne. Toi et elle, vous écririez une lettre à notre tante. Moi et toi, partirons ensemble.

Pronume și adjective posesive.

1. Adjectivele posesive mon, ton, son ș. a. se înlătură cînd din propoziție se înțelege posesorul: J'ai mal à la tête; les yeux me font mal.

2. După verbul changer (a schimba): Il change d'opinion, nous changerons d'avis.

Pentru a da mai mare tărie expresiei, se înlătură articolul de la pronumele posesive, afară de: le (la) leur, les leurs: à vrai dire c'était une idée étrange, mais à présent elle est devenue *miienne*.

Pronumele posesiv se întrebuițază în fraze ca acestea:

Il m'a donné de ses nouvelles—El mi-a dat nou-tăți despre sine.

J'ai parlé de mon mieux—Am vorbit cum am putut mai bine.

J'ai fait tout mon possible—Eu am făcut tot ce mi-a stat prin putință.

Accordez-moi mon pardon—Dați-mi ertare.

Faites votre possible et me venez voir—Faceți tot chipul și veniți de mă vizitați.

Pronume demonstrative.

Pronumele *ceci, cela* sunt de genul masculin singular: Croyez-vous que cela soit digne de lui? Je ne le crois pas.

Cînd o propoziție începe cu: ce qui, *ce que*, următoarea trebuie să înceapă cu: c'est, ce sont, c'était ș. a. după numărul la care aparține subiectul

celui a doua : ce qui l'inquiète, c'est moi, ce sont mes frères. Ce que je blâme en vous, ce sont vos imprudences.

Când după *ce qui*, *ce que*, urmează un adjectiv, prepoziția *de* trebuie să-l precedă: Ce qu'il y a de bon en vous, c'est votre discrétion. Ce qu'on trouve de meilleur dans cette ville, ce sont ces jardins et ses parcs.

Verbele *pouvoir*, *devoir* și *sembler*, pot fi și ele ca și verbul *être*, precedate de pronumele *ce*, în loc de *cela*: Il fera beau temps, ce me semble.

Obs. Quelle heure est-ce? înșamnă ce oară este aceasta care sună acum? Quelle heure est-il? înșamnă: câte oare sunt? Ce oară să fie?

Răspunsul la întâia întrebare va fi: *c'est* quatre heures; iar la a doua: *il est* quatre heures.

Pentru a da tărie vorbirei se întrebuițază: C'est.... que de: *C'est* un crime à Tyr *que* d'avoir de grands biens. C'était une vertu chez les anciens que de défendre la cité.

Pronume relative și interogative.

Pronumele *qui*, de și este de amîndouă genurile, totuși în cazurile oblice *de qui*, *à qui*, cum și cînd este precedat de orî ce altă prepoziție, nu se aplică de cît pentru persoane: Le garçon de qui j'ai pris ce livre est parti pour Bucarest. La femme à qui vous avez confié votre secret est indiscrete.

Cînd e vorba despre lucruri, se iau aceste cazuri de la *lequel*, *laquelle*: Montrez-moi la chaise sur laquelle il s'était assis. Je lui avais écrit un billet, auquel il ne m'a point répondu.

Pronumele *que* se întrebuițază, uneori în loc de: *pendant lequel*, *pendant laquelle*, alteori pentru a *quoi*? Je me promenais un soir qu'il faisait si froid,.... Tot *que* se întrebuițază în loc de *quand*, după un

adverb de timp: Maintenant que vous êtes riche, vous oubliez les pauvres.

Que vous sert-il de crier? (pentru *à quoi...*?).

Pronumele *dont* (al căruia, a căreia ș. a. de care, despre care), se întrebuițază pentru genitivul și ablativul lui *qui* și lequel, laquelle, atit în singular cît și în plural, iar substantivul care atîrnă de dînsul, nu-î urmează imediat, ci este despărțit prin verb de el: C'est l'homme dont je vous parlais tout à l'heure (Acesta e omul de care vă vorbiam adi-neoare). Est-ce le monsieur dont j'instruisit jadis les enfants?

Inse dacă substantivul de care atîrnă *dont* devine compliment nedrept (în dativ sau genitiv-ablativ), atunci în loc de *dont* se pune *duquel*, *de laquelle*, *desquels*, *desquelles*, sau și *de qui* (numai despre persoane): C'est le maître aux bontés *duquel* je dois mon avenir. Voilà les dames à la faveur *desquelles* vous vous êtes fait une bonne renommée!

Relativul *quoi* este mai tot deauna atîrnat de prepoziții: de *quoi* s'agit-il? à *quoi* pense-t-elle? sur *quoi* comptez-vous? Je n'ai pas de *quoi* vivre. Il n'a pas à *quoi* s'attendre de meilleur.

Nu se zice: ce *quoi*, ce de *quoi*; ci: ce *qui*, ce *que*, ce *dont*: Ce *dont* je me plains le plus, c'est de votre indiscretion.

Se zice înse: je ne sais *quoi* (nu știu ce).

În loc de: dans *laquelle*, dans *lequel*, se zice *où*: J'ai acheté un livre où je lis beaucoup de belles choses.

La un nume de lucru personificat, se întrebuițază relativul *qui*, în loc de: *lequel*, *laquelle*: O maison paternelle, je n'ai que toi à *qui* je puisse demander des détails sur mon enfance!

C'est à qui, înșamnă: care de care, care mai de care, pe întrecute: Autrefois tout le monde le fuyait,

c'est qu'il était pauvre; aujourd'hui, qu'il est riche, c'est à qui le flattera.

Tot în acest înțeles se ia: à qui mieux mieux: Ces deux enfants étaient auparavant paresseux, et à présent ils travaillent à qui mieux mieux.

Qui începînd mai multe propoziții consecutive, are, ca și romănescul *care*, înțelesul de unii, alții, unele, altele: Qui lui ôtait le chapeau, qui, les bottes, qui lui donnait de l'eau, qui lui fouillait dans les poches.

Observare. «Cea ce e mai rău», nu se zice: ce qui est pis, ci numai «qui pis est». Cea ce e mai mult: «qui plus est».

«Iată ce frumos e!» se zice: Voilà qui est beau! Iată ce bine este: voilà qui est bien!

Iată că vine (el), se zice: voilà qu'il vient.

Iată că vine (ea), se zice: voilà qu'elle vient.

Insă: iată-l (iat-o) că vine, se zice: le voilà qui vient, la voilà qui vient.

Intrebarea se face cu pronumele *qui? que? quoi?* quel? quelle? în singular și plural la ambele genuri, le quel? laquelle? cît și cu formele perifrastice: qui est-ce qui? qui-est-ce que? qu'est-ce qui, qu'est-ce que, qu'est-ce que c'est que? (cine, care, ce). Qu'est-ce que c'est? (ce este aceasta? ce însemnă aceasta?). Quoi de plus sublime que le ciel étoilé? qui est-ce qui vient?

Pronume și adjective nedefinite.

Sunt cinci nedefinite cu funcțiune de adjectiv, și a nume:

Chaque (fie care) este de amîndouă genurile, dar n'are plural: chaque pays a ses coutumes.

Certain (oare-car) are amîndouă genurile, și numerile și cu acest înțeles se pune tot deauna înaintea substantivului: în singular ia cîte o dată

articolul nedefinit *un, une*. iar în plural, nici un articol: un certain monsieur. Certains hommes.

Quelque (oare-care, câți va) este de amîndoaue genurile și numerele: Il a gagné quelque argent. Nous avons quelques comissions dans votre ville.

Quelconque (orî care, care vrei) de amîndoaue genurile și numerele, și se pune totdeauna după substantiv: Nommez-moi deux villes quelconques.

Maint (mai mulți, unii) variabil după gen și număr: Il m'a raconté maintes histoires.

Alte nedefinite pronomiale sau după impurări adjectivale sunt:

Autre (alt, altul) de ambele genuri și numere, și se poate articula după trebuință: Un autre vous aurait fait changer de conduite.

D'autres, însemnă alții, altele; bien d'autres—mulți alții; *à d'autres*, însemnă: spune altora, poate să te creadă; el este o prescurtare din expresia: allez dire à d'autres, je ne crois pas à ce que vous me dites.

Nous autres, vous autres, însemnă: noi ceștia-alții, voi de acolo: Nous autres Roumains, nous connaissons ce que c'est que le combat.

L'un et l'autre, l'une et l'autre, în plural les uns et les autres, les unes et les autres (unul și altul, unii și alții, amîndoi, amîndoaue) întrebuințate ca subiect cer verbul la plural; L'un et l'autre garçon pleuraient.

Substantivul care urmează stă în singular:

Il a vendu l'une et l'autre maison.

Plusieurs, este nevariabil: Plusieurs hommes s'empressaient de le voir,—Avez-vous un crayon? J'en ai plusieurs.

Tel, variabil după gen și număr, are mai multe înțelesuri: Tel (ast-fel) est mon malheur que je ne puis même l'exprimer.

Tel (precum) qu'un aigle fend la nue, tel il s'é-lance dans la lice.

Tel întrebuițat pronominal absolut însamnă *cu-tare*, și poate lua și articolul un. une: *Tel fait des libéralités qui ne paye pas ses dettes. Un tel parle auprès de nous.*

Tel quel (telle quelle) arată mediocritate și în-samnă: așa și-așa, cum dă D-zău; *ce sont des gens tels quels. Ses paroles sont telles quelles. Il mène une vie telle quelle.*

Locuțiuni: *telle vie, telle fin* (cum ȳ-a fost viața așa și moartea); *tel maître, tel valet* (cum e stă-pînul așa și sluga).

Tout (*toute, tous, toutes*). Întrebuițat adjectival, *tout*, precede pe substantiv și chiar articolul: *Il a vu toute la terre. Il connaît tous les hommes.*

Tout rămîne tot deauna masculin și învariabil, cînd precede un nume de oraș: *Tout Paris se ré-volta. Pus înaintea unui nume comun nearticulat, și numai la singular, tout* însamnă: orî-ce, fie-care: *Tout homme est mortel; toute ville a ses édifices.*

Tout, are înțeles de *tot, toate*, (și nu de orî-ce, fie-care) stînd înainte de un substantiv nearticulat, în espresiile: *de tous côtés, de toutes parts*, — din toate părțile, în toate părșile.

După substantiv se pune numai în espresia: *somme toute*, care însamnă: în total, în definitiv, la un loc.—*Tout* se pune și cu numeralele cardi-nale; așa se zice: *tous deux, și tous les deux, tous trois și tous les trois, toutes trois și toutes les trois* . . . amîndoi, tus-trei, tus-trele.). Inse de la *onze* în sus articolul este indispensabil după *tous, toutes*: *tous les onze, toutes les quatorze, tous les quinze*, ș. a.

Tout se întrebuițază și în înțeles adverbial, (cu totul, cu dese-vîrșire): *Il resta tout étonné de ce*

que je lui dis. Ta soeur est tout affligée de ce changement. Însă dacă adjectivul înaintea căruia se pune tout (cu înțeles adverbial) ar fi feminin și începător cu consunantă sau cu h aspirat, atunci el devine variabil: Ces filles étaient *toutes* honteuses de ce que vous leur disiez; elles sont devenues toutes tristes à présent (Aceste fete erau cu desevîrșire rușinoase de cea ce li spuneai; ele au devenit *cu totul* triste acum).

Tout... que, în ambele numere și genuri, separate de un adjectiv însamnă: *ori-cît de*: Tous bons que sont vos discours, personne ne les entend. Toutes vieilles qu'ont ces dames, elles possèdent encore des charmes.

Să nu se confunde espresia: ces vins sont tout purs, cu: ces vins sont tous purs; cea întâi însamnă aceste vinuri sunt foarte curate, a doua: aceste vinuri sunt toate curate.

Même, variabil după număr, însamnă: *însuși* cînd stă după substantiv și *acelaș* cînd stă înainte precedat de articolul masculin sau feminin: Les amis mêmes le désapprouvèrent; Les souverains ont partout les mêmes devoirs à remplir.

Se poate scrie: nous-mêmes și nous-même, vous-mêmes și vous-même, după cum nous, vous, se rapoartă la mai multe persoane sau numai la una. (vezi sintaxa pronomelor personale).

Même este adverb, însemnînd *chiar*, prin urmare invariabil, în următoarele cazuri:

a) Cînd însoțește un verb: Les ennemi tuaient tout ce qu'il rencontraient, sans excepter même les enfants.

b) După cel din urmă substantiv cînd se face o enumerație gradată, sau după un singur substantiv, cînd se subînțelege ceilalți termi ai enumerației: Les vieillards, les femmes, les enfants même ne...

furent pas épargnés. Je suis abandonné de mes amis même.

Aucun (este variabil după gen și număr); Il n'a fait aucune faute. Cu prepoziția *sans* se pune după substantiv și aproape numai la feminin: sans condition *aucune*.

Nul (este variabil după gen și număr), în înțeles de nici unul se pune înaintea substantivului; nul homme n'est plus entêté que lui; în înțeles de *nul*, fără valoare, se pune după substantiv: C'est un testament nul.

Pas un înamnă *nică unul*, dar cu oare care accentuare, precum s'ar zice în românește: nică unul de leac, nică unul de zare. Avez-vous vu quelqu'un de nos amis? Pas un.

Notă. Cu *aucun*, *nul* și *pas un*, verbul primește numai simpla negațiunea *ne*. Pas un ne l'a vu. Nul autre ne serait capable de telles choses. Je n'ai vu aucun de vous à la promenade.

Cu nume de persoane, întrebuintate ca subiecte sau ca complimente nedrepte, se pune mai bine *aucun*, *nul*, *pas un*, în loc de *point de*, *pas de*: Point d'homme n'est parfaitement heureux (mai bine: *aucun*, *nul*, *pas un homme*... ș. a.)

Nedefinite escluziv pronominale:

On, poate înlocui un nume masculin și feminin și chiar plural, (fără a primi *s*) dar verbul său stă tot deauna în singular, și nu se întrebuintază de cît ca subiect: On est heureux quand on est content. On peut être jolie sans être belle. On est heureux en ménage quand on est unis:

On primește artichu după cuvintele *et*, *si* *ou*, și *où* (adv. sau pron.), cum și după *que* dacă verbul începe cu *c* sau *q*: Si l'on cherche bien, on trouve

beaucoup. Que l'on commence plus tôt. Voulez-vous que l'on quitte ladite maison ?

Insă dacă lui *ou* urmează un cuvînt începător cu *l*, articolul se înlătură : qu'on le fasse venir (să-î spue să vină, să-l cheme).

Repetarea lui *on* este de nevoie cînd se rapoartă la mai multe verbe : On va, on vient et l'on ne fait rien.

La plupart (cea mai mare parte, cei mai mulți), cere ca cuvîntul, ce atîrnă de el (regimul) să se pună la genitiv, iar verbul în plural cînd este luat absolut, sau cînd regimul este un genitiv nepartitiv. *La plupart* partirent à pied. *La plupart des hommes sont intéressés*. Insă : *La plupart du monde se retira* (fiind regimul singular).

Espreșia : pour la plupart, însamnă «în cea mai mare parte» *Les gens aisés sont pour la plupart lourdauds* (Oamenii bogați sunt (în) cea mai mare parte greoi).

Chacun, se întrebuițază numai în singular ; femininul *chacune* este tot deauna urmat de un regim : *Chacun se croit meilleur que son voisin*. Insă *chacune d'elles* voulait le voir. In loc de : *chacun* qui, se întrebuițază *quiconque*, pentru a înlătura cacofonia.

Autrui (altul), cînd e vorba numai despre persoane, întrebuițat numai la genitiv, ablativ și dativ : *On ne doit pas arracher le bien d'autrui*. Il s'est accoutumé à parler mal d'autrui. Il faut faire du bien à autrui.

Quiconque (orî-cine), întrebuițat numai în singular și pentru ambele genuri : acest pronume nu se poate înlocui cu *il*, sau *elle*, decî se va zice : *Quiconque voudrait voir le roi, doit se faire annoncer par un de ses valets*.

Quelqu'un (cine-va, vre-unul, care-va, lă plural :

cîți-va. cîte-va), este variabil după gen și număr. Connaissez-vous quelqu'un de mes amis? Quelqu'un me disait que vous étiez à la campagne.—Ce quelqu'un însamnă «*acel cineva*». Si quelqu'un vous calomnie, vous devez connaître que ce quelqu'un est un vaut-rien.

Personne (nimene) și *rien* (nimica), sunt masculine și nu se întrebunțază de cît în singular: *personne* ne viendra, quand il saura que vous êtes là. Rien n'est plus joli que cette jardinette.

Ambele aceste nedefinite sunt întovărășite de simpla negațiune *ne*.

Personne și *rien* însamnă încă, cel întăi *cineva*, al doilea *ceva*. Nu cunoașteți pe cine-va în acest oraș?—Ne connaissez vous *personne* dans cette ville? Y a-t-il rien de plus beau que ce lac?

Observări. Pronumele *aucun*, *personne*, *quelqu'un* și *rien*, cum și substantivul compus *quelque chose*, cer după ele ca adjectivul să fie precedat de prepoziția *de*: Il n'est *personne* de plus juste que vous. Donnez-moi *quelque chose* de bon. Je ne connais *aucun* d'assez ingrat. Avez vous vu *quelqu'un* d'aussi indifférent?

Cu deosebire se întrebunțază *aucun*, *personne*, *rien*, în loc de *quelqu'un* și *quelque chose*, cu verb negativ, cînd în propoziție sunt cuvinte cu înțeles negativ ca: *sans*, *jamais*, *nulle part*, *ni ș. a.* sau după verbe ca *douter*, *défendre* (a opri), *empêcher*, *nier*: J'ai travaillé sans gagner rien: je vous défends de rien dire contre mes amis. Il doute que *personne* ose chercher cela.

Tot la pronume nedefinite se pot socoti și următoarele expresii invariabile, și cari cer tot deauna după ele conjunctivul.

Pentru persoane: qui que (orî cine), qui que ce

soit (orî-și-cine, orî-cine ar fi): Qui que vous voyez, gardez le silence. Pendant la nuit, je n'ouvre pas la porte à qui que ce soit.

Pentru lucruri: quoi que (orî-ce), quoi que ce soit (orî și ce, orî-ce ar fi): Quoi que vous disiez, réfléchissez à la portée de vos paroles.

Évitez de dire quoi que ce soit qui puisse le choquer.

Quel que, quelle que, quels que, quelles que, (intrebuintate despre persoane și lucruri) înamnă *oricare*, orî-cari: Je partage vos chagrins quels qu'ils soient.

Quelque... que, quelques... que (orî cât de): Acest nedefinit este variabil când precede pe un substantiv, și invariabil când precede pe un adjectiv, particip sau adverb: Quelques bontés qu'il ait pour moi, je le tiens toujours pour mon ennemi, Quelques justes que se prétendent les juges, ils commettent toutefois des fautes.

CAP. XXXIV.

VERBELE.

Acordul predicatului cu subiectul.

1. Orî ce predicat verbal trebuie să se concorde cu subiectul în număr și persoană: Les pauvres envient le sort des riches.

Je donne du papier à mes camarades, ș. a.

2. Pronumele *qui* când este subiect și are de antecedent pe un pronume personal cere ca verbul să steie la persoana și numărul corespunzător antecedentului: Moi, qui achète tous les jours des noisettes, je vous en donnerai à vous aussi.—Toi, qui pleures, prends cette livraison (Tu, care plîngi, a această cărticică).

3. Verbul corespunzător la mai multe subiecte se pune la plural: L'amitié, la vertu, règnent-elles à Paris plus qu'ailleurs?

În cazurile următoare înse, verbul concordă numai cu cel din urmă subiect :

a) Când subiectele sunt sinonime sau apropiate în înțeles: Dans tous les âges, le goût de l'étude, l'amour du travail *est* un bien,

Notă. O condiție se cere, ca subiectele să nu fie legate prin conjuncția *et*, căci în acest caz verbul se pune la plural.—Son zèle et son application étaient énormes.

b) Când subiectele se leagă prin conjuncția *ou*, căci atunci un subiect esclude pe cellalt: mon père, ou mon oncle, l'accompagnera.

Notă. I. De multe ori *ou* n'are înțeles de escludere și atunci acordul se face cu ambele subiecte: Le jardinier ou la jardinière doivent combler ce fossé.

II. Subiecte de diferite persoane legate prin *ou*, iucă cer verbul la plural: Lui ou toi êtes l'auteur de cet accident.

c) Când subiectele sunt așezate gradat, în care caz acordul se face numai cu cel din urmă: Une heure, un moment me suffira pour le tirer d'embarras.

(Să se observe că în acest caz, înlăturându-se conjuncția *et*, se face acordul ca la litera *a*).

d) Când subiectele sunt rezumate printr'un cuvânt ultim, ca: chacun, aucun, nul, personne, tout, rien ș. a. Conseils, prières, menaces, rien n'a pu l'ébranler.

4. După subiect colectiv verbul se pune în singular, sau în plural, după idea predominantă: Une bande d'assassins *se présente* Une foule d'hommes charitables consacrent leur existence à la réforme des criminels.

5. După *moitié, tiers, quart, cinquième* ș. a. acordul se face, cînd cu subiectul, cînd cu regimul său, dar obișnuit se pune verbul la plural cînd regimul este de numărul plural: *La moitié des soldats restèrent sur la place. Un quart de ces enfants traversa le fleuve à la nage.*

6. Cînd subiectul este *l'un et l'autre*, verbul se poate pune și la singular, dar pluralul este întrebuițat mai des: *L'un et l'autre se souciaient de leur sort. L'un et l'autre cheval est malade.*

7. După *plus d'un*, (mulți, foarte mulți), ca subiect, verbul se pune la singular, iar la plural numai cînd verbul este reflexiv: *Plus d'un ne voulait pas jurer: înse: plus d'un fripon se dupent l'un l'autre.*

8. După mai multe subiecte legate cu *ni*, verbul se pune la singular sau la plural, după înțeles: *Ni l'or, ni l'argent ne nous rendent heureux. Ni ton père, ni le mien ne sera pas à la gare.*

9. Cînd antecedentul relativului: *qui*, va fi un substantiv sau unul din cuvintele: *le seul, le premier, la seule, la première, le dernier, la dernière*, verbul se acordă cu antecedentul: *Il était le seul qui envoyât une lettre à ses parents. Nous sommes les deux hommes qui ont échappé au naufrage. Totuși se face acordul și cu subiectul primei pozițiuni: Vous êtes le dernier qui avez terminé vos thèmes.*

10. *Qui* avînd de antecedent un nume în vocativ, cere ca verbul să steie în persoana a II-a:

O Dieu, qui sondes les coeurs des hommes, tu sais mon innocence!

11. După: *ce qu'il y a*, verbul se pune în acord cu numele predicativ, dacă acela va fi în plural: *Ce qu'il y a de plus ridicule, ce sont vos bouderies (țifnoșeri).*

12 De multe ori numele predicativ este adevăratul subiect, și în acest caz verbul se acordă cu el; Le peuple le plus majestueux au monde ce furent les Romains (c'est à dire: les Romains furent le peuple le plus majestueux au monde).

Regimul verbelor.

Regimul verbelor este direct sau indirect, și se mai numește și compliment drept sau nedrept.

Regimul direct este un acuzativ, cel indirect este un dativ sau un ablativ

Cel dintăi răspunde la întrebarea qui est-ce que (pe cine? p. pers), qu'est-ce que (ce? p. lucr.); cel al doilea la întrebările: à qui? à quoi? de qui? de quoi? ș. a.

Regimul direct este propriu numai verbelor transitive, pe cînd cel indirect aparține atît verbelor cit și substantivului, și adjectivului.

1. În propoziție regimul direct precede pe cel indirect: donnez une chaise à votre oncle. Inse dacă regimul indirect este complinit prin ceva, sau de cumva cel direct este un cuvînt mai lung decît cel indirect, atuncî acest din urmă precede pe cel direct: Prêtez au voisin le cabriolet acheté par vous à cette foire.

2. Cînd mai multe verbe au acelaș regim, acesta nu se repetă după fie-care, ci stă lingă cel din urmă verb: Nous admirons et gratifions toujours les jeunes gens de talent.

Notă. I. Se zice: C'est à vous que je m'adresse.

C'est de toi que nous causons.

(În loc de a zice c'est à vous à qui je m'adresse, c'est de vous dont nous causons.)—Se zice inse aproape tot așa de bine: c'est vous à qui je m'adresse, c'est toi dont je parle.

II. In loc de *moi seul, nous seuls, nous deux, nous trois*, ș. a. se zice : à moi seul, à nous seuls, à nous deux ș. a. : Je ne puis, à moi seul, payer cette somme. Ils s'emparèrent à *eux* trois d'un canon.

3. Regimele directe sau indirecte, a unui verb, trebuie să fie exprimate prin cuvinte de acelaș fel, nu cum va unul să fie un substantiv, iar altul un verb : deci nu se va zice : elle aime la danse et à chanter, ci : elle aime la danse et le chant, sau elle aime à danser et à chanter.

4. Verbele faire, voir, laisser, entendre și alte câteva, cînd sunt urmate de un infinitiv însoțit de un regim direct, schimbă regimul lor direct (dacă posed) în indirect : Je lui ai fait dire un conte (în loc de : Je l'ai fait dire un conte—l'am făcut să spuie o poveste). Elle lui a vu maltraiter ses gens (pentru : elle l'a vu maltraiter ses gens). Această construcție de și rea și equivoacă, nu se mai poate schimba ; je lui ai fait dire un conte, înșamnă și : am pus să-î spuie o poveste. Je lui ai entendu raconter cette histoire, mai înșamnă și : am auzit povestindu-i-se această istorie.

Notă. După un subiect *qui, quel, lequel*, urmat de *ou* (conjuncție) se fac doue construcții :

Lequel est plus savant, le marquis ou le prince ?
sau : Lequel » » » du marquis ou du prince ?

Întăia este mai gramaticală dar mai rară, adoua mai puțin gramaticală, înse mai des întrebuintată.

Regime infinitivale.

Sunt o sumă de verbe în franțuzește cari cer după ele un infinitiv precedat de prepoziția *à*, altele de prepoziția *de*, unele cer infinitivul direct (fără prepoziție), în fine altele cer infinitivul cînd precedat de una cînd de alta din cele doue prepoziții.

a). Cer infinitivul precedat de *à*, verbele :
 aboutir, aimer, apprendre, accoutumer, apprêter, aspirer, aider, assujettir, s'attendre, autoriser, aviser, avoir, s'abaisser, s'acharner, s'abandonner, s'amuser, s'attacher, s'adonner, s'appliquer, se borner, balancer, chercher, commencer, concourir, condamner, consentir, consister, devancer, décider, déterminer, donner, dresser, employer, encourager, exposer, s'enhardir, enseigner, s'étudier, être, exceller, exciter, former, habituer, hésiter, inviter, montrer, se mettre, se plaire, persister, se préparer, réduire, se refuser, répugner, réussir, se soumettre, tendre, travailler, viser, vouer ș. a.

b). Cer infinitivul precedat de prepoziția *de*, verbele :

Accuser, achever, affecter, ambitionner, appréhender, avertir, s'abstenir, s'affliger, s'aviser, blâmer, brûler, cesser, contraindre, commander, convaincre, conseiller, conjurer, convenir, craindre, se contenter, se dégôûter, dédaigner, défendre, délibérer, désaccoutumer, désespérer, disconvenir, détourner, différer, discontinuer, dispenser, dissuader, se dépêcher, se déshabituer, se désister, douter, épargner, empêcher, enjoindre, s'enorgueillir, enrager, entreprendre, essayer, s'étonner, s'excuser, s'exempter, éviter, feindre, frémir, se féliciter, gager, gémir, se garder, hasarder, se hâter, importer, jurer, se mêler, menacer, mériter, négliger, ordonner, pardonner, parier, permettre, persuader, prendre garde, prescrire, préserver, prier, priver, promettre, proposer, recommander, redouter, refuser, regretter, se réjouir, se repentir, reprocher, risquer, rougir, sommer, soupçonner, se souvenir, supplier, tâcher, tenter, trembler ș. a.

c). Ne precedate de nici o prepoziție sunt următoarele :

avouer, assurer, affirmer, aimer mieux, croire, compter, confesser, censurer, confirmer, daigner, dire, déclarer, déposer, désirer, écrire, envoyer, espérer, s'imaginer, nier, oser, paraître, penser, préférer, prétendre, publier, reconnaître, savoir, sembler, souhai-
taier, soutenir, témoigner.

Notă. Când un verb face locuțiune cu adverbul *mieux*, ca aimer mieux, valoir mieux, dire mieux, ș. a. neprimind să aibă un regim infinitival cu una din prepozițiile *de*, *à*, cer totuși ca verbul din membrul al doilea să ia prepoziția *de*: Il vaut mieux se taire que *de* médire. Elle dit mieux un mensonge que de se taire.

4). După *il est...* regimul infinitival ia prepoziția *de* înainte. Qu'il est beau de secourir les autres! Il n'est pas bon de calomnier, et cependant on le fait souvent.

Inse după *c'est* adjectivul chiar, își schimbă regimul: C'est facile à critiquer, mais qu'il est difficile à faire! c'est honteux à mentir.

Dire, écrire, répondre, în înțelese de a poronci prin graiu, prin scris, la întrebarea făcută, cer infinitivul cu *de*: Je lui dis de partir. Elle lui répond d'aller chercher le médecin.

Venir, (afară de cazurile citate la pag. 144-145) cere regimul infinitival fără prepoziție: Il vint m'avertir que le train était déjà parti.

Commencer, se construște când cu *de*, când cu *à* fără schimbare de înțelese: il commence à lire, je commence de feuilleter le livre.

A începe prin (ceva), cu (ceva), se zice însă, *commencer par...* a sfârși cu (ceva), prin (ceva): *finir par*: Il commence par m'affliger et finit par me réjouir.

Tarder în înțelesul de a întârzia, cere infinitivul preces de *à*: Vous avez tardé à me répondre; în-

trebuițat însă unipersonal, cere infinitivul cu *de* și însemnă *a dori cu ardoare*: Qu'il me tarde de vous revoir. de vous entendre !

Obliger, în înțeles de a sili, a constrînge, cere infinitivul cu *à* (și uneori cu *de*): Je vous obligerai à m'accompagner; în înțeles de a îndatori, de a face un serviciu cuiva, cere totdeauna ca regimul său infinitival să fie precedat de prepoziția *de*: Vous m'avez bien obligé de lui avoir remis la lettre

Oublier, cu regimul infinitival preces de prepoziția *de*, însemnă a perde memoria, a nu-și aminti ceva; il a oublié de m'avertir de son arrivée; iar *oublier à*, însemnă a se desvâța, a nu mai ști, ceea ce odinioară învățase: Vous oublierez à écrire, si vous écrivez si rarement.

Prier à dîner, însemnă a invita pe cineva să vie la prînz în cutare timp; j'ai prié ce monsieur à dîner demain chez moi; *prier de dîner*, este o invitare de ocazie, cînd avînd a te pune la masă, sau chiar fiind la masă, poftestî pe cine se întimplă să-ți fie în casă: je profite de l'occasion de vous voir chez moi et je vous prie de dîner avec moi.

Demander à... se zice cînd cele doue verbe ce se succed au acelaș subiect: je demande à répondre et à me justifier (cer ca să respund și să mă justific).—*Demander de...* se întrebuițază cînd cele doue verbe au subiecte deosebite:

Je vous demande de m'accorder cette grâce.

Verbe cu regim nominal.

abuser qn — a înșela pe cineva: vous l'avez abusé plusieurs fois.

« de qch — a abuza de ceva: Il abuse de mon amitié pour lui.

aider qn — a ajuta pe cineva la nevoie: il m'a aidé nombre de fois.

aider à qn—a ajuta cuiva la ceva : aide-moi à soulever ce fardeau, aide lui aussi.

assister qn—a ajuta pe cineva : Assistez les autres.

« à qch—a fi de față la ceva : j'ai assisté à cette cérémonie

changer qch—a schimba ceva : pour quoi ne veux-tu pas changer ton chapeau ?

« de qch—a se lepăda de ceva : vous devez changer de conduite

« une chose contre une autre : a schimba un lucru pe altul, sau cu altul ; a face trampa
croire qn—a crede pe cineva : je ne le crois pas.

« à qch—a crede în ceva : croire au revenants
(a crede în stăfii)

Se zice însă a crede în D-zeu—croire en Dieu, a crede în sine — croire en soi ; croire en Jésus-Christ.

Demander qn—a întreba despre cineva, a-l căuta :
je demande ton père

« à qn—a întreba pe cineva : je demandai à votre mère comment monsieur votre père se porte-t-il ?

« qch—a cere ceva : ils nous demandent de l'argent

« qch à qn—1) a cere ceva de la cineva
2) a întreba pe cineva de ceva.

Hériter (a moșteni) ; hériter de son père (a primi o moștenire de pe tatăl său) ; hériter d'une grande fortune (a căpăta o mare avere ca moștenire) ; însă : hériter une maison, une ferme, une qualité de son père, ou de sa mère.

Imposer qch—a impune ceva : on nous impose des taxes supplémentaires.

« à qn—a produce impresie, respect : on

impose à quelqu'un par sa bonne conduite.

Jouer à qch—a se juca în (la) ceva: jouer aux cartes, au billard, aux quilles.

« d'un instrument—a cînta dintr'un instrument: il joue de la flûte (el cîntă din flaut).

« qch—a juc ceva. a cînta ceva (dintr'un instrument): allons jouer une partie de billard, un piquet; jouez, je vous prie, la marseillaise de la flûte.

se jouer de qn. de qch—a se juca cu ceva, a-și bate joc de ceva sau de cineva: Ne vous jouez pas des hommes. On se joue de lui (dar se zice și: il ne souffre pas qu'on le joue).

Manquer de qch—a fi lipsit de ceva, a avea lipsă: Il manque d'argent; vous manquez de bonté.

« à qn—a greși cuiva, sau către cineva: Il est coupable, il a manqué à son père

« à qch—a nu face ceva, a lipsi de la ceva: vous manquez toujours à vos devoirs.

« qn (qch)—a scăpa (a perde) pe cineva, sau ceva, a nu isbuti la ceva: Elle a manqué la plus belle occasion.

Mêler qch avec qch—a amesteca ceva: mêlez l'huile avec le vinaigre.

« qch à qch—a împărechea, a asocia, a uni: il mêle la douceur à la sévérité.

se mêler de qch—a se amesteca în ceva: il se mêle de tout (el se amestecă în toate)

Penser qch—a gîndi, a cugeta ceva: que pensez vous à propos de cet homme?

« à qch—a se gîndi la ceva: je pense toujours à mes amis.

Inainte de un infinitiv fără preproziție: j'ai pensé mourir (am socotit că mor).

Répondre à qn—a răspunde cuiva: je lui répondrai

« à qch— « « la ceva. și a coresponde la ceva: Répondez à ma lettre: le succès ne répond pas à mon attente.

« de qn. de qch—a garanta. a chizeșlui despre cineva sau de ceva: soyez tranquille. j'en réponds.

Servir qn—a sluji pe cineva. a îndatori.

« de qch—a ținea loc de ceva: Cette chambre nous sert de dortoir.

« à qch—a fi bun la ceva: à quoi vous sert-il de crier?

Se servir de qn. de qch—a se sluji cu cineva. cu ceva: Il se sert de ses jambes pour courir.

Suppléer qn—a lua locul. a înlocui pe cineva într'o slujbă: un soldat ne peut pas suppléer son général.

« à qch—a ținea loc de ceva: le talent ne peut pas suppléer à la vertu.

« qch—a adăogi ceva. a împlini lipsurile: il faudra encore de l'argent pour suppléer ce qui manque.

Toucher qch—a pune mina. a încasa ceva, a ajunge: il a touché son salaire. il n'a pu me toucher.

« à qch—1) a se atinge de un lucru în scop de a-l știrba. a-î micșura cantitatea; ne touchez pas à mon argent. 2) a fi alătura: votre maison touche à la mienne.

Locuțiuni. Toucher le (du) piano

—a cînta din piano; *toucher l'affaire*—a bate ferul pînă e cald; le malheur d'autrui me touche souvent (nefericirea altuia mă mișcă, mă supără adesea).

Următoarele verbe încă au o construcție specială:

Approcher (s'approcher) de qch—a se apropia de ceva; a fi aproape egal cu ceva: la copie approche de l'original.

“ qn—a avea trecere la cineva: Il approche le roi.

se *défier*. se *méfier* de qn—a nu se încrede în cineva.

S'informer de qch à qn—a se informa despre ceva de la cineva. de la cutare, prin cutare.

Rappeler qch à qn—a aminti ceva cuiva.

Se rappeler qch—a-sî aduce aminte de ceva.

Sentir qch—a simți ceva; a miroși a ceva.

Se venger de qch—a-sî răsבuna pentru ceva.

“ de qn—a se răsבuna asupra cuiva.

“ sur qn de qch—a-sî resבuna pe cineva pentru ceva.

Participer à qch—a fi partăs la ceva.

“ de qch—a-sî trage origina din ceva.

Avoir affaire à qn—a avea treabă cu cineva.

“ “ de qn, de qch—a avea nevoie de cineva. de ceva.

Survivre à qn—a mai trăi după ce a murit cineva. Il a survécu longtemps à ses enfants.

L'emporter sur qn—a fi superior cuiva.

Corespondența timpurilor indicativului.

Timpul verbului din propoziția subordonată, este în limba franceză. dependent de timpul verbului

din principală, chiar atunci cînd verbul subordinat este la indicativ; așa:

1. Cînd verbul principalei este la prezentul indicativ, sau la imperativ, verbul subordinat, poate sta la prezent sau la viitor: Il m'écrit qu'il *viendra* ces jours-ci. Dites-lui que je ne suis pas chez moi.

2. Cînd verbul principal este la un timp trecut, verbul subordinat se pune la *imparfait*, la plusque-parfait, sau la unul din cele trei timpuri ale condiționalului: Je savais que vous étiez malade (și nu: que vous êtes...). J'avais pensé que vous auriez été mécontent. ș. a.

Obs. I. Cînd înse idea ce espimă verbul subordinat, este ceva permanent, sigur, iar nu întîmplător, timpul său va fi prezentul indicativ*): Galilée enseigne que la terre *tourne* autour du soleil. On m'a assuré que vous *viendrez*.

II. Tot aceasta are loc după un condițional prezent: je croirais toujours que vous vous trompez.

III. Cînd verbul principal stă la un timp trecut, verbul subordinat se pune la condițional prezent, atunci cînd în românește se pune viitorul: je croyais qu'il *viendrait*' (și nu: qu'il *viendra*); nous lui avions demandé s'il irait avec nous. Je désirais qu'il l'aurait fait (doriam să fi făcut el aceasta).

Inse de cumva verbul subordinat arată o acțiune pesterioară față cu cea a verbubului principal, atunci el nu poate sta de cît la prezentul condiționalului. Je m'attendais qu'il m'écirait (și nu: qu'il m'aurait écrit).

Intrebuințarea condiționalului.

Condiționalul este modul care arată, puțința și dorința, nu numai condițiunea: Je disirerais la

*) sau viitorul.

voir. Je ne saurais vous le dire, (n'aş putea să vă spun aceasta).

Pentru mai multe tărie, viociune, se întrebuintază trecutul al II al condiţionalului în loc de trecutul I: Une main si habile eût sauvé (în loc de aurait sauvé) l'État, si l'État eût pu être sauvé.

Notă. Pe lângă cilitatea condiţională a conjuncţiei *si*, mai este şi o altă necondiţională, şi în acest din urmă caz, se pune *si*, cu orî ce timp: Je lui demanderais *si* sa soeur irait au bal. Il voudrait savoir *si* je pourrai aller avec lui.

Intrebuintarea subjunctivului.

Locul obişnuit al subjunctivului este în propoziţii subordonate; cu toate acestea în cazurile următoarele, îl găsim şi în principale:

a) În locuţiunii ca: je ne sache—eu nu cunosc: que je sache—pre cît ştiu: je ne sache aucun homme plus hounête que celui-là. Ta soeur est partie, que je sache.

b) Pentru a exprima o poroncă sau o dorinţă: qu'il vienne tout à l'heure—să vie îndată (acesta este imperativul indirect). Puisse-t-il réüssir dans son entreprise—o, de ar putea el reuşi în întreprinderea sa.—A Dieu ne plaise que cela arrive—să nu dea D-zeu să se întimple una ca aceasta. Plût à Dieu que cela fût—să dea D-zeu una ca aceasta (sau... să dea D-zeu să fie așa).

c) În exclamaţiunii: Qu'il se soit oublié jusqu'à ce point!—să-şi fi uitat el de sine pînă la așa grad! Que je trahisse mon meilleur ami!—Eu să tradez pe cel mai bun prieten al meu!

d) În locul condiţionalului preces de *quand* sau *quand même*: Fuiisiez-vous au fonds des abîmes, (quand même vous seriez au fonds des abîmes). Je l'irais chercher dans ces solitudes lointaines, dussé-

je y périr!—M'ași duce să-l caut în acele pustiiuri departate, chiar de a-și trebui să mor și eu pe acolo.

Subjunctivul în propoziții subordonate

În propoziții subordonate, subjunctivul se întrebuintează:

a) După verbele de îndoială, de negațiune, de nesiguranță, ca *douter, désespérer, nier* (a tăgădui), *disconvenir* (a nu se uni în părere): Je doute qu'il vienne—mă îndoiesc dacă are să vie el.

Aceste patru verbe luate negativ sau interogativ, cer ca și subjunctivul să fie însoțit de negațiunea *ne*: je ne doute pas qu'il ne vienne.

b) După verbele ce exprimă o voință sau o dorință, ca: *vouloir, souhaiter, désirer, aimer, aimer mieux, préférer, demander, exiger, prier, commander, ordonner, défendre* (a opri), *permettre, consentir, empêcher, avoir soin, mériter, être digne, trouver bon, trouver mauvais, juger à propos* (a socoti cu cale) ș. a. Permettez que je vous conduise: On a jugé à propos que nous fissions ce voyage ș. a.

c) După verbele afective, sau după cele de mirare, temere, ca: *être bien aise, se réjouir, être charmé, ravi, enchanté, être fâché, regretter, s'affliger, avoir honte, s'étonner, être surpris, craindre, avoir peur, appréhender, trembler, prendre garde* ș. a. Je suis fâché que cela vous soit arrivé. Nous sommes surpris que vous ayez acheté ce château-là.

Notă. Dacă verbele ce arată o temere, o frică, implică în sine dorința de a nu se întâmpla cele arătate de verbul subordonat, atunci acesta ia simpla negațiune **ne**: je crains qu'il ne soit parti—mă tem că el va fi plecat (adică doresc să nu fi plecat). La din contra se pune negațiunea completă *ne,.. pas...*: je crains qu'il ne soit pas parti—mă tem că nu va fi plecat (adică aș fi dorit să plece).

Inse dacă verbul principal care arată o temere, va fi luat negativ. verbul subordinat rămîne în forma afirmativă: Le médecin n'appréhende pas que la fièvre revienne—medicul nu se teme că s'ar întoarce frigurile.

d) Tot deauna cînd și în românește se pune subiectivul: Se poate să mă fi înșelat—Il se peut que je me sois trompé; e de mirat să nu să fi gîndit ea la aceasta—Il est étonnant qu'elle n'y ait pas pensé; recomandă-mî pe cineva, care să mă călăuzască—recommande-moi quelqu'un qui me conduise. Ei trimiseră deputați, cari să consulte pe oracolul lui Apollo—Ils envoyèrent des députés qui consultassent l'oracle d'Apollon. Ați văzut Dv. un ciobotar care să fi avut ciubote bune?—Avez-vous jamais vu un cordonnier qui eût eu de bonnes bottes?

e) După superlative relative, cum și după cuvintele: le premier, le dernier, le seul, l'unique, urmate de *qui* sau *que*. C'est le dernier supplice que l'on puisse appliquer à ce criminel. Ce monsieur-là est le meilleur homme que l'on puisse choisir pour ami.

f) După unele conjuncțiuni care leagă cele două propoziții: Je vous donne de l'argent afin que vous achetiez des livres, tandis que vous achetez des joujoux. Cum și după conjuncția *que* întrebuintată în loc de condiționala *si*: Si tu apprends bien et que tu sois sage, je te ferai faire de beaux habits.

Notă. Observînd cu atențiune concordanța timpurilor în limba romînă, nu e greu de a o face și în franțuzește. (Despre corespondența timpurilor indicativului cu ale subiectivului, să se vadă și regula de atragere pag. 120 și 121).

Întrebuințarea infinitivului.

1. Infinitivul se întrebuințază în locul subjunctivului românesc. dacă propoziția subordonată are acelaș subiect ca și cea principală : Je crois faire un voyage.

2. În locul gerunzului românesc : Je l'ai entendu chanter. parler. Je l'aurais voulu voir écrire. Je reconnais avoir reçu cette lettre.

Preces de propoziția *de*, infinitivul se întrebuințază :

a) Când este subiect al unei propoziții al căreș predicat conține pe verbul être : Il est beau de mourir pour la patrie.

b) Când este atribut pe lângă un substantiv determinat prin ceva : Sa manière de répondre est grossière.

c) După verbele transitive : je regrette de ne pas vous voir plus souvent. Afară de verbele : apprendre. enseigner. montrer. chercher. după cari se pune *à* cu infinitivul : je lui enseigne à danser. Elle apprend à dessiner.

d) Când infinitivul joacă rolul de regim îndirect. răpunzînd la întrebarea *de ce?* Il m'empêche de sortir. Je suis bien aise de vous avoir vu.

Precedat de *à*, infinitivul se întrebuințază :

a) După verbele și adjectivele cari regesc dativul, sau la cari se poate întreba : la ce ? precum și în toate cazurile unde s'ar întrebuința *à* sau *dans*, dacă s'ar înlocui infinitivul printr'un substantiv : Ce remède n'est pas bon à rien. Il aspire à devenir riche (il aspire aux richesses).

b) După verbele *avoir* și *être*, luate la mod personal, cum și după unipersonalele : il y a, il est, c'est : J'ai à écrire ; nous sommes à envoyer ;

des lettres. Il est à désirer que tu sois un meilleur garçon. --(Pentru alte cazuri a se vedea: *regime infinitivale*, pag. 254—256),

Intrebuințarea participelor.

1. *Participul prezent*. Acesta este totdeauna terminat în *ant* și rămâne totdeauna invariabil; sunt înse și adjective derivate de la verbe, dar cari sunt variabile. J'ai vu des hommes *mourant* de fatigue (am văzut oameni, cari muriau de oboseală). Une personne *obligeante* c'est ce qu'il y a de plus précieux. Participiul prezent se poate distinge de adjectivul (cu aceeași terminațiune și) de același fel:

a) Prin aceea că el poate avea un regim direct: Un guerrier combattant les ennemis de son pays.

b) Putându-se traduce cu un verb la mod personal care ar avea de subiect pronumele *qui*, sau cu un verb precedat de o conjuncție (*că*, cele mai adesea ori): Là dedans il y avait un gros monsieur mangeant du boeuf. Je l'ai vu prenant du café au lait.

c) Admițând prepoziția *en*, înaintea sa: Les femmes de l'auberge plaisantant (tout en plaisantant), se virent entourées d'une troupe de brigands.

Participul prezent ia câte o dată înaintea sa prepoziția *en*, spre a arăta o modalitate, un mijloc, sau înlocuind conjuncția *pendant que*. Parfois on fait le mal, en voulant faire le bien. En forgeant, on devient forgeron. Participul neprecedat de *en* se poate raporta la subiect sau la complementul verbului, înse cel preces de *en*, totdeauna se rapoartă la subiect: Je l'ai aperçu en courant, însamnă: alergând eu, l'am zărit: înse je l'ai a-

perçu courant, se traduce: eu l'am zărit alergînd (el).

Pronumele *en* nu se pune înaintea participului prezent, cînd acesta s'ar raporta la subiect: je vous confie mon fils voulant *en* faire un bon garçon (și nu: *en* voulant *en* faire).

Din contra: Vous avez des cerises, mais je ne vous vois jamais *en* donnant aussi aux autres.

Notă. Am auzit pe această doamnă cîntînd, se traduce: J'ai entendu cette dame chantant. Inse: am auzit cîntînd pe această doamnă, se zice: J'ai entendu chanter cette dame.

Sunt cîte-va participe cari nu se deosebesc de adjectivele verbale corespunzătoare de cît prin terminațiunea rădăcinei. așa:

<i>Particip</i>	<i>Adjectiv verbal</i>
convainquant (convaincre)	convaincant
Extravaguant (extravaguer)	extravagant.
Fabriquant (fabriquer)	fabricant
Fatiguant (fatiguer)	fatigant
intrigant (intriguer)	intrigant
suffoquant (suffoquer)	suffocant
vaquant (vaquer)	vacant

Unele din aceste adjective sunt niște adevărate substantive. așa: fabricant intrigant.

Participul prezent preces de *en*, ia cîte odată pe *tout* înainte: tout *en* écrivant il chantait (chiar scriînd cînta).

2. *Participul trecut.* Participul trecut este un adevărat adjectiv verbal. El este invariabil: 1) Cînd formînd un timp compus a unui verb activ ar sta înaintea complimentului drept: J'ai *lu* vos livres.

2). Cînd formează un timp compus a unui verb reflexiv de dativ: Elle s'est *coupé* les cheveux.

3). Cînd verbul este neutru, sau cînd fiind ac-

tiv nu va avea compliment drept: Mes arbres ont péri. Nous avons travaillé toute la nuit.

4). Participele. *dormi. couru. pesé. coûté* în unele accepțiuni. remin învariabile: Les deux heures que tu as dormi, que tu as couru.

Participul trecut este variabil:

1). Când se rapoartă la subiectul unui verb pasiv: Cette fille est punie par son père.

2). In verbele reflexive de acuzativ: Ils se sont habillés.

3). Când raportându-se la compliment, vor sta în urma acestuia: Voilà les livres que j'ai achetés.

4). Când se rapoartă la complimentul drept al unui verb reflexiv de dativ: Les droits qu'il s'est arrogés sont infiniment puérils. Ce sont les cheveux qu'elle s'est coupés.

Regule speciale. I. Participul trecut remîne invariabil când se rapoartă la pronumele *en*, înlocuind un compliment drept partitiv: vous cultivez des fruits, j'en ai aussi cultivé l'année dernière.

II. Toate participele verbelor unipersonale sunt invariabile. Voilà les sommes qu'il m'a fallu.

III. Participul trecut remîne invariabil când se rapoartă la pronumele *le* (înlocuind un adjectiv sau o propoziție întreagă). L'affaire est plus embarrassée que je ne l'avais *cru*. Dar se zice cu acord, sau și fără acord: Cette figure, ainsi que nu l'avons vue (vu) attire tous les regards. In caz de acord se va traduce:.... așa precum am văzut'o; în caz de neacord. înse: așa precum am văzut.

IV. Participul raportat la colective se acordă, când cu colectivul, când cu regimul său, după înțeles: la foule de promeneurs qu'il avait attirée; sau la foule des personnes qu'il avait amenées. In cazul întâi colectivul legat cu *de* este partitiv, în al doilea cu *des* este general. Dar în aceste îm-

prejurării acordul, este arbitrar, după intenția scriitorului.

V. Se va scrie : La femme que j'ai entendue chanter... La fille que j'ai vue danser ș. a. pentru că infinitivul poate lua după sine un compliment drept ; însă dacă acel compliment se pune la început, participul rămâne invariabil : Les romances que j'ai entendu chanter, les roses que j'ai vu sentir.

VI. Alte ori participul este variabil sau invariabil după înțeles :

La femme que j'ai entendue gronder (ses enfants)

« « « j'ai entendu gronder (par son mari)

VII. Participul *fait*, urmat de un infinitiv rămâne invariabil : Les travaux que j'ai fait faire sont très difficiles

VIII. Participulele *pu*, *dû*, *voulu*, rămân invariabile când se presupun urmate de un infinitiv : Je vous ai rendu tous les services que j'ai pu.

De altfel sunt și alte participe cari rămân invariabile fiind urmate de un infinitiv : la montre que j'ai oublié de monter.

IX. Invariabile sunt participele. *passé*, *excepté*, *vu*, *supposé*, *ci-joint*, *y compris*, când se pun la începutul propozițiunei : *supposé ces circonstances*. Asemenea *échappé*, în espresia : *l'avoir échappé belle* (a scăpa teafăr, nevătămat).—Participul *été* nici o dată nu este variabil.

— FINE —

NB. Sintaxa este luată mai mult după *Borel* și după sintaxa inedită a fostului meu profesor A. Wagner. Lipsa de exerciții în această parte se va suplini cu versiuni libere date de profesor și cu analize din autorii prevăzuți de programă. Chiar timpul n'ar fi suficient de a face multe teme în clasa III și IV.

INDREPTAREA GREȘELOR DE TIPĂRIU.

<i>Pagina</i>	<i>în loc de :</i>	<i>rîndul</i>	<i>să se scrie :</i>
19	la frère	26	le frère
23	l'ambiguité	3—4	l'ambiguïté
25	pharmacia	8—9	pharmacie
»	il plere	28	il pleure.
26	l'oseau	23	l'oiseau
27	sénce	4	séance.
28	l'oust	2	l'ouest.
»	corect	4	correct.
»	<i>tiel, în tie și tient</i>	14	<i>tiel și tient</i>
»	zylographie	25	xylographie
»	Xéres	26	Xérès.
29	Buxelles	4	Bruxelles
»	plénix	13	phénix
32	tu supplée	17	tu supplées.
37	<i>qu'est-ce qu'en entend?</i>	1	<i>qu'est-ce qu'on entend?</i>
39	Imposible	27	Impossible
46	l'haine	18	la haine
47	la fleuve	28	le fleuve.
52	cabanne	28	cabane.
60	les caneaux	2	les canaux.
»	» vantaills	25	» vantaux.
61	» mal	16	mals
62	perdi son usil	33	perdu son fusil
63	grav e din	7	grav pe e din
66	l'équater	29	l'équateur
67	la négre	6	le nègre
69	éléphaut	9	éléphant
72	lynx un	29	lynx est un
»	qualité	32	qualité
77	frigal	5	frugal
»	il y moyen	28	il y a un moyen

<i>Pagina</i>	<i>în loc de :</i>	<i>rîndul</i>	<i>să se scrie.</i>
78	avanse	21	avance.
82	milleur	23	meilleur
88	habilité	17	habileté
97	le general	27	le général
98	cailoux	28	cailloux
101	sau <i>c</i>	18	sau după <i>que</i> , dacă lui <i>on</i> , urmează cu- vînt începător cu <i>c</i> sau <i>qu</i> .
101	si l'on.... dacă va începe	19	que l'on.... să în- ceapă
103	aportent	32	apportent
116	decevoir	21	décevoir
144	<i>le mensonage</i>	3	<i>le mensonge</i>
180	aperçoive	39	aperçusse
181	grâce a Dieu	38	grâce à Dieu.
182	tot	1	tôt.
,	qu'il a. gêle	18	qu'il a gelé.
185	tort à	33	tout à.
195	l'object	27	l'objet.
198	horreus	36	horreurs.
210	în-folio, în-	9	in-folio, in-
229	le devin Platon,	35	le divin Platon.

TABLA MATERIILOR.

	<u>Pag.</u>		<u>Pag.</u>
Prefață.	3	Cap. XIII	
CARTEA I.		Semnele orteografice	38
Ortografia		Cap. XIV	
Pronunțarea literelor	7	Regule complementare la	
Despărțirea silabelor	8	cetirea unor litere	40
Cap. III		CARTEA II	
Cetirea vocalelor simple	9	Etimologia	
Cetirea vocalei e (urmare)	10	Cap. XV	
Cetirea vocalei e (urmare)	11	Părțile vorbirii	41
Cap. IV		Cap. XVI	
Vocale compuse	12	Articolele și substantivele	45
Vocale compuse (urmare)	13	Numărul și cazurile	47
Cap. V		Declinațiune	47
Sunetele nasale	14	Unirea prepozițiilor de și	
Sunete nasale (urmare)	15	à cu art. le și les	49
Sunete nasale (urmare)	16	Declinarea partitivă	53
Cap. VI		Cap. XVII	
Sunete muete	17	Cunoașterea formei plu-	
Cap. VII		rale la substantive	56
Cetirea consunantelor	19	Regule speciale	58
Cap. VIII		Cap. XVIII	
Despre legătura cuvinte-		Formarea femininului la	
lor în vorbire și în cetire	30	substantive	62
Cap. IX		Formarea femininului	
Intrebuințarea accentelor	31	(continuare)	66
Cap. X		Formarea femininului	
Intrebuințarea apostro-		(continuare)	70
fului	36	Cap. XIX	
Cap. XI		Pluralul substantivelor	
Linia de unire	37	compuse	72
Cap. XII		Cap. XX	
Accentul tonic	38	Adjectivele, formarea plu-	

	Pag.		Pag.
ralului	75	Cap. XXVII	
Cap. XXI		Verbe defective	162
Formarea femeninului la		Conjugarea I	162
adjective	77	Conjugarea II	163
Cap. XXII		Conjugarea III	164
Comparația adjectivelor	81	Conjugarea IV	167
Conjugarea verbului avoir		Cap. XXVIII	
(a avea)	84	Adverbele	170
Cap. XXIII		Comparația adverbelor	179
Adjective determinative	87	Cap. XXIX	
Conjugarea verbului être		Prepozițiile	183
(a fi)	89	Prepozițiile simple	184
Cap. XXIV		Prepoziții formate din par-	
Numeralele	92	ticipii prezente și tre-	
Cap. XXV		cute	186
Pronumele	96	Compuse (locuții prepo-	
Personale conjunctive	96	ziționale)	187
Personale absolute	97	Compuse nedespărțite	189
Cap. XXVI		Cap. XXX	
Verbele	102	Conjuncțiile	190
Timpurî primitive și de-		Cap. XXXI	
rivate	103	Interjecțiile	192
Formarea timpurilor de-			
rivate	105	CARTEA III	
Tablouri de formarea		Sintaxa	
timpurilor	109	Cap. XXXII	
Observări asupra unor		Subs antivele, genul.	195
verbe de conjugarea I	114	Cap. XXXIII	
Observări asupra verbe-		Articulul	211
lor de conj II, III și IV	115	Intrebuințare: art. part.	217
Conjug. interogativă	118	Intrebuințarea articolului	
Conjugarea negativă	119	nedefinit	219
Conjugarea mixtă	119	Repetițiunea articolului	221
Verbe reflexive	123	Articulul <i>le</i> nevariabil	221
Conjugarea verbului s'ha-		Adjectivele calificative	222
biller	122	Locul adjectivelor	224
Verbe passive	125	Comparația adjectivelor	230
Verbe neutre	127	Regimul adjectivelor	232
Verbe unipersonale	130	Numeralele	234
Verbe neregulate	135	Pronumele	235
Conjugarea III	145	Locul pronumelui com-	
Conjugarea IV	150	pliment	236

	Pag.		Pag.
Repetarea pronumelor	239	Verbe cu regim nominal	257
Pronume și adjective posesive	240	Correspondența timpuri- rilor indicativului	261
Pronume demonstrative	241	Intrebuințarea condițio- nalului	262
> relative și inte- rogative	241	Intrebuințarea subjunc- tivului	263
> și adjective ne- definite	243	Subjunctivul în propo- ziții subordonate	264
Nedefinite exclusiv pro- nominaie	247	Intrebuințarea infinitivu- lui	266
Cap. XXIV.		Intrebuințarea participe- lor	267
Verbele.		Indreptarea greșelilor de tipar	271
Acordul predicatului cu subiectul	250	Tabla materiilor	273
Regimul verbelor	253		
Regime infinitivale	254		

Sfârșitul tablei materiilor.

Tipografia Petru C. Popovici.